

یامین‌الحج

محمد
صلی‌الله‌علیه‌وسلم

له‌دی‌دی بیانیه‌کان‌دا

منتدی‌ا‌قرأ‌الثقافی

www.igra.ahlamontada.com

الکتاب

وه‌گ‌ب‌ر‌ن‌
موزه‌ف‌ر‌ع‌ه‌ولا‌قه‌س‌ر‌ن‌

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای داتلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

پۆدابهزانانی جوهرهها کتیب: سهردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی , عربی , فارسی)

له دیدے بیانیه کاندہ

نوسینک: یامن الحجہ

وہرگیرانی: مزہ فہر عنولا قہ سرتی

له دیدک بیانیه کاند

نووسینی	یامن الحجہ
وہر گپراتی	مزہ فہر عہوملا قہسری
بلاوکر دنہوہی	نوسینگہی تہفسیر بؤ بلاوکر دنہوہی راگہ یاندن
نہ خشنہ سازی ناوہوہ	مصعب ملا یوسف
خہ ت	نہ وزاد کوئی
بہرک	امین مخلص
نؤرہ و سالی چاپ	یہ کہم ۱۴۳ھ - ۲۰۱۴
تیراژ	۱۵۰۰ دانہ

له بہرئوہ بہراییہ تی گشتی کیخانہ گشتیہ کان ژمارہی
سپاردنی (۲۶) سالی ۲۰۱۴ پندراوہ

ماق له چاپدانہوہی پاریزراوہ

نوسینگہی تہفسیر
بؤ بلاوکر دنہوہی راگہ یاندن
ممولیر : شہنام دادکا - زیر نوتیل شہرین بلامر
Mob: +964 750 460 51 22
Tel: +964 750 818 08 66
www.tafseer-pub.com
tafseeroffice@yahoo.com

پیشہ کی

145

الحمد لله، أحمده وأستعينه وأستهديه وأستغفره..
وأعوذ بالله من شرور نفسي و سيئات أعمالي..
من يهده الله فهو المهتد..

ومن يضل فلن تجد له وليا مرشدا.

وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله، أرسله
رحمة للعالمين، وخاتما للنبيين، وإماما للمتقين، بأوضح دليل، وأفصح تنزيل، وأفسح
سبيل، وأيسر تبيان وأبدع برهان.

پاشان:

رپسای (لادانی خرابہ لہ پیش ہینانی چاکہ دایہ) لہو کئیہ دا بہ رونی رہنگی
داوہ تموہ.. چونکہ دین و دنیا ہندی سود و ہرزہ و ہندیان ہن، کہ نہ گہر زیانیان
لیکھویت نہوا سہرہ نجامی ہردوکیان بہرہو ہلدیر دہچیت و، ہندی زیان و
ہرہ شہشیان لہ سہرن کہ نہ گہر بینہ دی نہوا ہردو دنیا مان لہدہ ستدہ چن..

ہرچی زیان و ہرہ شہ کہیہ نہوا نہ زانیی راستی (محمدی پیغمبر مانہ (ﷺ)،

که زوړ جار ړق و کینه و گالته پټکردن به که سایه تیه گه وره و بهر پژه که ی لیبه رهم دیت و ترس و دور که و تنه وه و دژایه تی کردنی رپاژه که ی لی په یاد ده بیت، که له رپی وه چی خوداییه وه بوئی هاتووه.

من وایده بینم که لادانی نه و خراپه به ناساندنی که سایه تیه که ی ده بیت، به لام نه و ناساندنم له رپی قسه ی مسولمانان و کتیه کانیان نه کردووه، به لکو له سر زمان و پتنوسی بیرم مند و زانا و پزیشک و سیاسه قه دار و فیله سوف و توژره و میژونوس و پیاوani نایی و پروژه لاتناس و هندی که سی دی له نامسولمانه کان که سایه تی نه و زاته م ناساندووه.

هرچی چاکه که به نه و بانگه واز کردنه بو شوینکه وتی نه و پتغه مبره گه وره و رپژداره و باوه رهینانه به قورنانه پروژه که ی، نه مدهش وه دی نایه ت تا نه و خراپه به ی باسمان کرد لای نه دهین..

ټم کتیه به دربارهی ټم بابه تانه ی خواره وه ده دوی:

یه که م: خسته پروی چنه د شایه تیه که له سر که سایه تی پتغه مبره (ﷺ) که تیدا گه وره یی و هیمنی و خو به که مزانی و زانست و خواپه رستی و زوهد و ته قوا و سوز و به زه یی و ته وای هزر و بیرتیژی و جوانبیزی و ره وشت به رزی و زمان پارای و مه جلیس خوشی و گوشتار شیرینی.. نه و زاته باس ده که ین.

دووه م: خسته پروی چنه د شایه تیه که له سر وه لانانی نه و گومانه ی که گوايه پتغه مبر قسه ی به دهم خواره هله بستیت و بانگه شعی پتغه مبرایه تی کردیت، نه و شایه تیانه راستی پتغه مبریتی و په یامه که ی ده سه لیتن و هیچ گومانیک ناهیلنه وه، له و به شه دا پشتم به خسته پروی په رجووه کانی پتغه مبر نه به ستووه، وه کو ئیسراو میعراج و دوله تبونی مانگ، هرو هک بوخاری و موسلیم له سه حیح که یاندا هیناویانه: (أَنَّ

أَهْلَ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُرِيَهُمْ آيَةَ فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شَقَّتَيْنِ حَتَّى رَأَوْا جِرَاءَ بَيْنَهُمَا). واته: خه لکی مه که داویان له پیغمبهری خوا کرد به لگه به کیان له سهه پیغمبهریته که ی نشان بدات، نهویش ناماژه ی بو مانگ کرد و دولت بو به جوړیک که (حیرا) یان له نیواندا دیار بو.

ههروه ها باسی موعجیزه ی کانیای ژیر په نجه کانی پیغمبهرم نه کردوه، ههروه که له سه حیحی بوخاریدا هاتوه: کاتی نوژی عه سر بو هه موان بو ده ستوژ گرتن به دوا ی ناودا ده گه ران، به لام ناویان ده سته که وت، پاشان ده فریکیان هتیا به لای، نهویش ده ستی خسته ناو ده فره که و فرمانی پیکردن که بین ده ستوژ بگرن، بینیم ناو له ژیر په نجه موباره که کانی هه لده قول و هه مویان بهو ناوه ده ستوژیان گرت.

ههروه ها موعجیزه ی هه والدانی به شته غه بییه کانی ناینده مان نه خستوه پرو ههروه کو له ههردو سه حیحه که دا هاتوه: جاریکیان پیغمبهری خوا هه مو شتیکی تا کاتی هه لسانی قیامت بو باس کردین، جا هه رکه سی له نیمه له بهری کردین نهوا ده یانزانی و هه رکه سیکیش له ده ستی چوبن نهوا نایانزانی، جا هه رکاتی شیک یان روداو یکم ده دی، که هه والی نهو روداو هم له بیر کردیت نهوا وه که چون که سیک که سیک بناسیت و بو ماوه یه که نه بیینیت پاشان بیینیتوه چون ده بناسیتوه ناواش من نهو روداو انهم ده ناسینه وه.

له م کتیه دا پشتم به خسته پروی نهو موعجیزانه نه به ستوه، چونکه موعجیزه کان به تهنیا به لگه نین له سهه راستی و دروستی بیروباوه، به لکو موعجیزه ی گه وره گوژینی بارودوخی گهل و نه توه کانه به بی موعجیزه، گوژینی عه ره ب له و په ری نرمی و خرابی بارودوخ و به رز کردنه و هیان بو نه و په ری به رزی و شه ره فمندی له لایه ن نیسلا مه وه و- له ماوه یه کی که مدا- کردیان به مه زنرین و به به زه ییزین و داد گه رترین زیار و شارستانیته که میژو به خو یه وه دیی له گه وره ترین

موعجیزه کانه..

سێهم: خستنه‌پروی چهند شایه‌تیه‌ك، كه تۆمه‌تی چهند ژنی- به ئاره‌زوی- پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌په‌وێنه‌وه‌و له‌پێی چهند شایه‌تیه‌ك له‌ سێره و به‌لگه‌ی عه‌قڵی وه‌لامی ئه‌و تۆمه‌تانه ده‌داته‌وه‌، پاشان چهند ده‌قیكی ته‌وراتمان هه‌تاوه كه چهند ژنی پێغه‌مبه‌رانی به‌نی ئیسرائیل ده‌سه‌لێن، كه پێمان ده‌لێ ژماره‌ی هه‌وسه‌ره‌كانی یه‌كێك له‌ پێغه‌مبه‌ران گه‌یشته‌ هه‌زار ژن، به‌لام سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش نابینی كه‌سێك تانه‌و ته‌شه‌ریان لێدات یان تۆمه‌تی ئاره‌زووبازیان بداته‌پال!

چوارهم: خستنه‌پروی چهند فهرموده‌یه‌كی پڕۆژ كه وه‌سفێ پێغه‌مبه‌ری خوايان تێدا هاته‌وه‌و هه‌ندێ له‌و فهرمان و ناموژگاری و پێشمونی و ئه‌و شتانه‌ی فێرمان ده‌كات ده‌خاته‌پرو.

پنجهم: وه‌لامدانه‌وه‌ی هه‌ندێ له‌و گومانانه‌ی ده‌رباره‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) وروژیتراون، گومانه‌كان زۆرن و زانایانیشتان له‌ زۆر له‌ كێشه‌كانیان وه‌لامیان داونه‌ته‌وه‌و ته‌وژمه‌كانیان په‌واندونه‌ته‌وه‌.

شه‌شهم: خستنه‌پروی چهند شایه‌تیه‌ك له‌سه‌ر ئیسلام، كه باسی ئه‌و شتانه ده‌كه‌ن كه له‌ ئیسلامدا هه‌ن و له‌ گه‌ل سروشتی ئێمه‌ی مرو‌فدا دێنه‌وه و سوژ و به‌زه‌یی و دادگه‌ری و ته‌واوی و بێ كه‌موكوپی ئیسلام ده‌خه‌نه‌پرو و ده‌یه‌سه‌لێن كه له‌هیچ لایه‌ك و به‌هیچ جو‌ریك گۆڕانی به‌سه‌ردا نه‌هاته‌وه‌.

هه‌وتهم: خستنه‌پروی چهند شایه‌تیه‌ك كه گومانی(بلا‌وبونه‌وه‌ی ئیسلام به‌ زه‌بری شمشیر) ده‌په‌وێنه‌وه‌و دواتر ئه‌وه ده‌سه‌لێنێت كه ئیسلام به‌ به‌زه‌یی و دادگه‌ری و زانست و ناشتی بلا‌وبه‌ته‌وه‌، پاشان له‌پێی میژووه‌وه چهند شایه‌تیه‌كمان بو‌ده‌خاته‌پرو كه رێبازه‌كانی دی غه‌یری ئیسلام چون‌ بلا‌وبونه‌ته‌وه و چون‌ جه‌نگه‌كانیان پڕبوون له‌ خوێن رشتن و ئه‌تكه‌ردنی ناموس و سو‌كایه‌تی‌كردن به‌ به‌ها پڕۆژه‌كان و بردنی

خىروپىرى ولاتان..

هەشتەم: ھەلۋەستەيەك دەكەين لەسەر سەرانە (الجزية)، كە-بە پىنچەوانەى بانگەشەى دوزمانان- دەيسەلمىتت كە ئىسلام بو ماندوكردن و ناچاركردى پەيمانەستووه كان داينەناوہ تا پىتە نار ئىسلام، بەلكو ئەو سەرانەيە لە بەرانەى زەكاتى مسولمانانە، كە دەكرى چەند ئەوئەندەى ئەندازەى ئەو سەرانەيەيت، ئەمە سەرەراى ئەوہى كە سەرانە لەسەر ژنەكانيان و مندالەكانيان و ھەزار و نەدارەكانيان و پراھىب و خواپەرستە لە خەلۋەتدا بووہ كانيان.. پتويست نەكراوہ.

نوئەم: خستەپروى چەند شايبەتيەك، كە پىنگەى ئافرەت لە ئازادى و يەكسانى و مائى خواھەندارىتى و.. تاد لە ئىسلامدا نىشانەدات، ھەروەھا دەرپەدەخات كە چون چەندىن ئافرەتى بەتوانا و زىرەك و زانايانى فەلسەفە ومىژو و ويژە و ھوزانفانى و ھەمو بوارەكانى ژيانيان تيدا ھەلكەوتون..

دەيەم: خستەپروى چەند شايبەتيەك، كە پىنگەى زانست لە ئىسلامدا دەرپەدەخات و دەيسەلمىتت كە ئىسلام تاكە ناينە كە ھەمو دوزىنەوہ زانستىيەكان لەگەلدا كوك و ھاوتەرىن، سەرەراى ئەوہى كە شوپنكەوتووہ كانى-سەردەمى سەرەتايى- زانستەكانيان لە ھەمو بوارەكانى ژياندا بە ئەوروپاى شوپنەكانى تر ناساند..

پاشان چەند ئايەتيكى پىروژمان ھىتاون، كە بانگەواز بو: زانستە سىروشتىيەكان و زانستى زىندەزانى و مىژو و كۆمەلايەتى و زانستى گەردونناسى و.. زانستەكانى تر دەكەن، پاشان چەند ئايەتيكى پىروژمان ھىتاون كە لەپراستيدا راستى زانستىن و پراستىيەكەيان سەلمىتراوہ.. لەوانە: كشانى گەردون و خولانەوہ و جولەى زەوى و چينەكانى بەرگە ھەواى زەوى و.. تاد.

لە كوتاييدا: بەشىكم بەناوى: (ئەوانە خوا ھەلىياردون) داناوہ، كە تيدا بە

کورتي دهرباره ی ژياننامه و چير و کي مسولمان بونيان دواوم، نهوانيش: پياواني نايين، زانايان و پزیشکان، سياستمنه داران، وهرزشوانان، چهندين کهسی تریش، که نیسلاميان کردو ته نايینی خويان.

کتيه کهم بو شش بهش دابهش کردووه:

په کهم: محمدر (ﷺ) له دیدی نهواندا.

- به دلتيايیده نهو پتغمبهري خوايه.

- چهند ژني پتغمبهري (ﷺ).

- چهند ده قيك که چهند ژني پتغمبهري نه هلي کيتاب ده سملين.

- به لي. نهو بهوشيوه بو.

- چون ده توانم خوشم نه ویت؟!

دووم: وه لامدانوهی هندی گومان له سمر دوا پتغمبهري.

- گومانی نهوهی که کتيه ناسمانيه کانی پيشو مزدهی هاتنی نهويان نه داوه.

- گومانی نهوهی که پتغمبهري (ﷺ) به عهره بي قسهی کردووه نه دی چون په يامه که ی جيهانيه.

- گومانی هاوسه رگري کردنی له گه ل کوري به کور کراوی خوی زهیدی کوري حارثه.

- گومانی حرام کردنی نهوهی خوا حه لالی کردووه.

- گومانی جهنگانی له مانگه حه رامه کاندای.

- گومانی نهوهی که پتغمبهري (ﷺ) گونا هباره ههروه کو له قورئاندا هاتووه.

- گومانی نه وهی که شهیتان قسهی خزان دوتنه نیو وه حیه وه.

سپیم: ئیسلام له دیدی نه والدا.

- ئایا ئیسلام به زه بری شمشیر بلا بوته وه؟

- ئیسلام به به زه یی و.. داد گه ری و.. زانست و.. ناشتی بلا بوته وه.

- هه لوه سته یه ك له سهر سه رانه.

- تو... نه قلت له کوپیه؟

چوارهم: ئافرهت له دیدی ئیسلامدا.

- حیکمه تی چهند ژنی.

- هه لوه سته یه ك له سهر چهند ژنی.

پنجهم: زانست له دیدی ئیسلامدا.

- بانگه وازی قورئانی پیروژ بو زانست و زانیاری.

- چهند راستیه کی زانستی له ئایه ته کانی قورئاندا.

- چهند روپه کی ئیعجازی قورئانی.

شه شهم: نه وانه.. خوا هه لپیژاردون.

- پیاوانی ئایین.

- زانایان و پزیشکان.

- بیر مه ندان.

- سیاسه تمه داران.

- وه رزشوانان.

– هندی که سایه تی دی.

له خوی پرووردگار دهخوایم که کرداره کانم به دلسوزی وهربگریت و له
که موکورتیه کانم ببوریت، هدر نهوه ته نیا که سم و هدر نهویشه پشت و په نام و
سهر که وتن و متمانه شم هدر به دهست نهوه.

یامن الحجه

دیمه شق: ۷ ی جه مادی یه که می ۱۴۳۱

کوچی ۲۰ ی نیسانی ۲۰۱۰ زایینی.

محمد (ﷺ) له دیدى بیانیہ کاندہ...

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ سبہ: ۲۸

واتہ: ئیمہ تہنہا بو ہمدو خہلکی نہ بیئت،
تو مان پھوانہ نہ کردو وہ، لہ کاتیکدا کہ تو
مژدہ دہرو ترسیئہری بو یان، بہ لام زور بہی خہلکی
بہم راستیہ نازانن...

* * *

((دہ بی مرو قایہ تی شانازی بہ وہ وہ بکات کہ
کہ سیکی وہ کو محمدی تیدا ہلکہ وتو وہ)).

شیریل

پاگری کولیتی ماف لہ فیہ ننا

محمد (ﷺ) له دیدک بیانیه کاند...

* ((گوستاف لوټون)) Gustave le bun پزیشک و میژونوسی فەرهنسی، له کتیی ((حضارة العرب)) دا ده لیت: ((نه گهر پیاوان به کاره گه وره کانیاں بیټورین نهوا)) محمد)) گه وره ترین پیاوه که میژو به خوږه وه بینیی)) لا ۱۱۵.

ههروه ها ده لئ: ((محمد توانی بیته پشه وایه کی به رزی گهلانی عه ره بی، که له پشدا که سی وایان تیدا هه لنه که وتبو، نا لهم داهیتانه دا گه وره بی محمد به دیارده که وی)) لا ۱۱۶.

پاشان لوټون ده لئ: ((تایینه که ی محمد له هه مو تایینکی دی کاربگه ری له سهر دهرونه کان زیاتره، نهو گه له جیاوازانیه قورثانیان کردوته ده ستور و پشه وای تا ئیستاش کار به حوکه که کانی ده که ن، وه که چون بهر له سیژده سه ده کاریان پیته کرد)) لا ۴۱۷.

ههروه ها له کتیی ((دین الاسلام)) دا ده لیت: ((محمد بهر له وه فاتی عه ره بی کو کرده وه و کردنی به یه که گهل و ملکه چی یه که تاین و گوپرایه لی یه که پشه وای، بیگومان نه مهش به لگه یه کی رونه بو گه وره بی نهو)) لا ۱۶.

* ((ویل دیوران)) Will Durant فایله سوف و میژونوس و نوسه ری نه مریکی، له کتیی ((قصه الحضارة)) دا ده لیت: ((محمد له گه وره ترین که له پیاوانی میژو بو، توانی ناسق پوخی و رهوشی گهلێک بهرز بکاته وه، که کهش و هه وای گهرم و وشکی بیابان خستویه تاریکایی نه فامی و درنده بیسه وه...)) لا ۴۷/۱۳.

پاشان ده لئ: ((..له وه دیهیتانی نهو تامانجه شیدا سهر که وتبو، به جوړیک که له

میژودا هیچ چاکسازیک نهیتوانی پیشی بکوهیتوهه، کهم وایه مروفتیک ببینن نهوهی
خهونی پتوه دیی هینا بیته دی)) ۴۷/۱۳.

ههروهه له کتیه کهیدا ((قصه الحضارة)) دا هاتوهه، که ((جورج برنارد
شو)) George Bernard shaw - که نوسه ریکی شانو گهری ئیرله نندیه و له
سالئ ۱۹۲۵ ز خهلاتی نو بلی له ویتزه (نه ده ب) دا وه رگرتوهه، گوتوبه تی: ((نه گهر
به وه بریار له سهر گه وره پیاو بدهین که چهنده کاربگهری له سهر خه لک هیه، نهوا
ده لئین: محمدی پیغه مبهری مسولمانان گه وره ترین گه وره پیاوی میژوهه، چونکه
ده مارگیری و خورافیاتیی له ره گ و ریشه وه هه لکیشا و له سه روی نایینی جوله کهو
گاور و نایینی کوتی گه له کهی، نایینیکی به هیژ و رونی دامه زرانده)) ۴۷/۱۳.

* مارسیل پوزار M. Poizar برمه ند و یاساناسی فهره نسی، له کتیی ((انسانیه
الاسلام)) دا ده لئیت: ((له روی میژوییه وه محمد ته نیا بانگخوازی نایینیک نه بو، به لکو
له هه مان کاتدا دامه زرتنه ری سیاسه تیک بو که ناراسته ی میژوی گوژی و کاری
کرده سهر چالاک بون و فراوان بونی باز نه ی ئیسلام)) لا ۴۲.

له باره ی باس کردنی میژو بو پیغه مبهری خوا (ﷺ) دا ده لئیت: ((میژو محمد
وهک سهر کرده یه کی مدزن ده رده خات، که دلی پر له به زه یی بیت، ههروهه وه کو
پیاوی ده ولته تی بهرز و به هیژ وینای ده کا و، وهک خاوه ن سیاسه تیکی دروست
ده یخاته رو، که له گه ل هه مواندا به داد گه رانه مامه له ده کات و مالی هه مو خاوه ن مافان
وهک یهک ده دات)) لا ۴۶.

پاشان ده لئیت: ((..محمد، نهو پیاوه ی زانی چون ره زامه ندی زورترین خه لک
به ده ست بیت، پیوسته مروفتیک بیت له سه روی ناسی مروفا یه تی، ههروهه وه
واده خوازی یه کیک بیت له پیغه مبه ره راسته قینه کانی خوا)) لا ۴۶.

* فرانز روزینسال Franz Rosenthal: تویتزه ری پتوه ندی نیوان جوله کهو

مسولمانان و رپیازی زانایانی مسولمان له توژیږنه وهی زانستیدا، له کتیبه که ی ((علم التاریخ عند المسلمین)) ده لیت: ((که سایه تی محمد هه ردهم هیللی ناو پری رونی ناراسته ی میژو بووه)) لا ۴۰.

* لو سروب ستودارد Lothrob Stoddard: نوسه ریکی نه مریکیه که به زانیاری زوری له سهر پشها ته کانی جیهانی ئیسلامی هاو چهرخ به ناو بانگه، له کتیبه که یدا ((حاضر العالم الاسلام)) یدا ده لیت: ((سروشته ئاینیه که ی محمد به هو ی نهو دلسوزیه که م و ینه یه ی هه یو وه هه مو توژیږه ریکی وردینی هه قبیژ سه رسام ده کات)) ۳۲/۱.

پاشان هه ندی سیفاتی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده خاته رو، ده لیت: ((محمد"خواهونی ره وشتیکی بهرزو، مه جلیس خوش و، گوftar شیرین و، بریار دروست و، راستگو بو، به تاییه تی سیفه تی حوکی به جی تیدا بو، راشکاوانه ده دوا و، باوه ری ته وای به هه مو نهو کردار و گوftarانه هه بو که نه نجامی ده دان)) ۳۲/۱.

* جورج سارتون George Sarton: رۆژه لاتناسیکی به لچیکیه، که دکتو رای له زانسته سروشتیه کان و برکاریدا هه یه، له کتیبه که یدا "الثقافة العربية في رعاية الشرق الأوسط" ده لیت: "محمد" ته نیا پیغه مبهری ئیسلام نه بو، به لکو پیغه مبهری زمانی عه ره بی و رۆشنیری عه ره بی بو، به چاو پۆشین له ره گه ز و ئایینی قسه که رانی زمانه که" لا ۴۳.

پاشان ده رباره ی گشتگیری بانگه وازه که ی ده لیت: پیغه مبهر "محمد" له بانگه وازه که یدا له هه مو پیغه مبه رانی دی قولتر و گشتگیر تر بو" لا ۱۴۰.

هه ر ده رباره ی نه ووه ده لیت: "نهو زاهید و، شرع زان و، یاسا دانهر بو و، پیاوکی ته وای کرداری بو" لا ۳۱.

* هیتري سيرويا H. Serouya: روژ هه لاتناسيكي فهره نسيه، له كتيبه كهيدا "فلسفة الفكر الإسلامي" يدا ده لیت: "محمد" ته نیا بنه مای به كتاپه رستی له دهرونی عه ره بدا نه چه سپاند، به لكو شارستانییه ت و وێژه (نه ده ب) یشی فیر كردن" لا ۸.

* ئیتین دینیت ET. Dinet روژ هه لاتناسيكي فهره نسيه، مسولمان بو و ناوی خوێ گۆری بو (ناسره ددين)، له كتيبه كهيدا "أشعة خاصة بنور الإسلام" ده لیت: "نهو كه سایه تیه ی محمد له ژیر عه با كهيدا هه لئى گرتبو ناسایی نه بو و كاریگه ریه کی گه و ره ی هه بو" لا ۱۵.

ههروه ها ده لئى: "پتفه مبه ری ئیسلام تاكه پتفه مبه ره له نیو هه مو پتفه مبه راندا، كه بو ته و او كردنی په یامه كه ی پشتی به په رجو (معجزه) نه به ستوه و كو له گه و چه کی نهو ته نیا په وان بیژی قورنایی پیروژبو" لا ۱۶.

* رۆم لاندو R. Landau په یكه رساز و په خه گری هونه ری ئینگلیزی و ماموستای زانسته ئیسلامیه كانه له سان فرانسیسكو، له كتيبه كه ی "الاسلام والعرب" دا ده لیت: "محمد هه ره له فیه ره تدا پارێزكاربو، ههروه ها به یی هه یچ گومانێك ناماده بو بو هه لگرتنی په یامی ئیسلام" لا ۳۳.

پاشان ده لیت: "ههروه ها محمد باوه رپنکی هه بو كه له گه ل په كتاپه رستیدا تێكنه ده گیرا... ههروه ها نیازی نه وه ی هه بو، كه هه مو شوینه واریکی بته رستی، كه له نیو بته رستانی عه ره بدا بئاو بو له په گ و پشه وه هه لكیشیت" لا ۳۴.

* هیریتر جورج ویلز H. G. Wells نوسه ر و نه دیی به ریتانی، له كتيبه كه ی "معالم تاریخ الانسانیة" يدا ده لیت: "محمد سالیك به ر له وه فاتی حه جی مالتاوا یی له مه كه كه وه بو مه دینه نه نجامدا، له و كاته دا ناموژگاریه کی گه و ره ی پیشكه شی گه له كه ی كرد... بر گه ی په كه می هه مو راوړوتی و یاخی بون و خوین رشتنی به رده م مسولمانه كانی را ده مالی... بر گه ی كو تاییشی كه سی قوله ره شی ده كرده

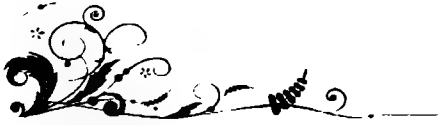
هاوتای خهلیفه.. " ۳۶/۶۴۰.

*لويس سيدیو Louis Amelie Sedillot رۆژه لاتناسیکی فهره نسییه، موئه تی مافناسی هدییه، له کتیه کهی "تاریخ العرب العام" دا ده لیت: "نیر کاتی نه وه هاتووه سهرنجی میژوی نه و گه له بدهین، که له گوشه یه کی ناسیادا ون بو و بو بهرزترین پایه بهرزبووه وه و ناوی له گه ل ناسو کانی دنیا دا بهرزبووه... سهرچاوه ی نه و مو عجزیه هیش ته نیا پیاوێک بو، نه ویش: محمد بو" لا ۱۵۱.

ههروه ها له باره ی وه سفکردنی پتغمه بهر "ﷺ" ده لیت: "...هیمن و نارامگرو، هه ژار و نه دارانی ده هیتایه ماله وه تا خواردنه که یان له گه لدا به شبکات، به هیمنی و رو خوشیه وه پیشوازی له هه مو نه و که سانه ده کرد، که ده یانو یست پرسیاری لیکه ن، هه مو نه و که سانه ی قسه یان له گه ل ده کرد، به هو ی پرووه نورانی و خه نده جوانه که ی توشی سهرسامی ده بون، هه رگیز له گفتوگو ی دورودریژ بیزار نه ده بو، که م قسه ی ده کرد، قسه کانی هه رگیز خو به زلزانیا ن پتوه دیار نه بو.." لا ۱۰۲.

*هینری ماسی H. Masse رۆژه لاتناسیکی فهره نسییه، ریکه خراوی یونسکو بو لیژنه ی رۆژه لاتناسان هه لیژارد، له کتیی "یسلام" دا ده لیت: "به هو ی چاکسازییه ئایینی و سیاسیه کانی محمد، که له بنچینه دا بو یه که خسته نه وه بو، عه ره به کان هو شیا ن هاته وه بهر و خویان دۆزیه وه و له تاریکی نه فامی و گیره شیویی رزگاریان بو.." لا ۵۵. پاشان ده لی: "محمد یاسا دانهری سروش بو هاتو بو و دامه زری نه ری یه کیتی ئایینه کانی نیوان گه لان بو.. ساده بو، به لام له هه مان کاتدا وردین و دورین بو" لا ۵۹.

*وليام مونتگومري وات W. Montgomery Watt رۆژه لاتناسیکی هاوچه رخی بهریتانییه و راگری به شی تو یژینه وه ی عه ره بییه له زانکو ی "ته دنبرا"، له کتیه که ی "محمد فی مکه" ده لیت: "ناماده باشی نه و پیاوه له وه دا بو، که له پیتاو بیرو باوه ره که ی بهر گه ی هه مو چه وساند نه وه یه کی ده گرت، سروشقی ره وشت بهرزی

وای له شوینکه وتوانی کرد باوه‌ری پیتین و بیکه‌نه پتسه‌وا و سهر کرده‌ی خوینان، سهره‌پای ده‌ستکه‌وته ره‌ها و مه‌زنه‌کانی، هه‌مو نه‌وانه به‌لگه‌ن بو دادگه‌ری و پاکی ره‌سن له که سایه‌تییه که‌یدا" لا ۹۴.

هه‌روه‌ها ده‌لی: "هه‌ر که بیر له میژوی محمد و میژوی سهره‌تای هاتی ئیسلام ده‌که‌ینه‌وه، توشی سهرسورمان ده‌بین له به‌رانبه‌ر نه‌و کاره گه‌وره‌یه‌دا، نه‌گه‌ر پیغه‌مبه‌ر نه‌بوایه، نه‌گه‌ر پیاوی شیاری ده‌ولت و به‌پۆه‌بردن نه‌بوایه، نه‌گه‌ر متمانه‌ی به‌خوا نه‌بوایه و باوه‌ری ته‌واوی نه‌بوایه که خودا ره‌وانه‌ی کردووه، هه‌رگیز نه‌یده‌توانی به‌شیک‌ی گرنگی میژوی مروّقیه‌تی بنوسیته‌وه!" لا ۵۱۲.

پاشان ده‌لی: "...من هیواو متمانم به‌وه هه‌یه، که نه‌و لی‌کولینه‌وه‌یه بتوانی یارمه‌تیده‌ری بو دوباره گرنگیدان به‌پیاوێک، که گه‌وره‌ترین پیاوی نه‌وه‌ی ناده‌مه" لا ۵۱۲.

*جاک ریسله‌ر J. S. Restler توێژه‌ریکی فهره‌نسی هاوچه‌رخه، له کتیی "حضارة العرب" دا ده‌لیت: "له‌سه‌ر محمد پیوست بو به‌زوترین کات سهرکه‌وتنی گه‌لی عه‌ره‌بی بخاته‌رو، دوا‌ی نه‌وه‌ی خوا نیعمه‌تی به‌سه‌ردا باراند و ئایینیکی به‌رز و ساده‌و پونی بو‌نارد، رپبازێک که یه‌کلاییکه‌ره‌وه‌بو له پوه‌پروبونه‌وه‌ی دله‌پاوکتی به‌رده‌وامی بیروباوه‌ره ئایینه‌کان" لا ۳۷۷.

پاشان ده‌لیت: "...دوا‌ی نه‌وه‌ی زانیمان که نه‌و کاره گه‌وره‌یه به‌نه‌نجام گه‌یه‌نرا و له که‌مه‌زین کاتدا گه‌وره‌ترین هیوا‌ی بو مروّقیه‌تی به‌ده‌سته‌ینا، نه‌وا نه‌وکاته پیوسته دان به‌وه‌دا بنین، که محمد یه‌کیکه له‌و گه‌وره‌پیاوانه‌ی میژوی گه‌ل و ئایینه‌کان شانازی پیوه ده‌که‌ن" لا ۳۷۷.

*لامارتین Alphonse de Lamartine میژونوس و سیاسه‌تمه‌دار و هو‌زانفانیکی فهره‌نسییه، له کتیه‌که‌ی "السفر الى الشرق" دا ده‌لیت: "گه‌وره‌ترین

رودای ژيانم نهو، په به هوشیاری له ژبانی محمد کولپوه ته و توانیومه درک به و گوره یی و نمریه بکم که له ژبانی دا هه بوه " لا ۲۷۷۷ .

پاشان ده لیت: " رهفتاری نهو له کاتی سدر که وتن و ناره زوی گه یاندنی په یامه که ی و نویره دریځه کانی و گفتوگو ناسمانیه که ی، هه مو نه وانه نیشانه ن بو باوه رپنکی پته و، که یارمته ی دهر بو بو جیگیر کردنی پایه کانی باوه ر " لا ۲۷۷۷ .

پاشان وه سفی پیغه مبر (ﷺ) ده کات، ده لیت: " پیغه مبر و تارپیژ و یاسا دانه ر و رزگار که ر و چاکسازی بیرو باوه رپه کانی دی بو، په رستشکی هیتا، که له سدر گه وره راگرتنی وینه و په یکه ر دانه مه زراوه، نه ویش: (محمد) ه " لا ۲۷۷۷ .

پاشان لامارتین ده پرسې: " کی ده توانی پیاوړتک له میژودا به محمد بچوینی؟! به پی هه مو پیوه رپه کانی پیوانی گه وره یی مروځ، کی له محمد گه وره تره؟! " لا ۲۷۷۷ .

نه و پرسپاره ی لامارتین له سالی ۱۸۵۴ ز له پاریس کردویه تی، دکوړی نه مریکی (مایکل هارت) Michel hart وه لامي ده داته وه، که نه دامي کومه له ی فله کناسی زانسی هه ساره ناسیه و په کیکه له زانا متمانیه پیکراوه کانی فیزیای کرده کی، له کتیبه که یدا (۱۰۰ کاریگه رترین که سی میژو) The 100: a ranking of the most influential persons in history که تییدا پیغه مبر ی خوا محمد (ﷺ) ی له سهروی لیسق گه وره ترین پیای میژوی مروځایه تی داناوه، ده لیت:

" هه لېزاردنی محمد له سهروی لیسق کاریگه رترین پیای مروځایه تی، له وانه یه هندی خوینه ر توشی سدر سورمان بکات و له وانه یه هندیکیان پی رازی نه بن، به لام به راشکاوی ده لیم نهو تا که پیای میژوه، که سدر که وتینکی به رچاوی له هه ردو ناسق دینی و دنیایی به ده سه تیا بیت " لا ۱۹ .

پاشان د هارت ده لیت: " محمد گه وره ترین نایی جیهانی هیتا و بلا و کرده وه و

بووه به کیک له پېشه‌وا سیاسیه جیهانیه گه‌وره‌کان، نا له‌و روژ‌گاره‌داو دواى
تېه‌ربونى نړیکه‌ی سترده سده به‌سره وه‌فاتیدا، که‌چی هیشتا کاریگه‌ریه‌کی به‌هیز
و گه‌وره‌ی هه‌یه "لا ۱۹.

* ټیفلین گوټوډ Lady. Gobold نافرته‌تیکى خانه‌دانى ټینگلیزیه، که‌بوته
مسولمان، له‌کتیبه‌که‌ی "البحث عن الله" ده‌لټ: "به‌رله‌هاتنى محمد عه‌ره‌ب
گه‌لنکی بیریز و کم‌بایه‌خ بو، هوژ و کوټ‌له‌کانى هیچ به‌هایه‌کیان نه‌بو، به‌لام
کاتیک محمد هات سهرله‌نوی نه‌و گه‌له‌ی زیندو کرده‌وه، به‌جوړیک که‌ده‌کړی بلټین
نه‌و کاره‌ی له‌موعجزه‌نړیک بو" لا ۵۱.

پاشان ده‌لټ: "پښه‌مهر نه‌وکاته‌توانى موعجزه‌و کارى سهرسور‌هینه‌ر
نه‌نجام‌دات، نه‌وکاته‌ی توانى نه‌و گه‌له‌سهره‌رق و پیدا‌گره‌والیکات ده‌سهر‌داری
به‌کانیان بن و په‌کتابه‌رستى قه‌بون بکه‌ن... به‌مېش له‌تاریکى و نه‌فامى ده‌ره‌پېتان و
به‌ره‌و روناکى و فام‌کردن رپټوینی کردن" لا ۶۶-۶۷.

به‌کیک له‌و بر‌گه‌خوشانه‌ی تیدا وه‌سفى پښه‌مهرى خوا محمد (ﷺ) ده‌کات
ده‌لټ: "نه‌و بیرى له‌نازناو نه‌ده‌کرده‌وه و هه‌ولتى نه‌ده‌دا به‌نازناوه‌که‌ی مال و سامان
وه‌ده‌سبتیت، به‌لکو ته‌نیا به‌وه وه‌ستا که‌پښه‌مهرى خوايه و خزمه‌تکارى
مسولمانانه! خوى مالى خوى پاك ده‌کرده‌وه، خوى پټلاوه‌که‌ی ده‌دوریه‌وه، به‌به‌زه‌ی
و به‌خشنده‌بو، وه‌کو شنه‌با واو، هیچ هه‌ژار و ده‌ستکورتیک داوايان لټنه‌ده‌کرد، که
له‌وه‌ی هه‌یده‌تى پټى نه‌به‌خشیت، نه‌وه‌ی هه‌شى بو زورکات به‌شى خویشى نه‌ده‌کرد"
لا ۶۷.

* نه‌سرى سه‌له‌ب N. Salhab مه‌سیحیه‌کی لوبنانیه، که‌به‌دیدى بابه‌تییانه‌ی و
گه‌ران به‌دواى راستیدا ناسراوه.. له‌کتیبه‌که‌یدا "في خطا محمد" دا
ده‌لټ: "مه‌لوټکه‌یه‌ک چاوى به‌دنیا هه‌لټنا، که‌له‌کاتى له‌دايک‌بونیدا هه‌رگیز به‌بیرى

دایکیدا نه ده هات، که ده بیته گه وره ترين پیاوی جیهان، به لکو گه وره ترینی میژو، نا گه وره ترين پیاو به هه مو پټوره کان" لا ۴۲.

هه وره ها ناماژه بو ده سکه وه ته کانی پټه مبه رمان ده کات و ده لیت: "هه ر که سی به وردی سدرنجی ژياننامه ی نه و پیاوه بدات، له وره دا خو ی ده بینته وه، که ددان به وره دا بنیت، که نه و ده سکه و تانه ی وه ده سقی هټان، له دنیا به کی تری جیاواز له و دنیا به بووه، که مروټه ده یناسی" لا ۱۹۵.

پاشان ده رباره ی نه و موعجیزه یه ی محمد خولقاندی، به وه ی به ماوه یه کی کم عه ره یی له په راوټزی میژو بو بونیا دنه رانی میژو به رز کرده وه، ده لیت: "گه وره یی محمد لیږه دایه، به و ماوه که مه توانی شه ربه ټیکي پر ره وشقی گیانی و کوټه لایه تی، که له میژو دا هیچ کس نه یتوانیوه به و خیراییه سدر سوږه ټنډه نه و کاره گه وره یه به نه نجام بگه یه نیت" لا ۱۹۶.

پاشان ده لیت: "محمد ته نیا پټه مبه ر نه بو، که خه لک به ره و باوه ر پټنمونی بکات، به لکو پټه وه او سدر کرده ی گه لیک بو و، هه ولیدا له و گه له باشترین و به رزترین گه لی دنیا دروست بکات و له کوتا ی شدا توانی نه وه وه دی بیت" لا ۴۰۹.

*توماس کارلیل Thomas Carlyle نوسه ر و میژو نوس و فیهله سوفینکی ټینگلیزیه، له کټی "الأبطال و عبادۃ الأبطال" دا ده لیت: "به درټزایی ژيانی خاوه ن باوه رټکی جینگیر بو، هیممه ټیکي به رزی هه بو، خه مخوږ بو، به خشنده و چاکه کار بو، به به زه یی و خوا په رست بو، خاوه ن پیاوه تی و نازاد بو، کوټنه ده ر و دلسوز بو، به لام له گه ل نه وه شدا مه جلیس خوش بو، خوږه وشتیکی نه رم و نیانی هه بو، رو خوش و شادمان بو، خوش ره فتار و گو فتار شیرین بو، ده توانی بلین گالته شی ده کرد، به گشتی خه نده یه کی دره وشاوه له رویدا به دیده کرا، که له دن و ده رو ټیکي راستگوږه سهر چاوه ی گرتو.. برټیز و هوتیار بو.. هه ر له فیږه تدا گه وره پیاو بو، له قوتا بخانده دا

روشنیری وهرنه گرتبو، له سهر دهستی هېچ ماموستایهك وانهی پته درابو، نهو هېچ پتوړستی بهوه نه بو.. "لا ۵۰-۵۱".

ههروها دهرباره ی خوشه ویستی بو پتغمبه ری خوا (ﷺ) ده لیت: "من محمد خوشدهوی، چونکه سروشتی نهو دوربو له خو دهرخستن و خوتواندن.. ته نیا پشقی به خوی ده به ست، هه رگیز بانگه شه ی شتیکی نه ده کرد له خویدا نه بیت، لوتبرز نه بو، به لآم له بهرانه ریشدا نزم و که ساس نه بو.. نازادانه له گهل قه یسهری روم و شای عه جه مدا ده دوا، پی راگه یان دن، که له سهریان پتوړسته چی بکن بو ژیا نی دنیا و دواړو ژیان، به راستی نهو پیگه ی خوی ده زانی" لا ۶۴.

*د. نهمی لوقا Dr. N. Luka مه سیحیه کی میسریه، که به دیدی بابیه تیانه و دلسوزی بو راستی به ناوبانگه، له کتبی "محمد الرسالة والرسول" دا ده لیت: "... محمد وه کو هېچ تاکیکی خه لک نه بو له پوی ره وشت و لیته اتویدا، خه سلته ی پتغمبه ران و هیممه تی پالنه وانانی تیدا کو بو بو وه وه، بو په له سهر مروئی حه قدوست پتوړسته دان به پتشمه وایی نهو دابیت و به گه وره پیاری بییت" لا ۲۸۹.

پاشان دهرباره ی گه وره یی و خوبه که مگری و ره وشتی به رزی ده لیت: "... تا که پیاو بو، زوبانی ناسمان بو، ته نیا خوی له سهر بو و گشت بهنده باوه رداره کانی مسولمانانیشی له ژیر ده ستدا بون، به لآم نهو پیاوه ره تی کرده وه توشی خو به زل زانی بیت، به لکو له بهرانه ردا به به زه یی و به خشنده بو.. "لا ۱۷۹.

پاشان ده لی: "... خو نه گهر نهو پتغمبه ره به هو ی زوړی نه وانه ی خودا- له سهر دهستی هی دایه تی دان و به هو ی وه دیهاتی نهو گه وره یی و ده سه لآته و، جیگیر بونی ده سه لآت، نه گهر به هه مو نه وانه سته می کردبا یان فیزی لیدابا، نه و هېچ تاوانیکی له سهر نه بو، چونکه نه وکات به هو ی به هایه که وه سته می ده کرد و به هو ی ره وشتیکی به رز و به ریزیش لای لی ده دا" لا ۱۷۹.

له سهر باسی خوږه که مگری پښه مبهري خوا (ﷺ) بهرده وام ده پیت و ده لیت:
 "هاوه لانی پیندا هله ده گوت، که چی پتی ده فهرمون: نه و نه ده به سهرمدا هله مده لیت و
 به و نه ندازه به گه ورم مده کن، هه ووه ک چون گاوره کان عیسای کوری مده به میان
 گه ووه کرد، به لکو بلین: به ندهی خوا و پښه مبهري خوا، یان نه و کاتهی ده چته نیو
 کو مده لیت له هاوه لانی و نه وایش له بهری هله ده ستن، نه ویش لو مده یان ده کات له سهر
 نه و کاره و پینان ده فهرموت: (وه کو عه ده مده کان مده کن، ید کری به بهرز رانه گرن
 و له بهر ید کوه هله مده ستن)" لا ۱۸۰.

هه ووه ها لوقا له کیتی "محمد في حياته الخاصة" ده لیت: "باوکی قاسم-واته
 محمد (ﷺ) - نه و پیاوهی، که به ملیوتان خه لکی له به بهرستی ده ره پتان و به ره و
 بهرستی خوی جیهانیانی بردن، هه ووه ها له له ده ده ستن چون و لاوازی به ره و بهرزی و
 باوه پری بردن" لا ۱۲۶.

* د. نه سیم سوسه Dr. A. N. Sousa نه ندای کو مده لای زانستی عیراقی، که
 بوته مسولمان، له کیتی "في طريقی الی الإسلام" دا ده لیت: "پښه مبهري نیسلام
 که سایه تیه کی میژوی مه زن بو، ژیا نی نه و پښه مبهري ته نیا زنجیره روداوینکی راستی
 میژوی گه ووه و نامانجدارن، که تیندا پنگه ی گه ووه ی مرو قایه تی نه و پښه مبهري
 تیدا ده رده که ویت" ۱/۱۷۴.

پاشان ده لیت: "محمد به میژو و ژیا نامه که ی و راستی باوه پری و چه سپاوی
 باوه پری، پښه وای مرو قایه تی و غونه یه کی بهرزی ده ستنپاکی و دل سوژی و بهرده وامی
 بو و، نه و قوربانیانه ی له پیناو گه یان دنی په یامه که یدا پښکه شی کردن دیارترین و
 باشترین غونه بو بهرزی خود و که سایه تی نه و و گه ووه یی نامانجه که ی و پیروزی
 په یامه ریتیه که ی" ۱/۱۷۴-۱۷۵.

پاشان ده رباره ی نه و قوربانیانه ی له پیناو په یامه که یدا پښکه شی کردن ده لیت:

میژو پیمان ده لیت، که محمد هه مو شتیکی کردو ته قوربانی په یامه کە، به جوړتک زوړ جار هه لی هه لېژاردنی دو کاری بو هه لکه وتون:

په که میان: ژبانی ناسوده یی و خوشگوزهرانی و دهوله مهندی- به رانه ر وازه یانی له بانگه وازه کە.

دووه میان: ژبانیکی نه ستم و پر دهرده سهری به هو ی بلاو کرده وه و گه یاندنی په یامه کە.

به لام نمو دووه میانی هه لېژارد، چونکه باوهړنکی پته وی به په یامه کە هه بو، هه روه ها سروه ی خودای بو هاتبو، که په روه ردگار نه وی هه لېژاردووه بوته وه ی نمو په یامه بگه یه نیته هه مو مرو قایه تی، نه وهش رویدا، که خودا بو ی دیار یکرده و بو ی ویستبو" ۱۳۰/۲.

*د. فیلیپ حیتی Philippe Hitti بهر په چهلک لوبانییه و، بهر په گه زمانه نه مریکیه، له کتبی "الاسلام منهج حیاة" ده لیت: "...محمد، که له پیا و ماموستاو و تاربیژ و پیا وی ده ولت و تیکو شه (مجاهد)، زوړ بهرونی ده توانین په کیک له گه وره ترین و پایه دارترین پیا وی میژو بینین... نایینکی بلاو کرده وه که نیسلامه، دهوله تیکیشی دامه زرانده که خیلافه ته، بهردی بناغی ژیار و شارستانییه تیکیشی دانا که ژیار ی عه ره یی و نیسلامیه، نومه تیکیشی دروستکرد که نومه تی عه ره ییه، نمو تا نه مړوش هیزیک ی زیندو و کارای نیو ژبان و ژیار ی ملیوتان خه لکی جیهانه..." ۵۶۷.

*عبدوللا کویلیم Kwelem بیرمه ندیک ی ینگلیزییه، که بوته مسولمان، له کتبی "العقیده الاسلامیه" دا ده لیت: "محمد له وه پری بهرزی و گه وره ییدا بو، له پرو ی سروه تی جوان و رهوشی بهرز و لوتکه ی شهرم و حیا و هه ستیاری له راده به ده ری... نمو هیزیک ی درک پیکردنی سهرسور هینه ری هه بو، زیره کیه کی بی وینه ی هه بو، هه ست و سوژیک ی جوان و ناسکی هه بو، بهر اسقی رهوشی بهرز و جوان

بو، له ههستیدا خهسلهت و سیفاتی ناوازهت بهدی ده کردن "لا ۹۶-۹۷.

ههروه ها له کتیی "أحسن الأجوبة" دا دهلیت: "ئهو-واته پیغه مبه رمان محمد (ﷺ) - بهرینگایه کی دروست هه مو پتداویستیه کانی مرو فایه تی ته و او کردن و زوژ به خیرایی بونه وهری گه یانده لوتکه ی خوشه ختی و خوشگوزهرانی "لا ۲۱-۲۲.

پاشان دهلیت: "گه یشتی شوینکه وتوانی به بهر زترین ناستی ژیار و شارستانییه ت ناقل و بیر مه ندانی توشی سه رسورمان کرد، هوکاره کیشی ته نیا نه وه بو، که فرمان و قه دهغه کردنه کانی له گه ل عه قلدا ده هاتنه وه و له گه ل داناییدا تیکنه ده گیران". لا ۲۲-۲۳.

*تیراهیم خلیل نه محمد Ibrahim Khalil Ahmad که پیشتر قه شه بو و پروانامه ی بهرزی له بواری ناینناسی (لاهوت) ی کولتیری ناینناسی میسری هه ده و پیشتر ماموستای کولتیری لاهوت بو له نه سیوت، بوته مسولمان، له کتیی "محمد فی التوراة" دهلیت: "ئهوه راستیه که میژو ده یسه ملیتیت: کاتیک جیهانی روزه هلات و روزه ناوا به فله سه فیه نه زو که کانیانه وه له تاریکی هزری و بهرستی بی بنه مادا ده ژیان، له مه که وه و له خودی که سایه تی محمده وه روناکیه ک پیدابو، که هه مو جیهانی ته نی و به ره و نیسلام ریتمونی کرد" لا ۴۷.

*لورا فیسفا فاکلییری L. Veccia Vagliery توژه ریکی ئیتالیه، له کتیی "دفاع عن الاسلام" دا دهلیت: "محمد، نه و پیاوه ی بهر ده وام ده سقی به بنه ما خوایه کان گرتبو، هه رده م لیبوره و به خشنده بو، به تاییه ت له بهرانه ر ناینه یه که خوا بهرسته کاند" لا ۷۳.

پاشان دهلیت: "پیغه مبه ری عه ره بی به ده نگیکی پر له په یوه سقی به په روه رد گاریه وه بانگه وازی کرد، بهرستان و شوینکه وتوانی هه ردو ناینی

شیوینراوی مه‌سیحی و جوله‌که‌ی به‌ره‌و پاکترین بیروباوه‌ری یه‌کتابه‌رسی بانگه‌وازکرد، هه‌روه‌ها به‌وش رازی بو، که هه‌ندی ململانی ناشکرا له‌گه‌ل نه‌و کومه‌ل و ده‌ستانه‌دا بکات، که مروژ بو نه‌وه په‌لکیش ده‌که‌ن، که هاوبه‌ش بو خوی تاک و ته‌نها پریاربدات" لا ۴۳.

* کلود کاهن Claude Cahen رۆژه‌لاتناسیکی فهره‌نسیه، سه‌روکی کومه‌له‌ی ناسیایه، له‌کتیی "تاریخ العرب والشعوب الاسلامیه" سیدا ده‌لێت: " که‌سایه‌تی محمد خه‌سه‌له‌تی میژویی وای تێدابون، که له‌وانه‌یه له دامه‌زێنه‌رانی ئایینه گه‌وره‌کانی تر نه‌بێت" ۱/ ۱۴.

پاشان ده‌لێت: " پێویسته به‌ گه‌وره‌یی و رێژه‌وه له محمد پروانین، به‌هوی به‌رزی ئیلهامی و توانای به‌سه‌ر په‌راندنی کو‌سپ و ته‌گه‌ره مروژایه‌تیه‌کان به‌ گشتی و سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر نه‌هامه‌تیه‌کانی که‌سایه‌تیدا به‌تایه‌تی" ۱/ ۱۸.

* ئیمیل دیرمینگه‌م E. Dermenghem رۆژه‌لاتناسیکی فهره‌نسیه، له‌کتیی "حیاة محمد" دا ده‌لێت: "ده‌سه‌لات و سه‌روه‌ت و سامان و سه‌رکه‌وتنی به‌ده‌سته‌یتا، به‌لام به‌هیچ کام له‌وانه مه‌غرور نه‌بو و، مسوولمان بونی که‌سیکی پی له‌هه‌مو ده‌سته‌که‌وتیک چاکتر و گه‌وره‌تر بو" لا ۳۶۰.

* پاشان دیرمینگه‌م قسه‌ی رۆژه‌لاتناس و میژونوسی ئه‌مریکی (واشتون ئه‌رفه‌نج) دینیت، که ئه‌مه ده‌قه‌که‌یه‌تی: "محمد کوتا پێغه‌مبه‌ربو و گه‌وره‌ترین پێغه‌مبه‌ربو، که خوا بو بانگه‌وازی خه‌لک به‌ره‌و یه‌کخوا په‌رسی په‌وانه‌ی کردوه" لا ۷۲.

ئه‌رفه‌نج وه‌سفی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کات کاتیک مه‌که‌ی رزگارکرد، ده‌لێت: "په‌فتاره‌کانی محمد له مه‌که‌دا نه‌وه‌یان نیشانه‌دا که پێغه‌مبه‌ری خوایه، نه‌ک سه‌رکه‌وه‌یه‌کی سه‌رکه‌وتو، چونکه‌ سوژ و به‌زه‌یی به‌رانبه‌ر هاو‌نیشتمانیه‌کانی

نیشاندا، سهره‌رای نه‌وی که گه‌یشت‌بووه پښگه‌یه‌کی به‌هیز، به‌لام نه‌و تاجی سوز و به‌زه‌یی له‌سهری سهرکه‌وته‌که‌ی نا" لا ۷۲.

پاشان ده‌لټ: "سهره‌رای سهرکه‌وته سهر‌بازیه‌کانی (محمد)، نه‌و سهرکه‌وته‌تانه به‌هیچ جوړټک توشی خوږه‌زلزانی و مه‌غروریان نه‌کرد، چونکه نه‌و له‌پټاو ئیسلامدا ده‌جه‌نگ، نه‌وه‌ک له‌پټاو سودټکی تایه‌تی، ته‌نانه‌ت له‌لوتکه‌ی سهرکه‌وته‌نیشیدا پټه‌مبه‌ر پارټزگاری له‌ساده‌یی و خوږه‌که‌مزانییه‌که‌ی خو‌ی کرد و نه‌و خه‌سله‌ته‌ی له‌ده‌سته‌دا" لا ۳۰۲.

یه‌تدی به‌من استهدی به‌سبل الرش‌د و یعی‌ عن‌ه‌ من‌ تعامی
واته:

هه‌رکه‌سی نه‌و به‌پشه‌وای خو‌ی بزانی هیدایه‌ت ده‌دری
هه‌رکه‌سینکیش خو‌ی له‌ناسقی کو‌ی‌ربکات پښگای لی ون ده‌بی!

گومان له‌وه‌دا نییه، که نه‌و پی‌فهم‌به‌ری خوایه!

﴿ وَلَوْ نَقُولَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ * لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ * ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴾

[الحاقة: ٤٤ - ٤٦]

* * *

وكيف يدرك في الدنيا حقيقته قوم نيام تسلّوا عنه بالحلم؟

چون له‌دنیا‌دا قه‌دری ده‌زانی و درك به‌راسی ده‌کات

گه‌لیک که ته‌نیا به‌خه‌ون نه‌ویان وه‌بیردیته‌وه؟!

* * *

من ده‌نگم هه‌لده‌برم و تکاده‌که‌م بوّ نه‌و روژه‌ی مه‌سیحیه‌کان تییدا
رپژ له‌"مه‌سیح" ده‌گرن، نه‌ویش به‌وه‌ی رپژ له‌محمد بگرن، گومانیش له‌وه‌دا
نییه، که مه‌سیحی راست نه‌و که‌سه‌یه، که ددان به‌راسی محمددا ده‌نی و
په‌یامه‌که‌ی به‌راست ده‌زانی".

تویژه‌ری نینگلیزی لایتنەر

* مارسیل پوزار M.Poizar بیرمهند و یاساناسی فهره‌نسی، له‌کتیی ((إنسانية

الاسلام)) دا ده‌لیت: ((..محمد، نه‌و پیاوه‌ی زانی چون ره‌زامه‌ندی زو‌رت‌ترین خه‌لک

به ده ست بښت، پټوښته مروځنك بښت له سه روی ناسق مروځايه تی، ههروه ها نه وه واده خوازی په كڼك بښت له پټغه مېره راسته قینه كانی خوا)) لا ۴۶.

ههروه ها ده لیت: "محمد پټغه مېرېك بو، نه وهك چاك سازېكي كومه لایه تی، په یامه كه یشی گوزانكاری بنچینه یی له كومه لگای عه ره یی نه وسا نه بجامدان، كه له ښتادا کاریگه ریه كه ی له كومه لگای ښلامی هاوچه رخدا ده بښرین" لا ۶۱.

*موريس بوکای Maurice Bucaille پزېشكېكي گه وړه ی فهره نسیه، بوته مسولمان، له كښی "قورناني پروژ و ته وړات و ښجیل و زانست" دا ده لیت: "چون مروځنكي نه خوښه واره ده توانی په ی بهو راستیه زانستپانه ببات، له كاتېكدا هېچ مروځنكي نه و سه رده مه توانای نه و كاره ی نه بووه، به ی نه وه ی له و روانگه په وه قسه كانی هېچ هه له په كیان ټېدا بښت؟" لا ۱۵۰.

*روچې گاراودی Roger Garaudy بېر مه نديكي به ناوبانگي فهره نسیه، ههروه ها په كڼكه له گه وړه پټشه وایانی پټشوی حېزی شيعی فهره نسی، بوته مسولمان و له كښی "عهد الاسلام" دا ده لیت: "به هو ی دو بنچینه سه ركه كیه كانی ښلام: بنچینه ی ده سه لآت ته نیا بو خودایه، نه و بنچینه یه ی به هو په وه هه مو ده سه لآتيكي كومه لایه تی رېژه سیه، ههروه ها بنچینه ی راوېژ(شورا)، كه هه مو هو كاريكي نیوانی گهل و خودا را ده مالی و هه ر سه ركښیه كي په ها كه پروژی ده داته ده سه لآت و وا له سه ركرده ده كات بښته خودایه كه له سه رزه وی، نه و له په ك كاتدا هه ردو كیان له ناو ده بات" لا ۳۶.

*جورج سارتون George Sarton: روژه له تناسيكي به لچيكيه، كه دكتورای له زانسته سروشتیه كان و بېر كاریدا هه یه، له كښیه كه ېدا "الثقافة الغربية في رعاية الشرق الاوسط" ده لیت: "پټغه مېر له ده ورو به ری سالی ۱۹۱۰ز، كه نه وسا ته مه نی چل سال بو بانگه وازی ناشكرای ده سټېكرد، وه كو برا پټغه مېره رانی دی، به لام زور

لهوان باشو بو.. نهو خواپهرست و زانا و ياسا دانهر بو، پياوړيكي تهواو كرداري بو "لا ۲۹-۳۱".

پاشان دهليټ: "محمد" ته نيا پيغمبهري ئيسلام نه بو، بهلكو پيغمبهري زماني عهريبي و روتشيري عهريبي بو، به چاوپوشين له ره گز و ناييني قسه كه راني "لا ۴۳".
 * ((گوستاف لوټون)) Gustave le bun پزيشك و ميژونوسي فهره نسي، له كښي ((حضارة العرب)) دا دهليټ: "خهريكه زاناياني روژناوالي راشكاوانه ده رباري محمد ده دوتن، ههرچه نده دهمارگري ناييني چاوي زور ميژونوسي كوړكردووه، كه ددان به گه ورهيدا بنين "لا ۱۱۵".

* ټيميل ډيرمينگهم E. Dermenghem روژه لاتناسيكي فهره نسيه، له كښي "حياة محمد" دا دهليټ: "محمد له ماريه ي قبيتي ئيراهيمي بو، به لام هدر له منداليدا وه فاتي كرد، نهو يش زور بوي دلته نگ بو، به چاوي پر فرميسكه وه خستيه ژير گل، له و كاته شدا خوژگيران رويدا، مسولمانان گوتيان: خوژ له بهر مردني ئيراهيم گيراوه، به لام محمد به دهر ونه بهرز و بالا كه يوه وه لام ي دايه وه گوتي: (خوژ و مانگ دو وه ديه ترو و نيشانه ي دسه لاتي په روه ردگارن، ههرگيز بو مردني هيچ كهس ناگيرين...)، ينگومان قسه يه كي ناوا له دهمي كه سيكي دروژن دهرناچيت.. "لا ۳۱۸".

* د. نهزمي لوكا Dr. N. Luka مه سيحيه كي ميسريه، كه به دیدي بابه تپانه و دلسوزي بو حق و راستي به ناوبانگه، له كښي "محمد الرسالة والرسول" دا دهليټ: "چي ماوه ته وه بو كه سي، كه بانگه شه ي ناراستي محمد ده كات؟ باوه پړك بهرله وه ي سهر كه وي، به چندان به لا و دهر ده سهر ي تافي كرايه وه، سهر كه وتنيش بو بانگخوازيكي يه كاپه رستي له پايته ختي بت و بته رستاندا شتيكي چاوه روانه كراو بو.. پاكي نهو زال بو به سهر ههمو سوده كانددا، بهرزيه كه ي پاكتر بو له ههمو باق و بريقي دنيا، ليورده ييه كه به هيچ جوړيك لوتبه رزي و خو به دسه لات فشكردنه وه ي تپنه ده كه وت "لا ۱۸۳-".

۱۸۴.

پاشان دکتور لوقا هندی لهو کارانه دهخاته‌رو، که که‌سیکی خه‌له‌تینه‌ر و دروزن، که بانگه‌شهی پتغم‌مهرایه‌تی بکات ناتوانیت نه‌نجامیان بدات، چونکه نه‌وکه‌سه‌ی ته‌نیا به‌ زوبان بانگه‌شهی نه‌وانه ده‌کات هه‌ول بۆ ده‌سه‌لات ده‌دات و هه‌ولده‌دات مال و سامان و ده‌سه‌لاتیکی زۆر بۆ نه‌وه‌کانی جیپیلت، به‌لام پتغم‌مهری ئیسلام بۆ هیچ کام له‌مانه هه‌ولتی نه‌داوه، هه‌روه‌ها لوقا ده‌لیت: "هیچ خوشی و ده‌سه‌لاتیکی دنیای بۆ نه‌وه و خیزان و هه‌زه‌که‌ی جینه‌هیش، زۆر شتی له‌خوی حه‌رام کرد، که بۆ شوینکه‌وتووایی حه‌لان کردبو، هه‌روه‌ها هیچ کام له‌و سه‌روه‌ریانه‌ی نه‌هیش، که هه‌زه‌که‌ی له‌ سه‌رده‌می نه‌فامیدا به‌سه‌ر هه‌زه‌کانی تردا هه‌یو، به‌جۆزیک کۆیله‌و به‌نده‌کانی هینانه ناسی گه‌وره‌ پیاوایی قوره‌یش، هه‌روه‌ها به‌هوی نه‌فامیده‌وه خزم و که‌سانی ده‌سه‌لاتیکی ناره‌وايان ده‌ستکه‌وتبو، به‌لام هه‌مو نه‌وانه‌ی له‌گه‌ن زه‌وی ته‌ختکردن، چ ده‌سه‌لاتیک ده‌توانی به‌سه‌ر نه‌و سه‌رفرازییه به‌رزه و راستگوویه حاشا هه‌له‌گره‌دا زال بیت؟!..

نه‌و پتغم‌مهره له‌ خویه‌وه نه‌داوه.. هه‌رگیز نه‌پتی راستی لی ون بووه نه‌ بیر و باوه‌ری پروچی هه‌لگرتوه.. نه‌گه‌ر نه‌و پتغم‌مهره راستگوی ده‌سپاک نه‌بیت نه‌وا هیچ که‌سی راستی نه‌گوتوه و ده‌سپاک نه‌بووه" لا ۱۸۵-۱۸۶.

* لایتنه‌ر Lightner توێژه‌ریکی ئینگلیزییه، دکتورای له‌ شه‌ریعه و فله‌سه‌فه و ئاییزانی هه‌یه، له‌ کتیی(ئایینی ئیسلام)ی جو‌زیف شاختا ده‌لیت: "به‌هوی نه‌و زانیارییه‌ی له‌سه‌ر هه‌ردو ئایینی جوله‌که‌و دیانه‌کان هه‌مه ده‌لیم: نه‌وه‌ی محمد فی‌ری بووه و گوتویه‌تی وه‌رگیرا و نییه، به‌لکو سروه‌ی بۆ هاتوه" لا ۴.

لایتنه‌ر به‌لگه‌ی لومه‌ی سروه‌ ده‌هینته‌وه، که له‌سه‌ر پیاویکی کۆیر لومه‌ی کراوه، هه‌روه‌ک له‌ سوره‌تی "عبس" دا هاتوه: "جاریکیان سروه‌یکی پر لومه و

گله یی کردن بو پتغممبهر هات، چونکه روی له پیاوینکی کویری هه ژار وهر گیزاوه و روی له که سیکي دهوله مهندي خانه دان کردووه، نهو سروشهش بلاووه تهوه و له قورناندا هه به، نه گهر وه که ههندي کالفامی دیان ده لێن نهو دروژن بوايه نهوا ههر گیز نهو سروشه بونی نه ده بو" لا ۱۳۲-۱۳۳.

*هینری دی کاستری H. De. Castries نه فسه رینکی له شکری فهره نسیه، له کتیی (الإسلام: خواطر و سوانح) دا ده لیت: "به به لگه سه لیتراوه، که محمد هیچ کتییکی پیروزی نه خویندو تهوه و له نایینه که بیدا پشتی به هیچ رینازیکی پتشین نه به ستروه" لا ۱۶.

پاشان ده لیت: ".پیاو عه قلی به وه سه رسام ده بیت، که چون نهو نایات و به لگانه له پیاوینکی نه خویندو هوار ده ده چن، له کاتیکدا خوژه لآت به گشتی دانیان به وه داناوه، که نایاتی په رجو (موعجیزه) ن، که عه قلی مروا ههر گیز ناتوانی وه که نهوان دابیت، چ له روی وشه کاری به وه یان له روی واتاسازی به وه.. نهو نایاتانه ی کاتی "عوبه ی کوری په ییعه" گوئی لێان بو له بهر جوانی و کاری گهریان پاچله کی.. نهو نایاتانه ی چاره کانی نه جاشی فرمان په وای حه به شه یان پر کرد له فرمیسک، کاتی جه عه فیری کوری نه بوتالیب نهو نایه تانه ی له سورته ی (مریم) دا ده باره ی له دایک بونی مه سیح هاتون به مه ریدا خویندنه وه" لا ۱۸۹-۲۰.

له شوینیکی تر دا ده لیت: " له سه رده می یه که مه دا- سه رده می مه که- ناتوانین نکوئی له ته واری باوه ر و دلسوژی و راستگوئی محمد بکهین، به لām ههر چی له سه رده می دووه مه دا- سه رده می مه دینه- دا باوه ره که ی هیچ که م و زیادی تینه که وتن، سه ره پای نهو سه رکه وتنه ی تو ماری کردن، که ده بوايه له سه ر باوه ر گهرم و گورپوی بکهن و باوه ری به هیزتر بکهن، به لām باوه ره که ی گه یشتووه ناستیک، که جینی زیاد و که می تیدا نه ده بووه وه و هیچ که مو کوری تیدا نه بون، نه وه ی ده درته مه پالی

هیچ کاریگه‌ری له‌سه‌ر ژبانی پاك و بیخه‌وشی نه‌و نیه "لا ۲۴".

پاشان دی کاسری چه‌ند لایه‌نیک‌ی گه‌وره‌یی له که‌سایه‌تی پتغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌خاته‌رو، ده‌لێت: "محمد مه‌یلی له باق و بریقی دنیا نه‌بو، که‌سیکی چاوته‌نگ و رژدیش نه‌بو، خوی بو‌خوی می‌گه‌له‌که‌ی ده‌دو‌شی، له‌سه‌ر خو‌ن داده‌نیشت، خوی جلو‌به‌رگ و پتلا‌وه‌کانی چاك ده‌کردنه‌وه‌و ده‌دورینه‌وه‌و به‌پینه‌وه‌ ده‌به‌ری ده‌کردن، که‌سیکی به‌قه‌ناعت بو، نه‌و دنیا‌یه‌ی به‌جیه‌نیشت ته‌نا‌هت بو جارنیک‌یش له‌نانی جو‌تیرنه‌بو، هه‌رگیز ته‌ماعکار نه‌بو، توانی بگاته به‌رزترین پینگه‌ی ولاتانی عه‌ره‌ب، به‌لام هه‌رگیز په‌نای نه‌برده به‌ر سته‌مکاری، خوی دوره‌به‌ریز نه‌گرتبو، وه‌زیر و داروده‌سته‌ی بو‌خوی بریارنه‌دابون.. گه‌یشت له‌تکه‌ی ده‌سه‌لات به‌لام هیچ نیشانه‌ی فه‌رمانه‌روایی و میرنشین نه‌بون، جگه‌ له‌ته‌نگوستیله‌یه‌کی زیو، که‌له‌سه‌ری نوسرا‌بو: محمد رسول الله "لا ۲۴".

*لوزیا فیشیا فاکلیتری L. Veccia Vaglieri. تو‌یژه‌ریکی ئافره‌تی ئیتالیه، له کتیی (دفاع عن الاسلام) دا ده‌لێت: "زۆر له‌دو‌ژمنانی ئیسلام، که‌رق و کینه‌کو‌یری کرد‌بون، هه‌ولێاندا هه‌ندی تو‌مه‌تی درو‌ینه‌و هه‌لبه‌سرا‌و به‌ده‌نه‌پان محمد!.. نه‌وه‌یان برچو‌بو، که‌محمد به‌رله‌وه‌ی په‌یامی ئاسمانی بو‌ییت به‌هوی ده‌ستپاکی و داو‌نپاکی‌یه‌وه له‌لای هاو‌نیشتمانیا‌نی جینگای ریز بو‌وه‌و به‌گه‌وره‌یی سه‌یرکرا‌وه "لا ۳۷".

پاشان هه‌ندی پرسیار ده‌وروژنی، که‌وا‌پو‌ست ده‌کات له‌سه‌ر نه‌و عه‌قله‌ی بێ‌وا‌یه محمد (ﷺ) له‌لای خودا‌وه نه‌هات‌وه به‌خو‌یدا‌بجیه‌وه، ده‌لێت: "نه‌وه‌ی له‌لام سه‌یره نه‌ویه، که‌ته‌وانه نه‌و نه‌رکه‌ش ناکێشن، که‌له‌خو‌یان بێ‌رسن: نه‌گه‌ر محمد پێ‌شتر پیا‌ویکی درو‌ژن بو‌ییت چو‌ن نه‌و نازا‌یه‌تی‌یه‌ی به‌خوی دا‌وه، که‌به‌لێنی نا‌گری تاهه‌تایی بداته نه‌و که‌سانه‌ی که‌په‌یامه‌که‌ی به‌درو‌ ده‌زانن یا‌ن ته‌نیا به‌رو‌بینی با‌وه‌ر ده‌هێنن؟ نایا نه‌و به‌و سرو‌شته ساده‌یه‌وه‌و سه‌ره‌پای بێ‌ری‌زکردنی

هاونیشتمانیانی چون توانی مژده‌ی خوشگوزهرانی (به‌هشت) بداته یار و یاوهرانی،
نه‌گهر هیزیک نه‌بیت له‌پشت نه‌و به‌لینانه‌یه‌وه؟

چون توانی ململانییه‌کی - شیوه‌ بیهوا - دروستبکات؟.. نه‌گهر باوه‌ریکی پته‌وی
به‌ په‌یامه‌که‌ی نه‌بوییت چون توانی له‌ مه‌ککه‌دا بوّ ماوه‌ی ده‌ سال له‌و ململانییه
به‌رده‌وام بیت، له‌ کاتیکدا که‌ سهرکه‌وتنیکی که‌می به‌خویه‌وه دیو، سهره‌پای ده‌رد
و مه‌ینه‌تی بیّ شومار؟

چون نه‌و ژماره‌ زوړه‌ی مسولمانان، له‌ پیاوانی خانه‌دان و ژیر و بیرمه‌ند باوه‌ری
په‌هتن و پشتگیری بکه‌ن و خویان بکه‌نه‌ تاکی کوّمه‌لگایه‌ک، که‌ زوړینه‌ی کوړله‌ و
به‌نده‌ی نازادکراو و هه‌ژار و نه‌دار بون، نه‌گهر له‌ وشه‌کانیدا راستگوییان به‌دی
نه‌کردییت؟..

پوښت به‌وه‌ناکات چیر دریژه‌ به‌و قسانه‌ به‌ین، خه‌ریکه‌ روژناوایه‌کان کوډه‌نگیه‌ک
له‌سهر نه‌وه‌ ده‌که‌ن که‌ راستی محمد و په‌یامه‌که‌ی ییگومانه‌ "لا ۳۷-۳۸".

*توماس کارلیل Thomas Carlyle نوسر و میژونوس و فه‌یله‌سوفی
نینگلیزی، له‌ کتبی "الابطال و عبادة الابطال" دا ده‌لّیت: "...محمد هه‌رگیز وانه‌ی لای
هیچ ماموستایه‌ک نه‌خویندوه، هه‌روه‌ها نه‌وسا نوسین له‌نیو گه‌لی عه‌ره‌بیدا تازه
داهاتبو، نه‌وه‌ی لای من روژنه‌ نه‌ویه، که‌ محمد خویندنه‌وه و نوسینی نه‌زانیوه و جگه
له‌ ژبان و بارودوخی بیابان هیچی دی فیرنه‌بووه، هه‌رچییه‌ کیش که‌ توانییتی بیزانیت
له‌رپی دیدگایه‌وه‌بووه و له‌رپی ده‌رونییه‌وه له‌و گه‌ردونه‌ شت وه‌ربگری و تیڤکری،
به‌لّی، نه‌و هیچی له‌ جیهانی پان و به‌رین و زانسته‌کانی نه‌زانیوه، ته‌نیا نه‌وه‌ی به‌ دل
و ده‌رونی بینویه‌تی، یان له‌ تاریکی بیابانی عه‌ره‌به‌وه به‌گویندا چرپاییت "لا ۵".

پاشان ده‌لّیت: "نه‌و درو و ده‌له‌سانه‌ی به‌هوی خوین گه‌رمیه‌وه و به‌ نیاز پاکیه‌وه
ده‌رباره‌ی نه‌و پیاوه‌وه ده‌یانلّین، ته‌نیا به‌خراپه‌ به‌سهر خویماندا ده‌شکپته‌وه "لا ۴۱".

توماس کارلیل وای دهیی، که نمو درو و دهله سانهی بو پتغمبهری نیمه (ﷺ) هلی ده به ستن، جا چ به نیاز پاکی بیت وه خوی ده لیت، یان به درو و نمرانی بیت وه (فریدریک نیچه) ده لیت کاتیک وه سفی پیاوانی کلنسا ده کات، له کتی (علو المسیح)، ده لیت: "نموان له مهر رسته یه که ده یلین هله ناکه، به لکو درو ده که، نموان نیر نازادین له وهی به نیاز پاکی درو بکه یان به نمرانی" لا ۳۸. نمو ددان به ودا ده نیت، که نمو قسانه ی ده یکن هله بسراو و درو و ده له سه، که بو پتغمبهر محمد (ﷺ) هلیان به ستن، نمو پتغمبهری — به قورنان و دانایه کهی — پرستش و رهوش و زانستی پاک و به رزی وای پتشمه شی مرو فایه تی کردن، که هیچ که سی دی پتشمه شی نه کردون و تا روژگاری نمرومان زانایان له سمری ده نوسن و مسولمانان و نامسولمانان له روژه لات و روژناوای زهوی روناکی لیوه رده گرن و رینگایان روشن ده کاتهوه..

پاشان کارلیل ده لیت: "نهنگی و شوره یه کی گه وره یه له سمر هدر که سیکی دینداری نم سمرده مه، که گوی بو نه وه رادیوی، که نیسلام درویمو محمد فیل باز و خه له تیره و، له سمرمان پتویسته دزی نمو قسه پرپوچ و شمرمزار که رانه به سینه وه" لا ۴۲.

پاشان ده لیت: "... نمو په یامه ی نمو پتغمبهره هیتاویه تی تا نیستا و بو ماوه ی دوازه سه ده یه چرای روناکی نزیکه ی دوسه د ملیون مرو فای وه کو نیمه یه، وه دیه تراوی هه مان نمو خودایه ن که نیمه ی وه دیه تراوه.. نایا نیوه لاتان وایه، که نمو په یامه — که به ملیوتان خه لک له سمری ژباون و مردون — درو و ده له سه یه؟" لا ۴۲.

پاشان دوا ی تیرامان وه لایمی خوی ده داته وه و ده لیت: "من هه رگیز ناتوانم بهو جوژه بیر بکه مه وه نمو رایم هه ییت، چونکه نه گهر درو و فیل و ته له که نه وه نده له لای بونه وهری خودادا ره واجیان هه ییت و بهو جوژه پتشیوازی لیکه ن و به راستی

بزانن، نهوا خه لک جگه له گیل و شیت هیچی تر نین و، ژیانیش جگه له شتیکی
بیمانا و یترخ هیچی تر نهو همر بونی نه بوايه چاکر و شیاوتر بو" لا ۴۳.

پاشان ده لیت: "نهو هی رای نهو که سانه پوچ ده کاته وه، که ده لیت پهیامه که ی
محمد راست نه بووه.. نهو هیه که نهو ته مهنی لاویتی خوی له ژیانیکی هیمندا له گهل
خه دیجه به سهر برد، لهو ماوه به شدا هیچ دهنگویه کی نه نایه وه، که بو تی ناوبانگ و
پایه وه ده سه لاتی لیت.. نهو باسی هیچ شتیکی نه کرد، تا پیری هات، نهو کاته نهو
گر کانه ی خوی قهتیس دابو ته قیه وه و، نهو کاته بانگه وازی بو بابه تیکی گه ووه و
ریانیزیکی پروژ کرد" لا ۵۱۶.

پاشان ده لیت: "له دل و دهرونی نهو پیاوه بهرز و بهرژه ی پهروه رده ی
چوله وانی.. نهو پیاوه ی نفس بهرز بو.. دل و دهرونی پر بو له سوژ و بهزه یی و
چاکه کاری و دانایی و بیرو که ی دامال راو له ته ماعی دنیایی و، نیازی به دهر له
هه و لدان بو ینگه وه ده سه لات.. به لام که سانی دی ده بین، که به ده سه وازه ی دروینه
رازی ده بن و له سهر بیرو که ی ناراست ده ووت، له بهرانه بردا ده بین، که محمد به وه
رازی نه بووه، که به درو و قسه ی ناراست وه سف بکری، نهو له نفس بهر زیدا تا ک
بو، له درک پیکردنی راستی شته کان و بونه وهریشدا به هه مان شیوه.. نهو جوژه
دلسوزیه به دهر نیه له واتایه کی خودایی پروژ.. ئیر دوا ی نهو ههر قسه یه ک، که
ده کری قسه ی پوچ و بیمانایه!" لا ۵۱۶-۵۲.

* دیوژا پوتەر D. Potter دژنه روژنامه نویسیکی نه مریکیه، که بو هته مسولمان،
له کتیی (رجال و نساء أسلموا) ده لی: "محمد، نهو پیاوه نه خوینده واره ی له
ژینگه یه کی نه فامیدا ینگه یشتروه چون توانی په ی بهو په رجو (معجزة) انه بهریت، که
قورئان باسی کردون، که تائیتاش زانستی هاوچه رخ هه ولی دوزینه وه یان ده دات؟!..
هیچ چاره یه کمان نیه جگه له وه ی ددان به وه دا بنیت، که نهو قورئانه له لای

خوداوهیه "۸/۱۰۹.

*رۆم لاندو R. Landau په یکه رساز و ږه خنه گری هونه ری ټینگلیزی و ماموستای زانسته ئیسلامیه کان له سان فرانسیسکو، له کتیه که ی "الاسلام والعرب" دا ده لیت: "موحه محمد کاریکی گه وړه ی گرتووه خوی، که که سیکي بانگه شه کاری دروژنی خو پهرست ناتوانی به هه ولی تاکه که سی خوی هیچ نومیدیکي به سرکه وتی هه بیت، نهو دلسوزیه ی محمد، که له کاتی گه یاندنی په یامه که یدا ده رکوت و باوهری پته وی شو ټکه وتوانی بهو په یامه ی بوی هاتووه و، بارودوخ و که ین و بهینی پروژگار و.. هه مو نه مانه واده که ښ، که بلین شتیکی بی ماناو نا ژیرانه یه نه گهر محمد به هیچ جوړه فیل و ته له که بازیه ک تومه تبار بکریټ.. لا ۳۳.

پاشان (لاندو) ناماژه بهو ده کات، که له میژودا نه بووه فیل بازیک فیل له خه لک بکات و خه لک بخه له تیت و فیل و ته له که ی به رده وام بویټ، ده لیت: "میژو باسی هیچ که سیکي تیدا نه هاتووه، که فیل و ته له که بازی له خه لک کردیت و به رده وامیش بویټ، ئیسلامیش وا نه بیت که ته نیا بو ماوه ی نریکه ی هزار و سیسه د سال به رده وام بویټ، به لکو هیشتاش شو ټکه وتوی نوی په یدا ده ین و بهرو فراوانبونه، له کاتیکدا لا په ره کانی میژو تاکه غونه به کیشمان ناخاته به رده ست، که فیل بازیک توانی بیټ په یامه که ی بویټه هو کاری بنیاتنای ئیمر اتوریه ټیک، که یه کیک بیت له ئیمر اتوریه ته گه وړه کانی جیهان، یاخود شارستانییه ټیکی وای بهر هه مه ټیابیت، که له بهرز و بهر تر ین شارستانییه ته کانی جیهان بیت) لا ۳۴.

هه وړه ها ده رباره ی نهو گوړانکاریه ی پیغه مبه رمان (ﷺ) به هو ی بانگه وازه که یوه توانی نه نجای بدات ده لیت: (نه رکي محمد بریق بو له نه هیشتی نهو سیسته مه خپله کییه ی هو کاری سهره کی شه و شوړی نیوان عه ره به کان بو و، قه ره بو کردنه ووی ده سه لاتداری به ملکه چ کردن بو فهرمانه کانی خودا، به جوړیک،

که به سهر همو پټوه نډیه خیزانییه کان و رق و کینه لاره کیه کاندای بالاده ست بیت،
بو نهمهش واپټوستی ده کرد، که یاسایه کی وای بداته بهر دهستی خه لک، که
عهره به کان- به تاییه تی یاخییه کان- بتوانن قه بولی بکه ن و ملکه چی بن..

له سهر پټغه مبه ر پټوست بو هندی کوت و مدرج به سهر نهو کومه لگایه دای فهرز
بکات، که له سهر بنچینه ی خیلایه تی و خوین رشتن و جوړه ها سته مکاری دامه زرابو..
له سهری پټوست بو له شوینی درندایه تی مروثایه تی و له جیگای بی بدرنامه یی
یاسا و دادگری له جیگای هیزو سته مدا به ریا بکات) لا ۳۴.

لیړه دای به پټوستی ده زانم و ته ی زانای پایه به رز(بین خه لدون) ی دامه زرنه ری
زانسته کومه لایه تییه کان بخه مپرو، که له به شی بیست و حوته می (مقدمه) ه کی دای
ده لیت: ده رباره ی نه وه ی، که عهره ب به هوکاریکی نایی وه پټغه مبه رایه تی یان
خیلافه ت نه بیت ده سه لاتداری به که س ناده ن، ده لیت: (به هو ی رهوشی درندایه تی یان
له روی گوپرایه لی یه کتر له همو گه لان یاخی تر و سهر کیش ترن، نهمهش به هو ی
رق نه ستوری و لوتبه رزی و بیهممه تی و کټر کټکردن له سهر فرمانپه وایه تیدا..
به لام نه گه ر باسه که نایی و خه لافه ت بیت، نه وای رهوشی لوتبه رزی و رکابه ری فری
ده ده ن، به مبهش کو کردنه وه و جلوه و گریان ناسان ده بیت.. بو یه نه گه ر پټغه مبه ریک
یان خه لیغه یه کیان له ناوداییت، که فرمانی خودایان پیرا بگه یه نیت، نه وای رهوشه
خرابه کان فری ده ده ن و، رهوشه چاکه کان وهرده گرن و بو سهر خستی حق یه ک
ده نگ ده بن ۱۵۱/۱.

لیړه دای زانستی کومه لایه تی شایه تی بو پټغه مبه رمان محمد (ﷺ) ده دات، که
پټغه مبه ری خودایه، چونکه نه گه ر وانه بو وایه نه یده توانی عهره به کان یه کبخات و
یه کده نگیان بکات و رهوشه خرابه کان یان پاک بکاته وه و گه وره ترین نه ته وه ی
جیهانیان لی دروست بکات.

چەند ژنی پتەمبەر (ﷺ)

﴿لَا يَحِلُّ لَكَ الْإِنْسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بَيْنَ مَنْ أَنْزَلَ مِنْ أَنْزَلْتَ وَلَوْ أَعْبَجَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا﴾ الأحزاب: ۵۲. واتە: هیچ ژنیکی تۆت بۆ حەلەل نیه و بۆیشت نیه یسانگۆریت بە ژنی تۆ، واتە یەکیک یا زیاتریان تەلاق بەدی و لەباتی ئەو ژنی تر بهینی هەر چەند جوانیشیان زۆر بە دل یی، مەگەر ئەو کەنیزەکانە ی بن بە مولکی خۆت، خوا ناگای لە هەموو شتیکەو هیچی لی ون نایی، کەواتە لەو سنوورە لامەدە، کە ئەو بۆی دیاری کردووی.

* * *

میژو و کێهەکانی ژیانامە ی پتەمبەری خوا (ﷺ) پێان راگەیانندوین، کە پتەمبەر (ﷺ) لە نیو گەلە کەیدا — پێش بونی بە پتەمبەر — بەدەستپاکی و داوینپاکی ناسرا بو، لە کاتێکدا دورگە ی عەرەبی کەوتبۆنە نیو ئارەزووبازی و داوینپەسیەوه!

هەرچی دەربارە ی فرەژنی پتەمبەرە (ﷺ)، ئەوا هۆکار و ژینگە و مەبەستی کۆمەڵایەتی و سیاسی و یاسایی خۆی هەن.

بەلام بە هیچ جۆرێک بە مەبەستی ئارەزووبازی نەبوو، وەك هەندێ دوژمن و رق نەستور وای دەبینن...

بۆ وەلامدانەوه ی ئەو گومانە، توێژەری ئینگلیزی (لایبەر) لە کتیی (دین

الاسلام) دا دهلیت: ((کاتیک تمهه نی گهشته بیست و پنج سال هاوسرگری له گهل نافرته یکی تمهه ن چل سالدا کرد، وهك نافرته یکی په نجا سالی له نه وروپادا، نه و نافرتهش په کم کمس بو، که باوهری به په یامه که ی هیتا... بو ماوه ی بیست سال خه دیجه ی له گهلدا مایه وه تا مرد ژنی به سر نه هیتا، جا کاتیک تمهه نی گهشته په نجاو پنج سال پهك له دوا ی پهك هاوسره کانی تری هیتا... به لام بابته یانه و راستگو یانه نیه، که شتیک بدهینه پال که سیکی گموره، که همو ژبانی به داوین پاک ی به یریکردوه، گومان له وه دا نیه، که هاوسرگری کردنی له و تمه نه دا هوکاری راسته قینه ی خوی هه ن، جیاواز له و هوکارانه ی نوسه رانی مسیحی له و باره یوه باسیان کردون)) ۱۲۷-۱۳.

روژه لاتنسی فره نس ی ((کلود کا هن claud cahen)) له کتیی ((میژوی عمره یی و گهلانی موسلمان)) دا دهلیت: ((... له سرمان پویسته به چاوی گموره یی و ریژه وه سه یری محمد بکه ین، به هو ی نه و ههسته به رزه ی هدیو وه، به هو ی نه و توانایه ی به رانبر برینی کزسه مرویه کان و زال بوون به سر نه هاهمه تیه تایه تیه کانی خوی هدیو وه... له وانیه به دیدی سرده میانه ی ئمه هندی لایه نی ژبانی هندی دودلیمان لا دروست بکات، زور قسه ی دروینه و نابه جی له سر ناره زروه کانی پتغمبر کراون و زور له سر نو هاوسره کانی دواون، نه وانیه دوا ی خه دیجه کردوینته هاوسری خوی، به لام له راستیدا هر په کیک له و پنه ندیه خیرانیانه مه به سقی سیاسیان له پشته وه بون، و به مه به سقی به دهسته یانی پشت و په نای چهند سرؤك و سرداریك نه غامدرا بون، کلتوری عمره بیش، نه گهر وهك خوی به کار بیت، مروؤ به و شیوه یی خوا دروستی کردوه په روه رده ده کات)) ۱۸/۱.

ژنه توژهری ئیتالی (لورا فیشیا فاکلیری) له کتیی (دفاع عن الاسلام) دا دهلیت: (محمد، به دروژایی تمهه نی لاوی، که تیدا غمیزه ی جنسی له لوتکه دایه، سره رای نه وه بیش، که له کزمه لگه یه کی وه کو کزمه لگه ی عمره بیشدا ده زی که فره ژنی

تیدا کلتور بوو تەلاقیش زۆر ئاسان بو" کهچی ئەو له ئافرهتیک زیاتری نههیتا،
 نهویش (خهدیجه) بو، که تهمەنی زۆر له خۆی گهورهتر بو، بهلام به درێژی بیست
 و پینج سال هاوسهری دلسۆز و خوشهویستی بو، هیچ ئافرهتی تریشی ماره نهکردن،
 تهنیا دواى مردنی خهدیجه نهبیست، تهنیا دواى نهویش نهبیست، که تهمەنی گهیشته پهنجای
 سال) لا ۹۹.

پاشان دهلیت: (له پیش هەر هاوسەرگیریهکی هۆکاریکی کۆمه‌لایه‌تی یان
 سیاسی هه‌بون، به‌وه‌ی، که به‌هۆی هاوسەرگیری کردنی له‌گه‌ڵ ئەو ئافره‌تانه‌دا
 مه‌به‌ستی نه‌وه‌بو که ئافره‌ته‌ داوین پاک و به‌ریزه‌کان جیاکاته‌وه‌و رێزیان بگریت، یاخود
 به‌ مه‌به‌ستی بنیاتنانی چەند پێوه‌ندییه‌ک له‌گه‌ڵ چەند هۆزو عه‌شیره‌تیک بۆ والا‌کردن و
 کردنه‌وه‌ی رینگای نوی بۆ بلا‌وبونه‌وه‌ی ئیسلام).. لا ۱۰۰.

پاشان ده‌پرسیت: (محمد هاوسەرگیری له‌گه‌ڵ ئافره‌تانیکدا کرد، که نه‌ کچ بون،
 نه‌ گه‌نج بون، نه‌ جوان بون، نایا نه‌وه‌ ئاره‌زوبازیه‌؟!..)

ئەو ته‌نیا له‌سه‌ر رێبازی پتغمه‌به‌رانی پیش خۆی وه‌کو (موسا) و نه‌وانه‌ی دی
 رۆیشتوه‌ نه‌وانه‌ی تا ئیستا هیچ که‌س باسی چەند ژنیان ناکات، نایا نه‌وه‌ له‌به‌ر
 نه‌وه‌یه، که وه‌کو محمد له‌ ژانیان ئاگادار نین، له‌ کاتیکدا هه‌موو شتیک ده‌رباره‌ی
 ژانی خێزانی محمد ده‌زانین؟) لا ۱۰۰.

ئەگەر بگه‌ڕێینه‌وه‌ بۆ ((ته‌ورات)) چەند ده‌قیکی تیدا ده‌بینین، پیمان ده‌لێن، که
 کۆمه‌لیک پتغمه‌به‌ری نه‌هلی کتیب چەند هاوسه‌ریکیان هه‌بووه‌، ته‌نانه‌ت ژماره‌ی
 هاوسه‌ره‌کانی یه‌کیکیان گه‌یشته‌ته‌—هه‌زار— نه‌وه‌ به‌ پێی ئەو کتیه‌ پڕۆزه‌ی باوه‌ریان
 پێی هه‌یه، هه‌روه‌ک ده‌شزانین هیچ که‌سیک نه‌وانه‌ی باس نه‌کردوه‌، یاخود به
 ئاره‌زوبازیان دا‌بیست، به‌لام نه‌وه‌ له‌سه‌ر پتغمه‌به‌ری ئیمه‌(ﷺ) به‌ زۆر هه‌ژمار
 ده‌که‌ن، له‌ کاتیکدا له‌ نیو هه‌موو پتغمه‌به‌ران، تاکه‌ پتغمه‌به‌ره‌، که خوا‌ی په‌روه‌ردگار

هه‌ندک ده‌ق، که چەند ژنی پێغه‌مبەرانی

له‌هەلی کێلاب دهرده‌خەن.

قَالَ قَالِي: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِّنَ الرُّسُلِ﴾ الأحقاف: ٩. واتە: تۆ نه‌ی محمد،

پێان بلی: من شتیکی تازه‌ی بابه‌ت نیم له‌ناو پێغه‌مبهراندا بۆ شتیکتان بانگ بکەم که
پێغه‌مبەرانی پێش خۆم خەلکیان بۆ ئەو شتە بانگ نه‌کردی.

له (سیف‌ری ته‌کوین) به‌م شیوه‌یه‌ی باسی یه‌عقوب پێغه‌مبەر (ﷺ) هاتوه: (فقام

يعقوب وحمل بنيه وزوجاته على الجمال). واتە: (یه‌عقوب مندال و (هاوسه‌ره‌کانی)

سواری وش‌ر کردو... سفر التکوین ٣١ : ١٧).

نایا روژی له‌ روژان بیستومانه‌ که‌سیک باسی هاوسه‌ره‌کانی یه‌عقوبی پێغه‌مبەر

بکات، یان باسی پالنه‌ره‌کانی چەند ژنی ئەو بکات؟!.

هه‌روه‌ها له (سه‌مه‌ونه‌لی دووهم)، هاتوه، که داوود (ﷺ) چەند هاوسه‌رو

که‌نیزه‌کیکی هه‌بروه‌و چەند کچ و کورپکی زۆری لی وه‌پاش که‌وتون: (وبعد مجيئه-

أي داود-من حبرون اتخذ له جواربي وزوجات.. وولد له بنون وبنات).

واته: (دوای هاتی - واته داوود (ﷺ) - له حه‌برونه‌وه، چەند که‌نیزه‌ک و

هاوسه‌ریکی بۆ خۆی پرێاردان.. و چەند کچ و کورپکی لی بوون) سه‌مه‌ونه‌لی

دووم ۵ : ۱۳ .

سهره‌پای نه‌وه‌ش وهك نه‌وه‌ی نه‌و کاره هدر روی نه‌داییت، نابین هیچ کس نه‌و کاره‌ی داوود (ﷺ) به نه‌شیاو بزانیټ و هیچ کس به ناره‌زوبازی تومه‌تباری نه‌کردوه!..

ه‌درچی له (ملوکی دووم ۵، هاتووه، که ژماره‌ی هاوسمرانی سوله‌یمان (ﷺ) به پټی ته‌ورات گه‌پشتوته هه‌زار هاوسمر : (نه‌و - سوله‌یمان - حه‌وسه‌د نافرته و سی سده که‌نیزه‌کی هه‌بون و دل‌یان داگیر کرد بو) الملوك الاول ۱۱ : ۳ .

سهره‌پای نه‌و هاوسمه زوران‌ه‌ی سوله‌یمانی پټه‌مبه‌ر (ﷺ) ه‌درگیر نه‌ماندیه‌وه نایشیین، که بگوتیت سوله‌یمان به ه‌وی ناره‌زوبازی‌ه‌وه هاوسه‌رگری له گه‌ل‌یاندای کردوه (حاشا سوله‌یمانی پټه‌مبه‌ر (ﷺ) ناره‌زوباز بویی).

به‌لام کاتیک باسه‌که له‌سهر پټه‌مبه‌ری خوا - محمد - (ﷺ) یټ، نه‌وا تانه و ته‌مه‌ری زوری لیده‌دریت و په‌نج‌ه‌ی رق و تومه‌تباری بۆ درټ ده‌کری.

نه‌وه‌ی باس‌مان کرد به کورتی له‌و چهند دیره‌دا ده‌خه‌ینه رو، جا با نه‌و که‌سه‌ی راستی و سه‌لامه‌تی ه‌دردو دنیای ده‌وی به دل و عه‌قلی داد‌گه‌رانه بریار بدات :

۱- نه‌و (ﷺ) به هیچ جوړیک به‌و شیوه‌یه نه‌بووه وهك باسی ده‌کن، به‌لکو نه‌و قس‌انه درو و ده‌له‌سه‌ن و یټ بنه‌مان، به‌لگه‌شمان بۆ قسه‌کاغمان نه‌و به‌لگانه‌ن :

أ: له ته‌مه‌نی لاویدا، له مه‌که‌دا به پاک‌ی و داوټپاک‌ی ناسرا بو، سهره‌پای نه‌وه‌ی ه‌دمو ه‌وکاریکی ناره‌زوبازی له‌به‌رده‌ستدا بو، به ناسانی ده‌یتوانی ناره‌زوبازی بکات و بکه‌وته نیو خراپه‌کاریه‌وه.

ب: هاوسه‌رگری له‌گه‌ل خه‌دیجه‌دا - ره‌زای خوی له‌سهر بیټ - که ته‌مه‌نی زور له خوی زیاتر بو.

ج: تا خه دیجه له ژباندا مابو هاوسه رگیری له گه‌ل هیچ ئافره‌تیکى تر دا نه کرد.
د: ئەو (ﷺ) دواى تهمەنى پەنجای سالى هاوسه رگیری له گه‌ل ئافره‌تیکى دیدا کردوو، نابى ئەو ئه‌ر که زۆرانه‌یش له‌بیر که‌ین، که له‌و تهمەنه‌دا ده‌که‌ونه سه‌ر مرۆڤ به‌تایه‌تی سه‌ر ئەوی پتغمه‌به‌ر.

۲- ئەو (ﷺ) ژماره‌ی خێزانه‌کانى بۆ دیاریکرا بو، هه‌روه‌کو خواى په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی: ﴿لَا يَحِلُّ لَكَ الْإِسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهَا إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا﴾ الاحزاب: ۵۲.
واته: له‌مرۆ به‌دواوه‌و پاش ئه‌مانه‌ی باسما‌ن کردن هیچ ژنیکى توت بۆ حه‌ل‌ل نیه‌ و بۆ‌یشت نیه‌ بیانیگۆرپیت به‌ ژنى تر، واته‌ یه‌ کێک یا زیاتریان ته‌لاق بده‌ی و له‌باتی ئەو ژنى تر به‌یئى هه‌ر چه‌ند جوانییشیانته‌ زۆر به‌ دل بێ، مه‌گه‌ر ئەو که‌نیزه‌کانه‌ی ببن به‌ مو‌لکی خۆت، خوا ناگای له‌ هه‌موو شتیکه‌و هیچی لی‌ون نابى، که‌واته‌ له‌و سنووره‌ لامه‌ده‌ که‌ ئەو بۆی دیاری کردووی.

له‌کاتی‌کدا که‌ ژماره‌ی پتغمه‌به‌رانی دی و شوێنکه‌وتوو‌انیان، وه‌ک له‌ ته‌وراتدا هاتوو‌ه‌ دیاریکراو نه‌بووه‌.

۳- هۆکاری ته‌شریعی و کۆمه‌لایه‌تی و سیاسى هۆکاری سه‌ره‌کی چه‌ند ژنى پتغمه‌به‌ر (ﷺ) بون، به‌لام بۆ پتغمه‌به‌رانی دی، که‌ چه‌ند ژنیکیان هه‌بووه‌، هیچ کام له‌و هۆکارانه‌ بونیان نه‌بووه‌، هه‌روه‌کو - کتیی پیرۆز - پیمان ده‌لێت.

۴- رییازی زانستیانه‌ پیمان ده‌لێت، که‌ باسی چه‌ند ژنى پتغمه‌به‌ر (ﷺ) - له‌ ژینگه‌یه‌کدا که‌ چه‌ند ژنى تیدا کاریکى ناسایی و بلا‌بووه‌ - ناتوانی به‌ پتوه‌ری سه‌رده‌میانه‌ بپۆرین، به‌ر پتوه‌رانه‌ی له‌ ژینگه‌یه‌کی زۆر جیاواز له‌ ژینگه‌ی ئەو (ﷺ) هاتونه‌ته‌ کایه‌وه‌.

پښوېسته ټاگاداری شتیکی تریش بین، ټویش:

نه گهر چوند ژنی پټغمبه (ﷺ) کارنکی نه شیاو و نه خوازاو بایه، ته نیا
ناره زو بازان کردیتیان، نهوا بیاوه رانی قوره ش یه کهم کهس ده بون، که هیرشیان
ده کرد سهر و تانه و ته شریان له راستی په یامه کهی ده دا، بوچی نا، که نه وان هیچ
رېنگایه که نه ما بو بو نازاردانی و رېگری کردن له په یامه کهی نه یگر نه بهر .

پهلی ... نهو بهو شیوهیه بو...

اکرم بخلق نبي زانه خلق بالحسن مشتمل بالبشر متسم
کالزهر في ترف والبدر في شرف والبحر في کرم والدهر في هم
که وهقی نال و یارانی له خدمه تیا دهن وهك روح^(۱)
حه یاته نووری چاوه، نونسی جانه، مه حزی ئیحسانه
له روخساری له تیفی: گول له جعدی عه بهرینی دل
ده جوشیت و ده باری، نهو گولستان، ئهم دلستانه^(۲)

نهو...

له ههمو کس .. ره وشت بهرتر بو.
له ههمو کس .. شیوه جوانر بو.
له ههمو کس .. له گهل خهلکدا رهفتار جوانر بو.
له ههمو کس .. سهخی ترو نهرم و نیان ترو نازاتر بو.
له ههمو کس .. زیاتر له دنیا یی باک ترو بو دواروژ به کردار تر بو.

(۱) له بهر نهوی به وهرگترانی هوتراوه جوانی و پهوانی هوتراوه که نامنی، له جیانی وهرگتران له دیوانی شاعیری بهناوبانگی کورد (مهحوی) چمند هوتراوه به کی جوانم له جی داناونه (وهرگتر) .

(۲) دیوانی مهحوی، قهسیله دی به حری نور. ۴۷۳۶ .

لە گەل خەلکدا بە بەزەیی بو، لە ئاراستە کردنیاندا کار بەجی بو.

لە هەموو کەس بەرەحم تر بو، لە هەموو کەس راستگۆ تر بو، لە هەموو کەس
خۆش مەجلیس تر بو. دادگەر بو، تەنانەت لەسەر نزیکترین کەسیشیدا شەڕعی
خوای جێبەجێ دەکرد.

بە پیر ئەو کەسە دەچو، کە دەهاتە لای و تەمەرزۆیانە گۆتی بۆ دەگرت، تاوای
هەست دەکرد، کە لە هەموو کەس خۆشتری دەوی.

کاروباری خەلکی رایی دەکرد و لای ناسایی بو لە گەل بیوژن و هەزارو نەدارو
کۆیلەکاندا بڕوات و کارەکانیان جێبەجێ بکات.

بانگهێشتی ئازاد و کۆیلە و دەولەممەند و هەزارای رەت نەدە کردەوهو، سەردانی
نەخۆشی دەکرد، ئەگەر لەو پەڕی شارێش بواپە پۆزشی کەسیشی رەت نەدە کردەوه.
لە هەموو کەس سوکەر نوێژی بۆ خەلک دەکردو، لە هەموو کەسیش درێژتر بەتەنیا
نوێژی دەکرد، تا ئەندازەیەک، کە پێکانی هەڵدەئاوسان.

لە نیو گەلە کەیدا بە ئەمین ناسرا بو، ئەمین لە: گوشتارو کردارو رهوشت و
ناکاردا، لەمەشیاندا دوژمن بەر لە دوست ئەو شایەتیەیان بۆ داوه.
لە گەل هەزاراندا دادەنیشت.

هەر کەسێکی دیا سلاوی لێدەکرد.

لە کۆتایی مەجلیسدا دادەنیشت، ئەک لەسەروی مەجلیس!

لە ئەزانی دەبوری و لەسەر ئازارداندا ئارامگر بو.

حەزی نە دەکرد کەس لەبەری هەستیت، هەر وەک چۆن نەیدەویست کەس زۆر
ستايشی بکات.

ئەگەر منداڵە کە ی گریابا، نوێژی کورت دەکردەوه ئەوەک دایکی بەخەبەر بێت.
بیری هاوێلانێ دەکرد و پرسیاری دەرپارە دەکردن و دلی دەدانەوهو ئامۆژگاری

دەکردن.

لە ناخۆشى و نازارو مەینەتدا ھاوبەشى دەکردن ھەر وەك چۆن لە خۆشى و یاری
و گالتەشدا بەشدارى دەکردن، بەلام راستى نەبوایە نەیدەگوت.

زۆر خۆ بەكەمگر بو و لە ھەمو كەس لە خۆبەلزانى دور تر بو.

لە گەل خەزانەكانیدا گالتەى دەکرد و یاری و پشپركى لە گەلدا دەکردن.

نەگەر شتىكى لا نەخواراو بوایە لە روى پرۆزى ديار دەبو.

بەناوى خوا قسەكانى دەستپەدە كرد و كۆتایى پەندەھیتا.

كاتى دلخۆش دەبو روى دەدرەوشاىو و وەك مانگ برىسكەى دەدا.

لەسەر ھەسەر پالەكەوت و، بەكەم رازى دەبو.

ھەر كاتى ھەواىكى خۆشى پىنگەشتبا سوژدەى شوكرانە بژێرى بۆ پەرورەدگار

دەبرد.

ھەر شتىك پتوھندى بەو وەو نەبوایە قسەى لەسەر نەدەكرد و تەنیا دەر بارەى ئەو

شتانە دەدوا، كە چاوەرێنى پاداشتيان لیدەكرا.

زۆر بەسۆز و بەزەھى بو، خراپەى بەخراپە وەلام نەدەداو، بەلكو بەخشنەو

لێوردە بو.

خۆى جلەكانى خۆى دەدورىو و پىلاوھەكانى پىنە دەكردو، ئازەلەكەى

دەدۆشى و خزمەتى خۆى دەكرد.

ھەردەم دنیای بەكەم سەیر دەكرد، لە كاتىكدا لەو پەرى دورگەى عەرەبى تا

شامى لەبەر دەستدا بو.

خیرا بو لە روشتندا، روشتنەكەشى لە ھەمو كەس جوانتر و رىكتر بو و بە

پىلاو و پىخواشیش دەروشت.

زۆربهی پښکینه کە ی خەنده بو، ئەو پەری پښکینه کە ی ئەو بو، کە ددانه کانی
دەردە کەوتن.

له کاتیکدا، کە پښنویژی بۆ خەلکی دەکرد، کچی کچه کە ی له باوهرش گرتبو،
هەر کاتی به پێوه با هەلی دەگرت و کاتی دەچووه سوجدە دایده نا.

چەندان شوو به برسیه تی سەری دەنایه وه، خاو و خیزانی ههچیان دەستنه ده کەوت
بیخۆن، زۆربهی کاتیش خواردنه کە یان نانی جۆ بو.

دەمی له سەر رایه خ دەخهوت، دەمی له سەر کەول و هەندی جار له سەر هەسیر
و هەندی کاتیش له سەر زهوی.

ما ی خەلکی پیش ما ی خۆی دهخست، دهیه خشی، کەچی مانگیك دو مانگ
تیده پەڕین هیشتا ناگر له ناگردانه کە یاندا بۆ چیش لیتان نه ده کرایه وه.

رهوانبێژترین بونه وهری خودا بوو، له هه مویان قسه خوشرو چالاکتر و رهفتار
جوانتر بو، به ئەندازه یهک، کە قسه کانی دلی مرۆڤیان داگیر ده کرد.

نه گەر قسه یه کی له که سیك پښگه یشتبا و به دلی نه با، نه یده فهرمو: فلان کەس
چییه تی، که ئاواو ئاوا ده لیت، به لکو ده یفهرمو: ئەوه هەندی کەس چییانه، که ئاواو
ئاوا ده لیت؟..

کاتی دەدوا، به رهوانی دەدوا، به جۆریك ده توانرا وشه کانی بژمێردرین، نه
ئەوه نده خیرا که له بهر نه کرین، نه بچر بچر، که گوینگر تیان نه گات، به لکو به
جوانترین شیوه ده دوا.

نه گەر چوبایه مالیك راسته وخو له روی دەرگا رانه ده وهستا، به لکو له لای چهپی،
یان راستی.

به رۆژو با یان نا سیواکی ده کرد، یاخود کاتی له خه وه لدهستا، یان له کاتی
دهستویژو نوێژکردندا، ته نانهت له کاتی چونه وه مالیشدا.

ههركاتى يه كىك له هاوه لانی بۆ كارىك راده سپارد، پى ده فهرمون: (بشروا ولا تنفروا، يسروا ولا تعسروا) رواه أبو داود وصححه الحاكم واته: مزدهى خوشى بدن و خه لك مهتوقىن، كارناسانى بكه ن و كارگرانى مه كه ن.

كاتى له ناشتى مردو ته واره ده بو، له سهرى راده وه ستاو، ده يفهرمو: (استغفروا لأخيكم، وسلوا له الثبیت، فإنه الآن يسأل). رواه أبو داود وصححه الحاكم واته: داواى لىخوشبون بۆ براكه تان بكه ن و داواى جىگىرى بۆ بكه ن، چونكه ئىستا لىپرسنه وهى له گه ل ده كرىت.

كاتى له لای كه سىك رۆزوى شكاند با، ده يفهرمو: (أفطر عندكم الصائمون، وأكل طعامكم الأبرار، وضلّت عليكم الملائكة) مسند أحمد. واته: رۆز ووانان له لای ئیوه رۆز ووه كه یان شكاند، مرۆفى چاك و پاك خواردنه كه تان یان خوارد و فریشته كانیش دوعاتان بۆ ده كه ن.

نه گهر شتىكى خوشى دىبا ده يفهرمو: (الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات) واته: سوپاس و ستایش بۆ ئه و خودایه ی ته نیا به هۆى ئه وه خوشیه كان ته واره ده بن و جیه جى ده بن.

نه گهر شتىكى ناخوشى دىبا ده يفهرمو (الحمد لله على كل حال) سنن ابن ماجه. واته: له هه مو باردوخى كدا هه ر سوپاس و ستایش په روه ردگار ده كه ن.

كاتى شه وان ده چوه سه ر جىگای خه وتى ده سقى راستى ده خسته ژىر رومه تى و ده يفهرمو: (باسمك اللّهم أحيا وأموت). واته: خودایا، به ناوى تۆ ده ژىم و ده مرم. كاتىك له خه ویش هه لده ستا ده يفهرمو: (الحمد لله الذي أحيانا بعدما أماتنا وإليه

النشور) صحیح البخاری. واته: سوپاس و ستایش بۆ ئهو خودایه دواى مردغان زیندوى کردینه وه. کاتى خواردنیکيان بۆ دیتا، دهپیرسى: دیاریه یان سهدهقه؟ گهريانگوتایه: سهدهقه به هاره لانی دهفرمو بیخون و خوی لینه دهخوارد، گهر بشیانگوتایه: دیاریه، خوی خواردنه کهى وهرده گرت و، قولی لیههلهمالی و له گهلان دهخوارد (سهحیحی بوخاری).

دهفرمو: گوتی: (سبحان الله، والحمد لله، ولا إله إلا الله، والله أكبر) لام له ههموو شتیک خوشه و یستره، که خوری به سهردا ههلاتی. (سهحیحی موسلیم).

نومه ته کهى خوشدهویست، بۆی دهپارایه وه: (اللهم من ولي من أمر أمتي شيئاً فشق عليهم فاشقق عليه، ومن ولي من أمر أمتي شيئاً فرفق بهم، فارفق به) صحیح مسلم. واته: خودایا، ههر که سى کارىکى نومه تى منى گرته دهست و له سهرى قورس کردن و مستهمى لیکردن خودایا ناستهنگ بجه بهردهم کارهکانى، وه ههر که سىک کارىکى نومه تى منى گرته دهست و رهحمى پیکردن، خودایا توش رهحمى پیکه.

له ههمو خه لک زیاتر دوعای ده کرد و زۆرترین دوعاشى نه وه بو، که دهفرمو: (اللهم ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار) صحیح البخاری. واته: خودایا، نهى پهروهردگارمان له دونیاو دوا روژدا چاکه مان بینه رى و له سزای دۆزهخ بمانپاریزه.

(چۆن دعتوانم خۆشم نهوئیت؟)

وفاتح فتح الله القلوب به والأعين والأذان من صَمَم

لهی روحی رهوان و، نیوچهوانی روژی لی دهتکی

زوبانی تا شه کهرپرژه، دههانی گهوههر نهفشانه ۱

چۆن دعتوانم خۆشم نهوئیت، له کاتیکدا نامۆزگاری کردوم، بهوهی:

۱- له خوا برسم ... (أوصکم بتقوی الله) سنن الترمذی. واته: نامۆزگاریتان

دهکهه له خوا برسن.

۲- راستگو بم ... (اصدقوا إذا حدّثتم) مسند أحمد. واته: که قسهتان کرد

راستگو بن.

۳- پهیمان بیههسهه ... (أوفوا إذا وعدتم) مسند أحمد. واته: که پهیمانیکتاندا

بیههسهه.

۴- نهمانهت بپاریزم ... (أدوا إذا أؤتمتم) مسند أحمد. واته: نهگهر نهمانهتیکتان

پسپههرا بپاریزن و بیگهیهنن.

- ۵- ناپاكى نەكەم ... (كبرت خيانة أن تحدث أخاك حديثاً هو لك مصدق وأنت به كاذب) سنن أبى داود. واتە: بەراسى خىيانەتتىكى گەرەيە، تۆقسەيەك بۆ براكەت بىكەي، ئەو باوەرپىيىكەت و خۆشت بزانى درۆيە!
- ۶- چاودىرى ھەنيوان بىكەم ... (أنا وكافل اليتيم في الجنة هكذا) وقال بإصبعه السبابة (الوسطى) صحيح البخاري. واتە: مەن و بەخىۋكەرى ھەنيو لە بەھەشتدا ئاواين.. ئاماژەي بۆ ھەردو پەنجەي شاھەقان و ئاوەراست كەرد.
- ۷- لەگەل دراوسى چاك م... (أحسن جوار من جاورك تكن مسلماً) سنن ابن ماجه. واتە: لەگەل دراوسىت باشىي مۇسلمانى.
- ۸- رق و كىنەم بىخۆمەوھ .. (مامن جرعة أعظم أجراً عندالله من جرعة غيظ كظمها عبد ابتغاء وجه الله) سنن ابن ماجه. واتە: كپ كەردنەوھو خواردنەوھى ھىچ شىتەك لاى پەرورەدگار لەو رق و كىنەيە گەرەتر نىيە، كە بەندە لە پىناو خوادا دەبىخواتەوھو كېي دەكاتەوھ.
- ۹- دوارۆژم خۆشبوئ ... (أسعد الناس بشفاعتي يوم القيامة من قال لا إله إلا الله خالصاً من قلبه أو نفسه) صحيح البخاري. واتە: بەختەوھەرتەين كەس بە تەكا و شەفاعەتى مەن لە قىيامەتدا، ئەو كەسەيە، كە لە دىيەوھە ياخود لە دەرونيەوھە بە دىئۆزىيەوھە گوتىيى (لا إله إلا الله).
- ۱۰- سلاؤ بىكەم... (تقرأ السلام على من عرفت ومن لم تعرف) صحيح البخاري. واتە: سلاؤ لەھەمو كەس بىكە، بىناسى يا نەيناسى.
- ۱۱- قسەم نەرم بىت ... (.. فلين الكلام، وبذل الطعام، وسماح، وحسن

الخلق) مسند أحمد. واته: .. قسه نهرمی و، خوراك به خشین و، به خشندهیی و، ره وشت بهرزی)

۱۲- کاری باش بکهم ... (کلّ عمل بن آدم یضاعف الحسنة عشر أمثالها الی سبع مائة ضعف..) صحیح مسلم. واته: (بهنی نادهم ههه چاکهیهک بکات به ده نمونده تا حموسهده نمونده بوی زیاد ده کریت).

۱۳- زور هیوا دریز نهیم ... (هذا ابنو آدم، وهذا أجله، وذاك أمله ...) مسند أحمد. واته: (نوه بهنی نادهمه، نهمهش نهجهله کهیهتی، نهمهش هیواکهیهتی).

۱۴- له لپرسینهوه برسم ... (من نوقش الحساب عذب) صحیح البخاری. واته: ههه کهسی لهسهه تاوانه کانی لپرسینهوهی له گهلدا بکری سزا دهدری. چون دهتوانم خوشم نهویت له کاتیکدا ناموزگاری کردوم بهوهی:

۱۵- .. له لای ههمو دارو بهردی یادی خوا بکهم.

۱۶- لهسهه ههمو تاوانیک تهویه بکهم.

۱۷- له روالهت و پهناهیدا دلسوزم.

۱۸- له رهزامندی و تورهیدا دادگهرم.

۱۹- بهو کهسه بیهخشم، که پنی نهبهخشیوم.

۲۱- سهردانی نهو کهسه بکهم، که سهردانم ناکات.

۲۲- ییدهنگیم بیرکردنهوه بی، قسه کردنم زیکرکردن بیت، روانیشم پهههده وهرگرتن بیت.

۲۳- تهنانهت نهگهر بکوزریم یان بسوتیتیریم هاوهل بو خودا بریار نهدهم.

۲۴- چاوم له ناست زنی بیگانهدا دانهویتیم.

- ۲۵- بیتهمری دایک و باو کم نه کم.
- ۲۶- مەدی نه خوّمهوه، چونکه سەری هەموو خراپەیه که.
- ۲۷- بیتهمری خودا نه کم.
- چون دەتوانم خوشم نهویت، له کاتیکدا نامۆزگاری کردوم، که پنج شتان بهر له پینجان پاریژم:
- ۲۸- گەنجی بهر له پیری.
- ۲۹- لەش ساخی بهر له نه خوشی.
- ۳۰- دەوله مەندی بهر له هەزاری.
- ۳۱- دەست به تالی بهر له سەر قالی.
- ۳۲- زیان بهر له مردن.
- * چون دەتوانم خوشم نهویت، له کاتیکدا فەرمانی پیکردوم به:
- ۳۳- خوشهویستی هەزار و نه داران و نزیک بونهوه لیان.
- ۳۴- له کاروباری دنیایدا سەیری له خۆم نزم بکم، نهوه که له خۆم بهرزتر.
- ۳۵- به هەر جزیری که بێت صیلهی رهحم به نه نجام بگهیهنم.
- ۳۶- فەرمانی پیکردوم، که داوای هیچ شتی که له کەس نه کم.
- ۳۷- فەرمانی پیکردوم، که راستی بڵییم، هەر چه نه تالیش بێت.
- ۳۸- فەرمانی پیکردوم، که له پیناو خودا له قسهی هیچ کەس نه ترسم.
- ۳۹- فەرمانی پیکردوم، که زۆر بڵییم: لا حول ولا قوه الا بالله.
- * چون دەتوانم خوشم نهویت، له کاتیکدا فەرمانی پیکردوم خۆم پاریژم له:
- ۴۰- هارهه دانان بو خودا.
- ۴۱- جادوگەری.

- ۴۲- کورشتنی به ناههق.
- ۴۳- سو (ریبا) خواردن.
- ۴۴- خواردنی مالی ههتیوان به ناههق.
- ۴۵- پشته لکردن له خودا و باوه‌پاران له کاتی پئوستدا.
- ۴۶- بوختان کردن به ناههته باوه‌پاره داوین پاکه کان.
- * چۆن ده‌توانم خوشم نه‌ویت، له کاتی‌کدا لیمی قه‌ده‌غه کردووه که:
- ۴۷- جنیو بدهم.
- ۴۸- به درۆزن باوه‌پ بکه‌م.
- ۴۹- راستگو به درۆ بجه‌مه‌وه.
- ۵۰- بیته‌مری پیشه‌وای داد‌گهر بکه‌م.
- ۵۱- خراپه‌کاری له زه‌ویدا بکه‌م.
- * چۆن ده‌توانم خوشم نه‌ویت، له کاتی‌کدا، نامۆزگاریان ده‌کات به‌وه‌ی، که دله‌کامان پیکه‌وه پیه‌وند ده‌کات و دل و ده‌رومان پاک ده‌کاته‌وه و به‌رزمان ده‌کاته‌وه:
- ۵۲- حه‌سودی به‌یه‌کتر مه‌به‌ن.
- ۵۳- فیل له‌کپین و فروشتنی به‌(مه‌زاد) دا مه‌که‌ن.
- ۵۴- رق و کینه‌تان به‌ران‌به‌ر یه‌کتر له‌دلدا نه‌بیت.
- ۵۵- پشت له‌یه‌کتر مه‌که‌ن.
- ۵۶- کپین و فروشتن به‌سه‌ر کپین و فروشتنی یه‌کتر مه‌که‌ن.
- ۵۷- هه‌موتان به‌نده‌ی خوداو برای یه‌کتر بن.
- ۵۸- مسوتمان برای مسوتمان، سته‌می لیتا کات، له‌کاتی سته‌مدا پشتی تیتناکات و، خویشی به‌سه‌ریدا گه‌وره‌و زال ناکات.

* چۆن ده توانم خوشم نه ویت، له کاتیکدا، که هه ر نه وه رینمونیان ده کات بۆ نه وه ی، که بۆمان چاکه:

- ۵۹- هه ر که سی به ناوی خودا پشتی پینه ستین پشتی بگرن.
- ۶۰- هه ر که سی به خودا - به ناوی خوا - داوای لیکردن پتی بیه خشن.
- ۶۱- هه ر که سی بانگه یشتی کردن - ده عوه تی کردن - به پیره وه برۆن.
- ۶۲- هه ر که سی چاکه به کی له گه لدا کردن پاداشتی بکه ن.
- ۶۳- نه گه ر هه چتان شک نه برد پاداشتی بکه ن، نه وا دوعای بۆ بکه ن تا نه و کاته ی واده زانن، که ئیز پاداشتان کردوه.
- * چۆن خوشم نه ویت، له کاتیکدا، فیری کردوم چۆن ده بم به: ملکه چزین به نده و، ده وله مه ندرین که س و، باوه ردار و مسولمان:
- ۶۴- خۆت له حه رامه کان بهاریزه ده بیه ملکه چزین به نده.
- ۶۵- به وه ی خودا بۆتی داناوه رازیبه، ده بیه ده وله مه ندرین که س.
- ۶۶- له گه ل دراوسیت باشه ده بیه باوه ردار.
- ۶۷- نه وه ی بۆ خۆت پتخۆشه بۆ خه لکیش پتخۆش بیت ده بیه مسولمان.
- چۆن خوشم نه ویت له کاتیکدا به هۆی نه وه وه بۆ رینگای راست رینمونی کرام و شوین پتی نه و که وتوم..
- چۆن خوشم نه ویت له کاتیکدا، که خوشی وستم پته وه ی بمینیت یان بیینم..
- چۆن خوشم نه ویت له کاتیکدا، که نه و خوشه ویستی په وه رداگاره - جل جلاله -.

گومانی نهوکی کتیبه ناسمانیه کانی

پیشو مژده هاتی ئهویان (سایه پیکر) نه داوه..

گومان:

گومانه که ده لیت: پیغمبر محمد (ﷺ) له لایه نه خوداوه نه نیر دراوه چونکه:

کتیبه ناسمانیه کانی پیشو-تهورات و ئینجیل-مژدهی هاتی ئهویان نه داوه!

وه لامدانموی گومانه که:

مژده به دو شیوهیه:

۱- مژده له تهوراتدا.

۲- مژده له ئینجیلدا.

یه کهم مژده کانی تهورات دهربارهی هاتی پیغمبرمان (ﷺ):

سهره رای دهستکاریکردن و گوزینی تهورات، که چی هیشتا مژدهی هاتی

پیغمبرمانی (ﷺ) همر تیداماوه، تمنانهت له لای هندیك تویره و شارهزا

که یشتو ته پهجا مژده، به لام به خستهروی ته نیا دو دانهیان وازدههین:

۱- مژدهی یه کهم که له (السفر الثنية) دا هاتوو:

(وهذه هي البركة التي بارك بها موسى رجل الله بني اسرائيل قبل موته، فقال:

جاء الرب من سيناء وأسرق لهم من سعير، وتلاً من جبل فاران) ۳۳: ۱-۳.

لهو دهقهی پیشودا نامازه بو سی هموال و مژده کراوه:

یه‌که‌میان: هه‌والی یه‌که‌م ده‌رباره‌ی موسایه (ﷺ) که له چای (سینا) سروشی وهرگرتوو.

دووهمیان: هه‌والی دووهم ده‌رباره‌ی عیسیه (ﷺ)، وشعی (سعی) که له ده‌قه‌که‌دا هاتوو گوندیکی نزیک به‌یتوله‌قدیسه که عیسا (ﷺ) به‌یامه‌که‌ی له‌ویدا وهرگرتوو.

سێهمیان: هه‌والی محمدر (ﷺ)، چونکه چای (فاران) که له ده‌قه‌که‌دا هاتوو نه‌و شوینه‌یه که یه‌که‌م جار وه‌حی تیدا وهرگرتوو، (فاران) شاری مه‌که‌ی پیروژه، شویی له‌دایکبون و گه‌وره‌بون و بون به‌یتفه‌مبهری یتفه‌مبهرمانه (ﷺ).

* به‌لگه له‌سه‌رنه‌وه‌ی که (فاران) مه‌که‌ی پیروژه:

دانه‌رانی کتیی (فه‌ره‌نگی کتیی پیروژ) ده‌لێن فاران (نیلات) ه‌ نه‌وه‌ که مه‌که‌ی پیروژه.

به‌لام نه‌وه قسه‌یه‌کی بینه‌مایه، چونکه هیچ یتفه‌مبهریک له‌(نیلات) نه‌نێرداوه! فاران مه‌که‌ی پیروژه و چای فاران چای(نور)، که نه‌شکه‌وتی حیراتی لێه و یتفه‌مبهرمان له‌ویدا وه‌حی بو‌هاتوو.

نه‌گهر بگهرینه‌وه سه‌ر(کتیی پیروژ) ده‌بین وشعی(فاران) له جیگایه‌کی تریشدا هاتوو، له‌باسی چیرۆکی ئیسماعیل و خاتو هاجه‌ره‌ی دایکی، کاتی ئیبراهیم (ﷺ) دوای له‌دایک بونی ئیسماعیل ئیسماعیل و دایکی ناردنه زه‌وی فاران(بریه‌ فاران) سفر التکوین: ۲۱:۲۱.

مه‌قامی ئیبراهیم (ﷺ) له مه‌که‌ی پیروژه، که ئیبراهیم و ئیسماعیل ماوه‌یه‌که تیدا مانه‌وه و دیواری که‌عه‌یان به‌رزکرده‌وه، خوی په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمویت: ﴿وَاِذْ جَعَلْنَا اٰلِيْنَٓ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَاَمَّا وَاَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ اِبْرٰهِيْمَ مُصَلًّی وَاٰلِٓٔ اِبْرٰهِيْمَ

وَأَسْمِعِلْ أَنْ طَهْرًا بَيْتَ اللَّطَّافِينَ وَالْعَكْفِينَ وَالرُّكَّعَ الشُّجُورَ ﴿البقرة: ۱۲۵﴾. واته
 (یادی نهوه بکه نهوه که خانووی که عبهی پروژمان کرده مه لبه ندو جی حه سانه وهی
 زیاره تکه ران بو هه رکس پرووی تی بکات، ههروه ها کردمانه شوینیکی پروژی وه ها
 که زیاره تکر دنی هوئی پاداشت بی و کردمانه شوینی نه من و ناسایش و هه رکه سی
 لهوئی بی نه مینه لهوئی ده ستریزی بکریته سهرو، نهو بهردهی شوین پی ئیبراهیمی
 له سه ره یا نهو شوینهی که بهرده کهی تیدایه و ئیبراهیم له سه ری راوه ستاره و بانگی
 خه لکی کردوه بو حه ج، یاهه موو حه ره م بکه نه شوین نویژی خوتان و خودا په رستی
 تیدابکه ن. یادی نهو وه خته بکه نه وه که به ئیبراهیم و ئیسماعیل مان وت: خانووی من
 که عبهی پروژه، پاکی بکه نه وه بو نهوانه ی به ده وریدا نه سورپنه وه و بو نهوانه ی لهوئی
 نه مینه وه بو خودا په رستی و بو نهوانه ی له رکوع و سجود دان بو خودا گه و ره).

﴿وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ

الْعَلِيمُ ﴿البقرة: ۱۲۷﴾. واته (یادی نهو کاته بکه نه وه که وه ختی خوئی ئیبراهیم
 و ئیسماعیل بنا خه ی که عبه یان بهرز نه کرده وه، ئیبراهیم بینای نه کردو ئیسماعیل به ردو
 شتومه کی نه دایه ده ست وله گه ن بهرز کردنه وه ی بینا کهیدا له خودا نه پاره وه
 نه یانوت: خودایا به نه وازشی خوت نه م کاره مان لی قبول بفه رموو. بینگومان هه ر ته نها
 توی هه موو ده نگی نه بیستی و هه ر توی به هه موو شت نه زانی).

۲- مژده ی دووهم: نه ویش له (سفر الثنیه) دایه:

(أَقِمْ لَهُمْ نَبِيًّا مِنْ وَسْطِ إِخْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَاجْعَلْ كَلَامِي فِي فَمِهِ فَيَكْلُمُهُمْ بِكُلِّ مَا
 أَوْصِيَهُ بِهِ. ۱۹. وَيَكُونُ أَنَّ الْإِنْسَانَ الَّذِي لَا يَسْمَعُ لِكَلَامِي الَّذِي يَتَكَلَّمُ بِهِ بِاسْمِي أَنَا
 أَطَالِيَهُ) ۱۸: ۱۸.

زانایانی مه سیحی ده لّین مه به ست له و مژده یه عیسایه (ﷺ)، به لّام له راستیدا نه وهی باسکراوه به هیچ جوژیک له جوژه کان به سهر پیغه مبه ر محمد (ﷺ) دا نه بیت جینه جی نابیت، له بهر چهند هوته ک، له وانه:

۱- دهسته واژه ی (أَقِمْ هُمْ-أَي: لبني إسرائيل- نَبِيًّا مِنْ وَسْطِ إِخْوَتِهِمْ) واته: له نیو براکانیاندا- نه وه کانی ئیسرائیل -یه عقوب- پیغه مبه ریکان بو هه لده بژیرم. واته له وه چه کانی ئیسماعیل- (ﷺ) .. نه وهی له (سفر التثنیه) دا هاتوره نه و قسه یه پشراست ده کاته وه، که ده لیت: ۱۰: ۳۴ (ولم یقم بعدُ نبی فی بنی اسرائیل مثلُ موسی الذی عرفه الرب وجهاً لوجه). واته: هیشتا پیغه مبه ریکی وه کو موسا له نه وه کانی ئیسرائیل نه هاتوره که خودا رو به رو قسه ی له گه لدا کر دیت. به ممش بو مان دهرده که ویت، که نه و پیغه مبه ره ی باسکراوه له نه وهی ئیسرائیل- یه عقوب- نییه به لکو له نه وه کانی ئیسماعیل، که خو ی و دایکی له زه وی عه ره بدا- مه ککه ی پیروز- نیشته جیو، نه ویش ئیسماعیلی بایره گه وره ی -محمد (ﷺ)، وه ک زانراویشه عیسا پیغه مبه ر له نه وه کانی ئیسرائیل- یه عقوب- ه که واته مه به ست پیغه مبه ر عیسا نییه.

۲- پیغه مبه رمان محمد (ﷺ) وه کو پیغه مبه ر موسایه - (ﷺ) - هه روه کو له سیفری ته کویندا هاتوره (من وسط إخوتهم (مثلک)). واته: له براکانیان (وه ک تو نه ی موسا.

له چهند خالیکدا نه وه ده خهینه رو، که پیغه مبه رمان و موسا له یه کده چن:

* هه ردوکیان دایک و باوکیان هه بروه و هه ردوکیان به سروشتی له دایک بوون، به پیچه وانه ی عیسا - (ﷺ) - که به موعجیزه له دایکیکی بی باوک له دایک بووه.

* هه ردوکیان هاوسه رگریان کردووه و مندالیان هه بروه، هه رچی عیسایه -

ﷺ - به دروژایی ژیاانی سهلت بو.

* همدروکیان شهریهت و نه حکامی نویان هیناوه، هدرچی عیسیاه- ﷺ -
 شهریهتیکى نوی نه هیناوه، بهلکو بو نهوه هاتووه تا شهریهتی موسا- ﷺ -
 نهواوبکات، همدروه کو له ئینجیلی مهتا هاتووه: (لا تظنوا اني جئت لَانْقُضَ الناموس
 أو الأنبياء... ما جئت لَانْقُضَ بَلْ لَأَكْمِلَ) متی ۱۷: ۵. واته: واگومان مهبه ن که من
 هاتوم سروش و پتقمهبران ره تبه که مهوه.. من بو ره تکرده نهوه نه هاتوم، بهلکو بو
 نهواو کردن هاتوم.

* همدروکیان- محمد و موسا- دهسه لاتی گهله که بیان له دهسه ست دابو، بهلام عیسا
 دهسه لاتی گهله که ی له دهسه ستانه بو.

* همدروکیان به شیوه یه کی سروشقی وهفاتیان کردووه، به پتچه وانهی عیسا که
 به پتی بیروباوه ری مسولمانان خودا بولای خوی به رزی کردوتهوه، له بیروباوه ری
 مه سیحیشدا له حاج دراوه.

۳- (وَأَجْعَلْ كَلَامِي فِي فَمِهِ فَيَكْلُمُهُمْ بِكُلِّ مَا أَوْصِيَهُ بِهِ). واته: فمرموده کانی
 خومم ده خمه ده میهوه و هدرچی بی راده گه بهم به خه لکی راده گه به نیت.
 نهمش به سر قورناتی پروژدا نیت جیه جینایت، چونکه قورنات فمرموده ی خودایه
 له ری وه حیهوه جبریل خستریه ده می موباره کی پتقمه برهوه.
 له قورنانشدا هاوشیهوه نهوه هاتووه:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَحِيدٌ مَّنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ
 عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ ۚ أَمْ أَكْفَرُ﴾ الكهف: ۱۱۰. واته (تو نه ی پتقمه بر بلی من
 ته نیا بنیاده میکم وهك نیوه و گمزافی نهوه لینه دم که هه موو که لیمه کانی خودا نه زام
 ته نیا بهوه له نیوه جیا نه بهوه که وه حیم بوته کری و نهوتری: که به راستی خودای نیوه

خودایینکی تاق و ته‌نیاو بیّ هاوبه‌شه، دهی هدرک‌س به‌هیوای نه‌وه‌یه به‌سه‌ربه‌زی و شادمانی بگاته. حوزووری خودا، باکرده‌وهی چاک و به‌سوود بکات بوخوی و بوخه‌لک و، هیچ یه‌کی نه‌کاته هاوبه‌شی خودای خوی).

خوای په‌روه‌ردگار فرموده‌کانی خستوته ده‌می پیغه‌مبه‌روه تا به خه‌لکی رابگه‌یه‌نیت، له‌وباره‌یه‌شه‌وه ناماژه‌یه‌کی رۆن و ناشکرا له قورئانی پیروژدا هاتووه:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ * عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ﴾ النجم: ۳ - ۵. واته (۳) له تاره‌زوی نه‌فسی خویشیه‌وه قسه‌ناکات. (۴) نه‌وه‌ی که نه‌و نه‌یخوینیه‌وه به‌سه‌رتاندا له وه‌حی به‌ولاره‌ نییه که له خواوه وه‌حی بوته‌کری. (۵) فریشته‌یه‌کی فره به‌هیز که جیره‌ئیلی فریشته‌ی وه‌حیه‌ نهم وه‌حیه‌ی فی‌ر کردوه که له‌خواوه بو‌ی نه‌هین.

که‌واته پیغه‌به‌ری خوا له خو‌را قسه‌ی نه‌کردووه، به‌لکو فرموده‌کانی په‌روه‌ردگاری رابگه‌یانندووه، که خستویه‌تیه ده‌می موباره‌یه‌کیه‌وه.

دووهم: مژده له ئینجیلدا:

له ئینجیلی یوحه‌نادا هاتووه: مه‌سیح به قوتابیه‌کانی فرمو:

(لکنی أقول لكم الحق إنه خير لكم أن انطلق، لأنه إن انطلق لا يأتيكم المعزي، ولكن إن ذهبت أرسله لكم، ومتى جاء ذاك يبكت العالم على خطية وعلى بر وعلى دينونة) ۷: ۱۶-۸.

واته: به‌لام باپیتان بلیم: (واباشره من به‌رپیکه‌وم. چونکه نه‌گهر من نه‌روم) (موعه‌ززی) تان بو‌ نایه‌ت، به‌لام نه‌گهر من پروم بوتانی ده‌نیرم، جا که هات ههمو جیهان به‌گوپرا به‌لی و ملکه‌چییه‌وه شوینی ده‌که‌ون.

ههروه ها هاتووه: (وأما متى جاء ذاك: روح الحق، فهو يرشدكم إلى جميع الحق لأنه لا يتكلم من نفسه بل كل ما يسمع يتكلم به، ويخبركم بأمور آتية) ١٣: ١٦.

واته: كاتيك ئه و رۆحه هات، به ره و حهق رېنمونيتان ده كات، چونكه ئه و له خوږه وه قسه ناكات، به ئكو هه رچى ده بيسيت هه رنه وه ده ليته و ده رباره ي روداوه كانى ناينده هه والتان ده داتى.

پاشان ده بينين مه سيح ئه و (المعزى) به يان ئه و (روح الحق) به چهند سيفه تيك وه سف ده كات:

* سيفه تى ئه وهى كه هه موشتيك فيرى خه لك ده كات، ئه مهش گشتگيرى په يامه كهى ده گه يه نيته، كه بو چاكسازى دين و دنيا هاتووه و ئه مهش له ئيسلامدا نه بيت به دى ناكريت.

* هه مو جيهان گوڤرايه لى ده بن و شويى ده كه ون، ليره دا وشه ي (العالم) جيگاي سه رنجدا نه، كه گشتگيرى ئيسلام ده گه يه نيته، به وهى كه بو هه مو گه ل و هوزه كانه به عه رب و عه جمه وه و بو هه مو كاتيكي شه، هه چ نايينيكي ش جگه له ئيسلام به و دو خه سه له ته وه سف نه كراوه.

* هه والى روداوه كانى ناينده ده دات و باسى رابوردو ده كات، ئه وانه ش له په يامه كهى محمد دا (ﷺ) هاتونه ته دى، هه والى ناينده ي پنداوين كه له پيش ئه و هه چ كهس باسيان نه كردووه، ياخود ده كرى باسيش كرابن، به لام به و وردى و رېكوپى نكي و دلنياهيه نه بووه، كه پتغم به ر (ﷺ) باسى كردووه، ئه گه ر سه رنجى قورئانى پروژ به دين ده بينين باسى هه ندى شى كردووه به رله وهى رويده ن، كه چى به و شي وهى باسى كردون هاتونه ته دى، وهك باسكردنى نيشانه كانى قيامت و ئه وهى له دواړوژدا

پوده دات وه کو زیندوبونه وه و حشر و حساب و باسی بههشت و دوزهخ و... تاد.

ههروهك چون باسی پوداوه كانی رابوردو و باس و خواسی گهلانی پتشیو کردوه، ههروه ها باسی ژیار و شارستانیته كانی كوڼ و له ناوچونیان و بارودوخ و ههوالی پیغمبه ران و نه وهی به گهله كانیان راگه یاندوه، ههروه ها شایه تی راستگوئی و دهسپاکی و دلسوزی و وهفایان بو دهكات و باسی نهو ململانیته شمان بو دهكات كه له نیوان حق خوازان و نه یارانی پوداوه و سهره نجامی دروژنان و نه یارانی راستیشمان بو دهخاته پرو و... تاد.

پاشان په یامه كهی هه مو ژیانی گرتخو و كوڼه گه كانی بیروباوه ری راست و دروستی چه سپاندن و رینگا كانی په رستشی پر سود و پاداشتی دانان و بنچینه كانی یاسا دانان و ته شریعی بو نهو پرسانه دانان، كه دور و نزیك پیوهندیان به ژیا نه وه ههیه، ههروه ها رینگای دروستی پیوهندی نیوان وه دیه تراو (مروڅ) و وه دیه پنه ره كه ی (خودا) و نیوان مروڅه كان خو یان به تیروته سلی رونكردونه ته وه، ههروه ها نه قل و دیدی مروڅی نازادكرد و دله كانی پاك كړدنه وه و رینگای راستی به هه مو كه سیک و دهسته یهك و هه مو گه لیک نیشاند، به راستی په یامیكه كه ده ربارهی هه مو شتیك ریتمونی داوه و هه مو شتیکی فیزی مروڅ كړدوه.

كه واته نهو (المعزی) په یا خود (روح الحق) هی مه سیح - (ﷺ) - مژده ی هاتنی داوه كیه؟

به لئی به بی هیچ گومان و دودلییهك پیغمبه ری خوا محمده (ﷺ).

پاشان یوحه ننا له سهر زاری مه سیح - (ﷺ) - مژده كه مان بوته واوده كات و ده لیت:

(ومتی جاء المعزی الذي سأرسله "أنا" إليكم من الأب روح الحق من عند الأب

يَنْبِقُ فَهُوَ يَشْهَدُ لِي... وَتَشْهَدُونَ أَنْتُمْ أَيْضاً لِأَنْتُمْ مَعِيَ مِنَ الْإِبْتِدَاءِ) ٢٦: ١٥-٢٧.

واته: جا کاتیک موعه ززی هات که من له لای باو کهوه بوتانی ده نیرم، نهو گیانه پاکه ی له لای باو کهوه دیت، نهو شایه تی بو من ده دات، نیوهش شایه تیم بو ده دهن، چونکه نیوه هدر له سه ره تاوه له گه ل مندا بون.

ههروه ک ناشکرایه قورنانی پروژ له سه ر زمانی محمد (ﷺ) شایه تی بو مه سیح - داوه، که پتفه مبه ریکی به ریزی خودایه و په یامه که ی گه یاندووه و نهوه کانی ئیسرا ئیلی ناگادار کردوته وه بی را گه یاندون، که نهو به ندهو پتفه مبه ری خودایه.. خوای پهروه ردگار دهه رمویت: ﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ مَاتَنِي الْكَتَبَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا * وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا * وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي جَبَارًا شَقِيًّا * وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا * ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْكَافِي الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ﴾ مریم: ٣٠ - ٣٤. واته: مندا له که هاته جواب، فهرموی: من به ندهی خودام، خودا کتبی داومی و کردومی به پتفه مبه ر. پروژی کردوم له هدر کو تیه ک بم و، ناموژ گاری کردوم تا به سه ر زیندوم و له دنیا دا بژیم نو یژ بکهم و زه کاتی مال ده رکهم. کردوشمی به ئیسانیکی چاکه کار له گه ل دایکم ونه ی کردوم به ستمکاریکی خرا به کهر. سه لامی خوایشم لی بی لهو پروژ ده دا له دایک بوم، لهو پروژ هیشدا که زیندو نه کریمه وه. نهو مندا له ی بهو جوژه له مهربمی عزرا له دایک بو، نهوه عیسای کوری مهربم بو. قسه ی راست وه ربگره، نهو قسه یه ی نهوان، واته کافره کان، گومانیان خرا به تیدا و هدر لایی به جوژی قسه ی لی نه که ن). لیره دا بو مان ده ره که مویت، که نهو (موعه ززی) یان (روح الحق) هی له ئیجیلدا باسکراوه مژده ی هاتی (محمد) ه چونکه نهو هه مو خه سه لته کانی تیدا هه ن، که با سمان کردن.

همرچی مژدهیه به ناوی (فارقلیت) نهوا له نسخه عمرهیه نویه کانی کتبی
پروژ-جگه له هندی نسخه کوته کان که له سالانی ۱۸۲۱-۱۸۳۱-
۱۸۴۴ چاپکراون وشه که گوزاوه بو (موعمزی).

فارقلیت: وشهیه کی یوتانیه به یه کیلک لهو واتیانه دیت: حامد-محمود، احمد، که
همویان داتاشراوی چاوگی سویاسگوزارین.

همرپه کیلک لهو واتیانه ش ده کری بو پتقمبیری نیسلام بگمړیتموه، چونکه
نهو (حامد و محمود و أحمد و محمد).

گومانی نهو، که پیغمبر (ﷺ) به زمانی عهره بی

قسه کړدوه، نه دی چوڼ په یامه کی جیهانیه؟!

- گومان:

ده لڼ نه گډر محمد (ﷺ) ره چله ک و زمانی عهره بی بیت، چوڼ ده کړی خودا
بو گهلانیک بینریت، که عهره ب نین و به عهره بی قسان ناکه ن؟! یا خود چوڼ خودا
نهرکی وهر گرتن و جیه جیکردنی په یامیک ده خاته نه ستوی خهلکانیک، که نه زمانی
په یامه که ده زانن، نه ده شوانن قسه ی پیکه ن؟! نه گډر واشیت، نه دی چوڼ ده توانن
له قورئان تیگه ن، چوڼ ده توانن درک به ناراسته کړدنه کانی پیغمبره ی ئیسلام بکه ن،
له کاتیکدا، که قورئان به عهره بییه و پیغمبریش به عهره بی ده دی؟!

* وهلامدانه وهی گومانه که:

په که میان: پیغمبره ی خوا (ﷺ)، په یامیکی بو سرؤک و پاشاکانی هه مو گهل
و هوژه کان نارد داوای مسولمان بونی لیکردن، نه و ریگایهش دواى په یمانامه ی
(خوده بییه) هاته کایه وه، هه روه ها هه مو نه وانه ی وه ک نامه بهر بو نه و سرؤک و
پاشایانه نیردرا بون زمانی نه و گهلانه یان ده زانی، که نامه یان بو بردبون.

هه روه ها نه و (ﷺ) دوو وهر گتړی هه بون، که هه ر په یامیکی له زمانیکی تره وه
بو هاتبا بویان وهرده گتړا بو سر زمانی عهره بی.

دووه م: پاشا و سر کرده ی گهله کانی تریش وهر گتړیان هه بون، که هه رچی له
پیغمبره وه (ﷺ) بویان هاتبا بویان وهرده گتړان.

سێهه: زۆربهی جوله‌که و گاورانیش زمانی عه‌ره‌بیان ده‌زانی، هه‌روه‌ك چۆن هه‌ندی له گاوره‌كان عه‌ره‌ب بون، وه‌كو (مه‌سیحیه‌كانی نه‌جران)، گه‌لانی تری غه‌یره عه‌ره‌بیش وه‌كو فارس و گه‌لانی دی به‌هه‌مان شیوه‌.

چواره‌م: سه‌رده‌می ئازادکردنی ولاتان، کاتێك سه‌ربازه‌ موسوڵمانه‌كان ده‌چونه هه‌ر ولاتێك وه‌ك چۆن نایینی ئیسلامیان بلأوده‌کرده‌وه‌ ناواش زمانی عه‌ره‌بیان فی‌ری خه‌لکی نه‌و ولاته‌ ده‌کرد، هه‌یچ ولاتیکیش نییه‌ ئیسلامی تێدا بلأوبو بیته‌وه‌ زمانی عه‌ره‌بیشی تێدا بلأو نه‌بو بیته‌وه‌، ته‌نانه‌ت له‌ زۆر شوێن جینگای زمانی فه‌رمی زۆر له‌ گه‌لانی نه‌و ولاته‌شی گرتۆته‌وه‌، بۆ غه‌نه: زمانی قیقی له‌ میسر، و زمانی فارسی له‌ عێراق و، نه‌وه‌ری باکوری رۆژناوای نه‌فریقا (زمانی سریانی و چه‌ندین زمانی تر).

پنجه‌م: موسوڵمانه‌ عه‌ره‌به‌كان هه‌ستان به‌ وه‌رگێرانی نه‌و بابه‌تانه‌ی پێوستان پێان هه‌بو له‌ کلتوری گه‌لانی دی، به‌مه‌ش ده‌روازه‌ی ه‌زری و رۆشنیری و زانیاریان به‌روی نه‌و موسوڵمانانه‌دا والّا کرد، که‌ ته‌نیا زمانی عه‌ره‌بیان ده‌زانی، هه‌روه‌ك چۆن هه‌ستان به‌ وه‌رگێرانی هه‌ر به‌شێك له‌ کلتوری عه‌ره‌بی ئیسلامی، که‌ به‌ پێوستان ده‌زانی، به‌مه‌ش وه‌ك وه‌فایه‌ك و مافیکی بانگه‌واز و راگه‌یاندن نه‌و باسانه‌یان له‌ عه‌ره‌بییه‌وه‌ وه‌رگێرايه سه‌ر زمانی گه‌لانی تر.

شه‌شه‌م: گه‌لانی غه‌یره عه‌ره‌بی، که‌ بونه‌ موسوڵمان به‌ده‌م زمانی عه‌ره‌بییه‌وه‌ هاتن و وازیان له‌ زمانی خۆیان هێنا و له‌روی زمانه‌وه‌ بونه‌ عه‌ره‌بی، له‌وانه‌ش زانای پایه‌به‌رز هه‌لکه‌وتن، که‌ کاریگه‌ری زۆریان له‌سه‌ر گه‌شه‌سەندنی ه‌زری ئیسلامی هه‌بو، له‌وانه‌ زانایانی زمان و زانایانی پێژمان و ره‌وانبێژی و شه‌رع‌زان و بنچینه‌ ناسان و زانایانی ته‌فسیر و فه‌رموده‌ و زانایانی فه‌لسه‌فه‌ و مه‌نتیق و بیرکاری و پزیشکی و گه‌ردونه‌ناسی و شاعیر و نه‌دیب و زانای گه‌رۆك و جوگرافیا و، چه‌ندانی دی...

گومانی هاوسدگریری کردنی (ﷺ) له گهل هاوسدگری کورک بکوری کرای زهیدی کورک حاریشه (خوا لئی رازی بیت)

گومان:

دهلین محمد (ﷺ) هاوسدگریری له گهل هاوسدگری کورک له خوگیراوه که ی
(زهیدی کورک حاریشه (خوا لئی رازی بیت) دا کردووه، دوا ی نهوی پئی ته لاقداوه
چونکه هزی لئی بووه و به دلی بووه.

وه لامدانه وهی گومانه که:

هاوسدگریری کردنی محمد (ﷺ) له گهل هاوسدگری کورک له خوگیراوه که ی
خوی، به پئی حیکمه تیکی ته شریعه وه بو، که نیسلام داوای ده کرد، بو نهوی نهو
عاده ته باوه - عاده تی له خوگرتن - که له کۆمه لگهی نه فامیدا ره گی داکوتا بو
نهمینیت و پوچهل بکریته وه، خوی پهره ردگار (جل جلاله) پیغه مبهری دوا په یامی
ناسمانی هه لپارد تا له سهر دهستی نهو و له مالی نهودا به کردار نهو کلتوره بگوریت
و نهمینیت..

خوای پهره ردگار ده فهرمویت: ﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن
رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴾ الاحزاب: ۴۰. واته: موحه مه د
باوکی هیچ به کی له پیاوانی نیره نه بووه نه زهیدو نه غهیری زهید، به لام پیغه مبهری
خوار دوا پیغه مبهری خوا به و خوا به هه موو شتیکی زانیوه و نه زانی.
ههروه ها ده فهرمویت: ﴿ ادْعُوهُمْ لِأَسْمَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا

ءَابَآءَهُمْ فَلْيَخَوَّذْكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوْلَاكُمْ ﴿٥﴾ الأحزاب: ٥. واته: نهو کورانه به ناوی باوکی خویانهوه بانگ بکه، نهوه راسترو عه داله تیره لای خوا. خو نه گهر نازانن کوری کین و باوکیان کینه، نهوا برای دینتان و دوست و براده رتانن.

هرچی نهو نایه تیه، که باسی نهو برپاره خودایه ده کات، که برتیه له هاوسه رگری پتیه مبر (ﷺ) له گهل هاوسه ری کوری له خوگر توی (زهید)، که ناوی (زهینه ب) بو (خوا لئی رازی بیت)، نهم نایه تیه: ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا﴾

الأحزاب: ٣٧. واته: یادی نهوه بکه رهوه، که نهوت بهو کهسه ی خوا نیعمه تی نیسلامه تی پی به خشیوو و تویش نیعمه تی نازادیت دابوویدو له بهنده بیت نازاد کرد بوو و، پیش سرده می نیسلامه تی کردبووت به کوری خوټ، پت نهوت: ژنه که ت بهیلوه بو خوټ و ته لاقی مدهو له خوا برسو خه یالیکیش له دلی خوټا نه شاردوه که خوا دهریخت و، له خه لک نه ترسای و شهرمت نه کرد خه یاله که ی دلت دهرخه ی، که نهوه بوو نه گهر نهو پیاره ژنه که ی ته لاق دا تو ماره ی نه که ی ت بو خوټ و، خوا له هدرکس شایانتره بهوه که لئی برسی. جا کاتی که نهو کهسه، که زهیدی کوری حارینه بوو، پیوستی خوټی له ژنه که ی به جیهناو لئی بیزار بوو و کاری پی نهماو ته لاقی داو عیده ی به سر چوو، نیمه مارهمان بری لیت بو نهوه ی هیچ تاوانی روو نه کاته مسولمانان له ماره کردنی ژنی کوری به خوټه کور کردوو یاندا بو خویان پاش نهوه ی میړده کانیان کاریان پیان نهماو ته لاقیان دان، که واته له راستیدا کوریان نین و هدر بهدم کردوو یانن به کوری خوټان. فرمانی خوا هدر چونی بوو

بی و هدر چۆن بی، بینگومان جیه جی کراوو هاتوته دی و کهس ناتوانی بهری لی بگری.

رونکردنه وه:

زهیدی کورپی حاریشه (خوا لئی رازی بیئت) دههاته لای پیغمبهر (ﷺ) له ئاکاری وا دهرده کهوت و قسه کانی نهوه یان لیده فامرایده وه، که دهیه ویست زهینه ب ته لاق بدات چونکه له گه لیدا بهخته وهر نه بو و ژیا نی به گویره ی پیویست خوشه ویستی تیدا نه بو، نهک له بهر نه وه ته لاقی داییت - وهک ناحهزان ده لێن - که پیغمبهر (ﷺ) ههزی لیبو بیئت و زهیدیش له بهر نه وه ته لاقی داییت.

پاشان، زهینه ب دهیزانی، که سه ره پای پیگه ی به رزی خانه واده یی خوی، بو وه ته خیزانی که سیک که کۆیله ی هۆزه که یانه، ههروه ها کاتیک شوی به زهید کرد نه وه کورپی خوازاوی پیغمبهر (ﷺ) بو، دوا ی نه وه ی له کۆیلا یه تی نازادی کرد بو، که واته نه وه - نه گهر چی کورپی خوازاوی محمد (ﷺ) - بو له کلتوری کۆمه لگای مه ککی پێیان ده گوت - زهیدی کورپی محمد - به لام هاوسه رگری کردنی له گه ل کچیک ی خانه داندای - ههروهک دوین - زهید هه ره هه مان که سه، که له کۆت و به نددا یه و له ئاست پیگه و جوانی و خه و نه کانی نه ودا نه بو، نه مهش سهیر نییه، به لکو نه مه سروشتی مرۆفه کانه.

پاشان، هه رگیز زهینه ب به و هاوسه رگری به دلخۆش نه بو، ته نانه ت کاریگری له سه ر زهیدیش دانا بو و نه ویش خۆشه خه ت نه بو و ئاماده بو لئی جیا بیته وه، ته نانه ت زهید چوه لای پیغمبهر (ﷺ) و سکا لای زهینه یی له لا ده کرد، ههروهک له سه حیحی بوخاریدا له - کتاب التوحید - له فهرموده ی نه نه سی کورپی مالیکه وه (خوا لئی رازی بیئت) هاتوه: زهید هاته لای پیغمبهر (ﷺ) و سکا لای زهینه یی

لەلا دەکرد، ئەۋىش (ﷺ) پى دەفەرمو: دەست بە ھاسەرە كەتەرە بگرە و لەخودا بۆرسە (أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ).

ئەنەس (خوالى رازى بىت) دەلەت، ئەگەر پىغەمبەر (ﷺ) ھىچ شىنكى شاردبايەو، ئەو فەرمودەيەى دەشاردەو.

پاشان، زەينەبى كچى جەحش (خوالى رازى بىت) كچى مامى پىغەمبەر (ﷺ) بو و ئەو خۆى لە زەينەبى مارە کرد بو، ئەگەر پىغەمبەر ئەۋى وىستبا ئەۋا ھەر لەسەرەتاۋە لەخۆى مارە دەکرد، دواتر ئەو (ﷺ) بەر لەۋەى حىجاب فەرز بگرىت زۆر زەينەبى بىنيو، لەسەردەمى نەفامىدا ژنان سەرپۆشيان لەسەر نە دەکرد، ئىز چ شىنك رىنگرى ئەۋە بو، كە پىخوازىت ؟! بەلام ئەو ئەمەى نەکرد.

كەۋاتە كارە كە لە دەستى ھىچ كامياندا نەبو، نە لەدەستى زەينەب، نە لەدەستى زەيد، نە لەدەستى ئەو (ﷺ)، بەلكو فەرمانىك بو، كە وىستى خودا وىستبوى و، مەبەستى سەرەكى راگەياندىنى ھوكم و دەستورىكى نوئ بو لەسەر نەھىشتى كلىورى بەكۆر كۆر، كە لە كۆمەلگەى ئەۋسا باو بو، كۆمەلە ئايەتى سورەتى (الأحزاب) ئەو راستىيە دەسەلىتىن و بە تىرو تەسەلى ئەو كلىورىيان خستۆتەر و .

ھەرچى ئەو بەشەى ئايەتەكەى سورەتى (الأحزاب)ە، كە دەفەرموئىت: ﴿وَتَخَفَى فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ﴾ . ئەۋەى پىغەمبەر (ﷺ) شاردبويەو، ئەۋە بو، كە خۋاى پەرۋەردگار پى راگەياندىبو، كە - رۆژى لە رۆژان - لە گەل زەينەبدا ھاسەرگىرى دەكات، بەلام ئەو ئەمەى نەدر كاندبو، لە ترسى ئەۋەى خەلك بلىت لە گەل ھاسەرى كۆرە لە خۆگرتوۋە كەيدا ھاسەرگىرى كەردوۋە، ھەر لەبەر ئەۋەشە پەرۋەردگار لە ئايەتەكەدا پى دەفەرموئىت، لە لۆمەى خەلكى دەترسى، كەچى خودا شاينەرە، كە لى بترسى.

خاتو زهینهیی کچی جه حش (خوا لئی رازی ییت)، دهر کی بهم راستیه ده کرد
و لافی نهوهی به سهر هاوسهره کانی دیکه ی پتقمبیردا (ﷺ) لیده داو، پئی ده گوتن:
(خزم و کهستان ئیوهی له محمد (ﷺ) ماره کردووه، به لأم من .. خوای
پهرو مردگار له سهروی حموت ته به قه ی ئاسمانه وه منی لی ماره کردووه) بوخاری
رپوایه تی کردووه.

گومانی جهنگانی (ﷺ) له مانگه حهرا مه کاندای

گومان:

دهلین محمد (ﷺ) له مانگه حهرا مه کاندای جهنگاوه، دهلین نهوه پنجهوانه دی
نهو نایه تهی سورتهی (البقرة) به، که دهفرمویت: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْفَحْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ
فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكَفَرٌ بِهِ- وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ
أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُقْتُلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ
عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَعُوا﴾ البقرة: ۲۱۷. واته: پرسایرت لی نه کهن له حوکمی
جهنگ کردن له مانگه حهرا مه کاندای که (ذو العقدة) و (ذو الحجه) و (محرم) و
(رجب) ن. تو له وه لامدا بیان بلی: جهنگ کردن له مانگه حهرا مه کاندای تاوانیکی
گهوره به. به لام ریگهی دینی خودا گرتن له خه لک و نیکاری خودا و نکولی ریژی
(مسجد الحرام) و زیاده روی کردنه سهری و دهر کردنی خه لکه کهی، که
مسولمانه کانی، لای خودا سته میکی گهوره تره. خه لک کردن له دین منع کردن به
نازاردان و دهر کردن و شیوه کانی تر له کوشتی نهفس گهوره تره. نه م کافرا نه واز
ناهین و بهرده وام جهنگتان له گهل نه کهن به هیوای نهوهی، نه گهر بتوان، له دینی
نیسلام هه لئانگه ریخته وه.

وه لامدانه وهی گومانه که:

مسولمانان هه مویان - له سهروی هه موشیانه وه پیغه مبهری خوا محمد (ﷺ)
له هه مو کهس زیاتر ریژی مانگه حهرا مه کانی گرتوره و هه ولی داوه تیاندا

نه جه نگیټ، بهو پیښی شهر کردن لهو مانگانه دا کارنکی گه ورهیه، یاخود وهك بلټی تاوانیکې گه ورهیه، به لآم مسولمانان ده بی چي بکهن له کاتیکدا، که دوژمنانیاں ده ستریزې بکهنه سهر گیان و مان و ناموسیان؟..

مسولمانان چي بکهن له بهرانبهر که سانیکدا، که ده یانه ویت له مه ککه ی پیروز وه دهریان نین، له کاتیکدا، نهوان هاوولآتی نهوین و له هه مو کهس له مه ککه له پیشرن؟..

رئیسای (بهرگری شارستانی)، که قورنانی پیروز دایناوه، بۆ پاراستنی گهردون له خراپه کاری سته مکاران و پاراستنی شونځه کانی خودا بهرستی مسولمانان و گاورو جول که کان بووه، ده فهرمویت: ﴿الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَلَدَّتْ صَدُومٌ وَيَعِصُ وَصَلَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ الحج: ٤٠. واته: نهوانه ی به ناحق له سهر مان و حالی خوځیان دهرکراون تنها له بهر نهو ی نه لټن په روه ردگاری تاك و ته نیای نیمه ذاتی خوا به. نه گهر خوا هندی کهسی به هندی کهسی تر له ناو نه بردایه، چه ندین په رستگاری ره به نه کان و چه ندین کلټسه ی گاوران و چه ند که نشق جووله که و چه ند مزگهوتی مسولمانان کاول نه بوون که هه موو ناوی خویان تیدا نه هتري. به راستی خوا یارمه تی ههر کهسی نه دا که نهویش یارمه تی ناینی خوا بدات. خوا به هیزه، نه توانی یارمه تی نهو که سانه بدات و هیچ شق رټی لی ناگری.

نهو ريسا قورنانيه، که خه لک و زهوی له خراپه کاری سته مکار و خراپه کاران ده پارټیت، جا له بهر نهو ی مافی بنده کانی خودا له زهوی خودا و پاراستنی خه لکی بیتهز له سته مکاری خراپه کاری، له لای په روه ردگار رټی له مانگه حه رانه کان که مرنیه، بویه لهو مانگانه شدا شهر دروسته بۆ نهوانه ی سته میان لیکراوه و ریگری

مهراسیمی نایینیان لیکراو به شهرو ستم به ناحقی له ولاته که یان وهده رنران.

نهو نایه تهی خواره وهش نهوه دهسه لمیتیت: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْهَرَامِ فَقَالَ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يَقْتُلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا﴾ البقرة: ۲۱۷. واته: پرسبارت لی نه کهن له حوکمی جهنگ کردن له مانگه حه پامه کاندای که (ذو العقده) و (ذو الحجه) و (محرم) و (رجب) ن. تو له وه لآمدا بیان بلی: جهنگ کردن له مانگه حه پامه کاندای تاوانیکی گه ورهیه. به لآم ریگهی دینی خودا گرتن له خه لک و ئینکاری خوداو نکولی پژی (مسجد الحرام) و زیاده روئی کردنه سهری و ده رکردنی خه لکه کهی، که مسولمانه کانن، لای خودا ستمیکی گه وره تره. خه لک کردن له دین مه منع کردن به نازاردان و ده رکردن و شیوه کانی تر له کوشتنی نهفس گه وره تره. نه م کافرانه واز ناهیتن و به رده وام جهنگتان له گه ل نه کهن به هیوای نهوهی، نه گهر بتوانن، له دینی ئیسلام هه لتان بگه ریخته وه.

گومانی حرامکردنی نهووی خوا حلالی کردووہ..

گومان:

دهلین محمد (ﷺ) هندیك شق حرام کردووہ كه خودا حلالی كردون، بدهگهشیان نهو نایهتهی سورهتی (التحریم) ه كه دهفهرمویت: ﴿يَتَأْتِيَ النَّبِيَّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْنِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ عَفْوٌ رَحِيمٌ﴾ التحريم: ۱. واته: نهی پتغممبهر! بو نهو شتهی خودا به توی رهوادپوه- بو دلداري ژنهكانت- له خوتی ناروا دهكهی؟ خودا دهبروی و دلوثانه.

وهلامدانهوهی گومانهكه:

نهو نایهتهو نایهتهكانی دواتری، باسی روداوتك دهكن كه له مالی پتغممبهر (صلی الله علیه وسلم) رویداوه، كاتيك هاوسرهكانی گلهیی و گازاندهیان لیکرد، بهوهی پمروشیان و نارهبزیان بهوهی كه له مالی پهكك له هاوسرهكانی خواردنیکي خواردبو كه له مالی نهواندا نهبو، نهو به نهی لهلای پهكك له هاوسرهكانی باسی كړدبو و نهویش لهلای نهوانی تر باسی كړدبو، بوته نهوانیش گلهیان لیکرد و نهویش لهبهرخاتری رازیونیان نهو خواردنهی لهخوی حرام كړد، بهلی روداوه كه راسته، بهلام تومتهباركردنی پتغممبهر (ﷺ) بهوهی كه نهوهی خودا حلالی کردووہ نهو حرامی کردووہ نهوا لیکدانهوهیهکی نا دروسته بو واتای نایهتهكه، چونكه سدهتهای نایهتهكه دهفهرمویت نهی پتغممبهر بوچی... نهو نایهته لهبهر نهو کارهی كه له پتواو رازیكردنی هاوسرهكانی كړدی هاتووو نهو بانگكردنهی قورنان و روكردنه پتغممبهر (ﷺ) تومتهباركردنی نیه بهوهی كه حلالنیکي خوی حرامكردووہ بهلكو تهنیا گلهیهکی

پهروهردگاره له پښمبهره که ی، چونکه گومان له وهدا نیه که مه حاله پښمبهر شتیک یان بابۀتیک یان کرداریک حرام بکات که خوا حه لالی کردوه، نهو کرداره ییش گرتی جلموی نه فسی خوی بو له پتار و رازیکردنی هاوسره کانی، نهوش به لگه ی تهوای ره وشت و په حم و بهزه ییه تی.

پهروهردگار خوی شایه تی گمیانلنی تهوای په پامه که ی بو پښمبهر (ﷺ) داوه، فهرمو یه تی: ﴿وَلَوْ نَقُولَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِ لِلَّهِ * لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ * ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ * فَمَا يَكْمُرِينَ أَعْدِيَّاهُ حَاجِرِينَ﴾ الحاقه: ۴۴ - ۴۷. واته: نه گمر نم پښمبهره هندی قسه ی به ده می نیموه هملبه ستایه، نهوا قولی راستیمان ده گرت نه بجا ره گی دلشمان دهری به لیلانی گمردنی، هیچ کامیکش له تپوه رپی نهو کاره مان لی ناگرت.

له بهر نه وه تومه تبار کردنی پښمبهر (ﷺ) به وه ی حه لالی خوی حرام کردوه مه حاله و له پنگه ی پښمبهرایه تی ناوۀ شته وه که خوا خوی پاک و بڼگه ردی پاراستوه و خوی هه مو نهو گومانانه ی له سر لاداون و فهرمو یه تی: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ * عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ﴾ النجم: ۳ - ۵. واته: له ناره زوی نه فسی خویشیه وه قسه ناکات، نه وه ی ده بخوینیه وه به سر تاندا جگه له وه حی خودای هچ ی تر نیه، فرشته یه کی فره به هیز که جو بره نیله نهو وه حییه ی فیړ کردوه، که له خواوه بو ی هیناوه.

بوته نهو گومانه ی که ده لیت پښمبهر حه لالی خوی حرام کردوه جگه له به هله ټیگه یشتن له نایه ته که هچ ی تر نیه و، ته نیا وه که به لیتیک بو بو هندی له هاوسره کانی و وه که سویتد که فاره تی خوی هدیو هیچ پتوه ندی به حرام کردنی حه لالی خواوه نیه.

گومانی نهو، كه پيغمبر (ﷺ) گوناھبار،

ههروهك له قورئانی پیرۆزدا هاتوو.

گومان:

دهلین نهو (ﷺ) گوناھبار، بهلگهشیان بۆ قسه که بیان نهو نایه تهی
سوره تی (الفتح) ه، كه دهه رموت: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتَذَكَّرَ
نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا﴾ الفتح: ۲ . واته: بۆ نهو، بههزی نهو
تیکۆشانه تهوه له پیناو بلاو کردنهوهی نایینی نیسلامدا، خوا له گوناھی له مهویش و
له مهوایش خوش پی. مه بهست له گوناھی پیغمبران ههه کرده وه به، بهش
بهحالی نهوان، بۆ نهوه بشی سه رزه نشیان بکری له سه ری.

وه لامدانه وهی گومانه که:

ژیاننامه ی پیغمبری خوا (ﷺ) کتییکی گه وره ی کراوه به، که نوسه رانی
ژیاننامه که ی هیچ نه ماوه باسیان نه کردییت، له بیداری و خهوی، له جهنگ و ناشقی،
له مامه له کردنی له گه ل خه لکدا، ته نانه ت ژیا نی تایه تی له گه ل خا و خه زانی دا.
نهك ته نها هه نهوه، ته نانه ت ها وه لانی، کاتیک فه رموده بهك له پیغمبره وه
(ﷺ) ده گیر نهوه، یان با سی کرداری کی ده که ن، بهو په ری وردی و تیرو ته سه لیه وه
هه مو شتیک وینا ده که ن، به کیکیان ده لی ت: پیغمبر (ﷺ) ناوا و ناوا ی فه رموو،
پال که وتبو پاشان هه لسا یه وه و دانیشت، یا خود ناوا ی فه رموو نیشانه ی خوش به ختی
به سه ر رویه وه دیار بو، ده توانین به زمانی سه رده م بلی ن: بری تی به له تو مار کردنی کی
وردی ژیا نی (ﷺ) به ده نگ و ره نگ.

پاشان ده بین قورئانی پیروز هه مو ره وشته کانی له رسته به کدا کو کردۆته وه، که ده فهرمویت: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ القلم: ۴. واته: به راستی تو (ئه ی محمد) خاوه نی ره وشتیکی جوان و گه وره ی.

له سه روی هه مو ئه مانه ش: ده بین قورئانی پیروز ئه وشتانه ش ئاشکرا ده کات، که پیغمه بهر (ﷺ) له گه ئ خۆیدا باسی ده کات، ئه وه ی، که خه لک پی نازان و ئاگاداری نین، سه ره پای ئه وه نایین هیچ گوناھتیکی گوشتاری یان کرداری کرد بیت، نه له ژیا نامه ی پیروزیدا، نه له قورئانی پیروزدا، خو ئه گه ر پیغمه بهر (ﷺ) گونا بهار بوایه و یاخی بوایه ئه واهه رگیز خودای پهروه ردگار به نوری خۆی پشی نه ده گرت و نیعمه ته کانی خۆی به سه ردا نه ده رشتن.

هه رچی وشه ی گونا بهار (مذنب) ی ئایاته پیروزه که به ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ الفتح: ۲ واته: بۆ ئه وه ی، به هۆی ئه و تیکۆشانه ته وه له پتاو بلاو کردنه وه ی ئایینی ئیسلامدا، خوا له گوناھ ی له مه ویش و له مه وپاشت خوش پی. مه به ست له گوناھ ی پیغمه بهران ئه و جوړه ی هه لوه تاوان نیه، که له نیو خه لکیدا باو و زانراوه، چونکه سوننه تی خودا له وه دا بریتیه له پاراستنی پیغمه بهرانی له گونا و تاوان، به لگه شمان بۆ ئه وه بریتیه له:

به که میان: خوی پهروه ردگار له گوناھ ی به هۆی له بیر چونه وه له ئومه تی ئیسلام خوشبووه، ههروه کو له فهرموده به کی پیروزدا هاتوه:

(إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أَسْمَى الْخَطَا، وَالنِّسْيَانِ، وَمَا اسْتَكْرَهَا عَلَيْهِ) ابن ماجه. واته: خوی پهروه ردگار هه لوه له بیر چونه وه و ئه وه ی به زۆره ملی پشان ده کری له سه ر ئومه تی منی هه لگرتوه و لیان خوشبووه.

له کاتیکدا، که پیغمه بهری خودا (ﷺ) ئه و مافه ی پنه دراوه، ههروه که چون

ئادهمیش (ﷺ) بئی نه دراوه، خوای پهروهردگار ده فهرمویت: ﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَىٰ وَلَمْ يُجِدْ لَهُ عَزْمًا﴾ طه: ۱۱۵. واته: به راستی له مهرمیش ناموزگاری ئادهمان کرد توخنی دروخنی گه نم نه کهوی، که چی ناموزگاریه کهمانی له بیر چوو ئهومان به خاوون عزم و توانا نه دی ئهو ناموزگاریه مانای بی رابگیری. به لام له نایه تیکی تر دا ده فهرمویت یاخوو (عصی): ﴿وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ﴾ طه: ۱۲۱. واته: ئادهم له فهرمانی خوای خوئی دهرچو و گوهرابوو.

که واته، له بیرچون بو پیغمهبران به توانان داده ندری و، وه کو نیمه نین، ئیر لهو رووه وه ده لئین لیخوشبونی خودای پهروهردگار بو پیغمهبری خودا (ﷺ) لهو رووه وه بووه، نهویش مرؤفیکه و به هه له داده جیت و له بیرى ده چیت وه، به لام نه مه له کاری بانگهوازی خوداییدا ناییت و ههرگیز لهو باره یه وه هیچی بیر نه چوته وه.

دووه میان: پیغمهبران - له کاتیکدا که پارێزراویون له توانان - به لام سه ره رای نه وهش داوای لیخوشبونیان له پهروهردگاریان کرد وه، نه وه تا نوح پیغمهبر (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَتَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي أَكُنْ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾ هود: ۴۷. واته: نوح وتی: خودایا په نا نه گرم به تو له وهی داوای شتی وه هات لی بکم، که نایزانم و له نه نییه که ی تی نه گه یشتووم، نه گهر تو گونا هم نه پوشتی و ره جم بی نه که ی له دهسته ی دۆراوان نه م.

ههرچی ئیراهیمه (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿وَالَّذِي أَلْطَمَ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ﴾ الشعراء: ۸۲. واته: نهو خودایه ی شه، که هیوام وایه له روژی قیامه تدا تاوانم به خشی و لیم خوش بی.

نه وه تا موساش (ﷺ) ده فهرمویت: ﴿قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنَا فِي

رَحِمَتِكَ وَأَنْتَ أَزْهَمُ الرَّجِيمِينَ ﴿١٥١﴾ والته: جا موسا وتی: خودایا!

له گوناهی من و هاروونی برام بیوروهو چارپوشیمان لی بکمو، بمانخهده ناو ره حمت و بهزهیی خوتهوه“ تو له ههموو میهره بانئی میهره بانری.

ههرچی سوله یمانه (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَبْغِي

لَا حِدَ مِنْ بَدِيٍّ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ ص: ۳۵. والته: وتی: خوایه! لیم بیوروهو

فهرمانره واییه کی وام پی به خشه پاش خوم شایانی کهسی تر نه پی، همر تو به خشندهی.

سیهمیان: لیخوشبونى پدروه دگار له پیغمبه ران و داواکردنی لیخوشبون،

نیشانه یه که بو دهسه لاتی پدروه دگار له گهردوندا، چونکه هملیزاردنی نهوان له لایهن

خوداوه نه بوته هوی نهوی نهوان له ناگاداربون و داواکردنی لیخوشبون بووه ستن،

نا نهو هتا پیغمبه رى خوا (ﷺ) له کاتیکدا خودا له تاوانی پیشو و دواپی خوشبووه،

که چی فهرمویه تی: (والله إني لأستغفر الله في اليوم وأتوب إليه سبعين مرة) صحیح

البخاری. والته: سویند به خوا رۆژانه هه هتا جار داوای لیخوشبون له پدروه دگارم

ده کم.

چارهم: زاتی خوای پدروه دگار شایه نی نهو به زیتر لهو ی پیوستی کردوه

پهرسرت، نه گهر ته نیا نهو ی پیوستی کردوه نه نجامی بدهین، نهوا وهك نهو به

به ته وای سوپاسگوزاری نهومان به نه نجام نه گه یاند بیت، نه گهر نیمه واین نه دی

ده پی پیغمبه رى هملیزاردراو (ﷺ) چۆن بیت، به تاییه ت له کاتیکدا، که خوای

پدروه دگار به سهر ههمو بوونه وهرانیدا هملیزاردوه، ئیز نابی نهو زیاتر سوپاسگوزار

بیت و زۆرتر داوای لیخوشبون بکات؟!..

پنجهم: هیچ که سیک نیه پیوستی به تهو به کردن نه بیت ههمو مسولمانان،

ته نانه ت پیغمبه ریش (ﷺ) پیوستی به تهو به کردن ههیه.

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ النور: ۳۱. واته:

ئه‌ی خاوه‌ن باوه‌ره‌کان هه‌مووتان بگه‌رێته‌وه‌ بۆ لای خوداو تۆبه‌ بکه‌ن و په‌شیمان ببنه‌وه‌ له‌و گوناها‌نه‌ی کردووتان، به‌لکو ئه‌مه‌ خوایه‌ ته‌وبه‌بکه‌ن و په‌شیمان ببنه‌وه‌ له‌و گوناها‌نه‌ی کردووتان به‌لکو ئه‌مه‌ خوایه‌ رزگارتان بێ له‌ سزای رۆژی دوا‌یی. هه‌مو که‌سی، که‌ پنگه‌یه‌کی هه‌بێت، ده‌کرێ که‌م و کورتیه‌کی هه‌بێت، ئه‌مه‌ش به‌ ته‌وبه‌کردن پر ده‌کرێته‌وه‌، نه‌گه‌ر بۆ که‌سانی ئاسایی ناوا بێت، ئه‌دی ده‌بێ بۆ پنگه‌ی پێغه‌مبه‌ر و نێردراوانی خودا چۆن بێت؟!..

شه‌شهم: پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) هه‌ندی جار کاره‌ له‌ پێشه‌ره‌که‌ی نه‌نجام نه‌داوه‌، بۆیه‌ خودای په‌روه‌ردگار له‌ شوێنێکی قورئانی پیرۆزدا بێ ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ﴾ التوبة: ۴۳. واته: خودا عه‌فو‌ت کا! بۆچی ئیزنت دان له‌ شوێنی خۆی‌اندا بچینه‌وه‌!، به‌مه‌ش نه‌کردنی باشرو له‌ پێشه‌ر بۆ پێغه‌مبه‌ران وه‌کو گونا‌هه‌نێکی لێها‌تووه‌.

حه‌وته‌م: خودای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ * وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا * فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ النصر: ۱ - ۳. واته: کاتی که‌ یارمه‌تی خوا‌یی هات و مه‌که‌که‌ رزگارکراو، خه‌لکی جزیره‌ی عه‌ره‌بت دی پۆل پۆل دینه‌ رێژی ئایینی خوا‌وه‌، سو‌ب‌حانه‌للا بکه‌ بۆ خوا‌ی خۆت و له‌ گه‌ردی هه‌موو نا‌ته‌وا‌یه‌کی به‌ خا‌وین راب‌گه‌رو سه‌ناو ستایشی بکه‌و دا‌وا‌ی لێخۆش‌بوونی لێ بکه‌. به‌راستی نه‌و تۆبه‌ وه‌رگه‌ره‌ له‌ هه‌ر که‌سی دا‌وا‌ی لێخۆش‌بوونی لێ بکات.

هه‌مو‌مان ده‌زانین، که‌ هاتنی سه‌رکه‌وتن و رزگاری له‌لای په‌روه‌ردگا‌ره‌وه‌و، هاتنی پۆل پۆلی خه‌لک بۆ نێو دینی خودا تا‌وان نیه‌ تا پێوستی به‌ دا‌وا‌ی لێخۆش‌بون بکات،

لەمەشدا بۆمان دەردەكەۋىت، كە داۋاي لىخۆشبون ھەندى جار بە ھۆى ئەنجام
نەدانى باشرىن دەيىت.

ھەشتەم: مەبەستى ئايەتەكە ئاراستە كىردنە بۆ كارى باش و خۇپاراستن لە كارى
خراپ، لەمەشدا داۋاي لىخۆشبون بۆ لىخۆشبونەو، لىخۆشبونىش داپۇشىنى كارىكى
نارەۋايە، جا ھەر كەسى لە تاوان پارىزرا، ئەوا ئارەزوۋە خراپەكانى فرى دەدرىن،
ئىر ھەرگىز گوناھىك ئەنجام نادات...

نۆيەم: (چاكەى مرۆفە پاكەكان، تاۋانى مرۆفە ھەلپىرداۋەكانى خودايە)، ئەۋەيە
بەندەى ئاسايى - كە تەنيا فەرزەكان ئەنجام دەدات - ئەۋەندەى بەسە تا بىتتە بەندەيەكى
پاك، بەلام بە بەراۋرد لەگەل مرۆفە نرىك و ھەلپىرداۋەكانى خودا - كە فەرز و
سوننەتەكان ئەنجام دەدەن - ئەوا ۋەك ئەۋەيە تاۋانبار يىت.

نابى ئەۋەش لە ياد بىكەين، كە ژياننامەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) پىش بونى بە
پىغەمبەر، جىگەى رىزۋ ستايشى گەلەكەى بو، بەۋەى لە ھەمو ھاۋتەمەنانى لەگەنجان
پاكرو جىاۋاز تر بو، تاۋاي لىھاتبو لە نىۋياندا بە راستگۆى دەستپاك ناۋى دەر كىردبو.

گومانی نهوکی شهیتان قسهی خزاندوته نیو سر و ش (الوحي) ۰۰۵۰

گومان:

دهلین شهیتان قسهی خزاندوته نیو وه حییه وه و (محمد) یش در کی به وه نه کردووه و
دهرپرپوه، بو نهو گومانه شیان ریوایه تیکیان کردوته به لگه که له هندی کتیی
ته فسر دا هاتووه، که دهلیت: پیغمبری خوا (ﷺ) له نوژدا سوره تی (النجم) ی
ده خویند و کاتی گه بیسته نهو نایه تی ده فمر مویت: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ * وَمَنَاةَ
الْأُخْرَىٰ﴾ النجم: ۱۹ - ۲۰. واته: یم بلین نایا نیو له لات و عوزز اتان بینوه؟ مه ناته
سیه مه که ی تریشان دیوه؟!

پاشان شهیتان قسهی خزاندیته ناو وه حییه وه و پیغمبریش دهرپرپیست و
فهر مویتی: (تلك الغرائق العلی، وإن شفاعتهن لرتجی). واته: (نا نهو بته بهرز و
پیروژانه، که تکای نهوان پیوسته و جینگای خوی ده گریست).

پاشان وه که له ریوایه ته که دا هاتووه پیغمبر هر بهرده وام بووه له قورئان
خویندن پاشان کړنوشی بردووه و هدرچی مسولمانی له دوا بووه همویان کړنوشیان
بردووه، ته نانهت وه که ریوایه ته که دهلیت هدرچی بیوا و پریشی له دوا بووه همویان
کړنوشیان بردووه!..

وه لامدانه وه ی گومانه که:

نهو چپروکی به چپروکی (غهرانیق) ناوده بریت، چپروکیکی بلاوه و نهو که سهی
بلاوی کردوته وه گوتویه تی (محمد) به سهر خواکانی نیمهیدا هه لگوت و له هه لویستی

پیشوی، که تانهوته شهری لیده دان په شیمان بوته وه. ههروه ها ده لئین که بیان گوتووه: (تا نه مرو هه رگیز به چاکه باسی خودا کانی نیمه ت نه کردبوا).

بهوشیویه نهو چپوکه بلا بوته وهو تا کار گه یشتوته نه وهی وهك باسما ن کرد، که هندی له موفه سسیرانیش باسی بکه ن، به لام ده بی بزاین، که نهو ریوایه ته نه گه یشتوته ناستی (تهواتر)، بوته نهو ریوایه ته ته نیا هه والی تاکه که سیه و به هیچ جوړیک له گه ن به لگه عقلی و نه قلبیه کانی فرموده ی موهواتر به کناگریته وه، به ممش نهو ریوایه ته باتله و هیچ بنچینه به کی دروست نیه.

پشهو رازی ده لیت: (نه وه رای موفه سسیرانی روکاری قورنانه، به لام نهوانه ی پسوژی بواری فرموده ن ده لئین: (نهو ریوایه ته هه لبه سزاوه)، نهو رایمش رای کو مملیک پشهو او حافیزانی فرموده به، له وانه: (أبوکر بن العربی) له (أحكام القرآن) دا و، قاضي عیاض له (الشفا) و (فخرالدین الرازی) له (مفتاح الغیب) ۶/ ۱۹۳ و (القرطبی) له تفسیره کهیدا (۸۰/ ۱۲) و (العینی) له (عمدة القاری) ۹/ ۴۷ و (الشوکانی) له (فتح القدیر) ۳/ ۲۴۷ و (الآلوسی) له (روح المعانی) ۱۷/ ۱۶۰ و چهندانی تر له پشهو زانا کان په حه تی خوا له همویان ییت.

رایه کانی خویشیان به به لگه ی قورنانی و فرموده و به لگه ی عقلی سملاندووه:

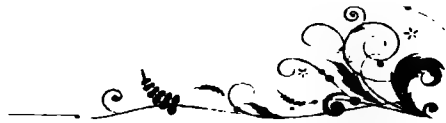
-هه رچی به لگه ی قورنانییه، له چهند رویه که وه به، له وانه:

خوای پهروه ردگار فرمویه تی: ﴿وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِلِ * لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ *

ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْآوَتِينَ﴾ الحاقه: ۴۴ - ۴۶. واته: نه گهر نه م پیغمبره هندی قسه ی به ده می

نیمه وه هه لبه ستایه، نهوا قولی راستیمان ده گرت ئینجا په گی دلشیمان ده بری به

لیدانی گهردنی، هیچ کامیکیش له نیوه رتی نهو کاره مان لی ناگریت.

ههروه ها فەرمویه تی: ﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَنْتِ بِشْرَانٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴾
یونس: ۱۵. واته: کاتی که نایه ته وانا ناشکراکانی ئیمه یان به سەردا دەخویندرینه وه،
ئهوانه ی باوه رپان به زیندوبونه وه و گەشتن به ئیمه نیه ده لێن: قورئانیکی تری غەیری
ئهو قورئانه مان بویتیه، که به دلی ئیمه بیت، یان نایه ته کانی بگۆرە به نایه تی تر. تۆش
ئه ی پێغه مبه ر بلی: بو من ره وای نیه له خوتمه وه بیگۆرم“ من دوا ی نه وه ده که وم که به
وه حی بو م دیت، به راستی نه گەر من به گوئی خوا ی خو م نه که م و بیگۆرم له سزای
روژنیکی سامناکی گه وه نه ترسم.

ههروه ها ده فەرمویت: ﴿وَمَا يَنْطَلِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ * عَلَيْهِ شَدِيدُ
الْقُوَىٰ﴾ النجم: ۳ - ۵. واته: له ئاره زوی نه فسی خویشیه وه قسه ناکات، نه وه ی
ده بخوینیتیه وه به سەرتاندا جگه له وه حی خودایی هیچی تر نیه، فریشتیه کی فره به هیز
که جو به ئیله نه وه وه حییه ی فیر کردوه که له خوا وه بو ی هینا وه.
هه رچی به لگه ی فەرموده یه: پێشه وایه بوبه کر نه هه دی کوری حوسه ینی به یهه قی
فەرمویه تی: (ئه و چیرۆکه له روی نه قل ه وه سه لامه ت و سه لیترا و نیه)، واته: دروست
نیه.

پاشان ده لیت: راویانی ئهم فەرموده یه تانه یان لیدرا وه و ئیمامی بوخاری له
سه حیه که یدا هیناویه تی که: پێغه مبه ری خوا (ﷺ) له نوێژدا سورته تی (النجم) ی
خویندوه و مسو لمانان و بته رستان و مرو و و جنو که هه مویان کړنو شیان بر دو وه
چیرۆکی (غەرائیق) ی تیدا نه بو وه و، نه و فەرموده یه ش له سه حیه ی بوخاریدا به زو ر

رینگاو شیواز هاتوووه له هیچیاندا چیرۆکی (غەرائیق) ی تێدا نییه.

-هەرچی رینگای ئەقلییە، لەچەند روونکەوه یه:

یه که میان:

مەحاله پێغه مەبر (ﷺ) بته کان به گهواره وه سف بکات، له کاتی کدا هه مو هه ولی بو نه هیشتی بته رستی و به گهواره سهیر کردنیان بووه.

دووهم:

پێغه مەبر (ﷺ) له سه ره تادا له ترسی بته رستان نهیده توانی له لای که عبه نوێژ بکات و قورئان بخوێت، به لکو ته نیا شه وان و له کاتی چوێدا ده چوووه نه وی.

سێهه:

خوای مه زن فرمویه تی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَخَّرَ أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ الحج: ۵۲. واته: ئیمه بهر له تو هیچ پێغه مەبر ی کمان نه نار دووه ئیلا وابوو، که ئاره زوی شتیکی کردییت که به دلیدا هاتییت شه یان به وه سه وه هندی شتی ناموناسی خستوته دلیه وه، جا خودا نهو شتانه ی له دلدا شوژ دووه پاشان خوا ئایاته کانی خوێ له دلی نهو پێغه میه ره دا چه سپاندوو، خوا زانا و خواهن حیکه مه ته.

نهمهش له بهر نه وه ی چه سپاندنی ئایه ته کان به لادانی نه وه ی شه یان ده یخاته ناو دلی پێغه مەبر وه (ﷺ) له پێش ره له وه ی که خودا نه وه ی شه یان خستویه تیه نیو وه حییه وه بیگوێژیت، بویه نه گهر خوا بیه ویت ئایه ته کانی بچه سپیتی تا نه وه ی قورئان نییه به قورئان دانه ریت، نه وا هه ره له سه ره تا وه رینگرن له وه ی شه یان نهو کاره بکات زۆر له پێش ره.

چوارهم:

نه گمر نمو چپړوکه راست یت نمو بزیاد کردن له وهی خودایی داده نری،
نهمش پتچمواندی بدلگه عقلی و نهقلیه کانه، چونکه لپړوی عقلیه وه: هیچ
جیاوازیه که له نیتوان کم کردن له وهی و زیاد کردن له وهی نیه^(۱).

(۱) سمرچاره: (حقائق الإسلام فی مواجهة شبهات المشکوکین)، آ. د. محمد حمدي زقزوق.

ئىسلام لە دىدى ئەواندا..

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي
وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ المائدة: ٣

* * *

(ئىسلام ئەو ئاينەىە، كە زو يان درەنگ،
پوژى لە پوژان ھەر دەبى ھەمومان دانى پىدا
بنىن)

گوته لە كتيبي (گوتمو جيهانى عەرهى ٢٢٦)

ئىسلام لە ديدى ئەواندا..

*ئىبراهيم خەلیل ئەحمەد، قەشەبوو، چەندىن پرونامەى بەرزى لەزانستى ئاينیدا
لەبەشى ئايناسى مىسرى پێشخراوەو، پێشتر مامۆستابو لەزانکۆى ئايناسى
ئەسیوت، دواتر بوو موسولمان، لەکتىبى (محمد في التوراة) دەلێت: (پێويستە مروڤى
موسولمان شانازى بەئايىنەكەيەوه بکات، چونکە ئايىنەكەى وه کو خۆر وايە،
کەلەسەرموسولمان وناموسولماندا هەلدیت، پێويستە مروڤى موسولمان شانازى
بەئايىنەكەيەوه بکات، چونکە ئايىنەكەى وه کو هەواى پاك وايە، کەهیچ کەس ناتوانى
بەبى بونى بژى و ژيان بەرپى بکات) لا ۳۲.

پاشان دەلێت: (...ئىسلام ئايىنى عەقل و مەنتىقە، هیچ پەردەو نامرازیكى لەنیوان
خوداو مروڤ نەهێشتوئەوهو، چارەنوسى خەلکى نەخستوئە ژێر سوژو بەزەبى
تاکەمروڤێک، کەبەربارەکانى کلێسیایان بەسەردا بسەپێت) لا ۱۷۳.

*رۆم لاندو R. Landau پەیکەرساز و ڕەخنەگرى هونەرى ئینگلیزى و
مامۆستای زانستە ئىسلامیەکان لە سان فرانسىسکو، لە کتێبەكەى "الاسلام
والعرب" دا دەلێت: (کاتێک محمد(صلی اللہ علیہ وسلم) وەفاتی کرد...بیروباوەرى
یەکتاپەرستى نوێ، لەرپنگادابو، کە شوڤشێک لەپروى ڕوحى و ماددى ڕزگارى
بەربابکات، کەهیچ ڕزگارکردنێكى مێژوى مروڤایەتى ناتوانیت لەبەرزیدا ببى بگات)
لا ۳۵.

*د.گۆستاف لوڤۆن، کە بەرەچەلەك نەمساویە و سەرۆكى بەشى دیراستەى

پوژهلته له زانکوی کالیفورنیا، له کتیی (الوحدة والتنوع في الحضارة الاسلامية) دا ده‌لټ: (...نهو گوژانکاریه‌ی ئیسلام توانی له کلتوری به‌میراتگیراوی پیشینانی عه‌ره‌بی نه‌نجامی بدات، ده‌توانین له‌چوار گوژانکاری سه‌ره‌کیدا کوپان بکه‌ینه‌وه :

۱_ فراوانکردنی هه‌ست و نه‌ستی مروڤایه‌تی و پاک‌کردنه‌وه‌ی .

۲_ فراوانکردنی بازنه‌ی هزری و نه‌و نامرازانه‌ی یارمه‌تی مروڤ ده‌دن تا به‌سه‌ر نه‌و بازنه‌هزریه‌دا بالاده‌ست بټ.

۳_ هټانه‌کابه‌ی سیسته‌میک‌ی سیاسی، که هاوشیوه‌ی نه‌بو و له‌روی په‌وشتی له‌لوتکه‌دابو و له‌هه‌مان کاتدا کاراو چالاکیش بو.

۴_ وټناکردنی شیوازیکی نوێ بو ژيان. (لا ۳۷۷.

*جاك ريسلر توێژه‌ریکی هاوچه‌رخ‌ی فەرهنسیه، له‌کتیی (الحضارة العربية) دا ده‌لټ: (ئیسلام له‌ماوه‌ی پټج سه‌د سالد‌ا له (۷۰۰-۱۲۰۰ز) دا توانی به‌هوی . هیزوزانست و سه‌رکه‌وتوبی و گه‌وره‌یی ژیارو شارستانیه‌ته‌که‌ی ده‌ست به‌سه‌ر جیهاندا بگرټ) لا ۸۲۷.

پاشان ده‌رباره‌ی گه‌وره‌یی و سه‌رکه‌وتنی شارستانیه‌تی ئیسلامی به‌سه‌ر شارستانیه‌تی نه‌وروپادا ده‌لټ: (کاتی شارستانیه‌تی ئیسلامی گه‌وره‌ هه‌ندی له‌پیاوانی نایینی و عه‌لمانیه‌کانی نه‌وروپای مه‌سیحی توشی شوک کرد، ئیر کټیر کټیان ده‌کرد بو هاتن بولای نه‌و شارستانیه‌ته‌ی قورته‌و توله‌یتله‌و ئیشبیلیه‌ی بټ به‌ناوبانگ بو، تا ناماده‌ی وانه‌کانی زانکۆ فیرگه ئیسلامیه‌کانی نه‌وی بن) لا ۱۵۴.

* جورج سارتون George Sarton: پوژهلته‌ناسیکی به‌لجیکیه، که دکتورای

له‌زانسته‌ سرووشیه‌کان و بیرکاریدا هه‌یه، له‌ کتیه‌که‌یدا "الثقافة الغربية في رعاية

الشرق الاوسط" ده لیت: (تاکه بهر هه مێک، له به سود و که لکترین بهر هه مه پر نامانجه کانی مرو قایه تیه، نه ویش ده رکه وتی نیسلامه) لا ۲۸۵.

پاشان ده رباره ی حکمه تی قه ده غه کردنی مه ی خواردنه وه ده لیت: (نیسلام هه ر له سه ره تای بانگه وازه که یدا مه ی قه ده غه کرد، نا نه وه تا ئیمه، دوا ی نه وه ی رپژه ی خواردنه وه ی مه ی و ماده ده کحولیه کان زیاد ی کرد وه، نا ئیستا خه ریکه حکمه ت و دورینی نیسلامان بو ده رده که ویت) لا ۱۴۰.

* ج.ک. بیرگ: ماموستای زانکو له زانکو ی لیدن، له کتبی (وجهة الاسلام) دا ده لیت: (پتویست ناکات له خسته پروی خه سلته و تایه قه نندیه کانی نیسلام زیاد ه وه ی بکه ین.. نیسلام، نایینی دیمو کراسیه، که هه مو کاتیک هیز و وزه ی له خوشه و یستی پر له خو ین گهرمی جه ماوه ر وه رگرتوه.. نیسلام ده زانیت چون له دلی خه لکدا شوینی خو ی ده کاته وه و، تاکه کانی شی شانازی پتوه ده که ن..). (به سه ره رشتی هاملتون جو ب) لا ۱۶۰.

پاشان ده لیت: (.. نه وه هه ست و نه سته ی بهرگی ناین به بهر هه مو شتیکدا ده کات و، نه وه ی نیسلام هه ر له سه ره تا وه پتیه وه ناسرا، وای کرد بیته ناینیکی چه سپاو له نیو ئیمپراتوریه ته کاندای و ره گه زه رستی تیدا له ناو بردن و خو ی (نیسلام) بو وه گه و ره ترین هیز، که هه موانی له سه ر یه ک خوان کو کردنه وه..). لا ۱۹۹.

پاشان ده لیت: (.. نیسلام توانی گه و ره ییه کی وا ده سته به ربکات، که هه رگیز هیچ کهس ناتوانیت نکو لی لیبکات، به وه ی کاری له سه ر چاره سه ر کردنی کیشه ی له یه ک تیگه یشتی گه لان کرد، نه مهش گه و ره ییه که، هیچ کهس نکو لی لیناکات، ته نانه ت نه وه که سهش، که مسو لمان نیه وه له سه ر ناینیکی تریشه و رپازینکی تریش له زیانیدا په پیره وه ده کات) لا ۲۰۰.

* ((ویل دیورانته)) Will Durant فه یله سوف و میژونوس و نوسه ری

نهمریکی، له کتیی (قصة الحضارة) دا ده لیت: (بنچینه ره وشتیه کانی مسولمانان و شهریهت و حکومته که یان، هه مویان له سهر بنچینه ی باوه پ دامه زرابون، نیسلامیش ساده ترین و روشنترین ناینه و بناغه که ی بریتیه له شایه تمانی (لا اله الا الله، محمد رسول الله).

*جیفری لانگ: پروفیسور یکی بوری بیرکاری نهمریکیه، له کتیی (حتى الملائكة تسأل) دا ده لیت: (پیش نیسلام خوشه ویستی له لای من مانایه کی نه بو، به لام کاتیک قورناغ خوینده وه، ههستم کرد سوزوبه زه یه کی بیسنور دلی داگرم، ئیر نهو کاته ههستم به وه کرد، که خه ریکه خوشه ویستی دلم داده گریت، نه وه ی منی پیشه وه ی کرد بو نیسلام خوشه ویستی بی سنوری خودا بو، که ناتوانی له به رانه ریدا به رگه بگری) لا ۲۱۱.

پاشان ده لیت: (نیسلام بریتیه له ته سلیم بون بو ویستی خودا، نه مهش به رزبونه وه یه کی بیسنوره بو پله یه کی بیته ندازه ی ناشتی و نارامی .. به راستی هه ر (نیسلام) ه بزوتنه ری هه مو مرو قایه تی و، پیوه ندی بونیک ی ئاره زومه ندانه ی لاشه و عه قل و دل و گیانه) لا ۷۵.

*لويس يوتگ: توێژه ریک ی هاوچه رخی نینگلیزیه، له کتیی (العرب و أوروبا) دا ده لیت: (سه ره پای میژوی نه ورپی پر له ده مارگیری و تونده ره ی هزری و دور له لیبوره یی ناینی پیچه وانه ی مسولمانان، به لام تانیستاش نه ورپا ره تیده کاته وه ددان به وه دا بنیت، که عه ره به کان ده ستیکی بالایان به سهر شارستانییه ته که دا هه یه و، روئی شارستانیانه ی نه وان پشتگوی ده خات و له به های که مده کاته وه) لا ۹.

پاشان ده رباره ی پیوستی روژناوا بو نیسلام ده لیت: (زور شت ماون، که پیوسته روژناوا له شارستانییه تی نیسلام وه ری بگریت، له وانه دیدی پر لیبوره یی و جیاوازی

نه کردن به هوی ناین و ره چلهك و رهنگهوه (لا ۱۰ .

*گوستاف لوبون: پزیشك و میژونوسی فدره نسی، له کتیی (حضارة الغرب) دا ده لیت: (.. نیسلام له زوژ بنچینه دا له مه سیحیه ت جیاوازه، به تاییه ت له یه کتاپهرستی ره هادا، که بنچینه ی سهره کییه، به وه ی خودای تاقانه، که نیسلام بانگه وازی بو ده کات به سهر هه موشتی کدا بالا دهسته و فریشته و بونه وهره پیروژه کان و هه مو نه وانه ی پیروژ راگرتیان پیوسته کراوه ده وریان نه داوه (لا ۱۲۵ .

پاشان ده رباره ی بیروباوه ری نیسلامی ده لیت: (.. نیسلام بو ی هه یه لافی نه وه لییدات، که یه که مین ناینه یه کتاپهرستی به جیهان ناساندووه، ساده یی و نه رمونیانی نیسلام له بیروباوه ره که یه وه سهرچاوه ده گرت، نه یی به هیزی نیسلامیش له و نه رمونیانیه دایه (.. لا ۱۲۵ .

پاشان ده لیت: (.. نیسلام خو ی و بون به مسولمان ناسانه، هیه شتیکی ناروژن و گومانوی و هه قذری تیدانین وهك له ناینه کانی تر دا ده یینین و، هیه شتیك نه وه نده ی بیروباوه ری نیسلامی روژن و که م گومان نییه، که ته نیا یهك خودا بریار ده دات و یه کسان ی له نیوان هه مو خه لکدا به رپاده کات (.. لا ۱۲۵ .

پاشان ده لیت: (.. نه گهر هه ر تاکیکی مسولمان بییی، له هه ر ناستیکدا بییت، ده یینی زوژ چاك ده زانی، که پیوسته باوه ری به چی هه بییت و پایه کانی نیسلامت به چهند وشه یه کی ساده بو ده خاته پرو و به مدهش پیچه وانه ی تاکی مه سیحیه، که ناتوانییت باسی سی خودایی و پایه کانی تری ناروژنی مه سیحیه ت بو بکات، مه گهر یه کیک بییت له زانایانی ناینی مه سیحی) لا ۱۲۵ .

پاشان باس له کاریگه ری نیسلام ده کات و ده لیت: (نیسلام له هه مو ناینه کانی تر کاریگه ری له سهر خه لک زیاتره .. سهره پای نه وهش، چاك درکی به وه کردووه، که چون ده توانییت باوه ریکی پته و له ده رونه کاندای بچه سپیتی، که گومانه کان نه توانن

بیله‌رزیتن) ۱۲۵۹-۱۲۶.

باشان ده‌لّیت: (کاریگه‌ری نایینه‌که‌ی (محمد) له‌سه‌ر ده‌رون له‌همو نایینه‌کانی تر زیاتره، تانیستایش نه‌و گه‌ل و چین و تووژانه‌ی قورئانیان کردوته ده‌ستوری خویان، کار به‌حوکه‌که‌کانی ده‌که‌ن، هه‌روه‌ک چون به‌ر له‌سیژده سه‌ده کاریان پی‌ده‌کردن) ۴۱۷۹.

* ئیتین دینیت: روزه‌ه‌لاتناسکی فهره‌نسیه، له‌کتیی (أشعة خاصة بنور الاسلام) دا ده‌لّیت: (ئیسلام ململانی نه‌و سروشته ناکات، که‌نابه‌زیت، به‌لکو خوی له‌گه‌ل رپسا‌کانی ده‌گوئجیت و له‌گه‌لی ده‌روات، به‌پنجه‌وانه‌ی کلّیسا، که‌له‌زور کاروباری ژیاندا له‌گه‌لیدا تیکده‌گیریت، بو‌نونه نه‌و مه‌به‌سته‌ی رهبانیه‌ت فهرز ده‌کات، که‌هاوسه‌رگیری ناکه‌ن و به‌ته‌نیا و نامویانه ده‌ژین) ۳۱۹.

* نه‌و شایه‌تییه‌ی دینیت، له‌شایه‌تی ماموستای میژوی ئیسلامی زانکوی روتما نزیکه که‌ناوی (دینقدی سانتیلانا)یه، که‌گوته‌یه‌تی: (ناستی به‌رزی ره‌وشت، که‌به‌شیکی زو‌ری شه‌ریعه‌تی ئیسلامی ده‌گریته‌وه، کاری کردوته سه‌ر دیدی هاوچه‌رخ‌ی نیمه‌وه و به‌رزی کردوته‌وه، ئالیره‌دا گه‌وره‌یی نه‌و شه‌ریعه‌ته‌نمه‌ره ده‌رده‌که‌ویت، چونکه‌شه‌ریعه‌تی ئیسلامی هه‌مو نه‌و کۆت و به‌ند و شته‌قه‌ده‌غه‌کراو و جو‌زاو‌جو‌زانه‌ی لادا، که‌نایینی جوله‌که‌به‌سه‌ر شوینکه‌وتوواییدا سه‌پاند‌بوی، هه‌روه‌ها نه‌و رهبانیه‌ته‌یشی پوچه‌ل‌کرده‌وه، که‌نایینی مه‌سیحیه‌ت دایه‌ت‌ابوو، نیشانیدا، که‌له‌گه‌ل سروشتی مرو‌فایه‌تی ده‌گوئجیت و به‌ده‌نگ هه‌مو پیوستیه‌که‌کانی ژیانی مرو‌فه‌وه‌هات، نه‌و خاسیه‌تانه‌بون، که‌شه‌ریعه‌تی ئیسلامیان ناوا سروشتیانه‌و نه‌مرانه‌ه‌شته‌وه .. ده‌توانین له‌به‌رزترین شوین دایینین و گه‌وره‌یاسانا‌سان پیدایا هه‌لب‌لین و له‌واقیعه‌دا جیه‌جی بکه‌ن..) تراث الإسلام. (به‌سه‌ره‌رشتی سیرت‌وماس نارنۆلد).

* ولفرید کانتریل سمیس : ماموستای بابته ئیسلامیه کانی زانکوی موتریان له کتیی (الاسلام فی التاریخ الحدیث) دا ده لیت: (.. هیچ ناینیک نیه توانییتی وه کوئیسلام وا له شوینکه وتوانی بکات ههست بهو شانازیکردن و گه وره یه بکه، وهك نه وهی که مسولمان بهی زور لیکردن و زور له خوکردن ههستی پنده کات، له وانه شه هه ندیک کات ههست به عه ره ییتی کردنی له گه لدا تیکه ل ییت..

به لام شانازی کردن به ناینه که یان له هه مو مسولمانیکدا رهنگی داوه ته وه به چاو پوشین له جیاوازی گه ل و نه ته وه و زمان، مسولمانیتی هوکاریکی سوپاسگوزاری هه مو تاکیکی مسولمانوه هه مو یان سوپاسگوزارن، که مسولمانن) عن العقاد: مایقال عن الاسلام لا ۷۸.

پاشان ده لیت: (.. رۆژناوایی ناتوانیت ته و او له ئیسلام حالئ بییت، ته نیا نه و کاتهی درک به وه ده کات، که ئیسلام هه مو ژیا نی روکار و ناوه روکی تاکی مسولمانن گرتو ته وه، نهك چه ند بیرو که و بیرو باوه ریک بن، که به هزری تاوتو یان بکات، یاخود بهی تاوتو ی کردن وه ریان بگپریت، له کو مه لگای ئیسلامیدا بیر کرد نه وه نه گه ر ژیان و شیوازی ژیان خوشنه کات و، له واقیعدا رهنگ نه داته وه و روکارو ناوه روک نه گرتو ته وه نه و ا هیچ به هایه کی نیه) هه مان سه رچاوه ی پیشو لا ۷۹.

* نیفیلین گو بۆلد : کچه خانه دانیکی ئینگلیزیه بوته مسولمان، له کتیی (البحث عن الله) دا ده لیت: (نه گه ر ئیسلام هیچی تیدانه بییت، ته نیا نه و برایه تیه ی، که نا کوکیه کانی له ناو لادان و هه مو مرو ثایه تی کرده یهك ئاست، که که سیان گه وره یی به سه ر نه وی تردانییه ته نیا به ته قوا و کاری چاکه نه ییت، ته نیا نه مه به سه بوته وه ی ددان به وه دا بنن، که ئیسلام باشترین ناینه و له هه مو یان له خودا نزیکتره له هه مو شیان پله و پایه ی به رزتره) لا ۱۳.

پاشان ده لیت: (.. ئیسلام ناینیکی هه می شه زیندوو، زیندوو له دلی

شونکە وتووێژێدا، ئاینیکە هەرچەند کاتی بەسەرداتی پەڕیت چالاک و زیندو و
بەهێزتر و دەسلەڵاتی فراوان دەبێت و بانگەوازه کە ی بەربلۆتر دەبێت، ئەگەر ئەمە
نەبۆیە نەیدەتوانی بۆی و پارێزگاری لە هێزو کاریگەری و خوشەویستی
شونکە وتووێژی بکات .. (ل ۱۳۷).

پاشان دەلێت .. وەك زانراوه له ئیسلامدا كاهینایهتی نییهو هیچ نیوه ندێك
له نیوان موسولمان و پهروه ردگاریدا نییه (ل ۱۳۷).

ههروهها ده باره ی پوهانییهتی ئیسلام دهلێت: .. پوهانییهتی ئیسلام زۆر
بەهێز، بەردەوام موسولمانان بۆلای یەكێ راده کێشیت و ده یانکاته هێزیک
مروفایهتی، که فرمان به چاکه ده کات و قه ده غه ی خراپه ده کات، به جوړێك که له
جیهانی ئیستادا وینه ی نییه (ل ۱۳۷).

* لایتهر: توێژه رێکی ئینگلیزیه، دکتۆزای له شه ریهت و فه لسه فه و ئاینه سیدا
هه یه، له کتیی (دین الاسلام) دا دهلێت: (ده بین نه فامانی مه سیحی ئاینی ئیسلام
به وه تۆمه تبارده کهن، وەك بلی ئاینی ئیسلام کو یلایهتی دا هیناییت، له کاتیکدا (محمد)
هه میسه هانی ئازاد کردنی کو یله کانی داوه، ئەمەش له راستیدا چاکترین نامراز و
هوکاری نه هیشتی ئه و دیارده یه (بو) ۷۷.

ده باره ی حیکمه تی قه ده غه کردنی گوشتی به راز و ماده ده هوشبه ره کانیش دهلێت:
(له راستیدا قه ده غه کردنی گوشتی به راز و خواردنه وه ی هوشبه ره کان و خواردنی ئه و
گوشته ی به چاک سهر نه براوه و، لادانی هه مو شتیکی زیانه خش و چه ندین شتی تر
له وانه ی ئیسلام قه ده غه ی کردون، زۆر سود به و که سانه ده گه یه نییت، که په یه وه ی
ده کهن، ئەگەرچی شونکە وتووشی نه بن) ۸۷.

* عه بدولّا کو یلیم: بیرمه ندیک ئینگلیزیه، بوته موسولمان، له کتیی (العقیده
و الشریعة فی الاسلام) دا دهلێت: .. له نیوان ئاینه کاند هه چیان له ئیسلام له

تېگېشتن نژیکتر نین بو ټو که سانه ی لټی تېده گن، هدره ک چون هیچ کام له
 ناینه کان له نیسلام جیگیرتر و نهرم و نیان تر نین.. بو ټه ټو گونجانه ی، که هه مو
 هه ولټیکمان بو خستوته گېر-وه ک مه سیحیه کان-بو ټه ټه ی عقل و بیرو باوه
 له سهری رټکبکه ون و، له میژ له نیسلامدا بونی هدی، من که ئیستا ټو قسانه ده کم
 له سهر ناینی مه سیحیم، به لآم ناماژه بو ټو شته زیادانه ده کم، که خراونده نیو
 مه سیحیه تی ئینجیله وه، که له راستیدا وه کو نیسلامی قورئانه) له لایه ن(لوازون) له
 وتاره که ی، که پیشر ناماژه مان پنداوه لا ۶۲.

پاشان ده لټ: (.. حوکه کانی شهریه تی محمد، هه مو خه لک ده گرتنه وه، له
 گه وره ترین پاشا تا بجو کترین کو ټله، له راستیدا شهریه تیکه به رټکو پټکترین و
 زانترین شیوازی شهرعی دارټزراوه، که له جیهاندا وټنه ی نیه) له (سکالای
 هاستگی (لادمانبورگ) وه رگیراوه لا ۱۲۳.

*تیدوارد گیون: ئینگلیزه، توانی کورسیه کی نه نجومه نی به ریتانی به ده ستیټیت،
 له کټی (اضمحلال الامپراطوریة الرومانية وسقوطها) دا ده لټ: (.. ټه ټه ی نیمه
 توشی سه رسورمان ده کات خوږاگری نیسلام و نه وه ستانیه تی له بټاوبونه وه، ټه
 سروشته پاک و ته واوه ی نیسلام له مه ککه وه مه دینه دا هدیو، ئیستاش هه مان جوش و
 خروش ده داته مسولمانانی هیند و نه فریقا و تورکیا و..) له محمد عه بدولآ عه نان
 وه رگیراوه، له (مواقف حاسمة فی تاریخ الاسلام). لا ۱۱۶.

هه روه ها ده لټ: (.. زیره کی پیغه مبه ری عه رهبی و به یارمه تی ئومه ته که ی و به
 روحی ناینه که یانه وه، هوکاری بیته یزبونی ده ولته تی رومانی روژه لآت و روخانی بون
 ..) لا ۱۲۶.

پاشان ده لټ: (.. به راستی به سه رسورمانه وه چاوه کاغان به ناراسته ی گه وره ترین
 شوږش ناراسته ده که ی که هه مو گهلانی زه مینی به سروشتیکي نهر به هره مه ند

کردووه) ۱۲۷.

*فرانز رۆژنیسال توژیینه وه که ی له سه ر پیوه ندیه کلتوریه کانی نایینی جوله که و ئیسلام و ریازه کانی زانیانی موسولمانی له توژیینه وه یه کی زانستیدا خستوتەر و له کتیی (علم التاريخ عند المسلمين) دا ده لیت: (کاتیک محمد هات نایینی جوله که و مه سیحی له دورگی عه ره ییدا بلابون، که هه ردو نایینه که رای هاوشیوه یان بو لیکنده وه ی میژوی و ژبانی مروثایه تی هه یه، به لام نایینی ئیسلام، که محمد به مژده بو مروثایه تی هینا، به وه جیا ده کرته وه، که رون و ناشکرایه و توانای ته وای بی قورسای له سه ر تیگه یشتن و رونه کردنه وه ی بنه ما کانی نه و بونه هه یه، هه روه ها چه مکه کانی ئیسلام (له روی بیروبا وه ره وه) زیندوتر و رونه زن له چه مکه کانی نایینه کانی جوله که و مه سیحیه ت) ۳۹۷.

*بریشا به نکمارت، یه کیکه له شاره زایانی بواری په روه رده و فیر کردنی میرنشینی تایلاند، که له خیرانیکی بوزی له دایک بووه، له کتیی (رجال ونساء أسلموا) دا ده لیت: (ئیسلام نایینی ناشق و یه کسانی و نازادی و برایه تی و ریز و خوشه ویستیه، هه مو نه وانه ش زور به رۆشنی له حوکم و بنچینه و ناداب و ناکاره کانی ره نگیان دا وه ته وه) ۱۱۴/۳.

پاشان ده لیت: (هیچ نایینکم نه دیوه وه کو ئیسلام ریازیکی تیروته سه لی بو زه کات دانابیت.. هه ر کو مه لگه یه کی ئیسلامی، که به ته وای زه کات ده دن هه ژاری و نه داری و راووروتی تیدا نیه.. من وای ده بینم، که نه گه ر هه مو جیهان بینه سه ر نایینی ئیسلام نه وای برسی و هه ژار و نه دار له سه ر زه وای نامین.. هه روه ها کو مه لگه ی موسولمان، که حوکم و نادابه کانی ئیسلام په پیره و ده کات کو مه لگه یه کی پاک و خوشگوزه رانه و خالییه له هه مو جوژه کانی تاوان) ۱۱۵/۳.

*فاتیمه زیفسکن، نافره تیکی چیکوسلوفاکییه، پسپۆری بواری وینه ی نه ندازه ییه،

بوه ته مسولمان، له کتیی (رجال و نساء أسلموا) دا ده لیت: (.. گرنګرین شت له

سیستمی کومه لایه تی نیسلام، که سرنجی منی راکیشا، بریتی بو له:

۱- یه کسانې همو ره گهزه کان .

۲- لیپورده یی بیسنور .

۳- نازادی ته واول له همو بواره دنیایی و روحيه کان.

۴- دانان به ژبانی دنیا، به یی زیاده روئی تیدا کردن .

۵- ههول و تیکویشان بو داواکردنی زانست، که له سره همو پیاو و نافرته تیکی مسولمان پیوستکراوه .

۶- دواهمینیشیان به پیوه نندی راسته و خوئی نیوان به ننده و په وروږد گاره که ی زوړ

سهرسام بوم . ۹۸/۲-۹۹

پاشان ده لیت: (.. بوم دهر کهوت- له کاتیکدا که خهریکم کتیی خوا (قورئان) - ده خو ټنمه وه، که ته نیا نیسلام نهو رپنګاییده، که خوا هه له سهره تایی دروستکردنی بونه و ردا بوی دیاریکردوه و هه نیسلامیش نایینی راسته) ۹۹/۲.

* دیوړا پوټر، ژنه روژنامه نویسی لمریکیه، بوه ته مسولمان، له کتیی (رجال و نساء أسلموا) دا ده لیت: (.. کاتی قورئانی پروژم ته واول کرد، له دلندا وام هه ست کرد، که نا نه و په نهو حقه ی وه لایمی تیروته سلی بو باسی دروستبونی بونه و په پیوه روداوه کاغان به شیوازیکی مه نیتی بو ده خاته رو، له کاتیکدا له کتیه نایینه کانی تر دا راکان دژیه کن و تیکده گیرین، هه رچی قورئانه به شیوازیکی ناوازه و یه کلایکه مره وه باسی لیوه ده کات، که هیچ بوارنک بو گومان جیتاه لیت و به ته واولی بلوه پرت به و ده بیت، که نه و راستیه که یه به یی هیچ گوماننک له لای خوداوه هاتوه) ۱۰۰/۸.

پاشان ده پرسیت: (..محمد"تهو پیاوه نه خوینده واره ی له ژینگه یه کی نه خوینده واره دا پینگه یشتبو، چون توانی په ی به موعجیزه کانی گهردون بیات، که له قورئاندا هاتون و تائیتاش زانستی سهردهم ههولئ لیکولینه وه و دوزینه وه یان ده دات؟! .. پیوسته ددان به وه دا بتین، که قورئان فرموده ی خوی پهره ردگار) ۱۰۹/۸.

پاشان ده لیت: (ناوه روکی خودایی قورئانی پروژ به پر سه له راستکردنه وه ی مروث و ریتمونی کردنی و ناشناکردنی به بونه ور، تهو ناشنایه تییه ی به سه ر هه مو سهرده میکدا جیه جیده بیت) ۱۱۳/۸.

* دوگلاس ئارشدر، ماموستای زانسته دهرونیه کانه له نه مریکا، له کتیی (رجال و نساء أسلموا) دا ده لیت: (دروشه کانی نیسلام دروشی کردارین و نمونه ی بالآ بو بیتاتانی گه لان ده خه نه پرو، ههروه ک چون نیسلام هه سقی هیواو نومید به گومرایان ده به خشیت و وا له تاکی مسولمان ده کات تهر که کانی خوی به رانه بر خودا و به رانه بر مروثه کان بزائیت) ۵۶/۵.

* لوسروپ ستوردارد، نوسه ریکی نه مریکیه، که به دیدی فراوانی له سه ر به رهمه کانی جیهانی نیسلامی هاوچهرخ به ناوبانگه، له کتیی (حاضر العالم الإسلامي) دا ده لیت: (.. به ردهوام نیسلام تاییی ریتمونی بووه بو خه لکی و له تاریکی هاو به شی پیدا کردن به ره و روناکی یه کتاپه رستی بردوون، تهوه تا میژوش شایه تی حق بو بانگخوازه نیسلامیه کانی سه ره تایی نیسلام ده دات و کرداره کانی تهو امان بو ده خاته پرو، که هیچ کاتیک و هیچ کامیک له مزده ده رانی تاینه کانی تر کاری وا گه وره یان نه نجام نه داون) ۳۰۱-۳۰۰/۱.

ههروه ها گوتویه تی: (به ره چاوکردنی تهو بلاو بونه وه به رچاوه ی نیسلام، ده بی

ددان به وهدا بنیڼ، که هدر تاکیکی مسولمان هدر له فیږه تدا بانگخواز و مژده دهری
 نایینه که به تی... نه و کارانه ی بانگخووانی مسولمان له روژناوای نه فریقیاو
 ناوه راستیدا، له ماوه ی سده ی نوژده تا نه مرویه کیکه له سهر سوریه نه ره گه وړه کان،
 زوړ له روژناواییه کان ددانیان به وهدا ناوه، نه وهدا ټینگلیزیک بهر له بیست سال له و
 باره یه ووه گوتویه تی: (ئیسلام له ناوه راسته کانی نه فریقیدا ده توانیت سهر که ووتنیکي
 گه وړه به ده سبتیت، به جوړیک بته رستی نامینیت وهک چون تاریکی له گهل هاتی
 بهر به یاندا ون ده بیت، هه ووه ها وا هه ست ده که م، که بانگه وازی مه سیحی وه کو
 نه فسانه ی لیته اتوه).

-مژده دهریکي پروتستانی فهره نسی ده لیت: (ئیسلام هدر له سهره تاوه تانه مروش
 هدر پیش ده که ویت و شتیکی وای له بهر ده مدا نه ماوه و تائیتاش هدر به کون
 و که له بهر ده کانی زه ویدا بلا وده بیت هوه، تاتوانی به سهر هه مو بهر به سته کاندای زال بیت و
 گه یشته ناوه راستی نه فریقیا، به لی، به راستی هیچ شتیک ری له ئیسلام ناگریت و
 هدر گیز به چاوی رق وکینه ناروانیت، هدر له بهر نه ویش، که سهر که ووتنیکي
 بهر چاوی به ده سته ناوه، له کاتیکدا، که مه سیحیه کان خهونیان به رزگار کردنی
 نه فریقیاوه ده بی مسولمانان هه مو پارچه کانی قاره که یان رزگار کرد) ۱/۱-۳۰۱-۳۰۲.
 *توماس کارلیل، نوسر و میژونوس و فیهله سوفیکی ټینگلیزیه، له کتبی (أبطال
 وعبادة الأبطال) دا ده لیت: (... لا إله إلا الله وحده لا شريك له) بیروباوه ری
 راسته قینه نه و جگه له و هه مو شتیکی تر باتله). ۵۳۷.

پاشان وه سفی ئیسلام ده کات و ده لیت: ئیسلام واته:

۱- هه مو کارو باریک به خودا بسپیرین.

۲- ملکه چی فهرمانه کانی بین.

۳- له ژیر سایه دیدا هه ست به نارامی بکه ین.

۴- پشقی پیبیه ستین.

۵- به هیزی له وه دایه، که له بهرانبهر دانایی خوادا خوږاگرین.

۶- له دنیاو قیامه تدا به بهشی خوتمان رازیبین، جا ههر چوتیک بیت.

۷- ههر چیه کمان توش بیت- نه گهر مردنی له ناکاویش بیت- به رویه کی خوش و دهرونیکی پونی پر ره زامه ندی وه ری بگرین و بزاین، که خیری تپدایه وه ههر نه وه مان بو چاکه. ۵۳۶.

پاشان کارلیل شایه تیه کی زور جوانی شاعیری نه لمانی (گوته) ده خاته رو، که گوتویه تی: (نه گهر نه وه) مه به ست له ره وشته بهرزه کانه) ئیسلام بیت، که واته هه مومان مسولمانین).

پاشان کارلیل وه لایمی ده داته وه ده لیت: (به لئی) ههر که سیک مروئیکی گه وره وه ره وشته بهرزییت، نه واه بهر وه وشته مسولمانه، نه گهر به ناییش مسولمان نه بیت) ۵۳۷.

پاشان ده لیت: (.. به راستی کالفامیه مروئی میسکی بهو کی خوی بکاته ته رازویه ک بو جیهان و بارودوخی، به لکو پیوسته باوه ری واییت، که گهردون یاسایه کی داد گه ری هه یه، نه گهر نه ویش درکی پنه کات. بنچینه ی گهردون بریتیه له چاکه و چاکسازیش گیانی بون و بونه وه ره.. پیوسته مروئی نه وه بزانییت و به ته قواو نارامیه وه باوه ری پیکات) ۵۴۸.

ههروه ها ده رباره ی یه کسان ی له ئیسلامدا ده لیت: (له ئیسلامدا خاسیه تیک هه یه، که له جوانترین و بهر زترین خاسیه ته کانه، نه ویش: یه کسانیه له نیوان خه لکدا.

نهمه ش ناماژه یه بو راستگوترین دید و راستترین را، چونکه دهرونی مروئی باوه ردار له هه مو ولاتاندا هاوسه نگه و خه لک له ئیسلامدا یه کسان و، ئیسلام ته نیا به وه ناوه ستییت، که زه کات و سه ده قه وه کو سونه تیکی خوازاو دابنییت، به لکو

دهیکاته فهرز لهسەر ههمو موسولمانیک و یاسایه که له یاساکانی نیسلام و بهینی نهاندازهی سامانی کهسه که دیاری دهکړی.. سویند بهخوا نمو کرداره زوړ جوانه، نهوه جگه له دهنگی ههمو مروثایهتی هیچی تر نییه، دهنگی سوژ و بهزهیی و برایهتی و په کسانو و... هتد) ۶۵۹.

ههروهها دهربارهی بهرزی پوځی نیسلام دهلیت: (نمو نایینه بوخواهون بیر و دیده روښنهکان جوانترین و بهرزترین مانای پوځانییهتی تیدایه، بوپه پوځی بگرن و مافی خوځی بدهنی) ۶۵۹.

پاشان کارلیل باسی نهوه دهکات، که چوڼ نیسلام عهدهیی له زهمینی نارهزو بازی نرم و تاریکهوه بهرو ناسمانی حقی بهرز و روشن بهرز کردهوه، دهلیت:

(خوا به نیسلام عهدهیی له تاریکی بهرو پوناکی برد و گهلی مردوی عهدهیی به نیسلام زیندو کردهوه.. عهدهب جگه له گهلینکی گهړیده هیچی تر نهبو، که هه له سهرهتاوه له زهمینکی وشک و بیتخیردا دهژبا، که نه دهنگینکی تیدا دهیسرا نه جوجولینکی تیدا بهدیدهکرا، بهلام خواي پهروهردگار لهنیو خویاندا پیغهمبهریکی بوتاردن، ئیر خواي و مردویی بووه ناوبانگ و زیندویی و ناړونی بووه پوځنی و نرمی بووه بهرزی و بیتخیزی بووه هیژ و کلپه بووه ناگر و پوناکیه کهی ههمو جیهانی داگرت.. تیشکهکانی باکوری به باشور گهیاندا و پوژهلایتی به پوژئاواوه بهستهوه.. دواي تهنها یهک سهدهش گهلی عهدهب دهسلایتی هیند و نهندهلوسیان کهوته دهست و ئیر دهولتهی نیسلامی بووماوه یهکی زوړ بهپوناکی گهورهیی و خانهدانی و هیژهوه پوناک بووهوه.. و تروسکهی حق و هیدایهتیش نیوهی زهمینی داگرت و تائیتاش نمو نوممهته هه له پله بهرزهکانی گهورهیدایه.. چونکه ریاژه کهی یهقین و بهرنامه کهی نیماهه) ۶۶۹-۶۷.

* راهیب (مسیون) له کتیه کهی (رحلة دینیة الى الشرق) دا دهلیت: (بهراستی جینی

داخه، که گهلانی مه سیحی گیانی لیبوردیهی، که به لگهی چاکتی و ناشتی نیوان
گهلان و ریژگرتنه له بیروباوه ری که سانی دی و نه سه پاندنی ده سه لاکه به سه ریانددا،
به پاستی جینی داخه که نهو ناکاره جوانه له مسولمانان و هرنانگرن (۱۶۲۲).

تایا ئیسلام به زهبری شمشیر بلاوبوه ته وه؟

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾ البقرة: ۲۵۶. واته: زور کردن له

وهر گرتنی نایندا نییه، چونکه ریځای چاک و خراب و ونکراونه ته وه.

*ویل دیورانت، فیلده سوف و میژونوس و نوسدریکي نهمریکیه، له کتنی (قصه الحضارة) دا ده لیت: (په یمانیه ستووه کان-أهل الذمة-مه سیحی و زهرده شتی و جوله کهو سایته بون و له سهرده می خپلافه تی نهمویدا نه وه نده به ناسوده یی و لیبورده یی ده ژیان، که له مه سیحیه تی نهم روزگار هماندا هاوشیوهی نییه، چونکه نازادانه دروشمه کانی نایینه که یان به نهمجام ده گه یاند و کلنسا و په رستگاگانیشیان به سه لامه تی مابونه وه... حوکمی تایه تی خویان هه بو سهرکرده و دادوهر و یاسای تایه تی خویان هه بو و کاریان پنده کردن) ۱۳۰/۱۳-۱۳۱.

پاشان (دیورانت) باسی هوکاری مسولمان بونی زور خه لک ده کات و ده لیت: (سهره تای نهو پلانه پر لیبورده ییه ی، که مسولمانانی پتسو په پرهویان ده کرد- یان به حوکمی نهو پلانه وه- زوربه ی مه سیحیه کان بونه مسولمان و زهرده شتی و بته رسته کانیش ته نیا که میکیان نه بن هه مویان بونه مسولمان و زوریک له جوله که کانیش نایینی نویان هه لېژارد) ۱۳۳/۱۳.

ههروه ها ده لیت: (نایینی ئیسلام دلی سهدان گه لی- له چین تا نه نده لوس- داگیر کرد و ده ستی به سهر رهوشیان داگرت و خه یالیانی داگیر کرد و ژیانی گورین

و هیوایه کی وای پییه خشین، که ناسته نگه کانی ژیانان له سهر هه لگرت و هیز و گه وره یی به بهردا کردن) ۱۳/۱۳۳.

* ئیدوین کالفرلی، بروانامه ی له سهر زمانه رۆژ هه لاتییه کان له زانکوی (برنستون) به دهسته تیاره، له کتیی (الشرق الادنی) دا ده لیت: (مسولمانان له هیچ جده نگینکدا مه سیحی و جوله که کانیا ناچار نه کردوو به مسولمان، ئیسلام به مهر جی دانی سهرانه نازادی ته وای به جیگه یاندنی دروشمه کانی ئایینی بو فره اهرهم کردون، جگه له ناشی و قه بولکردنی ئیسلام وهك پشه وای شارستانییهت و سیاسهتی ده ولته تی ئیسلامی هیچی تری لی داوانه کردبون) کوپله ر یوتگ، ۱۶۳-۱۶۴.

هه روه ها ده لیت: (له قورناندا ئایه تیکی پیروژ هه یه، که راستگوئی و دانایی لیده چوړیت، هه مو مسولمانان ده یزانن، پیوسته نامسولمانانیش بیزانن، نه ویش نه و ئایه ته یه که ده فره مویت: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾ البقرة: ۲۵۶. واته: زوړ کردن له وه رگرتنی ئایندا نییه، چونکه ریگای چاک و خراب رو نکراونه ته وه.

* گۆستاڤ لۆبۆن، پزیشک و میژونوسی فره نسی، له کتیی (حضارة العرب) دا، ده لیت: (له راستیدا گه لان هیچ سوپاو رزگار که ری لیبوردده و به به زه یی وهك عه ره به کانیا و نه ئایینیکی لیبوردده ی وهك ئایینه که یان نه ناسیوه) لا ۱۱۵.

هه روه ها ده لیت: (پونی ئیسلام و فره مانکردنی به دادگه ری و چاکه کاری به ته وای هاریکاری نه و ئایینه ی کرد، که به جیهاندا بلآو بیته وه، بۆیه مسولمان بونی زوړ له گه لانی مه سیحی بو نه و هوکاره ده گیرینه وه، وهك میسریه کان، که له سهرده می قه یسه رانی قوسته نتینییه مه سیحی بون، به لام کاتیک بنچینه کانی ئیسلامیان زانی مسولمان بون، هه ر له بهر نه و هوکاره ش نابین هیچ گه لیک دوا ی مسولمان بونی بو بیته وه به مه سیحی، جا نه و گه له به ده سه لات بو بیت یان بیته سه لات) لا

.۱۲۵

پاشان(لۆبۆن) دهرباره‌ی دادگه‌ری ئیسلام ده‌لیت: (..هه‌رگیز زه‌بر و زه‌نگ له پشت بڵاوبونه‌وی قورئاندا نه‌بوه، عه‌ربه‌کان- مسوڵمانان- هه‌مو گه‌لانی له ئایندا سه‌ربه‌ست و ئازاد کردوه، نه‌گه‌ر هه‌ندی له گه‌لانی مه‌سیحیش دوا‌ی مسوڵمان بونیان زمانی عه‌ربه‌یان کردۆته‌ زمانی خۆیان، نه‌وه به‌هۆی سه‌رسامبونی نه‌و گه‌لانه بوه به‌ دادگه‌ری عه‌ربه‌یه‌ مسوڵمانه‌کان، که له پێشه‌واکانی خۆیاندا هاوشیوه‌یان نه‌دیو..). ۱۲۷۷.

پاشان ده‌لیت: (ئیسلام قورئانی به‌ زه‌بری شمشیر بڵاو نه‌کردۆته‌وه، به‌لکو ته‌نها به‌ بانگه‌واز وای له گه‌لان کردوه مسوڵمان بن و ئیسلام به‌ رێپاز بزائن) ۱۲۸۷. هه‌روه‌ها ده‌لیت: (نه‌گه‌ر(موسای کۆری نه‌سیر) سه‌رکه‌وتو بوایه، نه‌وا هه‌مو نه‌وڕوپای ده‌کرده مسوڵمان و، یه‌کیته‌ی ئایینی بۆ گه‌له‌ شارستانییه‌کان وه‌دیده‌هێنا و نه‌وڕوپای پزگار ده‌کرد) ۲۶۷۷.

*فریدریک نیچه، فه‌یله‌سوف و ده‌روناسیکی ئه‌لمانییه، له کتێبی(عدو المسیح) دا ده‌لیت: (خاچه‌رستان دژایه‌تی شتیکیان کرد، که پتویست بو له به‌رده‌میدا کړنوش به‌رن، له به‌رده‌م شارستانییه‌تیکدا، که سه‌ده‌ی نۆزده‌ی ئیتمه به‌ به‌راورد له‌گه‌لیدا زۆر هه‌ژارو دواکه‌وتوه). لا ۶۰.

*جاك ریزلەر، توێژه‌ریکی هاوچه‌رخ‌ی فه‌ره‌نسییه، له کتێبی(الحضارة العربية) دا ده‌لیت: (سه‌رکه‌وته‌کانی عه‌ربه‌یه‌ مسوڵمانه‌کان له چه‌ند هۆکاریکی جۆراو جۆری نایینه‌ نوێیه‌که‌یاندا وه‌ریان گرتبو) لا ۳۹.

*رۆجیر گارودی، بیرمه‌ندیکی ناسراوی فه‌ره‌نسییه‌و یه‌کیکه له گه‌وره‌ به‌رپرسیانی پێشوی حیزبی شیوعی فه‌ره‌نسی، بوته‌ مسوڵمان و له کتێبی(حوار الحضارات) دا

دەلىت: (ئەمەلىي ناۋى) ھېرش كىرگەن سەر ئىسپانىيەلىك ئىدەن، ھېرشىكى سەربازى نەبو، ژمارەلى دانىشتىۋانى ئىسپانىيەلىك ئەمەلىي كات دەملىۋەن كەس دەبو، بەلەم ژمارەلى سەربازو سوارچاكانى مەسۇلمان ھەرگىز لە ھەفتا ھەزار تەنھەپەرپو، بەلەم ژمارو شارستانىيەكەيان ھۆكەملىرى سەرگەۋەتلىك بو) ۹۷۷.

* ھېرش بېرەت جۇرچ ۋىلەز، نوسەرو ئەدەبىيەتلىكى بەرەتلىيە، لە كىتەپلى (تارىخ الإنسانىيە) دا دەلىت: (ئىسلام بەمە بوە پەشەۋا، كە باشلىرىن سىستەمى كۆمەلەيەتلى و سىياسىيە، كە رۇزگار بە خۇيەۋە دىيەت، ھۆكەملىرى بىلەۋبەنەۋەشلى لەۋەدا بو، كە لەھەمە شۇنەيلىكدا گەلەنلى سىياسەت سىست و سەمەلەۋە ترساو و نەزان و بىيەرنەمە بونىان ھەبو، ھەرۋەھا بونى ھۆكەمەتلى خۇيەرسى بىيەرنەمە، كە بە ھېچ جۇرەك لەنەۋان ھۆكەمەت و گەلەدا پەۋەندىيەك بونى نەبو). ۹۷۷.

* پاشان دەلىت: (..ئىسلام فراۋانلىرىن بىرى سىياسى بو، كە خاسىيەتلى چالەكى كىرەكلى و پاكىزلىن و نۆيەزلىن رەيلىلى لە جىھاندا تارۇزگارى ئەمەلىي پەدە كىرەۋە، سىستەمەلىكى باشلى لە ھەمە سىستەمەكانى بە مەۋە بەخىشەۋە) ۹۷۷.

* ئى دىۋەت، مەۋەنەسلىكى فەرنەسلىيە، لە كىتەپلى (المسألة الشرقية) دا دەلىت: (لە سەردەمانىلىكدا، كە ئىتالىيەلەۋ شەۋ شەۋدا بو، بە تەيەتلى لە سەردەمەلى لە گەلەن بەرەۋەكانى ناۋچەلى پىرۇزدا شەۋ دەكەد، فەتەلى عەۋەبى لە ھەردە لى دەۋەلى ناۋەراستدا گەۋەترە بەرەۋەمدارترەۋ لە فەتەلى رۇمانى و، دەسەلەكەشلى چەندە سەدەيەك خۇي گەرت و بەرەۋەمەكانىشلى لە بەرەۋەمە رۇمەكان گەۋەترە كارىگەر تر بو، ناتۋانلىن جەگە لە ناۋەنەشلى كەلتورىكى زۇر گەۋەرە بەرە ھېچ ناۋەنەشلىكى تىر بۇ دابىيەن، شۇنەۋەرىشلىن تە كۆتەلى سەدەلى پازدە لە ئىسپانىيەدا ھەرمەبو) (عن محمد كەدەلى: (الإسلام والحضارة العربية) ۲۰۱۱.

* ئیتین دینییه، رۆژهه‌لتناسیکی فەرهنسییه، له کتیی (أشعة خاصة بنور الإسلام) دا ده‌لت: (قه‌شه‌) (میسۆن) زۆر باب‌ه‌تیانه‌و راسته‌قیانه‌ له کتیی (رحلة الدينية في الشرق) ده‌رباره‌ی مسو‌لمانان ده‌لت: (به‌راستی جینی داخه‌ مه‌سیحیه‌ کان له مسو‌لمانان گیانی لی‌بوره‌یی و ره‌فتاری جوان وه‌ربگرن، له کاتیکدا خویان وا هه‌سته‌که‌ن، که پیرۆزترین بنچینه‌ی به‌زه‌یی و چاکه‌کارین له نیوان گه‌لاندای) لا ۱۹۹.

* زیگرید هۆنگه‌، خانه‌ رۆژهه‌لتناسیکی نه‌لمانییه، له کتیی (شمس العرب تسطع على الغرب) دا ده‌لت: (گرن‌گترین هۆکاری سه‌رکه‌وتنی عه‌ره‌به‌کان نه‌و لی‌بوره‌یه‌ بو، که گه‌لانی توشی سه‌رسامی کرد، نه‌وه‌ی هه‌ندی که‌س باسی ده‌کات له درنده‌یی و ده‌مارگیری ته‌نیا نه‌فسانه‌و خه‌یاله‌و هه‌زاران به‌لگه‌ نه‌وه‌ به‌ درۆ ده‌خاته‌وه‌ و، لی‌بوره‌یی و مرۆفایه‌تی مسو‌لمان له‌گه‌ل گه‌لانی ژێر ده‌سته‌و بێده‌سته‌لتادا ده‌سه‌لتییت) لا ۳۵۷.

پاشان ده‌لت: (مه‌سیحی و زه‌رده‌شتی و جوله‌که‌کان به‌ر له هاتنی ئیسلام به‌خراپ‌ترین شیوه‌ دو‌جاری ده‌مارگیری ئایینی ده‌بونه‌وه‌، به‌لام مسو‌لمانان- به‌بی هیچ به‌ریه‌ستیک-رینگه‌یان ده‌دان دروشمه‌کانی ئاینه‌که‌یان به‌ جینگه‌یه‌نن و مسو‌لمانان په‌رستگا‌و دیرو قه‌شه‌و کاهینه‌کانیان بۆ پاراستن و به‌ هیچ جو‌ریک نازاریان پێنه‌گه‌یاندن...) لا ۳۶۴.

دکتۆره‌ (هۆنگه‌) ده‌پرست: (ئایا نه‌وه‌ لوتکه‌ی لی‌بوره‌یی نییه‌؟

می‌ژو که‌ی و له‌ کو‌ی نه‌و کارانه‌ی تۆمار کردن و بۆمانی گواستۆته‌وه‌؟) لا ۳۶۴.

پاشان جار دو‌ای جار ده‌پرست و ده‌لت: (کلێساکانی مه‌سیحیه‌ کان له‌ سوریا، که‌ خه‌ریک بو له‌ سه‌رده‌می مه‌سیحیدا هه‌ر به‌ یه‌که‌جاری به‌سپێنه‌وه‌و تیک‌بدرین، له‌ سه‌رده‌می ئیسلامیدا گه‌یشتۆته‌ لوتکه‌ی رێژو گه‌وره‌یی، ئایا نه‌وه‌ سه‌یر نییه‌؟) لا ۳۶۸.

(.. نایا سهر نیه بیرسین: بۆچی به ئارهزوی خویمان لیکدانهوه بۆ شته کان ده کهین؟ له کاتیکدا عهره به موسولمانه کان به راستی به شیکی نهوروپایان رزگار کرد، که (ئنده لوس) بو، به لام مه سیحیه تیان له ناو نه برد، که ده لێن (چارل مارتن) پاراستویه تی، ههروه ها شارستانییه تی رۆژئاویان له ناو نه برد، که له راستیدا شارستانییه تیک بونی نه بوا) ۵۴۰-۵۴۱.

* ئیلیس لیختنستادتهر، خانیکی ئه لمانیه، زانستی عهره بی و ئیسلامی له زانکۆی فرانکفۆرد خویندووه، له کتیی (الإسلام والعصر الحديث) دا ده لیت: (ولته رۆمی و فارسیه کان سهرپشک نه کرابون له نیوان هه لبژاردنی ئیسلام و شمشیر، به لکو له نیوان ئیسلام و سهرانه دا سهرپشک کرابون، که پلانیك بو شایه نی ستایش کردنه و له سهرده می شازنی شانشین (ئه لیسابات) له ولته ئینگلیزییه کاندا پهیره و ده کرا). ما یقال عن الإسلام، ۲۲۶.

* هینری دی کاسری: ئه فسه ریکی سوپای فهره نسایه به پله ی (موقه ده م)، له کتیی (الإسلام: خواطر و سوانح) دا ده لیت: (میژوم خویندوه، دوا ی نه وه نه وم بۆ ده رکه وت، که ره فتاری موسولمانان بۆ مه سیحیه کان به لگه یه له سه ر به رزی و گه وره بی و پیکه وه ژیان و به خته وه ری و نه رمونیانی موسولمانان و نه وسا جگه له موسولمانان ه یج که س نه و هه سته یان نه بو) لا ۴۴.

پاشان هینری ده لیت: (.. نه گه ر ئایی (محمد) به زه بری شمشیر بئاو بوایه ته وه نه و دوا ی فتوحاتی موسولمانان ره وره وه ی نه و ئایینه په کی ده که وت، به لام نه وه تا ئیستاش قورئان بالی به سه ر هه مو لایه کی ئاوه دانیدا کیشاوه) لا ۵۰.

ههروه ها ده رباره ی سۆزو به زه بی ئیسلام و نه رمونیانی موسولمانان ده لیت: (.. ئایی ئیسلام به زه بری شمشیر و زه برو زه نگ بئاو نه بۆته وه، به لکو چاکتره بگوتری: ناشتی و سه لامه تی موسولمانان و نه رمونیانیان هۆکاری رۆخانی میرنشینی عهره بی بو،

له وانه یه نه گهر مسولمانان له گهڼ نه دده لوسیه کاندای هه مان کاری مه سیحیه کانیاں به رانه ر گه له سه کمزنییه کان بگردایه، نه و ده هاته پال نیسلام و پیشوازیان لیده کردن، چونکه سه ره رای نازادی مه سیحیه تیش تیدا زور پارچه پارچه و فره لایه ن بون.. ۸۶۷.

پاشان شایه تییه کی زور جوان و داد گه رانه ده دات و ده لیت: (نیمه چیمان دا وایه له و گومان و گریمانه؟ له کاتیکدا، که شتیکمان له بهر ده مدایه و پتویسته هه لوه سته ی له سه ر بکه ی، نه ویش نه ویه، نایی قورنان توانی هه مو گه لانی جول ه که و مه سیحی و چه رست له نه فریقای باکور و به شیکی گه وری ناسیا داگیر بکات، ته نانه ت له نه دده لوسدا هه ندی له مژده ده ران و پیاوانی نایی مه سیحی به هو ی خوشه ویستیان بو نیسلام وازیان له نایه که یان هتاو، به یی هیچ زور لیکردنیک، نه مهش پیمان ده لیت، که نیسلام هیری راکیشان و بلأوبونه و ی هه یه و، هه ر له بهر نه و شه تانیستاش رو له زیاد بون و بلأوبونه و ی به ر ده وامه) ۸۶۷.

*نیمیل دیرمینگهم، رۆژه ه لاتناسیکی له ره نسیه، له کتیی (حیاة محمد) دا ده لیت: (جیهاد بو هیدایه تدانی خه لکی و مسولمان کردیان نه هاتوره، نه و هتا قورنان ده فهرمویت: (لا إکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی) البقره ۲۵۶. واته: زور لیکردن له ناینداییه، رپگای چاکه و خراپه به ته وای رو نکراوه ته وه. هه روه ها قورنان فه رمان به مسولمانان ده کات داد گه ر بن و توندوتیژ نه بن.

هه روه ها ده لیت: (له بهر نه وه سه رکه و تن بو عه ره به کان نوسرابو چونکه شایه نی نه وه بون، هه روه ها له بهر نه وه بردنه وه بو نیسلام نوسرابو، چونکه نیسلام ناو و نیشانی په یامیک بو، که رۆژه ه لات زور پتویستی پی هه بو. مسولمانان به ر له کۆچ کردن بو مه دینه زور تیش و نازاریان دی و نه یانتوانی به ره نگاری ببنه وه، به لام کاتیک کۆچیان کردو دوا ی نه و به ر گریکردن و سه رکه و تنه .. لیبوردنی فراوانیان کرده

ده ستور... ۳۹۶۶.

پاشان ده لیت: (به لئ،) بت په رستان هیچ جیگه به کیان له مالی نیسلامدا نه ما، به نام خاوه ن کتیه کان جوله که و مه سیحیه کان مالی پاراستن و نازادی په رستشیان پیه خشرا.. پیغه مبه ر (ﷺ) ده فهرمویت: (من آذی ذمیا فانا خصمه)، واته: هر که سی پیمان به ستویه که نازاربدات نه و من دژیم. له قورئان و فهرموده شدا زور فرمان به لیورده یی کراوه! پژگار که ران و پژگار که رانی نیسلامیش کاریان به و بنچینه به کردوه! هر گیز میژو روداو پکی راستی تومار نه کردوه، که مسولمانان گه لیکیان له ناو بردیت، هاتی پۆل پۆلی خه لکیش بۆ ناو نیسلام ته نها نارزه و بروه، لیږه دا باسی عومهری کورپی خه تاب ده که ین کاتیک، که قودسی پژگار کرد، فرمانی کرد که به خراپه نزیکي مه سیحیه کان نه که ونه وه و کلپسا کانیان بپارژن و پیاوایی نایی پاراستن و په تیکرده وه که نویژ له کلپسادا بکات، نه وه که مسولمانان نه وه بکه نه بیانویه که تا بیکه نه مزگوت... ۳۶۹۶-۳۷۰.

پاشان دیرمینگهم جیاوازی نیوان فروحاتی مسولمانان و جهنگی خاچه رستان ده خاته پروو ده لیت: (به راستی جیاوازیه کی زور به دیده که ین له نیوان هاتی مسولمانان بۆ قودس وه کو پژگار که رو هاتی خاچه رستان، که ده ستیان کرد به کوشت و بری مسولمانان! تا ناستیک که نه سپه کانیان تا چوکان که ونه نیو گومی خوین و بپاریاندا که هه مو نه و مسولمانان ههش بکوژن، که له کوشتارگهی په کم نه جاتیان بوو) لا ۳۷۰.

پاشان ده رباره ی به زه یی مسولمانان، که له پیغه مبه ری نیسلام و شویتکه و توانیدا به دیده کرا، ده لیت: (محمد دهر یخست، که به ته وای گه یشتوته به رزی دهر و نی، که نه ستمه له میژودا هاوشیوه ی بدوزیته وه، فرمانی به سهر بازه کانی کرد، که له پیرو په ککه و ته کان خوشین و نزیکي ژن و مندا ل نه که ونه وه و ناگاداری کردنه وه که

نه کهن مالی خه لک تیکه دن و به زوره ملی شت له بازارگانان وهرنه گرن و دره خته به بهره کان نه برن و فرمانی بکردن له کاتی زور پوستاندا نه بی شمشیره کانیاں دهرنه هینن، ههروه ها سهرزه نشتی زور له سهر کرده کانی ده کرد که توشی هه له بوبان و بوی راست ده کرده وه) لا ۳۷۱.

* رۆم لاندۆ، په یکه رتاش و ره خنه گرینکی هونه ری ئینگلیزیه و ماموستای بابه ته ئیسلامیه کانه له زانکۆی سان فرانسیسکو، له کتیی (الإسلام و العرب) دا ده لیت: له سهرده مانیکدا، که تالانکاری یاسایه ک بو، که هه مو له شکرینک، به سهر که و تنه وه چوبایه ناو شارینک په پره وی ده کرد، له و سهرده مه دا (خالیدی کوری وه لید) به رانه بر خه لکی دیمه شق، کارینکی کرد، که دهرده که ویت که له شکر می موسولمانان خوی وه ک رزگار که ری گه له چه وساره کان و له هه مان کاتدا هه لگری په یامی ئیسلام هه ژمار ده کرد...) لا ۶۰.

پاشان (لاندۆ) شیوازی مامه له کردنی موسولمانان له گه ل په یمانه ستووه کان- جوله که و مه سیحیه کان- له ژیر سایه ده و له تی ئیسلامیدا ده خاته رو و ده لیت: (به پیچه وانه ی ئیمپراتۆریه تی مه سیحی، که هه و لی ده دا به زوره ملی مه سیحیه ت به سهر ژێرده سته کانی دا فهرز بکات، عه ره به موسولمانه کان ددانیاں به که مینه ی ئاینیدا نا جوله که و مه سیحیه کان له لای نه وان به- په یمانه ستو- یا خود گه له پارێزراوه کان ناسرابون) لا ۱۱۹.

* هاملتۆن نه لیکسانده ر رۆکسین جیب، پێشه وای رۆژه له تاناسه ئینگلیزه کانه، له کتیی (دراسات في حضارة الإسلام) دا ده لیت: (فتوحاته کانی ئیسلام به جورینک نه نجامدران، که به هیه ج جورینک نابوری ولاته فته کراوه کانی توشی شیرزه یی نه کردو له سهر نه و بناغه یه ش ده سته لاتینکی ناوه ندی توندو تۆلیان دامه زراند) لا ۸.

* د. لويس یونگ، توێژه رینکی ئینگلیزی هاوچه ر خه، له کتیی (العرب و اوروبه)

دا دەلەت: (ئەو گیانە لیئوردەییە ئیسلام لە سەدەکانی ناوەراستدا پەیرهوی کرد زۆر لەو لیئوردەییە زیاتر بو، کە مەسیحیەکان لە سەدەکانی ناوەراستدا پەیرهویان دەکرد، چونکە لە سەردەمی مەسیحیەکاندا ئەستەمە هیچ ئاسانکاری و ڕەفتاریکی باش بەرانبەر جولەکەکان یان موسولمانان بەدی بکە. ۵۱ لا.

* د. نەسیم سوسە، ئەندامی کۆمەڵی زانستی عێراقیە، بوته موسولمان و لە کتێبی (في طريقی إلى الإسلام) دا دەلەت: (وا چاکە شونکەوتوانی (موسا) و (عیسا) چاوتک بە میژوی ئیسلامدا بخشین، تا هەلوێستەیهک لەسەر ئەو فەرمانانە بکەن کە ئیسلام دەریدەکات دەربارەی بەزەیی هاتنەو بە منداڵ و ژن و پیر و پەککەوتە و ئەوانە لە دژیان ناجەنگن، میژو ئەوەمان بۆ دەسەلمێت، کە موسولمانان بە پتی شەریعەتەکان ڕۆیشتون و بە هیچ جۆرتک بەخراپە نزیکێ منداڵ و ژن و پیر و پەککەوتەکان نەکەوتنەتو و زۆر بەباشی مامەڵەیان لەگەڵدا کردون، تەنانت لەو کاتانەشدا کە دوژمن لە منداڵ و ژن و پیر و پەککەوتەو ئەو کەسانەشی دەکوشت کە جەنگاوەر نەبون) ۹۴/۱.

هەروەها دەلەت: (ئەو ئیسلام شەریعەتی دادگەری و مەروفاپەتیه.. ڕێبازی نەرمو نیانی لە بانگەواز بۆ راستی یەکتاپەرستی دڵەکان بۆ لای خۆی ڕادەکێشیت و عەقڵی مەروفاکان سەرسام دەکات و بەبێ شەپۆ شمشیر خەلک پەلکێش دەکات) ۳۸/۲.

* ئیفلین گۆبۆلد، خانئێکی خانەدانی ئینگلیزیە، بوته موسولمان لە کتێبەکەی (البحث عن الله) دا دەلەت: (ئەو ئیسلام بە خراپە نزیکێ خواوەن ئاینانی تر ناکەوتەو، تەنانت ئەوەشیان لەسەر فەرز ناکات. کە هەر دەبێ ئاینەکە قەبول بکەن و بێتە ژێر سایە.. هەروەها هەرگیز دزایەتی ئەوانە نەکردووە کە نەبوتە موسولمان و کاری بۆ کوشتن و سوتاندن و سزادانیان نەکردووە وەک چۆن ڕێبازەکانی تر کردیانەو ئەو ئایەتە قورئانی پێرۆزیش بەلگەیهکی ڕونە، کە دەفەر مۆیت: (لا

إكراه في الدين) البقرة. واته: زۆر لىكردن له ئايندا نيه. ۹۳۷.

پاشان (گۆبۆلد) ئەو چىرۆكهى عومهرى كورى خهتابى ههناوه، كاتىك له كلێسای (قيامه) دابو كه كاتى نوێژ هات، بهلام ئەو هاته دهرهوهو نوێژى تیدا نه كرد، تا نه پيسته هوكارىك بۆ كردنى به مزگهوت، ئەمەش ئاماژەيه بۆ ئەو رێژهى ئىسلام له سەر شوێنكهوتوانى پيويست كردووه له بهرانهر ئاينه كانى تر دا و دهليت: (ئەوه تا عومهرى كورى خهتاب وهك رزگار كهرو سهر كهوتو هاته ناو قودس.. كاتىك له ناو كلێسای قيامه دابو كاتى نوێژ هات، بهلام ئەو هاته دهرهوهو لهوى نوێژى كرد، كاتىك به كۆى له پياوه ئاينه كانى مەسحى دهر بارهى هوكارى ئەوه پرسىارى لى كرد، پى گوت: دهرسم دواى من مسولمانان ئەو نوێژهى من له نيو كلێسادا بكهن به بيانويهك بۆ گۆرپى بۆ مزگهوت و بهمەش پهيمانه كه مان ههلهو شىتتهوه.. بهلى بهو جوژه) فاروق) كلێسای به كه مى بۆ مەسحيه كان پاراست) ۹۴۷.

ههروهها بهزهى ئىسلام دهخاته رو، كه سهر كرده (سهلاحه ددين) نيشانيدا كاتىك دهسقى به سهر قودسدا گرت، دهليت: (كاتىك سهر كرده) (سهلاحه ددين) دواى چهند شهرك قودسى گرتوه دهست و خاچهرستانى لهو ناوچهيه وه دهرنا، له جهنكه كانيدا ههمو جوړىكى نهرمونيانى و بهزهى و سۆزو لىبوردەى نيشاندا، زۆر له نوسه رانى رۆژئاواش ئەو سيفه تهيان باس كردووه، ددانيان بهوه داناوه، كه بهرزو بهرێزترين دوژمن و چاكترين رزگار كه ر بووه) ۹۵۷.

پاشان دهليت: (.. ئەوهى شا بهنى باسه ئەوهيه، كه كاتىك) (سهلاحه ددين) قودسى رزگار كرد، تا ئەو كات كردهارى خوێنریژانهى خاچهرستان بهرانهر خهلكى قودس ههه له بهر چاوى خهلكدا مابو، بهلام ئەو رهنى كردهوه و هه مان كردهارى بهرانهر به خهلكى مەسحى نه كردهوهو به نهرمونيانى و رهنى جارى جوان له گهلياندا جولايهوه و رهنى كردهوه تۆله لهو كهسانه بكاتهوه كه ههستان به خراپه كارى و سوتاندن و

تیکدان.. لا ۹۵/۹۶.

* ئادەم میتز، رۆژھەلتانسکی ئەلمانیه، مامۆستای زمانە سامییه کانه له زانکۆی بازل له سوئیسرا، له کتیی (الحضارة الإسلامية في القرن الرابع الهجري) دا دەلیت: (حکومەتی ئیسلامی بە هیچ جوړتیک دەستی وەرنەدەدا له دروشمە ئاینیه کانی پهیمانە ستووه کان، تەنانهت کار گەیشتبوووه ئەوهی، که هەندێ له خەلیفه کان نامادە ی بۆنەو جەژنە کانیان بن.. لا ۷۰.

* ویلیام مۆنۆمینگری وات، راگری بەشی بابەتە عەرەبییه کانه له زانکۆی (ئەدنبرا) له کتیی (تأثیر الإسلام في أوروبا في العصور الوسطی) دا دەلیت: (هەندێ ناوچه له رۆژھەلتانی ئەفریقایا باشوری رۆژھەلتانی ئاسیادا هەبون، که ئیسلام له ئەنجامی چالاکی بازرگاناندا بلأوبووتەوه، دلسۆزی و هاوسەنگی و دەستگرتنی ئەو مسوڵمانانە بە ئیسلامی پاک بپەرستانی توشی سەرسامی کرد، ئەوانە ی، که پێوەندی بازرگانیان لە گەل مسوڵماناندا هەبو، ئەمەش بووه هۆی ئەوهی ژمارەیه کی زۆریان مسوڵمان بن و پێوەندی خزمایەتی له رینگە ی هاوسەرگیرییه وه بوه هۆی ئەوهی، که کۆمەلگە ی بچوکی ئیسلامی له نیو ناوچه بپەرستییه کانددا دروست بن و پاشان ئەو کۆمەلگایانە ورده ورده گەورەبون.. لا ۳۰.

* پروفیسۆر جی-م. کرامەرز، رۆژھەلتانسکی ھۆلەندییه، له کتیی (تراث الإسلام) دا دەلیت: ((نۆرشەلیم) که بەرزترین ناوەندی ئاینی ئەوروپای مەسیحی بو لەسالی ۶۳۸ ز کەوتە ژێر دەسەلتانی ئیسلام، بەلام فەتخی ئیسلامی نەبووه رینگەر لەبەردەم سەردانیکردنی قەبری پیروژ و نەبوه بەرپەست له نیوان مەسیحیه کان و بەجێھێنانی ئەو پەرستشە) سیر تۆماس ئارنۆلد. لا ۱۲۹.

نەسری سەلەب، مەسیحیه کی لوبنانیه، بە دیدی بابەتیانە و گەڕانی بەدوای

راستیدا بەناوبانگە.. لە کتێبە کەیی (لقاء المسیحیة و الإسلام) دا دەلیت: مەسیحییەت جەنگی خاچەرستانی دژی ئیسلام بەرپا کردوو، جا میژوونسان بە ئارەزوی خویان دەلێن بۆ رزگارکردنی شوێنە پرۆزەکان بوو، بەلام لە راستیدا ئەو جەنگە یە کێک بو لە هەلە میژووبیە گەورەکان.. چونکە شوێنە گەورە پرۆزەکان لە مەترسیدا نەبون و هیچ فەمانرەوا یەکی موسولمان نەبوستوو، کە ئەو شوێنە پرۆزانە لەناوبەریت، بەلکۆ بە پێچەوانەو، ئەوەتا خەلیفە عومەری کۆری خەتتاب رەتیکردوو نوێژ لە کلیسای (قیامە) دا بکات تاوێ کۆ هەر بە سروشتی مەسیحی خۆی بمیشتوو، موسولمانانی تریش بە درێژایی میژو هەر وایان کردوو (لا ٥٤).

پاشان لە (العهدة العمرية) دا دەلیت: (پەیمانی عومەری کۆری خەتتاب، کە بە خەلکی بەیتولەقدیسی دابو، نایا لە میژودا هیچ پەیمانێک هەبە لە روی چاکی و دادگەری و لیبۆردەیی پێی بگات؟!..)

ئەمەش دەقی بەشێکی پەیمانە کەبە: بەناوی خوای بەخشندەیی میهرەبان: ئەمانە ئەو مافانەیی ئاسایشن، کە بەندەیی خوا (عومەر) ی پێشەوای برۆاداران بە خەلکی بەیتولەقدیسی داو، ئاسایشی پاراستنی خویان و مال و سامانیان و کلیساو خاچەکانیان.. هیچ کەسێ زۆریان لیناکات و زیانیان پێناگەبەیت.. (لا ٣٣١).

پاشان (سەلهەب) دەلیت: (چ دۆراویکی جەنگ بە درێژایی میژو لە لایەن هێزی براو و سەرکەوتو پەیمانی وای دراوەتی؟!.. موسولمانان بۆ ماوەی هەزارو سێسەد ساڵ لە رۆژەلاتدا-بەتەواوەتی لە خاکی فەلەستین-دا مانەو، کەچی نزیککی هیچ شوێنەوارێکی مەسیحیەکان نەکەوتنەو، بەلکۆ کلیساکان و شوێنە پرۆزەکان بەتەواوی پارێزراون) (لا ٣٣١).

* دەتوانین مەرجه کانی جەنگ و بەندو بارەکانی لە ئیسلامدا بەو خالانەیی خوارەو کورت بکەینەو:

۱- پونی هوکارو نامانج.

۲- تهنه جهنگ له گهل جهنگاوه راندا ده کریت و بهیج جوریک دژایه تی خهلکی ناسایی ناکریت.

۳- نه گهر ناشتیان بهرپا کرد نهوا ته نیا سته مکاران سزا وهرده گرن.

۴- پاراستن و رهفتاری جوان له گهل دیله کاندداو رهفتاری مرؤفانه یان له گهلدا بکریت.

۵- پاراستنی نازادی نایی و پاراستنی کلّیساو په رستگا کان.

۶- پاراستنی ژینگه، نه کوشتنی ناژهل- ته نیا بو پیوستی نه بیّت- و نه سوتاندنی درهخت و خراب نه کردنی بهروبومی کشتوکالی و ناوو پس نه کردنی بیری ناوو تیکنه دانی خانوی خهلک.

ئىسلام بە بەزەيى و..دادگەرى و..

زانست و.. ئاشتى پلاوبووتەو

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴾ الأنبياء: ١٠٧

﴿ يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴾ * وَدَاعِيًا إِلَى

اللَّهِ بِآذِنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا ﴾ الأحزاب: ٤٥ - ٤٦

((ئەو پیاوھى وەك رەھمەت بو جىھان نۆردراوھ، ئەگەر ئىمە
پەيامەكەى وەرنەگىرىن و رىيازەكەى پەپرەو نەكەين، ئەوا ئەو
كارەمان ھىچ ناگەيەنەت، تەنیا ئەو نەبەت، كە ئىمە رەھمەتى خودا
رەتدە كەينەو))

ليونولتە قايس: الاسلام على مفتق الطرق، لا ١٠٢-١٠٣.

با مېژو بو مان بدوى، دەر بارەى:

یه که م: نه و ولاته مسولمانانه ی فه تحى ئیسلامییان نه چوته ناو:

۱- نه ندوتیسیا:

نه و ولاته ی ریژه ی مسولمانانی %۹۰ هو نه مانییستوه ریژى له ریژان له شکریکی مسولمانانی چویته ناو ته نانهت یه کیک له دورگه کانیسی.

۲- مالیزیایا:

که ته نانهت تا که سهر بازیکى مسولمانیش نه چوته نیو خاکه که ی، که چى ریژه ی مسولمانان له و ولاته دا له نیوه ی ژماره ی دانیشتوانی زیاتره.

۳- نه فریقیا:

له که ناری ریژه له لاتییه وه تا موزه مبیق له باشور و زوړینه ی دانیشتوانی که ناری ریژان وای قاره که مسولمان، له کاتیکدا میژو هه والیکى وای تو مار نه کردوه، که له شکری مسولمانان چویته ناو هیچ کام له و خاکانه وه.

له بهر نه وه ده پرسین: کام شمشره یه، که چوته نیو نه و خاکانه وه و بوته هوکاری بلا و بونه وه ی ئیسلام تیاندایا!

میژو پیمان ده لیت که نه وانه ی چونه ته نیو نه و خاکانه وه بازار گانه مسولمانه کان بون، که چه کیکی به هیژر له شمشریان پیو، ره و شق پیغه مېره که یان (ﷺ) و فرمانه پر به زه ییه کانی ئیسلامی وه کو راستگوئی و داد گهری و ده سته اکی و به لیتن بردنه سهر و دلسوزیان په پیره و ده کرد.

* دکور و دیلو ماسکاری نه لمانی (مراد هو لمان) له کتیبه که یدا ریومیات مسلم المانی دا ده لیت:

(بلا و بونه وه ی خو کرد و ناسانی ئیسلام به دریژایی میژو خاصیه تی نه و نایینه بووه، نه وه ش له بهر نه وه ی نایینی فیژهت و سروشته، که بو محمد (ﷺ) هاتوه).

ههروهه ها له کتیی (الاسلام کبیل) دا دهلیت: (ئهوهی له قورئاندا له ههوشتیک زیاتر توێژهر و رۆژهه لاتناس سه رسام ده کات، ئهو باسه تیروته سه له یه، که قورئان سه ره پای که مینه یان له ناو کۆمه لگای ئیسلامیدا باسی له ماف و پاراستنی خاوهن کتیه کان کردووه، ئهمهش به لگه یه کی رونه له سه ر لیپورده یی و سنگ فراوانی ئهو نایینه) لا ۱۲۴.

به یی توێژینه وه کانی ناوه ندی (رصد العقائد) له شاری (برن) ی سویسرا، ئیسلام له هه مو نایینه کان زیاتر له جیهاندا و له میژودا گه شه ده کات و بلاوده بیته وه. ئهو راستیهش له لایه ن توێژه رانی نایینه کان پشراست کراوه ته وه، ئه وه تا کچه توێژه ری ناییی ئه مریکی ده لیت:

* کارول ئه نوی، له کتیه که ی (سر اسلام الامریکیات) دا ده لیت: (له ئه مریکای باکوردا ئیسلام له هه مو نایینه کان زیاتر گه شه ده کات و بلاوده بیته وه) لا ۱۸۰.

* ههروهه ها دکتۆر (هستون سمیس) له کتیی (دیانات الانسان) دا ده لیت: (ئیسلام لهم سه رده مه دا- وهك سه رده مانی پشوو- له هه مو نایینه کان له پهیدا کردنی شوێنکه وتو و به راست دانه راندا خیرا ته ر)

* ههروهه ها مژده ده ر (جون تکل) ده لیت: (سه ره پای ئهو هه وله که مه ی له پشواو بلاوبونه وهیدا ده دریت- که ده کری هه وله کان به نه بو هه ژمار بکرین- به لام ئیسلام هه ر به ره و گه شه سه ندن و بلاوبونه وه یه) الغارة علی العالم الاسلامي، ل. شاتلییه.

* بیانکا سکارسیا، له کتیه که ی (العالم الاسلامي و قضایاه التاریخیه) دا ده باره ی هیزی سه رنجرا کتشی ئیسلام ده لیت: (شه ریعه تی قورئانی هیزی سه رنجرا کتشی هه یه و کار له ملیوتان کهس ده کات، ئیسلام به رده وام خواستی له سه ر زیاتر ده بیته و خه لک زیاتر ده بنه مسولمان.. لیکدانه وه ی ئهو دیارده یهش به تایه یه ت له ئه و روپادا کاریکی قورسه، چونکه خه ریکه ئیسلام ده بیته جیگره وه ی شارستانییه تی رۆژناوا) لا ۴۰-۲۰۷.

پاشان (سکارسیا) دهر باره ی هیژی سهرنچراکیشی نهو نایینه پرسیارده کات و ده لیت: (نیسلام بهرده وام گه شه ده کات، نهو هیزه سهرسورپه ندره چیه، که لهو نایینه دا هدیة؟! چ هیژیکي خودکاری باوه رهنه ری تیدایه؟! بوچی دهر ونه کان به پهر و شه وه بانگه وازی نیسلام قه بول ده کهن و به وه لایمی نهری له خزمه تیدان؟! شمس الإسلام تشرق من جدید، محمد عثمان، ۱۹۲۲.

*جون پول رو له کتیه که ی (الإسلام فی الغرب) دا ده لیت: (گه پرانه وه ی نیسلام بو نه وروپا شه پولیکي نوییه، که هیچ ناین و ریسایه ک ناتوانیت سنورداری بکات یان بیوه ستیت).

* (لیو تولستوی) یش رای وایه، که: (شهریعه تی نیسلام هه مو بستیکي نهو سهرزه مینه ده گرته وه، نهو هه به هو ی گونجانی له گه ل عه قلدا و بونی دانایی و داد گهری تیدا) شمس الإسلام تشرق من جدید، محمد عثمان، ۱۹۲۲.

* یه کیلک لهو راستیانه ی نوسهری شانو گهری ئیرله ندی (جورج بیرنارد شو) خستویه تیه پرو، نهو هیه، که ده لیت: (هه مو دنیا نیسلام قه بول ده کهن، نه گهر به ناوی خوشیه وه په پیره و ی نه کهن نهوا به ناویکی خوازاو په پیره و ی ده کهن! نهو پروژ ههش دیت که پروژاوا دیت ه سهر نایینی نیسلام) الإسلام بعد مئة عام.

دووهم: نهو ولاتانه ی فه تحی ئیسلامییان گه یشتوتی:

لهو باسه دا شایه تی میژو ده خه یه پرو، ههروه ک پروژ هه لاتناسی ئینگلیزی (توماس نارنولد) له کتیه که یدا (الدعوة الى الإسلام) دا هیتاویه تی:

۱- ولاتی شام:

(نهو هوژه مهسیحیانه ی بونه مسولمان به ناره زوی خو یان و نازادانه نهو برپاره یان داوه، نهو عه ره به مهسیحیانه ی ئیستا له نیو کو مه لانی مسولماندا ده ژین

شایه تی نهو لیئورده بییه (لا ۷۰).

ههروه ها ده لیت: (خه لکی مه سیحی حومس له سوریا هاتنه لای نه بو عوبه یده ی عامری کوری جهر راج، نهو کاته ی موسلمانان برپاریان دابو له باشور به رهو یه رموک پاشه کشی بکه ن، ده یانگوت:

نه ی موسلمانان، ئیوه مان له رومه کان خوشر ده ویت، نه گهرچی نهوان له سهر نایینه که ی ئیمهش بن، ئیوه به وه فاتر و به به زه یی ترن.. باشریشن بو سهر کردایه تیمان، چونکه نهوان-رومه کان-ده مانچه وسیتنه وه و ناهیلن دروشه نایینه کانیشمان به نازادی نه نجام بده ی (لا ۷۳).

۲-میسر:

(سهر که وتی گه وره ی عه ره به کان-رژگار که ره موسلمانان کان-به ره له هه مو شتیک ده گه رپته وه بو پیشوازی کردنی مه سیحیه کان، که له فه رمانه وه ایی بیزه نتییه کان بیزار بو بون، به هو ی نهو زولم و سته مه ی ده یانکرد و زانایانی نایینیان نازار ده دان (لا ۱۲۳).

یه کیت له وینه کانی سته مه ی رومه بیزه نتییه کان بریقی بو له وه ی، که: (قیبیه کانیان نازار و نه شکمه نجه ده دان، پاشان فریان ده دانه نیو روبا ر) (لا ۱۲۳).

فه نخی ئیسلامی چی پیشکه شی قیبتیه کانی میسر کرد؟

۱-رژگاری کردن له باج و سهرانه ی زور و ته نیا ده یه کی نهو باجه ی لیوه زده گرتن، که رومه کان وه ریان ده گرت.

۲-نازادی ناییی بو داینکردن-ههروه ک توماس ئارنولڈ ده لیت-ژبانیکی وای بو فه راهم هینان که له سهر نازادی ناییی دامه زرابو، له کاتیکدا پیشر نهو نازادییه یان نه بو.

(ههروه ها هیچ به لگه یه ک نییه نهوه بسه لیتیت که گوزینی ناییی پیشویان و

مسلیمان بونیان بەھوی چەوساندنەو و زۆرلیکردن و نەبونی لیپوردهیی بوو
لەلایەن فەرمانرەوا نوێکانەو-واتە: مسولمانان-تەنانت هەندی لە قیستیەکان
بەرلەوہی فەتھی ئیسلامی دەستپیکات مسولمان بوون) لا ۱۲۴.

۳- ئیسپانیا:

(لەر استیدا سیاسەتی لیپوردهیی-کە رزگار کەرە مسولمانەکان پەپرەویان دەکرد،
گەورەترین کاریگەری لەسەر ئاسانکردنی دەستگرتن بەسەر ئەو ولاتانەدا
هەبو) لا ۱۵۷.

(کاریگەری ئیسلام لەسەر دەرونی ئەو مەسیحیە ئیسپانیانەیی بوبونە مسولمان
بە ئەندازەیک بو، کە بەو شارستانیەتە سەر سۆرھێنەرە سەرسامی کردن و بە شیعر و
فەلسەفەو ھونەر دەستی بەسەر عەقل و خەیاڵیاندا گرت) لا ۱۶۴.

ژیار و شارستانیەتی ئیسلام لەھەموو بوارەکاندا-کە لە میژودا وێنەیی نەبو-
ھۆکاری بلأوبونەوہی ئیسلام بون، نەوہک شمشیر ھەروہک نەقام و نەیاران دەیدەنەپان
ئیسلام.

میژو و ئیستاش بو شایەتی بەسن.

تلیین و ریپنازه کانی دی بهوشیویه بلاوبونه توه

(فَضْرَبًا تَضْرِبُ سُكَّانَ تِلْكَ الْمَدِينَةِ بِحَدِّ السَّيْفِ وَتُحَرِّمُهَا بِكُلِّ مَا فِيهَا مَعَ
بَهَائِمِهَا بِحَدِّ السَّيْفِ)

واته: (به شمشیر له دانیشتوانی نهوشاره بدهن و ههرچی تیدایه به زهبری شمشیر
له ناوی بهرن تهنانهت نازله له کانیش). تثنیه: ۱۳: ۱۵

(فاضرب جميع ذكورها بحد السيف، وحرّموا كلّ ما في المدينة من رجل
وامرأة، من طفل وشيخ - حتّى البقر والغنم والحمير بحد السيف)
يشوع: ۶: ۲۱

واته: به شمشیر ههمو پیاوه کان-نیره کان-له ناوبه ره، ههرچی پیاو و ژن و مندال و
پیره له ناوی به ره، تهنانهت مانگاو مهرومالات و گویدرپژه کانیش به شمشیر له ناوبه ره.

(لَا تَظُنُّوا أَنِّي جِئْتُ لِأُلْقِي سَلَامًا عَلَى الْأَرْضِ. مَا جِئْتُ لِأُلْقِي سَلَامًا بَلْ
سِيفًا) متى: ۱۰: ۳۴

واته: و امه زانن من بو نهوه هاتوم تا ناشی له زه ویدا بهرپابکه م، من نه هاتوم ناشی
بچه سپنم به لکو هاتوم شمشیر بسه پینم.

همه دیسان با میژو به پینوسی نامسولمانان وه لآمان بداته وه ...

* توماس ئارنولد لە كىتپە كەي (الدعوة الى الإسلام) دا دەلىت:

لە دانىمارك پاشا (كنوت) بە پارە وپول و زەبروزەنگ مەسىھىيەتى سەپاند، پاشان گەلە سەمەدىيەكانى ناچارى ياساكانى مەسىھىيەت كرد، دواى ئەوئى لە گەل مەمالىكە بەر بەرىيەكاندا لە چەند جەنگىكى سەختدا رۆپەرۆبويەو، ھەمو ئەوئى لە پىتاو بلاو كۆرەئەوئى بىر و باوەرە كەيدا كۆرە (لا ۳۰)، لە پەرراوئى لا پەرە كەدا.

(لە روسيادا مەسىھىيەت لە سەر دەستى تاقمىك بلاو بويەو، بە ناوئى: برايانى شمشير (Bretheren of the Sword) ۳۱۶.

(كۆمەلەئى Ordo Fratrum Militiae Christi بەزۆر مەسىھىيەتبان بە سەر گەلانى لىفوتىادا فەرز كۆرە) ۳۱۶.

(لە نەروىج: پاشا (ئولاف تراىگفىسون) ھەمو ئەو كەسانەئى سزادا كە رەتبان دە كۆرەو ەبىنە مەسىھى، دەست و قاچى ھەندىكىانى پرى و ھەندىكىانى دەربەدەر كۆرە، لە باشورى نەروىجىش لە (لىگن) مەسىھىيەت بە ھەمان شۆرە بلاو بويەو)) ۳۲۶.

* (گرفتبان تۆدۆرۇف) لە كىتپى (فتح آمريكا) دا دەلىت: (ئەوروپا بە ناوئى مەسىھىيەتەو ەشتا مىليۇن كەسى لە ھىندە سورەكان لە ناو بۆرە).

* دكتور (فرانز گرىس) لە كىتپى (تبدل أو هام قسيس) دا دەلىت: (مىژوى گەلانى مەسىھى، تەنالت خودى كلىساش بە خوئىن سورە و، لە ھەمو گەلە بپەرستەكانى جىھانى كۆن دىندانە تىربون) لە (بوينس ئايرس)، لە چاپخانەئى (دار الطباعة) چاپكراو.

* گوستاف لوتون لە كىتپە كەي (حضارة العرب) دا دەلىت: (تەنيا لە مزگەوتى عومەرى كۆرى خەتتادا لە قودس دە ھزار مەسولمان لە سەردەستى خاچەرستاندا سەر براون) ۲۲۶.

ھەر و ھا دەربارەئى ئەو توندوتىژى و سەمەكارىيەئى خاچەرستان لە بەرانبەر

مسولمانان و خملکاني دی کردویانه، دهلیت: (گهلی خاچهرستی دینداری نیمه تنیا به زولم و ستم و کاولکاری و نه شکمچمدان نموستان، بهلکو لهسهر نموه کوټونمویه کیان کرد و به کوټهنگی لهسهر نموه رپنککموتن که دانیشتوانی قودس به رسولمان و جوله کموه، که ژماره یان شمس هزار کس بو لهناویبه، له کوتاییشدا کاری خویان کرد و لهماوهی شمس روژدا همویاتیان لهناوپردن، هیچ کهسیکیان نهبارد، تهنا ته نافرته و منداډ و پیر و په ککموته کانیش، گیلیوم سوژی دهلیت: (خاچهرستان مروئی نهم و خراپه کار و بی دین بون، نه گهر نوسهریک بیعت باسی خرابی و بهدرهوشی و درندایمتیان بکات، نهوا دهیت له بازنه میژونوسی بچته دهروه و بیته مروئیکی جیوټدر و زمان پس) لا ۱۹۴.

* نیمیل دیرمینگهم له کتیی (حیاة محمد) دا دهربارهی جیاوازی رزگار کهرانی رسولمان و خاچهرستان له چونهټو قودسدا دهلیت: (بهراستی جیاوازیه کی زوژ هه به له نیوان چونی رسولمانان بو قودس له گهل خاچهرستاندا که رسولمانانان کوشت و بر ده کردا به نه اندازه یه که سوارچاک و سهر بازه کانیان بهناو گومی خویندا ده خولانهوه و بریاریان دابو همو نهو رسولمانانه بکوژن، که له کوشتارگی به کم رزگار یان بوبو) لا ۳۶۹.

* ههروهه یفلین گوټوټد له کتیی (البحث عن الله) دا دهلیت: (کاتیک سلاحدین قودسی رزگار کرد، کرداره خویناوی و ستمکاریه کانی خاچهرستان پری چاو و گوئی خملک بو، بهلام نهو رهتیکردهوه کرداری هاوشیویهان له گهلدا بکات و به چاکو نهرمونیانی له گهلاندا جولایهوه و رهتیکردهوه که توټه لهوانه بکاتهوه که کاریان خراپه کاری و سوتاندن و کاولکاری بو) لا ۹۶.

نه گهر بمانهوی درټزه بهو باسه بدهین نهوا زوژ هه لده گرت، قسهش ههرچمند

زوریت بی نرخ دهیت، له بهرئموه به پرسیارێك كوتایی بهو باسه دینین: ئهو زولم
و ستمهه لعم بهشدها باسماں کرد له کتیی رهحم و بهزهیی پژگارکهره
مسولمانه کاندایه؟! یاخود له کوێدا دهتوانی به رهحم و بهزهیی ئیسلام بهراورد
بکریت؟!

ههلوو ستهیهك له سهر سهرانه (الجزية)

﴿ لَا يَنْهَكُكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴾ المتحنة: ۸. واته: خوا رېنگريتان ناكات دوستايه تي نه و كافرانه بكنه كه جهنگيان له گهلدا نه كردون بهووی نهووی كه نيوه مسولمان بوون و نهوان بپه رست بوون و له ولا تي خوتانيان دهر نه كردون، خوا رېتان ليتا گري ت كه چا كه يان له گهلدا بكنه و به داد له گهلاندا بچولينه وه، خوا نهوانه ی خوشده ویت كه به داد گهري له گهل خه لك نه چولينه وه.

پتغه مبهري خوا (عليه السلام) فهرمويه تي: (ألا من ظلم معاهدًا أو انتقصه أو كلفه فوقَ طاقته أو أخذ منه شيئًا بغيرِ طيبِ نفسٍ فأنا حجيجه يوم القيامة) رواه أبو داود في سننه. واته: ههركه سيك ستهم له پهيمان به ستويهك بكات يان مافي بخوات يان زياد له هيژي خووی كاري پييكات ياخود به بي ناره زوی خووی شتيكي ليوه رېگري ت، نهوا من له روژي قيامه تدا نه ياري نهوم.

ههروه ها فهرمويه تي: (من آذى ذمياً فأنا خصمه) رواه الخطيب عن ابن مسعود. واته: ههركه سيك پهيمان به ستويهك سزا بدات نهوا من نه ياريم.

یه کهم: پیناسه‌ی سهرانه:

سهرانه (الجزية): باجیکی کهمه، که ئیسلام له سهر نامسوّلمانانی داناوه، له بنچینه‌ی (ج ز ی) داتاشراوه، عه‌ره‌ب ده‌لێت: جزى، یجزى، کاتیک له به‌رانبهر خزمه‌تیکدا که سیک پاداشت ده‌که‌ی.

هه‌رچی (الجزية) به‌ ئه‌وا له سهر وه‌زنى (فعله) به‌و له (مجازة) وه‌ وه‌رگیراوه، به‌واتای: له پاداشتی هێمنی و ئاسایشدا ئه‌و بره‌ پاره‌یه‌ ده‌به‌خشن.

ئه‌و وشه‌یه‌ به‌ساده‌یی خوی به‌لگه‌یه‌کی رونه‌ له‌سهر ئه‌وه‌ی ئیسلام به‌زه‌بری شمشیر فهرز نه‌کراوه و هه‌چ که‌سیک ناچار نه‌کراوه‌ بیه‌تسه‌ مسوّلمان، به‌لکو هه‌ر که‌سیک ئازادی ته‌واوی هه‌یه‌ له‌ هه‌ل‌بژاردنی بیروباوه‌ری خوی، بو‌یه‌ په‌رستگاکانی خاوه‌ن نایینه‌کانی تر وه‌کو خوی مابونه‌وه‌و ئازادانه‌ خه‌ریکی رپۆره‌سم و دروشمه‌ نایینه‌کانی خویان بون.

دووهم: ئه‌ندازه‌ی سهرانه:

له‌وانه‌یه‌ زۆرکه‌س وا گومان بیات که ئیسلام بو‌ته‌وه‌ سهرانه‌ی له‌سهر نامسوّلمانان داناوه‌ تاكو بو‌ رزگابون له‌و سهرانه‌یه‌ بینه‌ مسوّلمان..

به‌لام ئه‌و که‌سانه‌ی ئه‌وجۆزه‌ قسانه‌ ده‌که‌ن چه‌ند شتیکیان لی‌ ون بو‌وه‌- که‌ پرن له‌ دادگه‌ری و به‌زه‌یی- و خوا یاریه‌ت به‌ کورته‌ی ده‌بانخه‌ینه‌رو:

١- ئه‌ندازه‌ی سهرانه‌ له‌سهر که‌سی ئازاد ته‌نیا دیناریکه‌ بو‌ هه‌ر سالیک.

له‌ کاتیکدا ده‌بی‌ مروّفی مسوّلمان هه‌مو سالیک ئه‌ندازه‌ی %٢,٥ ی زه‌کاتی مان و سامانی بدات، که له‌وانه‌یه‌ بکاته‌ چه‌ند ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌ندازه‌ی سهرانه‌.

٢- سهرانه‌ له‌سهر ئافره‌ت پێویسته‌ نه‌کراوه‌.

له کاتیکدا ئافرهتی موسولمان له سهری پتویسته زه کات بدات.

۳- سهراڼه له سهر بچوک پتویست نه کراوه (هه رچه نده مال و سامانی شی هه بیت، که له میرات یان به شیوه یه کی دی بو ی مایته وه).

له کاتیکدا زه کات له سهر مندالی موسولمان پتویست کراوه (جا پاره که ی له میرات یان به هه جوړیک کی دی بو مایته وه هه زه کات بدات).

۴- نهوانه ی سهراڼه ده ده ن له خزمه تی سهربازی ده بوردرین (نه نانه ت ژیا نیک کی پر هیمنی و ئاسایشی ره هایان بو دابین ده کریت).

له کاتیکدا موسولمان خزمه تی سهربازی له کاتی پتویستدا له سهر فهرز کراوه.
۵- سهراڼه ته نیا له سهر نهو که سانه پتویست کراوه که توانای ماددیان هه یه (به ممش هه ژار و نه داران له وه به ده ر کراون).

ته نانه ت نهو که سه ی هه ژاره نه که هه له سهراڼه دان ده بوردریت به لکو له خانه ی سامانی موسولمانان پاره ی پته دریت. المبسوط ۱۰ / ۸۱.

عومهری کوری خه ت تاب (خوا لئی رازی بیت) به لای پیره پیاوینکی په یمان به ستودا ده روات، که له به رده م ده رگای خه لک خه ریک کی سوال کردن بو، نهویش پنی گوت: به راسقی نهوه داد گه ری نیه نه گه ر ئیمه له گه نجیدا سهراڼه مان لیوهر گرتی و له پیریشدا وازت لیپین. پاشان بر دیه خانه ی سامانی موسولمانان و به نه نده ازی پتویستی پاره ی پتدا. کتاب الاموال: للامام ابي عبيد القاسم بن سلام، ۱۰۳۱.

۶- سهراڼه له راهیه کان- نهوانه ی له خه لوه تدان بو خوا به رسقی- وهر ناگیریت (به لام بو نهوانه ی له خه لوه تدان زانایان رای جیا یان هه یه).

۷- له سهر په ککه وته و نه خوشی در یژ خایه ن و کویر و پیر و.. تاد پتویست نه کراوه.

۸- سهراڼه له به رانه بر نهو خزمه تگوزاریانه وهر ده گیریت که ده ولت پشکه شی

ده کات، وه کو (پښتوایان و نه خوشخانه و دادگاکان و هیمنی و ناسایش و.. تاد).
* دکوره (نیلېس لیختنستادتهر) ده لیت: له ولاتی روم و فارس هه لېژاردن
له نیوانی نیسلام و شمشر نه بو، به لکو هه لېژاردن له نیوان یان نیسلام یان سهرانه بو
، نه و پلانهش به هوئی جوانی شایه نی مه حت کردن و پیا هه لدانه.. (الإسلام والعصر
الحديث، لا ۲۲).

تۆ.. ئەقلىت لەكوئیه؟!

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَقْوَامِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ الصف: ٨

* * *

(پوژئاوا به دروسقی ئیسلامی دیراسه نه کردووه، ته نانهت له زانکو کانیشیدا، به داخه وه له وانده به ئهمهش به نه نهقهست بوییت) بیرمه نندی فه ره نسی روجی گارودی.

* * *

ئهو که سهی بروای وایه، که (ئیسلام به زهبری شمشیر بئاوبوه ته وه)، لی ده پرسین: ئەقلىت له کوئیه؟!..

نایا میژوت خویندو ته وه و خوت به دوا دا چونت کردو وه؟!..

یان هه رچییه کت گوی لیبت به بی ئه وهی له راستی و دروسقی بکوئیه وه ده یگێر به وه و به مهش ده یته به شدار بوی بوختانه که؟!..

ئەقلىت له کوئیه کاتیک پیتوايه - قسهی خه لکی بیت یان خوت باوه رت و ابیت - که ئیسلام به زهبری شمشیر بئاوبوه ته وه، له کاتیکدا ده بیی هیچ کام له و لا تانهی فه ئمی ئیسلامیان گه یشتوتی دوا ی ئه وه یش، که مسو لمانانیش له و لا ته چونه ده ری هه لته گه رانه وه و وازیان له ئیسلام نه هینا؟!..

پتفه مبه ری خوا (ﷺ) بو ما وهی سێ زده سال به حیکمهت و ناموژ گاری خه لکی بو شیسلام بانگه واز ده کرد و، قوره یشیه کانیش به هه مو جو زیکی نازار و نه شه که نهجه روه پرو ی خوی و ها وه لآن و شو ئنکه و تو وانی ده بونه وه.. قورئانی پیر و زیش پی

ده فهرمو:

﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَأُولُوا الْعِزْرِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ الأحقاف: ۳۵ واته: که واته تو نهی

موحه مده! خوت را گره له سهر دهر د و نازاری نهو کافرانه وهك چون پتغمه مدهر د دل
قايه کانی تر خویان را گرت.

پاشان بهر وه مده پنه کوچی کرد و مال و سامانی خوی و مسولمانان ته خشان و
په خشان کراو، قوره بشیه کان به مال و سامان و کدل و پهل و چهك و تفاقى مسولمانان
له دژیان چونده دهر وه و ژماره یان نریکه ی ۹۵۰ کهس بو، خوی پهروه ردگاریش
موله تی به مسولمانان دا، که- بهر گری له خویان بکه- و شهر بکه و ژماره یان له
۳۱۳ پیار تپه ری نه ده کرد و ته نیا دو نه سپ یان سیان له گه لدا بون..

خوی پهروه ردگار ده فهرمویت: ﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَتِّلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَلَئِنْ أَلَّاهُ
عَلَّ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ
وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ يَذْكُرُ
فِيهَا أَسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿الحج:

۳۹ - ۴۰ واته: خوا روخسته تی داوه بهو مسولمانانه ی که کافره کان جهنگیان له گه ل
نه کهن، روخسته تی وه لآمدانه وهو شهر کردنی له گه لیان داوه چونکه سته میان
لیکراوه و خوا توانای نه وه ی هیه یارمه تی یان بدا و سهر یان بخات به سهر نهو کافرانه دا.
نه وانه ی به ناحق له سهر مال و حالی خویان دهر کراون ته نها له بهر نه وه ی نه لین
پهروه ردگاری تاك و ته نیای نیمه ذاتی خوا به. نه گهر خوا هندی که سی به هندی
که سی تر له ناو نه بردایه، چندین په رستگای ره به نه کان و کلنیه ی گاوران و چند
که نشقی جوله که و چند مزگه وتی مسولمانان کاول نه بون که همویان ناوی خویان
تیدا ده هیتریت، به راستی خوا یارمه تی هدر که سیك نه دات که نه ویش یارمه تی نایی

خوای بدات. خوای بهیژه نه توانی یارمندی نهو که سانه بدات و هیچ شتیک رپی لینا گریت.

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْدُوا إِيَّاهُ اللَّهُ لَا يُحِبُّ

الْمُعْذِرِينَ ﴾ البقرة: ۱۹۰ واته: که چونه حدرهم و کافره کان هاتن شهریان له گهن بکهن، ئیوه ده ستریز می که نه بهوهی بهوهی پیشدهستیان لی بکهن و شهریان له گهلدا بکهن، به لام نه گهر نهوان پیشدهستیان کرد نهوا ئیوهیش لیان مدهوسن و شهریان له گهن بکهن، خودا بنیادهمی ده ستریز که ری خوش ناویت.

﴿ وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ

يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴾ النساء: ۷۵ واته: نهوه چیتان لیقهوماوه؟ بو دانیشتون؟ بوچی له پیتاوه ره زامهندی خودا ناجهنگن؟ بوچی بو رزگار کردنی نهو زن و پیاو و منداله مسولمانه بی دهسه لاتانه ناجهنگن که له مه کهکه ماونه تهوه و له سه ردهستی کافره کاندای توشی نازار و سزا دهبن و به تهواوی گهیشته گیانیا و له خودای گهوره نه پارینهوه و نه لین: خودایه رزگارمان بهرمو لهم دینه که کوتمه لیککی زالم و ستمکار دهستیان به سه ردا گرتوه و سزایان نهوه، خودایا لای خوتهوه یارمه تیمان بده و لای خوتهوه پشتیوانان بو بره خسته.

ههروه ها کاتیک گهرا بهوه مه کهکه- که به ستم لی وه دهرنرابو- ده هزار هاوه لی له گهلدا بو و سه ری داخستبو و ملکه چی خودای گهوره بو، ههروه ها فرمانی به هاوه لانی کرد، که جهنگ له گهن هیچ که سیکدا نه که نه گهر نهوان له گهلاندا بجهنگن و له هه مو نهو که سانهش خوش بو، که به سه خترین شیوه ستمیان لیکردبو و نازاریان دابو، هیچ کام له وانیشی ناچار نه کرد ببه مسولمان.

همر که سې راستگوځایانه و دادگمرانه له کتیه کاندای بگهریت، ده بییت، که میژو هیچ په حم و بهزه ییه کی-له بهرانبهر مروځ و ناژه ل و ږووهك-تو مارنه کردووه و هیچ دادگهرییه کی باس نه کردووه تنیا هی مسولمانه ږزگار کهر و فاتحه کان نه بییت.

به لگمش بو ټو قسه یه، قسه ی ټو بوبه کری سلیق (خوا لې رازی بیټ) به سه، که به له شکری نوسامه ی کورې زهیدی لهرمو: (خیانهت مه کهن، قیل مه کهن، کوشت و ږ مه کهن، کس نازار مه ده، مندالی بچوک و پیاوی به سالاجو و نافر هتان مه کوژن، هیچ دره ختیکی تهر و به بهر هم مه ږن و مه سوتین.. تنیا بو خواردن نه بییت هیچ مهر و مانگا و وشړیک سهر مه ږن، به لای گهلانیک دا تیده پهرن، که له که نیشه و پهرستگا کاندای خهریکی خودا پهرستین، وازیان لیټین و نازاریان مه ده) الطبري: ۲۲۶/۳.

هده وده (په ایمان نامه ی عومری)، که ټمه دهغه که به تی:

(به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان: ټمه ټو مافانه، که عه بدوللای کورې عومری پشه وای باوهر داران به خه لکی ئیلیا-قودس-ی داوه: پاراستی گیان و مالیان، پاراستی کلېسا و خاچ و، مروځی ساغ و نه خوش و همو گه له که ی، نایی کلېسا کانیان بکړنه جیگای نیشته جیون و ناشی تیکلرین، تمنانه ت نایت ږو بهری زهویه کانیان بچوک بکړنه وه، نایی نژیکی خاچ و هیچ مال و سامانیکیان بکمون و نایی به زور هملی ناینیان یی پهره و بکړیت و نایی هیچ که سینکیان نازار بلریت.. ټو هی لهو دهغه دا هاتووه هموی په ایمانی خودا و پټغم بهره که ی و خه لیفه کان و همو مسولمانانو له نه ستړی همواندایه) الطبري: ۶۰۹/۳.

شهر عزاران مافی نامسولمانانان له ولایي ئیسلامیدا لهو په ایمان نامه ه لټاوه که له قورئان و فرموده دا هاتون، که لیړه دا وه کو غونه هندی لهو مافانه وه کو غونه ده خه نه ږو:

۱- پاراستنی گیان، خوښی پیمان به ستر وه کو خوښی مسولمان وایه، پتغمبه ری خوا (ﷺ) ده فرمویت: (من قتل قتیلا من أهل الذمة لم يجد ریح الجنة وإن ریحها لیوجد من مسيرة أربعین عاما) أخرجه أحمد: ۱۸۶/۲، والنسائی: ۲۵/۸.

واته: هدرکه سیك پیمان به ستویهك بکوژیت، نهوا بوتی به ههشت ناکات، بوتی به ههشتیت چل سال رویشتن ده روات.

هدروه ها عدلی کوری نه بو تالیب (خوا لئی رازی بیت) ده لیت: (من کان له ذمتنا فدمه کدمنّا، و دیته کدیتنا). مسند الشافعی: ۱/۳۴۴. واته: هدرکه سیك له نیو پیمانی ئیمه دایت، نهوا خوښه که ی وه کو خوښی ئیمه یه و خوښاییه که یی وه کو خوښایی ئیمه یه.

۲- له یاسای سزاداندا، مسولمان و پیمان به ستر وه که یه کن.

۳- مسولمان و پیمان به ستر له یاسای شارستانیدا یه کسانن و مال و سامانیان وه که مال و سامانی ئیمه یه.

۴- نازاردانی نا مسولمان به ده ست و به زمان قه ده غه یه و پیوسته له نازاردان بپارێژرین و ته نانهت غیبهت کردنیشیان حه رامه.

۵- پیمان به ستن بو هه تایه ده که وینه نه ستوی هه مو مسولمانان و، هیچ مسولمانیک بو ی نییه هه لی بوه شینیتیه وه، به لام پیمان به ستوان سه ره ستن له سه ره نه وه ی به رده وام بن، یان هه رکاتی وستیان هه لی بوه شینیتیه وه.

۶- پیمان به ستوان به باری شارستانی خو یان کار ده کن.

* نهو به شهش به قسه ی (هتیری دی کاستری) کوتایی پندیتیم، که له کتیی (الاسلام: خواطر و سوانح) دا ده لیت: (.. هیچ کهس بو چونه نیو باز نه یه وه-

واته نیو بازنه ی نیسلام-ناچارنه کراوه، به لکو دله کان به تاسه و ناره زووه ووه چونه ته
ناویه ووه، نه مهش له نه نجامی نه و به هره کاریگه و ناقل رښانه بو، که له نیو قورنانی
پروژدا هه ن) لا ۳۹۹.

نیست، دوا ی نه و شتانه ی خرا نه و، نایا بو مان نیه له و که سه ی ده لیت نیسلام
نایینی توندوتیژی و شمیره.. لی پرسین: نه قلت له کوته؟!..

* * *

پیغمبرِ مہدی خوا (ﷺ) دہ فہرمویت :

(استوصوا بالنساء خيراً) رواہ البخاری

واتہ : لہ گہل تافرہ تاندا چاکہ کاربن.

ئافرهت له ديدک ئيسلامدا

نه همد نه سيم سوسه، نه ندامی کۆمهلی زانستی عراقیه، بوه ته مسولمان، له کتیبی (في طريقی إلى الإسلام) دا دهلیت (پۆسته هەرگیز نهوه له یاد نه کهین، که تا ئیسلام هات ئافرهت هیچ مافینکی نهبو، ئیسلام بۆ په کهمین جار پایه ی ئافرهتی بهرز کردهوه، له ژياندا وه کو پیاوان مافی پیدان) ۱/۱۸۷.

پاشان باس له بارودۆخی ئافرهت بهر له هاتی ئیسلام دهکات و دهلیت : (له کۆندا ئافرهت له لای عهرو ب ته نیا کالایه ک بو، ته نانهت ناوهیتانی شی سوکایه تی بو! به لێ، بارودۆخ بهم شیویه بو کاتیک (محمد) -صلی الله علیه وسلم- هات ئیر پینگه ی ئافرهتی له ناسیادا له کالایه کی بترخ بۆ ناستی که سایه تیه کی رێژدار بهرز کردهوه، که مافی ژيانیکی رێژداری هیه، ههروهک چۆن مافی خاوه نداریه تی و میراگر تیشی هیه) ۲/ ۴۲.

"مارسیل پۆزار، بیرمه ندو یاساناسیکی فمه نسیه، له کتیبی (انسانیه الإسلام) دا دهلیت : (شاعیره موسلمانه کان له رێ ئیسپانیاه مه سیحیه کانی ئه وروپایان فیری رێژگرتن له ئافرهت کرد) لا ۱۰۸.

پاشان دهلیت : ... قورئانی پیروزی باسی نهوه ی نه کردووه، که ئافرهت وای له پیاو کردووه تاوانه بنچینه یه که -خواردنی بهری دره خته که ئه نجام بدات- وهک نهوه ی له سفری ته کوینی ته وپاتدا باسکراوه، ههروه ها بیروباوه ری ئیسلامی هیچ دهسته واژه یه کی وای به کار نه هیتاوه، که له پله وپایه ی ئافرهت کهم بکاته وه، وهک

چون پیاوانی کلّیسا ئافرهت به سه ربازو یاریده ده ری شه یان داده نین، ته نانهت قورنانی پرۆز سیفاتی ره وشت به رزو ته وایتی ده داته پان دو ئافرهت : هاوسه ری فیرعه ون (ئاسیه خاتون) ومه ریهمی کچی عیمرانی دایکی عیسا مه سیح (علیه السلام) لا ۱۱۳.

ههروه ها پوژار ده لّیت : (قورنانی پرۆز و موحه حهده نه وه یان سه لماندوه، که پارێزهری مافی ئافرهتن و پرتادهن ماف خوراویت) لا ۱۴۰.

رۆجیرگارودی، بیرمه ندیککی فه ره نسی ناسراوه، به کیکه له گه وه بهرپرسانی پیشوی حیزبی شیوعی فه ره نسی بوته موسلمان و له کتیبی (دعوة الإسلام) داده لّیت : (قورنان ئافرهت به بهرپرسی به کهمی تاوان دانانیت) لا ۸۷.

پاشان ده لّیت: (... نه گهر به راوردیککی یاساکانی قورنان به یاساکانی کۆمه لگاکانی پیشو بکهین نه وادرك به پیشکه وتینکی بهرچاوده کهین، به تایهت له نه سینا و رۆمادا، که ئافرهت تیاندا ماف خوراوب) لا ۸۷.

ههروه هاده رباره ی مافی ئافرهت له ئیسلامدا ده لّیت : (له ئیسلامدا ئافرهت مافی نه وه ی ههیه به ئاره زوی خو ی مامه له به مان و سامانییه وه بکات، له کاتیکدا نه و مافه له رپاژه کانی رۆژئاوا دا- به تایهتی فه ره نسا، تا سه ده ی نۆزده و بیسته م- نه بو، هه رچی مافی میراته، راسته ئافرهت نیوه ی پیاوی ههیه، به ئام له به رانه ردا هه مو ئه رکیک (به تایهتی ئه رککی یارمه تیدانی نه ندانه کانی تری خیزان) له نه ستۆی پیاودایه به ئام ئافرهت هه یچ کام له م جو ره ئه رکانه ی له سه ر نییه، له هه مان کاتدا قورنان مافی داوا کردنی ته لاق ده داته ئافرهت، له کاتیکدا تا دوا ی (سی زده سه ده) ئافرهت له رۆژئاوا دا نه و مافه ی پنه درا) لا ۷۸-۷۹.

* هاملتون ئه لیکسانده ر جه ب، پیشه وای رۆژه لاتناسه ئینگلیزه کان، له کتیبی (المحمدية) داده لّیت: (نه وه ی هه مو جیهان دانی پتاده نیت نه وه یه، که نه و محمد

(^{١٢٣}) پله و پایوه ینگه ی شه رعی و کۆمه لایه تی بهرز کردۆته وه (لا ٣٣).

*گۆستاف لۆبۆن، پزیشک و میژونوسی فهره نسی، له کتیی (حضارة العرب) دا ده لیت : (بنچینه کانی میرات، که له قورئاندا هاتون) زۆر دادگه رانه ن، ئه مهش به بهراورد کردنی به یاسا کانی فهره نسی و ئینگلیزی به رۆشنی ده رده که ویت، ئه وه ی که شه ریه تی ئیسلامی مافی ته وای دا وه ته هاوسه ره کان-ئه وانه ی، که ده لێن مسو لمانان به باشی مامه له یان له گه لدا نا که ن- به لām ئیسلام مافی ته وای له میراتدا دا و نه تی، که هاوشی وه ی له یاسا کانی ئیمه دا نیه (لا ٣٨٩).

ههروه ها ده رباره ی به رزی پله و پایه ی ئافره ت له شه ریه تی ئیسلامدا ده لیت : (...ئیسلام پله و پایه ی ئافره تی بهرز کرده وه، به بیچه وانه ی ئه و قسه دوباره و قه وانه کۆنانه ی کوێرانه لیده درێنه وه... باشترین رینگاش بۆ درک کردن به کاریگه ری ئیسلام له سه ر مائی ئافره تانی رۆژهه لات ئه وه یه سه رنجی بارودۆخی ئافره تان بهر له هاتی قورئان و دوا ی قورئان بده ی) (لا ٤٠١).

پاشان ده لیت : (ئیسلام ئافره تی زۆر بهرز کردۆته وه و ئیمهش یه که م کهس نین، که بهرگری له و رایه ده که ی، به لکو زۆر کهسانی دی بهر له ئیمه ئه و کاره یان کرد وه) (لا ٤٠٥).

*ئیفلین گۆبۆلد، که چه خانه دانیکی ئینگلیزیه، مو سلمان بو ه، له کتیی (البحث عن الله) دا ده لیت : (ئافره تانی مو سلمان به هیچ جو رێک له مهیدانی زانست و زانیاریدا له پیاوان که مزنه بوون، ئه وه تا زانای ئافره تی مو سلمان له بواری فه لسه فه و میژو و نه ده ب و شیعو هه مو بواره کانی ژیا ن هه لکه و توون) (لا ٥١).

پاشان ده لیت : (کاتیک ئیسلام هات ئازادیه کانی بۆ ئافره ت گێرایه وه و کردیه هاوشانی پیاو، به وه ی هه مان مافه کانی ئه وی هیه و هه مان ئه رک ی ئه ویشی له سه ره و هیچ فه زل و گه وریه یه کی به سه ردا نیه، ته نیا به هیژی بازو و کار کردن و بیر تیژی

نه‌بیت، نیز بعه مافی سهرپهرشتی کردنی هه‌یه و به‌هیزی بازوی پارێزگاری
لێده‌کات و له‌به‌ره‌همی ده‌ستی خۆی پێده‌به‌خشی. هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار له
کاروباره‌کانی ژياندا هه‌مان مافی داونه‌تی له‌تموبه‌کردن و پاداشت و گه‌یشتن به‌پله
به‌رزه‌کانی دنیاو دوا‌روژ... (٨١٧-٨٢).

پاشان ده‌لیت: (نه‌گهر پیاو به‌رگه‌ی قورسیه‌کانی ژیان و ماندویتی کارکردن
بگرت و لاشه‌و لاری تێك به‌چیت له‌ پیتاو ژيانی خۆی و هاوسه‌ره‌که‌یدا ژيانی به‌خت
بکات، نه‌وه‌ تو‌زق‌الێکش له‌وه‌ که‌مه‌ر نیه‌، که‌ ناهه‌رت د‌ل‌س‌و‌ز بیت بۆ هاوسه‌ره‌که‌ی
و کاروباره‌کانی ماله‌وه‌به‌باشی راپه‌ریت) (٨١٧-٨٢).

پاشان گۆبۆلد ده‌رباره‌ی نه‌و درۆ و ده‌له‌سانه‌ی هه‌ندی نوسه‌ر ده‌رباره‌ی ناهه‌رت
له‌ ئایینی ئیسلامدا ده‌یخه‌نه‌رو ده‌لیت: (خاتو(ماری مۆنکاد) هاوسه‌ری بالێو‌زی
به‌ریتانیا له‌تورکیا له‌ په‌یامێکدا بۆ خوشکه‌که‌ی نویسیوی: (ده‌لێن ناهه‌رتانی موسولمان
دوره‌په‌ریزو داخراون، به‌لام من ده‌مه‌وی نه‌مه‌ به‌درۆ ب‌خه‌مه‌وه‌، چونکه‌ نوسه‌رانی
ئه‌وروپا هه‌ول ناده‌ن به‌ راستی بگه‌ن و به‌دوا‌یدا ناگه‌رێن.. من له‌ گه‌ل ناهه‌رتانی
موسولماندا ژیاوم و شتی وا بونی نیه‌، من گوئیستی ده‌نگوباس و روداوه‌کانیان و
شیوازی ژیانام، نه‌وه‌ی به‌چاوی خۆم دیومه‌ قسه‌ی هه‌مو نوسه‌رانی ئه‌وروپا
به‌درۆ ده‌خاته‌وه‌) (٨٥٧).

هه‌روه‌ها ده‌رباره‌ی هاندانی ئیسلام بۆ فێربونی ناهه‌رت و داواکردنی زانست
ده‌لیت: (نه‌زانی ناهه‌رتانی موسولمان له‌ گه‌ل فه‌رمانه‌کانی پێغه‌مبه‌ری ئیسلامدا
دژبه‌کن، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ری خوا فه‌رمانی داواکردنی زانستی به‌ ناهه‌رتانی کردووه‌ و
باوه‌ربون به‌ نه‌زانی له‌لای موسولمان به‌ کارێکی نه‌شیاو داده‌نیت و به‌توندی رۆبه‌روی
ئه‌و جو‌ره‌ بپروا‌په‌ر به‌ته‌وه‌، به‌مه‌ش هه‌یچ گومانێك ناهیتێته‌وه‌) (٨٦٧).

*لۆرافیشیا فاکلیتری، کچه‌ تو‌یژه‌ریکی ئیتالیه‌، له‌ کتیی (دفاع عن الإسلام)دا

دهلیت : (بو پارێزگاری کردن و رێزگرتن له دهستدریژی کردنه سهری، له سهر نافرتهی موسلمان پیوسته کراوه حیجاب بکات و خۆی داپۆشیت، جگه لهو بهشانهی، که له بهر پیوستی رهها دهرخستیان رهوايه، وهك چاره کان و دهست و پێ نه مهش پیتریزی کردن، یاخود ستوردار کردن و کپ کردنهوهی ویستی نافرتهان نییه، بهلکو بو پاراستیانه له ستم و چاوی تهماعکاری پیاوان) ۱۰۳۹.

*ویل دیوران، فهیله سوف و میژونوس و نوسه ریکی نه مریکیه، له کتیی (قصه الحضارة) دا، ده ربارهی مافه کانی نیسلام بو نافرته دهلیت :

- ۱- نیسلام پنگهی نافرتهی له ولاته عهره بییه کاندای بهرز کرده.
- ۲- دیاردهی زینده به چالکردنی نافرتهانی له ناو برد.
- ۳- له مافه دادگایه کان و نازادی رهفتر کردن بهمان و سامان نافرته و پیاوی به کسان کرد.
- ۴- مافی نهوهی داوهتی، که له مهره بواریکی رهوادا کاربکات ومان و سامانه کهشی بو خۆی بیت.
- ۵- میرات ده گریت و مافی مامه له کردنی تهواوی به سامانه کهی ههیه.
- ۶- دیاردهی مانهوه و گواستهوهی نافرتهانی له باوکانهوه بو منداله کان له ناو برد.
- ۷- مافی نهوهی داینگرد، که نافرته نیوهی نه ندازهی میراتی پیاو بگریت.
- ۸- قه ده غه یکرد نافرته به زۆره ملی ماره بگریت. ۶۰/۱۳.

پاشان دهلیت : (پلهو پایهی نافرتهی موسلمان به شتیکی زۆر گرنگ له پنگهی نافرتهانی ولاتانی نهو روپا جیا ده کریت هوه، نهویش نهو هیه، که نافرته نازادی تهواوی ههیه له مامه له کردن بهو مان و سامانهی ههیه تی و نه هاوسهری نه هیه که سیک هیه مافیکیان له مافی نهو دانیه). ۱۴۰/۱۳.

﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَمْنِ فَاَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنٍ وَتِلْكَ وَرُيْعٌ
فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَذَقُ أَلَّا تَعُولُوا﴾ النساء: ۳ واتە: وه
ئەگەر ترسان دادپەروەر نەبن، لە ماره‌ی ئەو ئافەرته بیواکانەدا ماره‌یان مەکەن ئەو
مارە بکەن لەو ئافەرته‌تانەى حەل‌آلن بۆتان دو دو یان سیان سیان یان چوار چوار، جا
ئەگەر ترسان دادگەر نەبن، ئەوا یەك ئافەرت ماره‌ بکەن، لە ئافەرته‌ نازادەکان یان
ئەو کەنیزەکانەى کە مولکتان و ئەو نزیکرە کە ستم نەکەن.

* * *

﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ
الْمِيلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾
النساء: ۱۲۹ واتە: ئێوه هەرگیز ناتوان لە نێو ژنەکاناندا دادپەروەر بن هەرچەندە
سوربن و هەولبدەن جا کەواتە بە تەواوی خوار مەبنەوه لە هاوسەری یەکیکیان، بەو
هۆیەوه وازبھێنن لەوێ تریان وەك هەل‌واسراوی لێی، نە ئەوێ میردی هەبێت نە
بەرەلا کرایت، وه ئەگەر بسازین و پارێزکار بن، ئەوا بەپراستی خوا هەمیشە لیورده
و میهره‌بانە.

* رۆجێر گارودی، بیرمەندیکی ناسراوی فەرەنسییە و یەکیکە لە گەورە

به پرسانی پيشوى حيزبى شيعى فهره نسى، مسولمان بوه، له كتيبي (وعود الاسلام) دا ده لیت : (قورئان چهندزنى بپارداوه به لام نهو دياردهيه له پيشريشدا هه بووه، نه وهى ئيسلام كردويه تى دانانى چهند به ندوباريكه له سه رى، وه كو: دادگه رى ته واو له چاودپرى كردن و پاره پيدان و خوشه ويستى و پيوهندى سىكسى، نهو ريسايانه يش نه گهر وه كو خويان جيه جى بكرين-چهندزنى ده كاته كارىكى مه حال) ۸۰ لا.

* هيتري دى كاسرى، نه فسه ره به پلهى (موقه ددهم) له له شكرى فهره نسيدا، له كتيبي (الاسلام : خواطر و سوانح) دا ده لیت : (خه لك زورپه روى ده كه ن له زبانه كانى چهندزنى له لای مسولمانان، نه گهر نه لين لهو قسانه ياندا راست ناكه ن، چونكه ئيسلام نه بو، كه له روزه له لاتدا دياردهى نابروه رى داهيتان، به لكو كارى له سه ر چاك كردن و جوان كردنيان كردوه) ۵۶ لا.

ويليام مونتگومرى وات، روزه له لاتناسىكى هاوچه رخی به ريتانيه، راگرى به شى تويزينه وهى زانسته عه ره بيه كانى زانكوى (نه دنبرا) يه، له كتيبي (محمد فى المدينة) دا ده لیت : (... چهندزنى بوو بۆ زور ئافره ت ده ره خستى تا به سه ره به رزى هاوسه رگرى بكه ن و سنورى كيش بۆ چه وساندنه وهى بپوه ژنان داده نيّت...) ۴۲۳ لا.

لورا فيشيا فاگليرى، كه چه تويزه رىكى ئيتاليه، له كتيبي (دفاع عن الإسلام) داده لیت : (... تائىستايش هيج به لگه يه ك نيه له سه ره نه وهى، كه چه ندزنى له پروى كۆمه لايه تيه وه خراپه و به ره به ستى به رده م پيشكه وته... ده توانين بلين و پيدا گرپن له سه ر نه وهى، كه له هه ندى بارودوخدا ده بته پويستيه كى كۆمه لايه تى، يا خود له كاتى دروستبوني بارودوخىكى تايه تيدا، وهك نه وهى ژمايه كى زورى پياوان له جه نگدا بكورين) ۹۷ لا.

دواتر ده لیت : (... له راستيدا شه ريعه تى ئيسلامى-كه نه مرو و ده ره كه ويت، كه

کارناسانی زۆری لهو بابهتهدا کرووه چهنهژنی بهچهندهندوباریکی دیاریکراو سنوردار کردوو، له کاتیگدا بهر له هاتنی ئیسلام به شیویه کی پهها بووه و دامالراو بووه له هموبه هندوباریک، سه ره پای نه وهش ئیسلام چه ندهما فیککی وای داوه ته نافرهت، که به هیچ جوړیک پشتر بونیان نه بو) ۹۸.

* د. ئەحمەد نەسىم سوسە، ئەندامى كۆمەلەى زانستى عىراقى، مەسولمان بوە، لە كتيبى : (في طريقى الى الإسلام) دا دەليت: (ئەوەى دەيسەلميتت، كە ئىسلام ئاينى ھەميشەيەو بۆ ھەموكات و شويتىك ھاتوو، ئەوەيەدەيىنين چەندلژنى لەزۆر جيگاي جىھانى ئىسلاميدا پەپرەو ئاكرىت، ئەمەش بەھۆى ئەو پىشكەوتەى بەسەر زۆر لە كۆمەلانى خەلكدا ھاتوو، چونكە بارودۆخى ئابورى و بارودۆخى ئىستاي خەلك، واىكردوو جىيەجىكردنى ئاستەم بىت.. ئەمەو ئەگەر لە ئىستادا پىژەى سەدى ئەو مەسولمانانە ۋەربەگرىن، كەزىاتر لە ژنىكيان ھەيە ئەوا دەيىنين، كە پىژەيەكى يەكجار كەمە) ۱۴۴، ۱۴۵/۲.

*لايتەر، تويزهريكي ئىنگليزىيە، دكتوراي لە شەرىعت و فەلسەفە و ئايناسى(لاھوت)ھىدە، لە كىيى (دين الإسلام)دا دەلىت: (ھەرچى بابەتى چەندژنىيە..بەچاوپۆشين لە سودە راستەقىنە كانى، لەھەمانكاتدا ژمارەى ئەو ئافرەتەنە كەمدەكاتەو، كە بى ھاوسەر دەمىنەو، بەتايەتى لەو شويتانەدا، كە تىياندا ژنان لە پياوان زۆرتەن، بەچاوپۆشين لەو، كە پۆزەى ئافرەتەنى سۆزانى كەم دەكاتەو و پى لە دروستبۆنى مەدالى زىنا دەگرت، ناتوانىن نكۆلى لەو بەكەين، كە زۆرىنەى مەسولمانان تەنيا يەك ھاوسەريان ھىدە و ئەمەش دەگەرپتەو بۆ پەپرەوى فرمانەكانى

(ئىسلام) ۱۱۹

هەر له دریژەی قسه کانیڤا ده‌لیت: (...محمد له نیوگه‌لیکدا له دایک بو، که له‌دایک بونی نافرته تیدا کاره‌ساتیکی گه‌وره‌ بوو، له بهر نه‌وه زینده‌به‌چالیان

دە كەرد، پىوانىش سىنورىكى دىيارىكرائىيان نەبو لە ھاسەرگىرىدا و، ئافرىتە تانىان وە كو كالايەك تەماشە دە كەردو وە كو مىرات دواى مردنى مىردە كەى بە مىرات دە گىرا بە لام ئىسلام سىنورىكى بۆ نەمە دانا، ئىر پىاو ناتوانىت لە چوار ژن زىاتىر بەئىت، نەو ەش بەمەرجى نەو ەى لە ھەمو شىكىدا يە كسانىيان لە ئىواندا بەرپا بكات، تەنانەت لە خۆشەوئىستىشدا، نە گەر تواناى جىيە جىكەردنى نەو مەرجانەشى نەبو، نەو ە نايىت لە يەك ژن زىاتىر ەبەئىت ..) ۱۱۱.

ھەروەھا دەربارەى نەو ەى، كە بىچىنە لە ھاسەرگىرىدا يەك ژنە، دەئىت : (..ھەركەسىك لىى وردىتەو ە واتە لە ئىسلام - بۆى دەرەكەوئىت، كە ئىسلام ھانى مارە كەردنى تەنھا يەك ئافرىت دەدات و پىگەى ئافرىتى زۆر بەرز راگرتوۋە، نەو ئافرىتەى پىشەر خاۋەنى ھەبو ئىستا خاۋەنى خۆيەتى، مافەكانى پارىزراون و ھەمو شىكى لە بەرژەو ەندى نەو دايە) ۱۲۲.

*ئىتىن دىنىت، رۆژھەلاتناسىكى فەرەنسىيە، لە كىتپى : (أشعة خاصة بنور الإسلام) دا دەئىت : (ئايا راستە، كە ئاينى مەسىھى بەرپارە زۆرەملىكەى بۆ يەك ژنى و پىداگىرى لەسەر جىيە جىكەردنى نەو بەرپارە توانىۋىيەتى رى لە چەندژنى بگىرت؟! كەسىك ھەيە بىوانى نەمە بلىت و بەخۆى پىنەكەئىت و پى پىنەكەنن؟! ۳۲۲).

پاشان دەئىت : (..چەندژنى ياسايەكى سىروشتىو تاجىھان ماۋە نەو ياسايەش ھەردەمىنىت، بۆيە نەو مەبەستەى مەسىھىيەكان ھەوليان بۆ دەدا پى نەگەيشن، بەلكو بەپىچەوانەو ە، خراب بەسەرياندا شكايەو ە، ئىر ھەمو جۆرەكانى ئارەزو بازى ھاتە كايەو ە.. تىۋرى يەك ژنى، كەمەسىھىيەت داواى دەكات، زۆرشتى خرابى لىپەيدا دەبن، كە دەتوانىن لە (سى) ئاكامى مەترسىدار و كارەساتدا كورتىان بكەينەو ە، نەوانىش: داۋىتپىسى و قەيرەى و مىندالى ئاشەرىن! نەو پەتا كۆمەلەيەتە

به دره و شتیانه، به هیچ شیوه یهك له وجیگایانه دابونیان نه بو، كه شه ریعه تی ئیسلامیان به ته وای تیداجیبه جی ده كرا، به لآم دواى تیکهك بونی كۆمه لگا ئیسلامیه كان به كۆمه لگا رۆژناواییه كان نه و په تا كوشنده یه بۆ نه وانیش گوازیه وه.. (لا ۳۳)

*عبداللآ كویلیم، بیرمه ندیكى ئینگلیزه و مسولمان بو له كتیى (العقیده الإسلامية) دا ده لیت : (موسا چه ندزنى قه ده غه نه كردوه، داوودیش خوى په پیره وى كردوه و به ره وای داناوه و، له ئینجیلیشدا تانه و ماوانه ی دواى قه ده غه نه كرابو.. به لآم محمد هات و زۆره وى كردنى له و بواره دا سنوردار كرد و، به هه رچۆرێك بێت چه ندزنى له ده ستورى ولآته ئیسلامیه پشكه وتوه كان دا رێسایه كى ریز په ره .. به لآم سه ره رای نه و قسه بى بته مایانه ی ده رباره یه وه ده كرىن سودو كه لكى خوى هه یه و یارمه تده رى ئافره ت بووه تا ژيانى پارێزراو بێت .. ده بى نه وهش بلین، كه چه ندزنى هه و جار هه و جار سودمه ندترو كه م زیانده له و خراپه كاریه ی گهلانى مه سیحی له ژێر په رده ی شارستانیته ت و پشكه وتنه خوازیدا نه نجامی ده دن .. باله پشدا دره ختی نیوچاوى خۆمان ده ربیتین ئینجا باز بدهینه زلی ناو چاوى خه لك) (لا ۲۲-۲۳) (بیلەر له وتاره كه یدا) ..

*ئیمیل دیرمینگه م : له كتیى (حیاة محمد) دا ده پرسیت : (كامیان باشه : چه ندزنى شه رعى و ره و، یان چه ندزنى نه یی و نا ره و؟ بیگومان چه ندزنى ده توانیت دیارده ی مه تر سیدارى قهیره یی له ره گوریشه هه لكیشیت) (لا ۳۳۱).

هەلۆستەنیک لەسەر چەندژنیی

پێشەوا محمدی ئەبوزەهرە دەپرسی : (یان چەندژنیی ڕەوا یان چەند دۆستی پەنھان!) پاشان دەلێت : (..چەندژنیی ئیسلام لە بەرانبەر خیانەتی ھاوسەری ئەوروپایە، بۆیە ئەگەر چەندژنیی قەدەغەبکەین دەبێت چاوەڕوانی زیادبونی خیانەتی ھاوسەری بکەین..) گۆفاری(العربی)ژمارە(۳۰) ۸۶۶-۸۷.

*بەراستی جیگای سەرسوڕمانە، کە زۆر خەڵک دەبینی چەندژنیی ئیسلام، کە خودا بەرەواى داناو بەخراب دەزانن، کەچی چەند دۆستی بەخراب نابینن و زینا و داوێنپەسی بەناشکرا و نەیتى بەرەوا دەبینن و هیچ سنوورێکی خودا ناپارێژن، ھەروەھا درک بە مەترسی بێ ناسنامەیی و ئەو نەخۆشیانەش ناکەن، کە بەھۆی ئەو پێوەندییە نا شەرعییانەو پەیدادەبن...

*ھەروەھا ئەوێ زیاترجیگای سەرسوڕمانە ئەوێ، کە چەندژنیی لە نایین و ڕێساکانی خۆشیاندا ھەیە، بەلام پێی نازانن و کوێرانە ڕەتی دەکەنەو. مامۆستا(محمد فوناد ھاشمی)، کە زانایەکی مەسیحییە و موسوڵمان بوو، دەلێت : (چەندژنیی تاسەدەى نۆزدەھەم لەئایینی مەسیحیدا بونی ھەبو)کنیی : (الادیان فى کفة المیزان) ۱۰۵-۱۰۶.

*لەھەمو ئەوانەش سەیرتر ئەوێ، کە ئیسلام تاکە ئایینە ڕێژەى چەندژنیی دیاریکردوو و بەدادگەریی سنورداری کردوو، ئەمەش بەلگەیە بۆ ئەوێ، کە بنچینە لە ئیسلامدا(بەك ژن)یە، سەرەرای ئەوێش دوژمنانی ئیسلام خۆیان کوێردەکەن و دەیانەوێ بەزۆری بیسەلێتن، کە بنچینە لە ئیسلامدا (چەند ژنی)یە

وینداگری له سمر نهوه ده کهن، که همردهییت ددان بهوه دا بنین، که زیانی کۆملایهتی زووری ههن .. خوای پهروهردگار دهفهرمویت : ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَمْنِ فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَتَى وَتِلْكَ وَرَبِّعٌ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَتَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا﴾ النساء: ۳. واته: وه نه گهر ترسان دادپهروهه نهبن، له مارهیی نهو نافرته بیاو کانه دا ماره یان مه کهن نهوه ماره بکه نهو نافرته تانه ی حه لآلن بوتان دو دو یان سیان سیان یان چوار چوار، جا نه گهر ترسان داد گهر نهبن، نهوا یه که نافرته ماره بکه نه، له نافرته نازاده کان یان نهو که نیزه کانه ی که مولکتان و نهوه نریکزه که ستم نه کهن.

داد گهریش بهوه ده کریت، که ههمو هاوسهره کان له پرووی: پشک و ماف و خهرجی و پۆشاک و شوینی نیشته جیون، یه کسان بن، پاشان خوای پهروهردگار له نایه تیکی تر دا دهفهرمویت. : ﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا﴾ النساء: ۱۲۹. واته: ئیوه ههر گیز ناتوان له نیو ژنه کانتاندا دادپهروهه بن ههر چه نده سور بن ههولبدن جا که واته به تهواوی خوار مه بنهوه له هاوسهری یه کیکیان، بهو هوتهوه واز بهین لهوهی تریان وه که ههلواسراوی لینی، نه نهوه میردی ههیت نه بهره لا کرایت، وه نه گهر بسازین و پارێزکار بن، نهوا بهراسی خوا ههمیشه لیورده و میهره بانه.

* نهوان پشتر له ئیسلامدا ته لاقیشیان به خراب دهزانی و قهده غه یان کردبو، به لآم نهوه تا نه مرۆ درکیان به حیکمهتی ته لاق کردووه به ناویکی تر رهوایان کردووه و له کینه که یاندا ههر به حهرامی ماوه تهوه!.. لهوانه یه هیشتا درکیان بهوه نه کردییت، که چاره سهری ههمو کیشه کانیان له پێساکانی ئیسلامدا یه و، نه مرۆ- سیهی

همرده بیت بۆ چاره سهری کیشه کانیاں له نیو یاسا جوان و داد گهره کانی نیسلامدا به دوای چاره سهردا بگهرین .

*پاشان، کارنه کردن به یاسا خودایه کان و دانانی رپسای زهمینی له جینگایاندا، جگه له نهنجامی نهخواراوو زیانبهخش و دارمانی رهوشت و بهها بهرزه کان هیچی تری لی پدیدانایت، نهمش نهوه ناگهیه نیت، که نهو کۆمه لگایانهی یاسا خودایه کانیاں بهرپسا و زهمینییه کان گۆرپوه پیشکه موتنی ماددیان بهخۆوه نه دیوه، له روی پیشکه موتنی ماددییه وه سرکه وتوبوون و نهو روپاش باشترین به لگهیه و نهو وینه یه بهرجهسته کردوه پیشکه موتنی ماددی و داته پنی رهوشت و بهها بهرزان، نه گهرپین به شیوهیه کی مهنیقی ساده و ساکار باسه که بخهینه رو و گفتوگری له سهر بکهین، ده لئین: وادابی خاوهن کتیه ناسمانیه کان-جوله کهو مه سیحی-ددان بهوه دانانین، که ناینه کهیان دهستکاری کراوه و گۆراوه، له کاتیکدا له ژێر سایه ی نهو گۆرینه چمند حوکه مک داهینراون، که نهوه ی خودا حه لالی کردوه حهرامی ده کات و نهو هیش، که خودا حهرامی کردوه حه لالی ده کات، جا کاتی دهته وی به به لگه ی عه قلی- بهی گهرانه وه بۆ به لگه ی شرعی- بۆیان به سملیتی، که نهوان حه لالی خودایان حهرام کردوه و حهرامیشیان حه لال کردوه، نهوا مهنیق پیمان دهلی با سهیری کۆمه لگا کانیاں بکهین، که نهو حوکه مانه یان تیدا پهیره ده کریت و بینین چ شوینه وارنکی لیه داده بیت، له دو روی مهنیقیدا نه مه ده خهینه رو :

یه کهم : نایاته و یاسایانه سودی بۆیان هه یه یا زیان؟ :

بۆغونه: زینا، که له شوینی چهنلژنی دایه، مه ی خوار د نه وه، قه دهغه کردنی تۆله ی داد گهرانه (القصاص)- قه دهغه کردنی ته لاق... تاد.

دووهمیان : ئایا ده توانی به کرداریش نه و حوکمانه جیبه جی بکهن ؟ :

بوغونه : نه گهر که سیک زلله به کی له رومه تی چه پت دا رومه تی راستیشی بۆر ابگری- یاخود ره هبانیته (ژن نه هیتان و شونه کردن) و... تاد. نه گهر نه و یاسایانه سودیان بۆیان هه بیت و بتوانن جیبه جیان بکهن، نه وای دیاره هه یاسا خودایه کانن و بیگومان سود به خشن، به لām نه گهر وانه بیت، بیگومان ده ستکاری کراون و گۆراون و له یاسای خودایی بونه ته پرسیای زه مینی.

"بامروؤی عاقل ده حوکمه کانی نیسلام پامینیت و کاریگه ریه کانی له کۆمه لگادا هه لسه نگیتیت و له گه ل پرسیا کانی تر دا به راوردیان بکات ناخۆ کامیان بۆ نیمه شیوتر و پرسودتر و به سۆز ترن ؟ و کامیان له گه ل فیه ته تی نیمه ی مرو فدا ده گونجیت ؟!.. نیسلام چه ندین جار و له هه مو بواره کانی زیاندا نه وه ی سه لماندووه، که تاکه ئایینه حوکمی وای له خوگر توه، که له گه ل به رژه وندییه کانی نیمه ی مرو فدا تیگنا گیرین و هیچ ریگایه کی تر جگه له نیسلام نییه بۆ بیاتنانی کۆمه لگایه کی دامه زراو له سه ر بنچینه ی دادگه ری و زانست و به زه یی - به لئ! هه ر نیسلام چاره سه ربووه و هه ر نه ویشه کلیلی چاره سه ری ناینده ی گهرو گه رته کان، هه تا نه گهر نه یارانش نه یانه وئ.

خوای پهروه دگار ده فهر مویت : ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا

أَمَّ أَمَّا لَكُمْ مَا قَرَرْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ الأنعام: ٣٨

واته : هیچ گهرو کینکی گیانه بهر نییه له زه ویدا و هیچ بالنده بهک نییه که به دو بان ده فیه ت، مه گهر وهک ئیوه ئومه تانیکن، له م کتیبه دا (لوح المحفوظ، یان قورئاندا)، هیچ شتیگمان فهراموش نه کردووه، پاشان نه وانه له روژی دوایدا لای پهروه دگاریان کۆده کرینه وه.

زانست له دیدی ئیسلامدا

(خاچپه رستان دژایه تی شتیکیان کرد که دهبر له بهرده میدا زه لیلانه کړنوش بهرن، له بهردهم شارستانییه تیک که سدهی نوژده می ئیمه به بهراورد له گه لیدا زوړ هه ژار و دواکه وتووه) فریدریک نیچه له کتبی: عدو المسیح، لا ۶۰.

(.. ئیسلام له وه دا ترسی له سهرنیه که بیر نازادده کات، به لکو سهره پای نه وه هه مو بیرو هوش داگیر ده کات) عه بدولحه کیم به حلاق (أبحث عن هوية).

*گوستاف لوبون له کتیه که ی (حضارة العرب) دا ده لیت: (ئیسلام له هه مو ناینه کانی تر زیاتر له گه ل دوزینه وه زانسته کاندای ده گونجیت و له هه مو ناینه کان زیاتر گرنگی به پاکی دهرون و دادگری و چاکه کاری و لیوردهیی و... ده دات) لا ۱۲۶.

پاشان ده لیت: (گه لیکي وه کو عه ره به مسولمانه کان له میژودا به دی ناکه ی، چونکه هه مو نه و گه لانه ی پتوهندیان به عه ره به مسولمانه کانه وه هه بوییت نه گه ر بو ماوه یه کی که میس بوییت بریکیان له و شارستانییه ته هه ر وه رگرتووه) لا ۵۸۵.

له شوینیکي دیکه شدا ده لیت: (کاریگری عه ره به مسولمانه کان له روژ هه لاتدا

به ته نیا له ناین و زمان و هونه ر خوی نابینته وه، به لکو کاریگری به رچاویان له
روشنیری و زانستیدا هه بو) ۵۹۱۹.

له (لیبری) ییه وه هاتوره، که گوتویه تی: (نه گهر عهره به مسولمانه کان له سه ر
شانوی میژو ده رنه که وتبان، نهوا بوژانه وهی نهو روپا بو چهند سه ده به ک
دواده که وت) ۵۹۱۹.

* (روژه لاتناسی نه لمانی (د. ماکس میرو هوف) ده لیت: (.. زانسته ئیسلامیه کان که
له لوتکه دابون ده دره و شانمه وه که چون مانگ ده دره و شیتمه وه و توانی نهو تاریکییه ی له
سه ده کانی ناوه ر استدا نهو روپای داگیر کردبو بره وینته وه) تراث الاسلام، توماس
ارنولد، لا ۵۰۶.

* (د. موریس بوکای) له کتبی (القران الکریم والتوراة و الانجیل والعلم) دا
ده لیت: (سه ره تا هه ستام به دیرسه کردنی قورنانی پیروژ، به بی هیچ رایه کی پیشنه و
به شیوازیکی بابه تیانه، نامانجیشم زانیی ناستی گونجانی ده قه کانی قورنان بو له گه ل
زانستی هاوچه ر خدا.. دواي لیکولینه وه یه کی هوشیارانه ی ده قی عهره بی، توانیم
لیستیکم ده سبکه ویت، که به هویه وه گه شتمه نهو نه نجامه ی که له روی زانستی
هاوچه ر خه وه قورنان هیچ زانیاریه کی تیدا نییه جینگای ره خه گرتن بیت) لا ۱۵۰.

ههروه ها ده لیت: (له سه ره تا دا لایه نه زانستیه کانی قورنان میان توشی
سه رسورپمان کرد، چونکه هه رگیز لهو پروایه دا نه بوم، که ده کری نهو نه ندازه زوژ
و جوژاو جوژانه ی بابه تی زانستیم ده سبکه ویت و هه موشیان له گه ل زانستی
هاوچه ر خدا بگونجین، نه مهش له کتیی کدا که بهر له زیاتر له سیزده سه ده نوسراوه!..
له سه ره تا دا هیچ باوه ریکم به نایی ئیسلام نه بو و به وپه ری نازادی و بابه تیانه و به بی
هیچ حو کمیتی پیشین دهستم به لیکدانه وه ی ده قه کان کرد) لا ۱۴۵.

پاشان ده لیت: (کاتی له قورنام کولیه وه به ته واری درکم بهو وه سفه

تیروته سه له ی قورئان ده کرد که بو زور دیارده ی سروشتی ده یکرد، به راستی وردی هه ندیک لهو وه سفانه منیان توشی سه رسورمان کرد، نهو جوړه شته ورده تاییه تانهش ته نها له ده قی نه سلې قورئاندا درکیان پنده کریت، نهوه منی توشی سه رسامی کرد که له گدل هه مان نهو دیدو بوچونه دپته وه که نه مړو نیمه بهرانبهر دیارده یه که هه مانه و قورئانیش به هه مان شیوه بامی کردوه، هه روه ها هه رگیز له توانای هیچ مروئیکې سه رده می محمد دا نه بووه که بیروکه یه کی سه رده تاییشی ده رباره ی نهو دیارده نه هه ییت) ۱۴۵۹.

هه روه ها له کتبی (دراسة الكتب المقدسة في ضوء المعارف الحديثة) دا ده لیت: (هه مو کاتیک نیسلام ناین و زانستی وه کو دو جمک داناون، له سه رده تادا نهو گرنگیه ی به زانست ده درا که مر نه بو لهو گرنگیه ی بهو نه رکانه ده درا که نیسلام فه رمانی پیکردبون، جیه جیکردنی نهو بنچینه یهش بو بووه ووی نهو بوژانه وه گه وره یه ی زانسته کانی سه رده می شارستانییه تی نیسلامی، که دواتر له سه رده می بوژانه وه ی نهو روپادا روژناوا سودی لیوه رگرت..) ۱۴۴.

پاشان (بوکای) ده لیت: (پیویسته نهوه مان له یادییت که له سه رده می گه وره یی نیسلام-واته له نیوان سه ده کانی هه شت تا دوازده ی سه رده می مه سیحیدا، که چه ندین کوټ و به ند خرابونه سه ر پشکه وتنی زانستی له ولاته مه سیحیه کاغماندا-ئا له وکاته دا چه ندین توپژینه وه و دوزینه وه ی گه وره و گرنگ له زانکو نیسلامیه کاندای نه نجم ده دران.. نه و سا توپژه ر نامرازی روژنبیری زور چاکی له به رده ستدا بون.. نه وه تا له قورته کتبخانه ی خلیفه به ته نیا چوار سه د هه زار کتبی تیدا بو..) ۱۴۰.

هه روه ها ده رباره ی گه وره یی زانایانی مسولمان ده لیت: (..ده ستوسی زورمان له رتی نه دپه عده به کانه وه بو به جیماون، که کلتور و ناستی روژنبیری ولاته رزگار کراوه کاغمان بو ده رده خه ن، به راستی نیمه قهرزاری روژنبیری و کلتوری

عهره بین له بواری بیرکاری و گهردونناسی و فیزیا و جیولوجیا و زانستی پرووه کی و پزیشکی و... تاد، بوّ یه کهمین جار زانست له زانکوّ ئیسلامیه کاندای خاصیه تی جیهانی بونی به خوځه وه بیځی، له و سهرده مه دا خه لک زیاتر له و سهرده مه ی ئیستامان به نایین کاریگه ربون، به لآم ئه وه پڼگر نیه له بهرده م ئه وه ی که له یه ک کاتدا باوه ردار و زانا بن، زانست برای جمکی نایین بو و پتویسته زانستیش ههرده م ئه وه خاصیه ته ی پتوه دیاربیت) ۱۴۰-۱۴۱.

*لوپس سیدیو، له کتیی (تاریخ العرب) دا ده لیت: (له سده کانی ناوه راستدا مسولمانان تاك بون له: زانست و فهلسفه و هونه ردا و گه شتبه ههرکوځیه که ئه و زانستانه یان بلاوکردونه ته وه و دواتر دزه یان کرده ئه وروپا، بوځه ئه وان هوکاری گه شه سهندن و بوژانه وه ی ئه وروپا بون).

*ههروه ها (مارتن پلینسه ر)، که له په یمانگای زانسته روژه له لاتییه کانی زانکو ی فرانکفورت وانه بیژ، ده لیت: (..ئهسته مه هه ولتیک یان به ره مه یکی مسولمانان بدوژیته وه که روژناوا به جوژیک له جوژه کان پیی کاریگه ر نه بویت) تراث الاسلام، دانراوی شاخت و بوژووس: ۷۹/۳.

*ئهحمده نه سیم سوسه، له کتیی (فی طریقې الی الاسلام) باس له ریازی زانستی تاقیکاری له لای مسولمانان ده کات و ده لیت: (ناشکرایه، که ژیا ری ئیسلامی دوربینی و بیدار بونه وه ی داهیتا وه لاساییکردنه وه ی وه لانا و دور که وته وه له گومان، به لگه و تاقیکاری نامرازی کارکردنی بون، به مهش مسولمانان بنچینه ی نه گوژپان بوّ زانسته دروست و پر سوده کان دانا و تاقیکردنه وه و تیپی کردنیان کردنه بنچینه ی توژینه وه زانستیه کان و کوځه گه ی لیکوځینه وه، به جوژیک که یوتانییه کان به سه رقالبونیان به فهلسفه و توژینه وه پیی نه گه شتن، به مهش مسولمانان کلطور و روژنبیرییه کی تاییه ت به خوځیان دروستکرد و فهلسفه یه کی ئیسلامی سه ربه خوځیان

بوخویان بنیاتنا.. ههروهك چون بنچینهیان بو زانسته سروشتیه کان و بیر کاریه کان به جوړه جیاوازه کانییه وه دانا، بهمهش له ریځه ی نهوانه وه نهو زانستنه گه یشتنه نهو روپا) ۱۰۲۶.

* له وته یه کی هاوشیوه دا(هیږیږت جورج ویلنر) له کتیه که ی(موجز تاریخ العالم) دا ده لیت: (.. زانا عه ره به کیمیا گه ره کان توانیان ریپازی زانستی تافیکاری دایتن که له وانه یه ده سه لاتیکی وا به مروډ بیه خشیت که له جیهاندا وینه ی نه بیت و نهك هه ره به سه ر جیهاندا به لکو له وانه یه ده سه لاتی به سه ر سه ره نجامی خوشیدا هه بیت) ۲۰۶۶.

ههروه ها ده رباره ی پله وپایه ی زانکو نیسلامیه کان ده لیت: (جیهانی نیسلامی به سه ده یه ك یان زیاتر پش روژناوا که وتبو، کومه لیک زانکوی گه وره یان دامه زرانده یون، که روپا کی نهو زانکویانه ده ره وه ی جیهانی نیسلامیشی تا مه ودا یه کی دور روپا که ده کړده وه و فیږخوازان له روژه لات و روژناوا و له هه مو لایه که وه بو خویتدن لهو زانکویانه ده هاتن) ۶۶۴/۳.

* ههروه ها جاك ریزلر، که تویره ریکی هاوچه رخی فهره نسییه ده لیت: (کاتیک ژیاړی پر شکوته ندی نیسلامی سه رنجی هه ندی له پیاوانی ناین و عه لمانی نهو روپای مه سیحی ږاکیشا و خه ریک یون له خوشه ویستی بو نهو نازادییه ی نهو زانکویانه هه یان یون به ره و قورته و توله یته و نیشیلیه ده چون تا له وانه ی نهو زانکو نیسلامیانه ناماده یین) الحضارة العربية، لا ۱۵۴۰.

* ههروه ها جون براند تریند، که یه کی که له پشه وایانی میژوی نیسپانیا، ده لیت: (قوتابخانه کانی توله یته له هه مو لایه کی نهو روپا فیږخوازی بو ده هاتن، نهو فیږخوازان هه به هو ی فیږبونی زمانی عه ره بی.. توانیان کتیب له عه ره بییه وه وه ربگیږنه سه ر زمانی لاتینی، به وهش به شدار یون له پیشکوه تنی زانستی له جیهاندا.. به لئ جیهان

له قوتابخانه کانی سالرنو و به خدا و دیمه شق و قورته و غمرنا تمو مهله گه دا روتشیری و زانستی له مسولمانان و هرگرت.. تاریخ العالم، سیر جون بلاوی کردوتموه. هامرتن: ۷۵۹/۵.

* خاغه تویره می ئیتالی (لورا فیشیا فاکلیری) له کتیبه کهیدا (دفاع عن الإسلام) دا پرسیارک ده کات، ده لیت: (چون ده توانین بلین: ئیسلام گه شه سەندن روتشیری سەده کانی رابردوی و هستاندوه، له کاتیکدا ده زانین که حوجره و قوتابخانه کانی ئیسلام نهوسا چرای روناکی به خشی روتشیری بون بو نهو روپا که له سەده کانی ناوهراستدا له تاریکیدا نقوم بو بون، ههروهها هزر و دیدی فهیله سوفه عمره به کان گه یشته پنگه کهکی و بهرز وای له زانایانی روژناوا کرد که شویتنی نهوان بکهون! ۱۳۰۶.

جاریکی تر پرسیار ده کات: (نایا عمره به کان نه بون که بو یه کهمین جار رپگی تاقیکاریان دا هیتا، به ماوهیه کی زور بهرلهوهی (بیگون) باس له پیوستی بکات؟! پیشکهوتنی کیمیا و زانستی گهردونناسی و بلاوکردنهوهی زانستی ئیفریقی و بههیزکردنی زانستی پزشکی و دوزینهوهی یاسا جوژاوجوژه کانی فیزیایی.. نایا ههمو نهوانه له گهورهیی و شوینهواره کانی عمره به کانین؟! ۱۳۱۶.

* ههروهها (ئیفلین گوئولد) له کتیبه کهیدا (البحث عن الله) دا ده لیت: (ئیسلام وه کو چرایه که بو بو زانست و زانیاری.. (کولتومبوس) له زانکو ئیسلامیه کانی ئیسپانیا زانی که زهوی باز نه ییه.. نهو زانکو یانه پیشوازیان له ههمو فیرخوازان ده کرد، ته نانهت جوله کهو مهسیحیه کانش، که تیاندا زانست و زانیاریان و هرگرت و پروانامهیان به دهسته هیتا) ۹۲۶.

* ههروهها دکوژر (ستانلی لین. بول) که زانایه کی شوینهوارناسی میسریه، ده لیت: (.. ههمو نهو زانستهی نهو روپا له سەده کانی ناوهراستدا به دهستیان هیتا، له

فلسفه‌فې نيفريقې و زانستې بيركارى و كيميا و گهردونناسى و پزىشكى، همويان له سهرچاوه عمره‌بپه‌كان وهرگيرابون كه وهرگيرابونه سهر زمانى لاتينى(تاريخ العالم، سير جون بلاوى كردوتموه. هامرتن: ۶۰۸/۴.

*بارون كارا دى فو، روزه‌لاتناسيكې فهره‌نسى ناسراوه له پهمانگاي كاسوليكې پاريس وانه‌ده‌لټموه، ده‌لټ: (به‌راسى عمره‌به‌كان گه‌وره‌ترين دوزينه‌وې زانستيان نه‌نجامدان، نه‌وان فيريان كردين (سفر) به‌كاربين و (جه‌ر)يان كرده زانستكي ته‌واو و پيشيان خست و بنچينه‌كاني زانستى نه‌ندازياري شيكاريان دامه‌زاند و نه‌وان زانسته‌كاني سينگوشه‌ي كراوه‌و وه‌ستاو و..يان دوزينه‌وه(تراث الإسلام، سير توماس نارنولد، ۵۶۳۶.

پاشان ده‌لټ: (عمره‌به‌كان ژيانى عدقلى و تويزينه‌وې زانستيان به‌ره‌و پنگه‌په‌كي به‌رز برد، له‌وكاته‌ي جيهاني مه‌سبحى له همدلدايو بو‌ده‌ربازبون له كوت و بنده‌كاني دواكه‌وتوبى)۵۶۳۶.

*خاغه تويزه‌ري نه‌لماني(زيگرید هوتكه) له كتيه‌كه‌يدا(شمس العرب تسطع على الغرب)ده‌لټ: (نه‌و هه‌نگاوه‌ خيرا و سهرسورپه‌نمړه‌ي نه‌وه‌كاني بيابان به‌سهر په‌يزه‌كاني ژيار و شارستانپه‌تدا نه‌نجاميان دا، كه له هېچه‌وه ده‌ستيان پټكرد، به‌راسى جينگاي به‌همند وهرگرتن و په‌ند وهرگرتنه له ميژوي هزري مروغايه‌تيدا..سهركه‌وتنه زانستپه يه‌ك به‌دواى په‌كه‌كانيان، كه كردنيه گه‌وره‌و سهردارى گه‌له شارستانپه‌كان، به‌راسى جينگاي پتداه‌لدا، تا ناستيك كه زور گه‌وره‌تره له‌وه‌ي به شارستانپه‌ته‌كاني تر به‌راورد بكرټ..)۱۴۸۶.

همروه‌ها ده‌لټ: (له‌راستيدا (روجر بيكون) و (گاليلو) و (دافيتشى) نه‌بون كه تويزينه‌وې زانستيان داهيتا، به‌لكو نه‌وانه‌ي ده‌ستپشخه‌ربون عمره‌به-مسولمانه‌كان-بون، كه-به‌پچه‌وانه‌ي برا مه‌سبحيه‌كانيان- له تويزينه‌وه‌كانيان

په نایان برده بهر عقل و تیښی کردن و لیکولینه وه و گهرانی راسته قینه.. مسولمانان گرانبهاترین دیاریان پیشکه شکرد، نهویش: (توژینه وهی زانستی دروست)، که رینگای له بهردهم روژناو ادا والا کرد تا پهی به نهینه کان بیات و نه مړوش دهستی به سهردا بگریټ.. لا ۲۶۹۷.

پاشان دهر باره ی پله و پایده ی زانایانی مسولمان ده لیت: (.. هدر نه خوشخانه یه ک، هدر ناوه نديکي زانستی نهو روژ گارهمان، له راستیدا په یکه ر و شاکاریکی هزری پون و زیره کی عهره بی- نیسلامیه.. لا ۳۱۵۷.

له جینگایه کی تریشدا ده لیت: (پزیشکی روژناو بو ماوه ی چند سده یه ک کوتی پزیشکی عهره بی بو، سهره رای سوتاندنی کتیه کانی (نبن سینا) له شاری (بازل) له کرداریکی دوژمنکاری مه سیجیدا، به لام سهره رای نهو ش روه کانی کتیخانه کان هدر گیز خالی نه بوون له کتیه کانی عهره به کان و هدردهم له گیرفانه کانی زانایان و پزیشکاندا بونیان هه بووه، به لکو هدر پاریزراو بوون و هندی جاریش تالان کراون) لا ۳۴۵۷.

*نهو به شمش به وتهی (نه سری سله ب) کوتای پتدین که له کتی (في خطا محمد) دا ده لیت: (عقلی نیسلامی و عهره بی له سهرده میکی میژودا گه یشته چ پله یه کی بهرز، یاخود له هه مو سهرده مه کانی میژودا؟.. هه مو نه وانه ش نه نجامیکی سروشتی ناموژ گاریه کانی قورنان و محمدی پیغمبری خوا بون) لا ۴۶۹۷.

*هه رکه سیک له ناینه کانی تری کوتلیبته وه نهوا لهو لایه نه وه باوه ری به نیسلام زیاد ده بیت، چونکه نه گهر سهرنجی (العهد القديم) یان (العهد الجديد) بدهی نهوا نه سته مه چاوت بکه ویته سهر نهو وشانه:

زانست- عقل- به لکه- دانایی- بیر- روانین، یاخود هدر وشه یه کی وه رگیراو یان نریک لهو وشانه.

به لآم کاتیک قورنانی پروژ ده خوینته وه، ده بینیت:

- وشه ی زانست (العلم) ۸۰ جار به ناسراو و نه ناسراو هاتووه.
- هه رچی وشه داتاشراوه کانه له وشه ی زانست (العلم) وه کو (يعلم- يعلمون- عليم- علام.. تاد، سه دان جار هاتوون.
- وشه ی بیر (العقل): نهوا وشه ی (الألباب) له جیگایدا به کارهاتووه و ۱۶ جار هاتووه.

- وشه ی عه قله کان (النهی): ۲ جار هاتووه.
- وشه ی به لگه (البرهان): ۷ جار هاتووه.
- وشه ی دانایی (الحکمه): ۲۰ جار هاتووه.
- داتاشراوه کانی وشه ی شاره زایی (فقه): ۲۱ جار هاتووه.
- داتاشراوه کانی وشه ی بیر (فکر): ۱۸ جار هاتووه.
- نهوه سه ره پای نهو وشانه ی پیوه ندیان به زانست و هزره وه هه یه، وه کو :
انظروا- ينظروا..

* نا نه مه یه نهو ئیسلامه ی گه وه زانا و پزیشک و فه یله سو فه کان لهو قوتا بخانه یه دا ده رچوون و ینگه یشتون، له وانه:

ئین نه فیس، ئین سینا، شه ریف ئیدریسی، ئین پوشد، رازی، ئین زه هر، جابری کوری حه یان، موسای کوری شاکر، عه بدولر هه حان خازن، ئین خه لدون که شوپنه جی له فه لسه فه و کو مه لایه تی و فه لسه فه ی میژودا دیاره، خوارزمی که خاوه نی لوگاریتمه، ئین هه یسه م که پیشه وای زانستی پوشنگه ری و باوکی ریازی زانستییه، هه زارانی تریش له وانه ی رولیان هه بووه له گو رینی روی جیهان بو باشترین،

له هه مو پروتیکی زانستی و کۆمه لایه تی و سیاسیی.

*گومان لهو راستیه دا نییه که ئیسلام به ته نیا - له ماوه یه کی کورتدا - توانی ژیار و شارستانییه تیک بنیات بنیت که له گه وره ترین و ته مه ن درێژترین شارستانییه ته کانی میژو بو، نهو گومانه ییش که ده لیت: (ئیسلام هوکاری دواکه وتویی مسوڵمانانه) به راستی زۆر له وه که مژره که شایه نی له سه ر وه ستان یان وه لامدانه وه بیته، چون ئیسلام - که دزی هه مو جوژه دواکه وتویییه که - هوکاری دواکه وتنی مسوڵمانان ده بیته؟!

*نه وروپا له سه ده کانی دوازه و سێزده دا هه ستا به هه لمه تیکی گه وره ی وه رگیران، که بووه بناغه یه کی به هیز بو ئه وه ی شارستانییه ته هاوچه رخه کی له سه ر بنیات بنیت، نه وه له کاتی کدا که مسوڵمانان دلسوزانه بو خوا به دوای نهو زانستانه وه بون و نهویش یاساکانی بو ده رخستن و نه یه یه کانی نشاندان، هه تا نهو کاته ش که ئیسلامیان له کاروباره کانیان وه ده رنا و دوای ئاره زووه کانیان که وتن توشی که وتن و دواکه وتویی نه بون..

(مالیکی کوری نه یی)، که بیرمه ندلیکی جهزائیرییه ده لیت: (نهو دواکه وتویییه ی ئیستا مسوڵمانان به ده ستیه وه ده نالین هوکاره که ی ئیسلام نییه، به لکو نه وه سزایه کی شیاوی ئیسلامه بو مسوڵمانان، به هووی وازه یانیان لێ نهک شوینکه وتنی).

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ مَّاءٍ فَأَخْبَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ البقرة: ١٦٤

واته^(١): ییگومان له دروست کردنی نهرزو ئاسمان و دوابه‌دوای به کداهانی شه‌و روژو جیاوازیان له کورتی و درێژی و قازانج و مه‌به‌ستدا و، له دانی بیرو هوشدا به بنیاده‌م بو دروست کردنی که‌شتی همه‌جوره، که له دهریادا هاتوچو نه‌که‌ن و قازانج به خه‌لک نه‌که‌یتن به بازرگانی و شتی تر، هه‌روه‌ها له‌و ئاوو بارانه‌دا که خودا له ئاسمانه‌وه نه‌یاریتی و زه‌وی یی زیندوو نه‌کاته‌وه پاش مردنی و سه‌وزی نه‌کا پاش وشک بوونی و، نه‌و همه‌وه گیان له به‌رانه‌ی تیدا بلایوی کردوونه‌ته‌وه، هه‌روه‌ها له رامکردن و وه‌رچه‌رخاندنی هه‌ور و با له‌نیوان ئاسمان و نهرزدا، له همه‌و ئه‌مانه‌دا نیشانه‌و ده‌لیلی گه‌وره‌یی و ده‌سته‌لاتداری و تاقانه‌یی خودا هه‌یه بو نه‌وانه‌ی خاوه‌ن عه‌قلن و بیرنه‌که‌نه‌وه.

نیسلام گرنگیه‌کی زو‌ری به‌زانست و زانیاری داوه و په‌له‌ی به‌رز راگرتوو و هانی داواکردنی داوه و فیربون و فیرکردنی به کاریکی مه‌زن زانیوه‌و له‌به‌رانه‌بر

(١) بو و ئاککردنی ئاهه‌که‌کان ته‌فسیری (نامی) دانراوی مه‌لا عه‌بدولکه‌رمی مودهریس (ره‌حمه‌نی خ‌وای لێنت) به‌کاره‌اتوو.

که مته رخه می له داوا کردنیدا هویشیاری داوهو، نادابه کانی داوا کردن و به خشین و شوینه واره کانی خستونه تهر و بانگه وازی بو کردوه، نهم بانگه وازهش له زور نایاتی فورنایدا رهنگی داوه تهر و خراوه تهر، له وانه:

یه که م: بانگه واز بو زانسته سروشتی و گهر دونیه کان:

﴿الَّذِي تَرَى أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ * وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَأَلْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ، كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾ فاطر: ۲۷ - ۲۸

واته: نایه تو نه تدیوه خوا ناوی له ناسمانه وه ناردوه ته خواره وهو بهو ناوه چهن دین بهرو بهرهمی رهنگ و جوژ جیا جیامان پینگه یاندوه؟ له کتیه کانیش چهن دین رینگاو هینلی سبی و سوری رهنگ جیا واز و رهشی فره رهش، واته نه مانیشمان دروست کردوه؟ له جوژی ناده میزادو کرم و مار و میرو و چواری و نازه لیش ههروه ها رهنگ و جوژی جیا جیامان دروست کردوه. له ناو بهنده کانی خوادا هه زانایان له خوا نه ترسن چونکه نهوان باش شاره زای کارو کرده وهی خوان و پدی به گه ورهیی خوا نه بهن. بی گومان خوا به سهر خواستی خویدا زاله و له بهنده کانی خوی خوش نه بی.

﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَّاحٍ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ﴾ الحجر: ۲۲

واته: با کاهمان به سکهری، یا بو پیوه ندو ته لقیح کردنی دارو درهخت ناردو، له ناسمانه وه ناومان بو ناردن و دامانه ده ر خواردتان، یا کردمانن به ناودیری

دارودرخت و، کشتوکالتان بهو ناوه ناودا که ئیوه خوتان نهو ناوه‌تان
هه‌لنه‌گرتوه‌و نه‌تانکردوه‌ته‌چالاه‌وه.

دووهم : بانگه‌واز بو زانستی زینده‌زانی (بایولوژیا)

﴿فَيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ * خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ * يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ الطارق:

۵ - ۷ - واته: ده‌سا با ناده‌میزاد وردیته‌وه له چی دروست کراوه؟ له‌ئاویکی
هه‌لقولاو دروست کراوه. له‌نیوان پشی پیاو ئیسکی سنگی نافرته‌وه ده‌رنه‌چی.

﴿أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى * ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى * جَعَلَ مِنْهُ الْزَوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى﴾

القيامة: ۳۷ - ۳۹

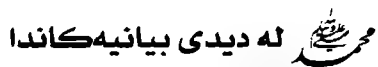
واته: نایه نهو تووی نه‌بوه له‌ئاوی پیاو نه‌هێرتیه‌وه‌و نه‌کرێته‌ مندا‌لدانی نافرته‌وه؟
پاشانیش بوه به‌پارچه‌ خوێنیک و نه‌وجا به‌پارچه‌ گوشتیک و جاخوا کردویه به‌ناده‌می
و رپکی خسته‌وه سه‌رو سیمای داوه‌تی؟ جا خوا هه‌ردوو جوژه‌که‌ی لیدروست
کردوه‌وه که‌ نیر و می یا ژن و میردن؟

سێیه‌م : بانگه‌واز بو زانستی میژو و بابته‌ کومه‌لایه‌تییه‌کان:

﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ

مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَنَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
فَمَا كَانُوا اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ الروم: ۹

واته: نایه نه‌وان به‌زه‌ویدا نه‌گه‌راون تاسه‌یر بکه‌ن سه‌ره‌نجامی نه‌وانه‌ چون بوه
که‌پیش نه‌مان بوون؟ نه‌وان له‌مان به‌هێرتربوون و زه‌ویان هه‌لگێرایه‌وه بو توو
تیدا‌کردن و دارو دره‌خت تیدا‌ناشتن و ناوه‌دانیان کرده‌وه‌و شارو لادیان تیدا‌دروست
کرد زیاتر له‌وه‌ی نه‌مانه‌ی ئیستا کردوویانه‌ و پیغه‌مبه‌رانی ئیمه‌ به‌مو‌عجیزه‌ی ئاشکراو

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحْمُودٍ﴾ ق: ۳۶ واته: خه لکی چندین سده مان بهر لهم کافرانی مه ککمه بهر باد کردو فموتاند که نموان له مان زور به میزترو به هلممتر بوون و بهولتاند گمرا بوون بو نهوی خویان پیارزون له مرگ، بهلام هیچ دهره تیکیان ده سگیر بوو؟

چوارەم: بانگه‌واز بو زانستی گهردونناسی:

﴿ نَبَارَكُ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴾ الفرقان: ٦١

واته: گموره‌یی بوّ خواجه که چند بورجی له‌ئاسماندا دروست کردوه که مه‌نزلی نه‌ستیره گموره‌که کانن و چرای روژ و مانگی روناک کهموه‌ی پّدا داناوه.

﴿الَّذِينَ رَوَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا * وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ

سیرکجا * نوح: ۱۵-۱۶

واټه: نایین چوڼ خوا حموت ناسماني چين لهسهر چين دروست کړدووه و، مانگيشي له ناسمانه کاندا کړدووه به مایه ی روناکی و خوږی کړدووه به چرای جیهان نار؟

*** دوو بانگه‌وازی تری گرنگیش ماون:**

۱- بانگه‌وازی باوهره‌یتان بهیهك خودا، ئمو خودایه‌ی هیچ دژو هاوشان و هاوبه‌شی نین...

﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَآبِ تَمَآلَوْا۟ ٱلْ كَلِمَٰتِ سَوَآءٍ بَيْنِنَا وَبَيْنَكُمْ ؕ أَلَا نَضِدُّ ٱللَّهَ وَلَا نُنَٰشِرُكُ بِهِۦ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذُ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ؕ إِن تَوَلَّوْا۟ فَعُقُولُؤُا۟ أَشْهَدُوْا۟ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ آل عمران: ۶۴

واته: بلى: ئەى كىتابىيە كان وەرن بۆ وەرگرتى وتەيەك كە ھەموو پىغەمەران و ھەموو كىيە خودايە كان يەك قسەن تىيەدار ھىچ جىاوازيە كىان نىيە، ئەويش ئەويە كە عىبادەت بۆ كەس نە كەين بۆ (الله) نەيى و ھاورىي بۆ دانەنيىن لە پەرستەدار بەتەنھا ئەو پەرستىن و، ھەندىكمان ھەندىكى ترمان نە كەينە خودا و نە پەرستىن و، جائە گەر رويان وەرچەرخاندو بە گويان نە كردى ئەوا پىيان بلىن، دەى ئۆو شاھىد بن كە ئىمە ئىمانان بەم راستىانە ھەيدو ئۆو ئىمانتان پىيان نىيە.

— خودايە كى بى وەرچەمە مندان ...

﴿وَقَالُوا۟ أَخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا * لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا * تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ ٱلْأَرْضُ وَتَخِرُّ ٱلْجِبَالُ هَدًّا * أَن دَعَا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا * وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا * إِن كُنتُمْ فِي السَّمٰوٰتِ وَٱلْأَرْضِ إِلَّا ءِآتِى ٱلرَّحْمٰنِ عَبْدًا﴾
مریم: ۸۸ - ۹۳

واته: كافره كان وتيان: خودای میهرەبان ئەولادی بۆخۆی راگرتوو. ئەى كافرىنە! بەراسقى، ئۆو بەم قسەيەتان كارىكى نارەواتان كردوو. لەوانەيە ناسمانە كان لەوقسە ناشىرىنە لەت لەت بىن و زەوى شەق بىي و كىوە كان بكەون و بپوخین. لەبەر ئەو كە نىسبەتى ئەولادىان داووتە پان خوا. بۆ خودای میهرەبان ناشى ئەولادی بىي. كەس لە ناسمان و ئەردزا نىە بەبەندەيى نەيەتە بەردەستى خودای میهرەبان.

— خودايە كى بى ھاوشیو ھاوشان ..

﴿فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا

يَذَرُوكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ الشوری: ۱۱

واته: نهو خودایه به که ناسمانه کان و زهوی دروست کردوه. هاوجوتی نیرو منی لهخوتان بو دروست کردون و، لهنازهل و رهشهولناخ بهرزو ههمو جوار پیته کیش هاوجوتی نیرو منی بو دروست کردون. لهم هاوجوت و نیرو منی دروست کردوه لهخوتان، زورتان نه کات و بلاوتان نه کاته وه بهسهر زهویدا. ههچ شقی وینهی خوا نیهو خوا خوا به کی شهواو بینایه گوتی لهههر چیه که بوتری و چاوی له ههر شتی که بکری.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ�ۥ ۚ وَالْكِتٰبِ الَّذِی نَزَّلَ عَلٰی رَسُوْلِهِ�ۥ

وَالْكِتٰبِ الَّذِی اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِیْدًا﴾ النساء: ۳۶

واته: نهی مسولمانه کان، یا نهی منافقه کان، یا نهی ئیمانداره کیتابییه کان ئیمان بین به دل و به زمان و به راستی به خودا و به پیغمبهری خودا و بهو قوربانیهی بوئی ناردوه و بهو کتیبیهی که خودا پیش محمد ناردویهتی و، لهسهر نهو ئیمان بهردهوام بن، بیگومان ههر کهس ئیمانی به خودا نهیی یا ئیمانی به مه لایکهی خودا نهیی، به پیغمبهرانی خودا یا بهروژی قیامت نهیی، ئیر ئیمانی بهههموو نهمانه نهیی یا خو بهیه کیکیان، نهوه نهو کهسه زور زور گو مرأ بووه و زور لهحق دور کهوتوه تهوه.

- نهو پیغمبهرهی خه لکی له تاریکیه وه بهره و روناکی پینمونی کرد..

﴿هُوَ الَّذِی يُنْزِلُ عَلٰی عَبْدِهٖ ءَایٰتٍ یَّتَذَنُّ لِیُخْرِجَکُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلٰی النُّوْرِ ۚ وَاِنَّ اللّٰهَ

بِکُمْ لَرَءُوْفٌ رَّحِیْمٌ﴾ الحدید: ۹

واته: خودا نهو خواجهیه که نایه تی روشن و ناشکرا نازل نه کا بوسه بهندهی
خوی بونهوهی له تاریکی نه زانی و خوا نه ناسیه وه دهرتان کاو بتاخاته روناکی باوه پرو
خواناسین و، خوابه پراسقی میهره بان و به ره حه له گهلتان.

- نهو پیغمبره ی ره حهت و میهره بانیه بو جیهانیان...

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ الأنبياء: ۱۰۷

واته: نهی محمد! تو شمان به هیچ حالی نه ناردووه به ره حهت و خیر و به ره کت نه بی
بۆهمو نه هلی جیهان بو فیر کردنی خوابه رستی و خوا به یه کزانین و فیری زانست و
رهوشتی چاک بوون.

چند راستییه‌کی زانستی له نایه‌ته‌کانی قورئان دا..

﴿ سَرَّيْهُمْ ءَايَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَهُمُ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴾ فصلت: ۵۳

واته: ئیمه لهمه‌وپاش به‌لگه و نیشانه‌کانی خو‌مانیان له جیهان و له نه‌فسی خو‌یان پیشان نه‌ده‌ین تا بو‌یان ده‌ر که‌وی قورئان راسته و که‌لامی خوا‌یه و له‌خوا‌وه ها‌تووه‌ته خوار بو‌ سهر پی‌غم‌به‌ر. ناخو‌ به‌س نی‌یه ئاده‌مزاد بو‌ گێ‌رانه‌وه‌ی له‌گونا‌ه و له‌پی‌قه‌رمانی خوا ئه‌مه که‌خوا‌ی تو‌ نا‌گای لهمه‌موو شق‌ هه‌یه؟

* * *

راستی دوزینه‌وه زانستییه‌کان له‌گه‌ل قورئانی پیرۆزدا ها‌وته‌رین، لهمه‌مان کاتدا له‌گه‌ل کتێبه‌ ناسمانیه‌ کانی تردا تێک ده‌گه‌ڕین، ئه‌مه نه‌گه‌ر ئه‌و کتێبانه — که ده‌ستکاری کراون — شق‌ وایان تێدا‌ییت!

ئه‌وه‌ی ئیستا ده‌یخه‌ینه‌پرو و هه‌ندی راستی و دوزینه‌وه‌ی زانستی سه‌لی‌ترای ها‌وچه‌رخن، له‌گه‌ل خسته‌پرو‌ی ئه‌و نایه‌تانه ئاماژه‌یان بو‌ ئه‌و راستییه‌ زانستیانه کردوه، له‌وانه :

۱ - جیا‌بونه‌وه‌ی ئاسمان له‌زه‌مین (ته‌قینه‌وه‌ گه‌وره‌که):

﴿ أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتْ رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴾ الانبیاء: ۳۰ واته: ئایا کافره‌کان نازانن که‌وا ئاسمانه‌کان و زه‌وی پارچه‌یه‌کی پێکه‌وه لکا‌و بون ولیکمان کردنه‌وه و هه‌مو شتیکی

زیندومان له‌ناو دروست کردوه دهی نایا هیشتا هر نیمان ناهیتن ؟

۲- کشانی گهردون و فراوان بونی:

﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ﴾ الذاریات: ۴۷

واته: ئاسمانیشمان به‌هیز دروست کردو نیمه نه‌توانین گه‌وره‌تریشی بکه‌ین.

۳- باران بارینی هه‌میشه‌یی و دوباره له‌ئاسمانه‌وه:

﴿وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الْآرْجِ﴾ الطارق: ۱۱

واته: سویتد به‌و هه‌وایه‌ی ناو هه‌لده‌گری و ده‌بده‌ته‌وه.

۴- ئاسمان سه‌رچاوه‌ی ئاسنه {نه‌یزه‌که‌کان}:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ
النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَصْرَفُهُ
وَرُسُلُهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ الحديد: ۲۵

واته: به‌راسقی نیمه پتفه‌مبه‌ره‌کانی خو‌ماغان به‌ مو‌عجیزه‌ی ئاشکرا و دیاره‌وه
ناردووه هه‌ریه‌که کیتابی خو‌یمان له‌گه‌ل ناردووه و سه‌نگ و ترازووی مامه‌له‌مان
له‌گه‌ل ناردووه تا خه‌لک داد به‌ریا بکه‌ن و، ئاسنیشمان ناردووه‌ته‌ خواره‌وه هیزیک
زور توندو چه‌ند جو‌ره‌ سودو قازانجی بو‌ خه‌لک تیدایه‌ نه‌ده‌واتی جه‌نگ و کشتو‌کان
و پیشه‌سازی و شتی تری لی دروست نه‌که‌ن و، نه‌و کاته‌ خوایش بزانی کی له
په‌نامه‌کی و نادیاره‌وه یارمه‌تی نه‌وو پتفه‌مبه‌رانی نه‌دا، به‌راسقی خوا به‌هیزو خاوه‌ن
عیزه‌ته.

۵۔ چینه کانی به رگه هه وا :

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ البقرة: ۲۹.

واته: خودا ئه و خودایه به پاش ئه وهی ئی وهی له نه بونه وه دروست کرد زه ویشی دروست کرد بو هه موتان، بوژیان و مانه وه تان و بو ئه وهی له پیناری قازانجی ئه مرو و سبه پینتان و، دنیاو قیامه تاندا به کاری پین و سوودی لیوهر بگرن، دواى پرووی خواستی کرده دروست کردنی ئاسمان و شته شوین به رزه کان و جهوت ئاسمانی دروست کرد، ئه و خودایه هه مو شت ئه زانی و له هه موى ئاگاداره.

۶۔ جولهی خوړ :

﴿ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴾ یس: ۳۸

واته: ههروه ها روژیش نیشانهی گه ورییی خوایه که له مه داری خو یا دی و ئه چی ئه مهیش به قه دیر و ریک خستنی خوایه که دهسته لاتی به سهر هه موو شتی کدا ئه شکى و به هه موو شتی ئه زانی.

۷۔ خریتی زه وی :

﴿ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴾ النازعات: ۳۰ واته: پاش ئه وهی زه ویشی پان و به ریلآو و (خر) کردووه.

۸۔ سوړانه وهی زه مین :

﴿ وَنَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنْفَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴾ النمل: ۸۸

واته: کپوه کانی سهر زهوی نه بیښی وا گومان نه بهی که وه ستاو و نارامن و له راستیدا وهک په له هه ور نه بزوون چونکه شقی گه وره که به جاری بجوولئ ناده میزاد هه ست به جو له ی ناکا. نه میښ کاری نهو خوا به یه که هه موو شتیکی دروست کردووه، پیگومان خوا ناگاداره له هه ر کاری که نیوه نه یکه ن .

۹- بچوک بونه وهی زهوی :

﴿أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا﴾ الأنبياء: ۴ - ۴۴

واته: نه دی نه وهنده نازانن که نیمه له هه مولا لهو زهوی به کهم ده که ینه وه؟
﴿وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّعَٰجِ﴾ الطارق: ۱۲ واته: سویند بهو زه مینه ش که درز و که لینی زوړی هه ن.

۱۱- له رزینی زه مین به هو ی بارانه وه :

﴿وَنَزَّلْنَا الْأَرْضَ هَامِدَةً فَلَمَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾ الحج: ۵

واته: زهوی ده بیښی له زستاندا خاموشه وشک و بیگیانه، جا کاتی بارانمان به سهردا باراند زهوی ږووه کی لیده ږووی، زهوی ده جو لئ و هه لده دات و بهرز ده بیت و له هه مو گپاو گولنیکی جوانی تیدا ده ږووی.

۱۳- به ربه ستی نیوان ده ریا و زه ریاکان:

﴿مَرْجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْقَاَنِ فِي تَبَارُكٍ لَا يَبْغِيَانِ﴾ فَإِنِّي آتٍ بَعْدَكُمْ فَتَأْتِيهِمْ سُحُبٌ مُّجْدِبَةٌ فَسَاءَ لِمَ أَتَاهُمْ نَارُ يَوْمٍ لَّهُمْ هَذَا﴾ النور: ۲۵

الرحمن: ۱۹ - ۲۱ واته: دوو ده ریای سوړو شیرینی ناردووه تا سنووری که تپایدا

نه گه نه يهك. له نيوان نهو دوو دهريايه دا پهرده يه كي قودره تي هديه به هوي نهو
پهرده وه هيج كام له دوو دهرياي سور و شيرينه كه ده ست دريژي ناكه به سر نهو ياندا
دهي كه واته نيوه نه ي بهري ناده ميزاد و پيريان، به كام نيمه ت له نيمه ته كاني
خوای خوتان بيواهرن و نينكاري نه كهن ؟

۱۴- تاريخيه كاني دهريا وزه رياكان و شه پوله ناوه كييه كانيان:

﴿أَوْ كَلُمْتُ فِي بَحْرِ لُجِّي بَغْشَهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ طُلُتْ
بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَكْدُهُ لَرَّ يَكْدُ بَرِّهَا وَمَنْ لَرَّ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ﴾
النور: ۴۰

واته: يا خود كرده و كانيان وهك چهند پهرده يه كي له سر يه كي تاريخي وايه
له دهريايه كي قولی بي بنه، نهو دهريايه شه پولي به سر دا ييت و به سر شه پوله كه شيا
شه پولي ترييت و به سر هموو شه پوله كانيشموه هه وريكي رهش بي تاريخستانيك بي
هه ندي به سر هه نديكي تريده. ته نانهت كه كبرا ده سي دهر كا له وانه بي له بهر تاريخي
نه ييي. راسته كه شي نهويه كه سي خوا روناكي پشه خشي هيج روناكيه كي نايي.

15- ريژه يي كات:

﴿وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَئِنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ
سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ﴾ الحج: ۴۷

واته: نهو كافرانه په له پهلتي لي نه كهن بو نهوي عه زايي خويان به سر دا بي و،
خو ايش هه رگيز پشه وانه ي وه عده ي خوي ناجوليته وه و عه زايان هه نه داو شته كه
په له پهلتي ناوي و، يهك روژي خوي وه كو هه زار سال وايه لهو سالانه ي كه نيوه
نه يان زميرن.

16- ریژهی (نه گوری) باران:

﴿وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدِرُ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ﴾

﴿١١﴾ الزخرف: ١١. واته: نهو خوايهش كه له ناسمانهوه به نهاندازهی پتويست ناری داباراندوهو بو سهر زهوی و بهو ناوه شاریکی یی بهروبوهمان زینلو کردوتهوه و له روژي قیامهتیشدا بهو جوړه نپوه زینلو ده کړیتهوه و له گوړ دهرتههیتړین.

17- دروستبونی باران:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزَيِّجُ سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدَفَ يَخْرُجُ مِنْ

خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَرٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَافِرُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ﴾ ﴿٤٣﴾ النور: ٤٣

واته: نایه تو نایینی خوا پهله هه ور پال پتوه نهی و نه یان خاته گهرو پاشان نه یانداته دهم یه که ور ټکیان نه خاو پاشان نه یانیشیتته سهریه که له که یان یی نه کا؟ جا نه یینی بارانی لیوه دائهباری و، له ناسمانهوه له کیوانی تهرزهوه که له ههوادان تهرزه دائهوه ریتی و باخ و باخات و دهغلودان و ناوه دانی هه رکه سی تارهزووی لی یی لهو تهرزانه نه گریتهوهو هه رکه سیسی تارهزوو لی یی لسی لانه داو بروسکهیش لهو هه وره دهرته چی که له وانیه تیشکه که چاوی ناده میراد کویر بکارو رووناکیه که ی بهری.

18- دیاریکردنی جوړی کوړپه لهو دروست بونی له دلپه ناویک:

﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾ ﴿٢٧﴾ أَلَمْ يَكُ نَفْثَةً مِنْ مَنِيٍّ يُتَقَى ﴿٢٧﴾ ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً مُخْلَقًا فُسُوءَى

﴿٢٨﴾ جَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى ﴿٢٨﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنْ يُخَيَّرَ الْأَوَّلَى ﴿٢٩﴾ القيامة: ٣٦

واته: ئادهمیزاد گومانی وایه ههروا بێ لی پرسینهوه لی نه گهڕین؟. ئایه نهو
تۆوی نهبووه له ناوی پیاو نههینرتهوهو نه کرته مندالدانی ئافرهتهوه؟. پاشانیش بووه
به پارچه خوینیک و نهوجا به پارچه گوشتیک و، جاخوا کردووه به ئادهمی و
رێکیخستووه و سهرو سیمای داوهتی؟. جاخوا ههردوو جوهره که ی لی دروست
کردووه که نهیرو می یا ژن و میزدن؟. ئایا نهو خوایهی نهمی کردووه ناتوانی
مردووش زیندوو بکاتهوه؟.

19- قوناغه کانی دروستبونی کۆرپه له:

﴿ ثُمَّ خَلَقْنَا النَّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْلًا
فَكَسَوْنَا الْعِظْلَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴾

المؤمنون: ١٤

واته: پاش نهوه نهو تۆوه مان کرد به پارچهی خوین، پاشان نهو پارچه خوینه مان
کرد به پارچه گوشتی، پاش نهوه نهو پارچه گوشته مان کرد به ئیسقان، نهوجا
گوشتمان کرده بهری پارچه ئیسقانه که، نهوجا کردمان به دروستکراویکی تر که نهو
مندالیه له مندالدانی دایکی دیته دهروهو له دایک نهی، ماشه لالا چهندگه و رهو
پروژه خوا که جوانترین دروستکه رێکه به خه یالی ئادهمیزادا بیت.

پسپۆرانی بواری ئیعبازی زانستی له قورئاندا چهندان کتیی باش و
سهرسوپهینه ریان لهو بواره دا نویسه، بۆ بهرچا ورونی نهو که سهی دهیهوی لهو
بواره دا زیاتر بزانی.

نهوهی لیره دا گرنگه و پتویسته نامازهی پێدهین، نهوهیه، که نهو راستیه
زانستیانهی پتغمبه رمان محمد (صلی الله علیه وسلم) له پهروه ردگارییهوه پتی

راگه یه نراون و نه ویش رایگه یاندون، له وسه رده مه دا زانراو نه بوون، نه وهش هه مو
گومانه کان پوچه ل ده کاته وه ده یسه لینی، که له لای خودا وه هاتو وه فدرموده ی
خوای هه مو پیغه مبه ران و پهروه ردگاری جیهانیانه، خوای پهروه ردگار ده فدرمویت:
﴿ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾ (١٥٥) الأنعام:

۱۵۵

واته: نه م قورپانه یش کتییکی به قازانجه ناردو ومانه بوتان په پیره وی بکن و
به گویره ی ناموزگاریه کانی بچولینه وه، خو تان له گونه بهار پیرن به لکو خودای گه وره
په حسان پی بکات.

هه‌ندگ پوک ئی‌عجازی قورئانی

لێره‌دا پێویسته هوشیاری ده‌رباره‌ی شتێک بدەین که: ئی‌عجازی قورئانی به‌ ته‌نیا ئی‌عجازی زانستی نی‌یه‌و زۆر پ‌وی ئی‌عجازی تریشی هه‌ن، له‌وانه‌:

١- کورت‌بیری:

که‌ بریتیه‌ له‌ ده‌رب‌ری مانابه‌کی زۆر به‌ که‌م‌زین وشه‌، خ‌وای په‌روه‌رد‌گار ده‌فه‌رم‌و‌یت:

﴿ وَقِيلَ يَتَٰزُۢرُ اٰبِلٰی مَآءَکَ وَیَسۡمَآءُ اَقۡلٰی وَغِیۡضَ اَلۡمَآءِ وَفِیۡ اَلۡاَمۡرِ وَاَسۡتَوۡتَ عَلٰی اَلۡجُبۡدِیۡ وَقِیۡلۡ بَعۡدَ اَلۡلَّوۡمِ اَظۡلِیۡمِۢنَ ﴾ ه‌ود: ٤٤. واته‌: جا پاش خنکانی کافره‌کان و ته‌واوب‌ونی قه‌زای خوا له‌لایه‌ن خواوه‌ به‌ زه‌وی وترا: نه‌ی زه‌وی! ناوی خ‌وت قوت بد‌ه‌روه‌. به‌ ئاسمانیش وترا: نه‌ی ئاسمان چی دی مه‌بارینه‌. ه‌روه‌ها که‌شتیه‌ که‌ له‌سه‌ر چیا‌ی (جودی) گ‌رسایه‌وه‌و ئینجا جار‌درا که‌ دوری له‌ په‌حه‌تی خودا بو‌ قه‌ومی ستم‌کارانه‌.

٢- ئی‌عجاز له‌ دا‌رشتن دا:

ده‌قی قورئانی له‌ ده‌قی شیعی و په‌خشان ده‌رده‌چ‌یت، نه‌ شیعه‌ نه‌ هوتراوه‌ی په‌جه‌زه‌ نه‌ ک‌یش و سه‌رواداره‌ نه‌ وتاره‌، له‌ هه‌مو جو‌زه‌کانی قسه‌ جیاوازه‌ نه‌ گه‌رچی له‌ هه‌مان پ‌ته‌کانیشه‌.

له‌ سپ‌ه‌ی ئ‌بن ه‌یشامدا هات‌وه‌: (هه‌ندی له‌ قوره‌یشیه‌کان چ‌ونه‌لای وه‌لیدی

کورې موغیره، دهرباره ی باس و خواسی محمد گفتو گویان له گه لدا کرد..

بیان گوت: شتی کمان پیلې دهرباره ی نهو-محمد- بیلین.

گوتی: نا ئیوه قسه بکه ن من گوینده گرم.

گویان: ده لنین: کاهینه.

گوتی: نا، سویند به خوا نهو کاهین نیه، خو ئیمه کاهینان ده ناسین، نهو قورئانه
سهر و و رته ورتی کاهینان نیه.

گویان: ده لنین: شپته؟

گوتی: نه خیر، نهو شیت نیه، خو ئیمه ده زانین شتی چییه، نهو لالا چون و
وه سوه سی شیتان نیه.

گویان: ده لنین: شاعیره؟

گوتی: نه خیر، نهو شاعیر نیه، خو ئیمه همدو جوړېکی شاعر و نه ئیمه کانی
ده زانین، ره جهز و هه زه ج و قهریزه و مهقبوزه و مه بسوته.. نه خیر نهو شاعر نیه.

گویان: ده لنین: جادوگره؟

گوتی: نه خیر نهو جادوگر نیه، خو ئیمه جادوگر و جادووه کیهان چاک
ده ناسین، نه خیر نهو فال و جادوی جادوگران نیه.

گویان: نه دی چی بلین نهی (ابا عبد شمس)؟

گوتی: سویند به خوا گوftarه که ی شیرینه! ره گی له زه ویدا و قه دی له ناسماندایه!
ئیه همر شتی که لهو شتانه ی پشو بلین همدو کس ده زانن که باتله و نادروسته.

۳- ئیعجاز له زوری واتا:

نهو واتیانه ی که به قسه ی مروثه کان دهر نابریت و واتی زور به وشه ی کهم

دهرده بریت، په روه ردگار دهه رموت: ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَلِأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ القصص: ۷. واته: خستمانه دلی دایکی موسا که به خپوی بکهو شیر ی بدهری، هدر کاتیک ترست په دابو که بین بییهن فرپی دهره ناو دهریاوه و مهترسه که هیچی به سه ری و خهفته ی بو مه خو کهوا لیت دورته که ویتوه، نیمه سه ره نجام نه یهینه وه بولای خو ت و نه یکه ی به یه کی له پیغه مهران.

له تاکه نایه تیکدا دو نه مر و دو نه هی و، دو هه وال و دو مزده ی تیده هه ن.

۴- ئی عجاز له به لکه هینانه وه دا:

به لکه له سه ر یه کتا په رسی: ﴿مَا آتَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ إِلَهٍ إِذْ أَذْهَبَ كُلَّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَمَّا لَبَّيْنَهُمْ عَلَىٰ بَعْضِ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ﴾ المؤمنون: ۹۱. واته: خوا مندالی بوخوی بریار نه داوه، چونکه هاوشیوه ی نیه و هیچ خوا به کی له خویشی به ولاره له گه ل نه بووه و نیه. نه گهر خوا به کی دیکه ی له گه لدا بوايه و هاوبه شی هه بوايه، هدر خوا به ک له خوا به کان به شه دروستکراوی خو ی نه بر د و نه بو به شهریان و نه چون به گزی یه کدا و هه ندیکیان زال نه بون به سه ر هه ندیکیاندا. خودا پاک و دوره له و قسه پروپوچانه ی نه و هاوبه شی بو خوا بریار دهرانه نه یانلین و دین به ده میاندا.

به لکه له سه ر زیندوبونه وه ی دوا ی مردن: ﴿وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۖ ثُمَّ يُعَذِّبُ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا﴾ نوح: ۱۷-۱۸. واته: خوا نیوه ی سه وز کردوه له زه ویدا به سه وز بون. پاشان نه تانخاته وه زه وی و دوباره له وی دهرتان نه کاته وه به دهر کردن.

به لڼگه له سهر بنه رته تی مروځ: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾ (٣٦) ﴿أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَنًى يُمْنًى﴾ (٣٧) ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى (٣٨) فَعَمَلَ مِنْهُ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى (٣٩) أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنْ يُحْيِيَ الْلَوْنُ ﴿٤٠﴾ ﴿الْقِيَامَةُ: ٣٦ - ٤٠. واته: نایا ناده میزاد گومانی وایه ههروا بئ لپرسینه وه لئی نه گهرین؟ نایا نه و تووئی نه بووه له ناوی پیاو نه هیتریته وه و نه کریته مندالدانی نافرته وه؟ پاشانیش بووه به پارچه خوینیک و نه و جا به پارچه گوشتیک و جا خوا کردویه تی به ناده می و رپنکیخستوه و سه روسیمای داوه تی؟ جا خوا ههردو جوړه که ی لئ دروست کردوه که نیر و می یان ژن و میردن؟ نایا نه و خوایه ی نه مه ی کردووه ناتوانی مردویش زیندو بکاته وه؟

به لڼگه له سهر نه و که سانه ی بانگه شه ی خوایه تییان کردووه: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (١٥٨) ﴿البقرة: ٢٥٨. واته: سهیری نه و که سه ناکه ن که له گه لئ پیراهیم که و ته موجه له و غه و غا ده رباره ی خوا“ چونکه خودا ده سه لاتی پیدابو له خوئی گورابو. پیراهیم پتی گوت: خودای من نه و زاته بئ و یتنه یه یه که له روژی قیامه تدا مردو زیندو ده کاته وه و له دنیا دا نه میری. نه ویش گوتی: منیش مردو زیندو نه که مه وه و زیندوش نه مرینم“ واته: مه حکوم به نیعدام عهفو نه که م و له مردن رزگاری نه بی و زیندوش نه کوژم! نینجا پیراهیم گوتی: خودای من خوړ له روژ هه لاته وه نه هیتی، تو نه گهر نازای له خوړ ئاواوه بیهیته. کابرای کافری چه نه باز مات بو و ده می بو به ته له ی ته قیو و هیچی پته کرا. خودای به خشنده کوته لئ سته مکار هیدا یه ت نادات.

له گه ل چه ندین به لڼگه ی دی له سهر بابه ته جوړ او جوړه کان.

دا به موسا خوی تهرخان بکات بۆ ئهوهی تهورات وهربگری، بهلام که ئهوهات
بۆ (میقات) و ماوهیهک بهجی هیشتن ئیوه گویره کهتان کرد به خودای خۆتان. ئیوه
بهم کاره نارهبویه ستهمتان له خۆتان کردو زیانتان له خۆتاندا . پاش ئهوه کردهوه
نالهباره عهفرمان کردن بههیوای ئهوهی بگمڕینهوه بۆ راستهڕی و سوپاسی خودا بکهن
. ههروهها یادی ئهوه بکهنمه که پاش ئهوه کارهساتانه تهوراتمان دا به موسا و لهو
تهوراتهدا شتی حق و راستمان له شتی نارهبواو ناراست جیا کردهوه چ لهبیربایهروو چ

له کردهوهو گوشتارو شتی تر، تا ئیوه ناگایی پهیدا بکهن و بکهونه سهر رڼی راست و چاکه بکهن و له خراپه دوور بکهونهوه. باسی ئهوه بکه که موسا وتی به ئوممه ته که ی: نهی پهیره وانی من بی گومان ئیوه بهوئی په رستی گویره که کهوه ستهمتان له خوټان کردو تاوانباربوون: ده له گوناوه که تان په شیمان بنهوهو بگهړینهوه بو لای خودای خوټان. نه فسی خوټان بکوژن به منع کردنی له ناروزووی به دو کرداری نارپهوا، یا هدر به راستی به کزی بکوژن چونکه ریوایت کراوه خودای گهوره له که فهاره تی نهو تاوانه دا ئه مری پی کردوون به کز بکوژن، یا نهوانه بکوژن که گویره که یان په رستوه. ئه مه بو ئیوه باشره لای خودا. خودا تهوبه ی لی قبول کردن. خودا زور تهوبه وهرگره و زور میهره بان و دهه نه یه. یادی ئهوه بکه نهوه که وتان به موسا: ئیمان ناهیتین بهوه ی که خودا قسه ت له گمل ده کات تا خودا به ره ورو نه یین. ئینجا له تۆله ی ئه م داوا نارپه وایه دا تریشقه مان لی دان و خوټان چاوتان له به کزبوو که ده مردن. له پاشاندا به نزاو پارانه وه ی موسا پاش مردنتان زیندووم کردنه وه به شکم باوه رتان به هیز پی و سوپاس و ستایشی خودای خوټان به جیهیتن. یادی ئهوه بکه نهوه که چون له ته یهدا همورمان کرده سیمر به راستی باوایه راتانه وه بو ده فعی گهرما لیان و له ناسمانه وه گه زومان بو باراندن که وهک ههنگوین شیرین بو. ههروه ها په لموه ری شه لاقه شیمان باراند به سه رتاناو پیمان وتن: ده ی بخون له و رۆزیه پاکه که بومان ناسان کردوون. که چی سوپاسی خودایان نه کردو شو کرانه بژیر نه بوون. نهو سپله یی و سوپاس ناگوزاریه یان زیانی له ئیمه نه دا به لکو بو خوټان خراپ بوو زیانیان له خوټان دا.

ههروه ها چیروکی مریه می کچی عیمران، ده فهرمویت: ﴿ذَٰلِكَ مِنْ أُنْبَاءِ الْغَيْبِ

نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْمُلُ مَرَمَ وَمَا كُنْتَ

لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَمْرَيْمُ إِنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٥﴾ آل عمران: ٤٤ - ٤٥. واته: نهوانه ی پیم گه یاندی نه ی پتغمه به را دهنگوباسی عالمی غه یین و به وه حی بو مان ناردوی. نه گهر ناگادارمان نه کردیتایه نه تده زانین. تو لای نهوان نه بوی که زه که ریو زانایانی (بیت المقدس) قورعه یان نه کرد تا بزنان سهر پهرشقی مهربم بهر کامیان نه که ویت؟ تو له لایان نه بوی که له سر نهو مه سه له یه له ناو خو یاندا بو به ده مه قالیان و له سر به خپو کردنی مونا فسه ی یه کز یان نه کرد. یادی نهو به که نه وه که فرشته به مهربمی وت: نه ی مریه م خودا مژده ت پتده دا که کور پکت نه یی به که لیمه ی خودا و به نه مری (کن فیکون) بی باوک. ناوی ناز ناوی مه سیحه و ناوی نه سلای عیسای کوری مهربمه. لای خودا خاوه ن پایه یه و له دنیاو قیامه تدا یه کی که لهوانه ی له خودا وه نزیکن و پایه ی تاییه تیان هه یه.

چهن دین چپروکی تری وه کو یارانی نه شکوت و ذي القرنین و... تاد.

نهو هه والانه هی پتغمه بهرانی گهلانی تره و له کتیه کانیا ندا هاتون به لام ده ستکاری کراون و گوزاون و قورنان بوی راستکردونه توه.

٦- تبعجازی هه والدان به وه ی که له تاینده دا روده دات:

بریتیه لهو هه والانه ی غه یین و هاتونه تده ی، خوی پهروهر دگار فهرمو یه تی: ﴿غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿١﴾ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿٢﴾ فِي ضِعْفٍ مِّنَ الْأَمْرِ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾﴾ الروم: ٢ - ٤. واته: رومیه کان شکان. له ولاتی نزیک له ولاتی عهره به کاندای نه م رومیانه، پاش نه م شکانه یان، زال نه بنه وه به سر نهوانه دا که شکاند بونیان که فارسه کانن. له ماوه ی چهن د سالی کدا. سهره نجامی کاری له مه و پتیش بو خوا بو وه له مه و پاشیش

هه‌بوته‌وه. سه‌ره‌نجامی کار هه‌ر بو‌خوا خۆیه‌تی. جا نه‌و پۆژه که پۆمیه‌کان زالی نه‌بن به‌سه‌ر فارسه‌کاندا. مسوڵمانان شاد نه‌بن.

پاسقی نه‌و پوداوه‌یه، که ولاتی پۆم-ی مه‌سیحی- له به‌رانبه‌ر ولاتی فارس-ی بت په‌رست-دا له جه‌نگینکدا که له سالی ۶۱۴ ز له‌نیواناندا پویدا، له‌و جه‌نگه‌دا پۆمه‌کان شکستیان خوارد، به‌مه‌ش مسوڵمانان خه‌مباربون و بی‌اوه‌ره‌کانیش خۆشحال‌بون و به‌ مسوڵمانانیاں ده‌گوت:

(پۆمه‌کان خاوه‌ن کتێب و ناگر په‌رستان) مه‌جوسه‌کان به‌سه‌ریاندا سه‌رکه‌وتن، ئیوه‌ش ده‌لێن که به‌ کتێبه‌که‌تان به‌سه‌رماندا سه‌رده‌که‌ون، وه‌ک چۆن فارسه‌کان شکستیان به‌ پۆمه‌کان خوارد ئیمه‌ش ئاوا به‌سه‌رتاندا سه‌رده‌که‌وین) تفسیر ابن جریر الطبری ۱۷-۱۶/۲۱.

خوای په‌روه‌ردگار نه‌و چه‌ند نایه‌ته‌ پیروژه‌ی ناره‌ خواره‌وه، که تێاندا مژده‌ ده‌داته مسوڵمانان که نه‌و شکسته‌ی پۆمه‌کان سه‌رکه‌وتنیکی به‌دوادا‌دیت له‌ ماوه‌ی چه‌ند سالی‌کدا، که به‌ سی‌ تا نو‌ سال مه‌زهنده‌ ده‌کرا.

ئه‌مه‌ له‌ کاتی‌کدا‌بو، که هه‌مو هو‌کاره‌کان بیهێزی و دوری ئه‌م سه‌رکه‌وته‌ی پۆمه‌کانیاں به‌دور ده‌زانی به‌هۆی بیهێزی پۆمه‌کان و به‌هێزی فارسه‌کان، به‌لام خودای په‌روه‌ردگار به‌لێنه‌که‌ی به‌جیه‌تیا و له‌ سالی ۶۲۲ ز سه‌رکه‌وته‌که‌ هاته‌دی.

هه‌روه‌ها خودای په‌روه‌ردگار فرمویه‌تی: ﴿أَمْرِ قَوْلُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ﴾ سِیْهَرْمُ لَجَمْعٌ وَيَقُولُونَ الدُّبْرُ ﴿١٥﴾ القمر: ٤٤ - ٤٥. واته: یاخود ئه‌لێن: ئیمه‌ کو‌مه‌لێکین زالین و که‌س ناتوانی بمانه‌زیقی. ئه‌م کو‌مه‌له‌ کافره‌ له‌مه‌ولا له‌ جه‌نگدا ئه‌به‌زن و پشتی بیهه‌لنه‌که‌ن.

ئه‌وه‌ش له‌ جه‌نگی به‌در بو.

ههروهه دهربارهی کوچی پتفه مبهری خوا (ﷺ) له مه ککهوه بو مه دینه ده فهرموت: ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ القصص: ۸۵. واته: بیگومان نهو خوا بهی قورنانی له سهر تو فهرز کردووهو بو ی ناردوی و پیوستی کردووه له سهرت که ره فتاری بینکیت و بیگهینی به خه لک و تیکوشی بو بلاو کردنهوهی، نه تگهیرتهوه بو نهو شوینهی که لئی هاتوی که شاری مه ککهیه. توش به خه لکی ده ورپشت بلی خوی من له هه رکهسی تر چاکر نه زانی کی ریتمای بو خه لک هتاوهو کی له گومرای ناشکر ادایه.

خوی پهروه دگاریش له سالی فهتخ گهیرایهوه بو مه ککه: ﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّسْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا﴾ الفتح: ۲۷. واته: بیگومان خوا راستی کرد له گه ل پتفه مبهری خوی لهو خهوه راسته دا که دیوی و به گویرهی نهو خهوه ئیوه به ئیزنی خوا نه مین و بی ترس نه و ته ناو مه مسجد و لحرام و هه ندیکتان سهرتان نه تاشن و هه ندیکستان موی سهرتان کورت نه که نهوهو له کهس ناترسن، خوا شتیکی نه زانی که ئیوه نه تانه زانی، بو به چونه مه ککهو هاتنه دی خهوه کهی دواخست بو سالیکی تر و بیتجگه له وهش فهتجیکی نزیکی شاری مه ککهی پر یاردا.

چه ندین نایه تی تری لهو جو رهش هه ن.

۷- ئیعجازی باسکردن و ده رخستنی ئه وهی له ناو دلاندا به:

باسکردنی نهو شته نهیئی و په نهانانهی به سهر دلی مروغه کاند ادیت و جگه له پهروه دگاری زانا به دله کان، هیچ کهس پشان نازانیت، ده فهرموت: ﴿وَإِذْ هَمَّتْ

مَلَأَفْتَانٍ مِنْكُمْ أَنْ تَفْسَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾ آل عمران:

۱۲۲. واته: نا له و کاته‌دا که دو تاقم له ئیوه، به‌نوسه‌له‌ی خه‌زهره‌ج و به‌نو حاریسه‌ی نه‌وس خه‌ته‌ره‌ی نه‌وه هات به دلیاندا که بیهیزی پيشانده‌ن و برس‌ن و نه‌وه‌نده‌ی نه‌ما‌بو دوا‌ی جه‌ماعه‌تی ئی‌بو ئوبه‌ی بکه‌ون و هه‌لین، به‌لام خودا له‌و خه‌ته‌ره‌یه پاراستی و له جه‌نگدا به‌رده‌وام بون. نه‌بی مسو‌لمانان هه‌ر پشت به خودا به‌سه‌ن و دوا‌ی یارمه‌تی و سه‌رکه‌وتن ته‌نها له‌و بکه‌ن.

به‌یه‌یه‌وه‌ی هیچ گو‌فتار و کرداریک نه‌ج‌ام به‌ه‌ن.. هه‌روه‌ها فه‌رمویه‌تی: ﴿وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَوَدُّونَ أَنْ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ﴾ الأنفال: ۷. واته: با‌سی منه‌ت و نیعه‌تی خودا بکه‌ن به‌سه‌رتان که چو‌ن به‌لنی پ‌دان یه‌کی له‌و دو کو‌مه‌له‌تان بکاته‌ه‌ن، ئیوه هه‌رتان نه‌کرد ناسانه‌که‌تان ببوا‌یه به‌نسیب. خوداش نه‌یویست ئایینی خو‌ی به‌رزبکاته‌وه‌و قسه‌ی جی‌گیر بکات به‌وه‌حی و به‌یارمه‌تیدانی مه‌لائیکه‌و، کافره‌ به‌دنیا‌زه‌کان بن‌ر بکات و هیز و توانایان نه‌هیل‌یت.

هه‌ر به‌ه‌جۆره‌ش بو، که په‌روه‌ردگار با‌سی کردبو، چه‌ندین ئایه‌تی تری له‌م شیوه‌یه‌ش هه‌ن.

۸- ئیعه‌جازی پارێزرانی و ده‌ستکاری نه‌کردنی:

قورانی پی‌رو‌ز به‌ وشه‌و ده‌ق و واتا بو‌مان گوا‌زاراوه‌ته‌وه، پ‌غه‌مه‌بری خوا (ﷺ) وه‌ك خو‌ی به‌ پ‌شه‌واکانی گه‌یانده‌وه‌و، نه‌ وشه‌یه‌کی فه‌وتاوه‌ و نه‌ واتا‌یه‌کی گو‌پاوه‌ و نه‌ ریزه‌بن‌دیه‌که‌ی شی‌واوه، پارێ‌زراوه‌ له‌ هه‌له‌ و گو‌پان و، گو‌پانی کات و دوری شو‌ن کاری تیناکات، له‌ کاتی‌کدا کتیه‌کانی تر ته‌نیا هه‌ول‌ی پارێ‌زرا‌نی واتایان دراوه‌ نه‌گه‌ر وشه‌کانیشیان گو‌پا‌ییت.

۹- ئیعبجازی واتای جوړاوجوړ و گوړاو و بونی واتای هاوشیوه له

سوره ته کانی تردا:

له سوره ټیکدا له مزده و بهلین ده چټه سهر ناگدار کړدنه وه و توقاندن، له ناره زو کړدن بهره و ترساندن، له راپوردو بهره و ناینده، له چپړوک بو په ند، له حوکم و برپار بو گفتوگو و دهمه ته قی، نه له واتا لاده دات نه لسی دوردده که وپته وه.

۱۰- ئیعبجاز له شیوازی ره وانییژییه که یدا:

کورت و دریژی نایه ته کانی له شیوازه که ی دوری ناخاته وه، ههروه ک چون رټک و پټکیه که یشی لاندات، له کاتیکیدا دهقه کانی تری شیعر و په خشان نه گهر به شه کانیان کورت و دریژی ټیکه وت کیش و سهروایان ټیکده چټ و ده شیویت.

۱۱- ئیعبجاز له ئاسانی له بهر کړدنی:

قورثانی پروژ له سهر هه مو زمانیک ئاسان و ره وانه، ته نانه ت که سی غهیره عه ره یش ده توانیت له بهری بکات و کټیه کانی تر وه ک قورثان له بهر کړدیان ئاسان نییه.

۱۲- ئیعبجازی قورثان له بهر زبون و سهر که وتنی به سهر هه مو جوړه

دهقه ره وانه کانی شیعر و په خشان:

به وهی که هیچ زیاد کړدن و کم کړدنیک قه بول ناکات، له سهرده مانیکدا که قسه ی ره وانی ره وانییژان و زمانزانانی تیدا بهر بلناو بو، ده بیی هه مو نه وانه له روه روه بونه وهی قورثان و هینانی هاوشیوهی قورثان شکستیان خوارد، ههروه کو خوی په روه ردگار ته حه ددای کړدون، ده فهرمویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ نَقُولُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^(۳۳) فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿الطور: ۳۳ - ۳۴. واته: یان نه لین: نه م

قورئانهی بوخوی ههلبه ستووه. نهخیر نه مانه تا قمیکن ئیمانیا نیه دهی با قسه به کی وا بهین نه گهر راست نه کهن.

جا کاتی نه یانتوانی، په ته که ی بو درێژ کردن و داوای لیکردن ته نیا ده سوره تی هاوشیوهی قورئان بین: ﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيْنَ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿١٣﴾﴾ فَالَّذِيْ يَسْتَجِیْبُوْا لَكُمْ فَاَعْلَمُوْا اَنَّمَا اُنْزِلَ بِعِلْمِ اللّٰهِ وَاَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿١٤﴾﴾ هود: ۱۳ - ۱۴. واته: یاخود نه لێن نه قورئانهی به ده م خواوه ههلبه ستووه و هی خودا نیه! بلێ ده نه گهر نازان و نه توان ۱۰ سوره تی ههلبه سزای وهك سوره ته کانی نه و بین و بو نه م مه به ستهش بیجگه له خودا کیتان نه وی بانگی بکه ن و داوای یارمه تی لیکه ن. جا نه گهر پێیان نه کرا نه و زوْر چاك بزانی نه و قورئانه پیروژه به جوړی نازل کراوه هه ر خودا خوی نه زانی و زوْر چاك بزانی هیچ په ر سزاوێکی راسته قینه نیه خودای تاك و ته نیا نه بی. ئایا ئیوه که بوتان ده رکته قورئان موعجیزه یه، له سه ر ئایینی ئیسلام به رده وام نه بن؟

کاتی نه و جاره ش شکستیان خوارد داوای لیکردن که ته نیا سوره تیکی هاوشیوهی قورئان بین: ﴿وَ اِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰی عَبْدِنَا فَأْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٢٣﴾﴾ اِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِيْنَ ﴿٢٤﴾﴾ البقرة: ۲۳ - ۲۴. واته: نه گهر دودلن له راستی نه و قورئانهی نار دومانه ته خوار بو سه ر به ندهی خو مان، به وتاری ناده میزادی نه زانی، دهی نه گهر وایه و نازان تا قه سوره تیک له وینه ی نه و قورئانه بین و بیجگه له خودا هه مو نه وانه ش بانگ بکه ن که به یاری ده ده ری خوتانیان نه زانی تا یارمه تیان به ن. بیگومان به هه موتانه وه ناتوان وینه ی بین. نه گهر نه وه تان پینه کرا

که بنگومان پښتان ناکړیت، ده خوتان لهو ناگره پارێژن که سوتهمه‌نیه‌که‌ی
 ناده‌میزاده و نه‌و بته به‌ردانه‌یه که له دنیا‌دا نه‌یان‌په‌رستن و به‌ته‌مای قازانجیان. نه‌و
 ناگره بو کافران ناماده‌کراوه.

نه‌و تا له‌کاتی هاتنه‌خواره‌وه‌ی قورئان تا ئیستا زمانی عه‌ره‌یی به‌چه‌ندین ڕۆژ و
 گۆڤران‌کاریدا تپه‌ریوه، له به‌رزبونه‌وه و نزم بونه‌وه‌و فراوان بون و ته‌نگ بونه‌وه و
 چالاک بون و خاوبونه‌وه‌و شارستانییه‌تی و ده‌شته‌کییه‌تی، به‌لام سهره‌رای نه‌وه‌ش
 قورئانی پیرۆز هه‌ر به‌ به‌رزی ماوه‌ته‌وه‌و، نور و هیدایه‌ت په‌خش ده‌کات و په‌وانی و
 گه‌وره‌یی ده‌به‌خشی و ناسکی و جوانی لێده‌چوێ و تائیتیش قورئانی پیرۆز نالای
 ئیعجازی شه‌کاوه‌یه‌و ته‌حه‌ددای هه‌مو جیهانیان ده‌کات که هاوشیوه‌ی بێن،
 ده‌فه‌رمویت: ﴿قُلْ لِّیْنَ اَجْتَمَعَتْ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا یَاتُوْنَ
 بِمِثْلِهٖ وَلَوْ کَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیْرًا﴾ الإسراء: ۸۸. واته: تو بلی: نه‌گه‌ر هه‌مو
 ئیسان و جین کو بیه‌وه بو نه‌وه‌ی وینه‌ی ئه‌م قورئانه بێن ناتوانن وینه‌ی بێن،
 هه‌رچه‌ند له‌ناو خوشایاندا پشی یه‌که‌ر بگرن.

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَحْدُثُ لَهُمْ مَكْتُوبًا
عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ
عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ
وَعَزَّزُوا وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُقْلِحُونَ ﴾

پښتوانی تایین

*نیراهیم نه محمد فیلوئیس: قهشه یه کی مژده دهر بو، له سالی ۱۹۱۹ ز له نه سکه نده ریه له دایک بووه، ماسته ری له تاینناسی (لاهوت) دا له زانکوئی (برنستون) ی نه مریکی وه رگرتووه، ههروه ها چهند پروانامه یه کی به رزیشی له کولتیزی لاهوتی میسری به ده سهیتاوه، نه رکی فه رمی به مه سیحی کردن و کار کردن له دژی نیسلام بو، به لام قولبونه وهی له نیسلام به ره و نیسلام پرتیمونی کرد، به مهش له سالی ۱۹۵۹ ز به فه رمی مسولمانتی خوی راگه یاند و ژماره یه کی زور خه لک له سه رده ستی مسولمان بوون و خوی پهروه ردگاریش حه جی مالی پیروزی خوی به قسه مت کردووه.

نیراهیم دهر باره ی گه شته که ی به ره و نیسلام ده لیت: (له کوتگره یه کی مژده دهری مه سیحیدا بانگه یشت کرام تا قسه بکه م، له و کوتگره یه دا زور قسه م کرد و هه رچی قسه ی خراب و تانه وته شهر بو له دژی نیسلام گوتم، دوا ی نه وه ی قسه کام ته و او بوون، له خوتم پرسى: له به رچی من نه و قسه انه ده که م له کاتیکدا ده زانم درو ده که م؟! بوته به ر له کوتایی هاتی کوتگره که موته م وه رگرت و گه رامه وه ماله وه، هه مو گیانم ده له رزی، زور په شوکا بوم، نه و شه وه تا به یانی له کتیبخانه که مدا خه ریکی خویندنه وه ی قورئان بوم، زور له سه ر نه و نایه ته راوه ستام و زور کاریگه ری له سه ر دانام، نه و نایه ته ی که ده فه رمویت: ﴿لَوْ أَنزَلْنَاهُ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَشْيَةً مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ الحشر:

۲۱. واته: نه گهر ئیمه نهم قورئانه مان بناردایه ته خواره وه بۆ سهر کیۆی له جیاتیی نهوهی که بۆ سهر ئاده میزادمان ناردووه ته خواره وه، نهو کیۆهت نه دی له ترسی خوا سامی لی نیشتهووه پارچه پارچه بووه، ئیمه نهم جوړه نموانه نه هیینه وه بۆ خه لک به هیوای نهوهی بیرکهنه وه له خوا له توانایی خوا له دواړۆۆ پاداشت و سزای نهو دنیا.

ههر لهو شه وه دا برپاری خۆم داو مسوڵمان بوم، پاشان ههمو منداله کانیشم له گه لندا مسوڵمان بون).

له بهر ههمه کانی: (محمد في التوراة والإنجيل والقرآن، المسيح إنسان لا إله، الإسلام في الكتب السماوية، اعرف عدوك إسرائيل، المبشرون و المستشرقون في العالم العربي الإسلامي).

* ماری واتسون، خاغه ماموستایه کی لاهوتی نه مریکیه، زۆربهی ته مه نی له کاری مژده ده ری له نیوان لوتس ئانجلوتس و فلیپین به سه بر دوه.

پوژیکیان هاوپییه کی دوازه نامیلکه ی له سه ر ئیسلام پێداو نه ویش بۆ ماوه ی ههفته یه که خه ریکی خوێندنه وه یان بو، له کوتاییشدا بوی ده رکهوت که ئیسلام ئایینی راسته و خودا یه که و هاوبه شی نیه و ههر نه وه له گونا و تاوانه کان ده بو ریت.

له ته مه نی چل سالی دا مسوڵمان بو و بووه هوکاری مسوڵمان بونی کوره که یشی کرێستو ئه ر.

کاتیک ده رباره ی هوکاری مسوڵمان بونی پرسیاری لیکرا، گوتی: ئیسلام باشترین و ته و او ترین رییازی ژیا نه .. نهو نهو پیوه ره یه که ههمو بواره کانی ژیا نی ئابوری و کو مه لایه تی و .. تاد پێده پیۆرین.

ههروه ها گوتویه تی: (من بو ماوه ی ههشت سال ئایینی مه سیحیم خوێند و به

ههفتهیهك مسوڵمان بوم).

وتهیهکی جوانی ههیه ده‌لێت: (پوژی مسوڵمان بوم، پوژی له‌دايك بوغه)
رجال و نساء أسلموا، لا ١٣٢١.

* کینیث جینکینز (عبداللہ فاروق) قەشەبەکی ئەمریکی بو، یەکیک بو له
لایەنگرە دەمارگیرەکانی ئایینەکی، زۆر پرسیار هەبون کە نەیتوانی له ئایینەکەیدا
وەلامەکەبانی دەستبەکویت، زانیاریەکانی لەسەر ئیسلام لەو تێپەری نەدەکرد کە
لای و ابو کوتمەلێک رەشپەست نایینکی تاییەتیان بوخوێان دروستکردوو و نایینکە
جگە له خۆیان کەسی دی قەبول ناکات، بەلام کاتێک گەشتی کرد بەرەو سعودیە
بۆی دەرکەوت کە ئیسلام نایینکە هەمو چین و توێژێک لەخوێدەگرت، نەوێش
نارەزوی ناسینی ئەو ئایینە لەلا دروستکرد و لەرێگەی قورئانی پێروێز و ئەو کتێبانە
له یەکیک له مسوڵمانانی ئەوێ وەرگرتبو وەلامی هەمو ئەو پرسیارانە دەستبەکووت
کە بەدرێژایی ژبانی بەدوایاندا دەگەرا، تا لەکوئاییدا مسوڵمان بو و ئیستایش کاری
بو دەکات، ده‌لێت:

(وەلامی کێشەکانی مەسیحیەکانت له‌لای مەسیحیەکان خۆیان دەستبەکووت)
چونکە زۆربەکی کات ئەوان خۆیان هونکاری کێشەکانیان.. بەلام له ئیسلامدا
چارەسەری هەمو کێشەکانی مەسیحیەکان و مەسیحیەت و هەمو ئایینەکانی تری
جیهانت دەستبەکووت. رجال و نساء أسلموا، لا ٤٥٥.

* ئیسحاق هیلال مەسیحی، قەشەبەکی میسری بو، له سالی ١٩٥٣ ز له‌دايك
بووه، بانگخوازی کلیسا و سەرۆکی فەخری کوتمەلە پێزگارکردنی خەلکی میسر
بو له ئەفریقا و پوژناوای ئاسیا، ده‌لێت: (پوژیکیان چاوم کەوتەسەر
سورەتی (الإخلاص): ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ یێداربومەوه و گیانی لەرزاند، هەر ئەو

سوره تهم دوباره ده کرده و ته له بهرم کرد، کاتیک ده خوینده و ههستم به ناسودهیی دهرون و نارامی دل و دلخوشتی گیانم ده کرد.

روژیکیان که له بهردهم کورسی دانپیدانان دانیشبو تا دانپیدانانی نهو که سانهی گوی لیبت که باوهریان بهوه ههیه که لیخوشتبون له تاوانه کان به دهستی قهشه کانه“ لهو کاته دا نافرته تیک هاته لای و داوای لیخوشتبونی ده کرد، بهرله وهی یهك وشه بلیت نایه تی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ده که ویته دلوه، ده لیت: (زمانم لال بو، زور به کول گریام، ده مگوت: نهوه هاتروه تا داوای لیخوشتبون له من بکات، نه دی کی له روژی قیامه تدا له تاوانه کانی من خوشده بیت؟! تا له دوایدا موسلمان بو. رجال ونساء أسلموا، لا ۷.

* ناجیمو راموتی، له غانا له دایک و باوکیکی مهسیحی له دایک بووه، که ههردوکیان نه ندای کلنسی (البعثة المتمدنية) له قوتابخانه مژده ده رییه کانددا خویندویه تی، کاتی ته مهنی گه یشته بیست سال وه کو مژده ده ریک دهستی به کار کرد، روژیکیان کتیبکی له سهر ئیسلام خوینده ووه که یه کیک له هاوړیکانی پی دابو، هه له گهړان به دواي راستیدا بهردهوام بو تا له پایزی ۱۹۶۳ز موسلمان بونی خوی راگه یاند. رجال ونساء أسلموا، لا ۵۴.

* به شیر نه حهده شاد، له سالی ۱۹۲۸ز له خیزانیکی مهسیحی هیندی له دایک بووه، باوکی (ماتياس) مژده ده ریک مهسیحی بو“ له بهر نه وه ههولی ده دا کوره کهیشی هه مان رپچکه بگریت و، له سالی ۱۹۴۷ز خویندنه کهی ته واکرد و دهستی کرد به کاری مژده ده ری له (لاهور)، به لام-وهك زور کهسی تر- باوه ری به نایینه کهی له ده ستدا و دواي بیست سال له گهړان و ئیش و نازار له حوزهیرانی ۱۹۶۸ز موسلمان بو. رجال ونساء أسلموا، لا ۱۹.

*عیززهت ئیسحاق موعه وویز (محمد نه محمد ریفاعی)، قه شهیه کی میسری بو،
یه کێک بو له بانگخووانی مهسیحی، له کلێسادا پلهی گهوره و جیاجیای وهرگرتوه
تا گه یشتوته پلهی (قومووس)، دواي قولبونهوی له لیکولینهوه له بیروباوهڕه که ی
ههستی گومانی له هزرده پیدابو بهرانبهر نهو بیروباوهڕه ی بانگهوازی بو ده کرد،
له بهرانبهردا به گوینگرتن له قورئان ههستی به دلخوشیه کی زوژ ده کرد.. لهو
باره یهوه ده ئیئت:

(له کاتی که له بهرانبهر ئایینی مهسیحیدا گومانم له لا دروست بوو، شکل و
شیوازی موسولمانان له کاتی نوێژ و نهو که شه ئایینی و پوهیه ی نهو شوینه ی
داگیر کردبو.. نهو دیمه نه زوژ سه رنجمی راده کیشا، سه ره رای نهوی نه شه ده زانی چی
ده ئین.. کاتیک قورئان ده خوێنرا زوژ به وردی سه رنجم ده دا و گویم لیده گرت و له
ده روغدا ههستم به شتیکی سه یر ده کرد.. ههروه ها به روژوگرتنی مانگی ره مه زان
سه رسام بوم و ههستم ده کرد له روژوی (الزیت) ی مه سیحیه کان زوژ باشربو که
له کتیی پیروژدا نه ها تووه، با ددان به وه دا بنیم که بهر له موسولمان بونم چهند
روژووینکی مانگی ره مه زانم گرتوه) له سالی ۱۹۸۸ ز موسولمان بونی خوی را گه یاند
. رجال و نساء أسلموا، لا ۱۲۲.

*یوسف ئیدوارد ئیستس، له سالی ۱۹۴۴ ز له خیزانیکی پروتستانی مهسیحی
له ولاته یه کگرتوه کانی نه مریکا له دایک بووه، بوته قه شه، له سالی ۱۹۷۴ ز
ماستهری له (هونه ر) به ده سه یتاوه و دکتوراشی له ئایینناسی (لاهوت) دا وهرگرتوه،
دواي نهوی له گه ل بازرگانیکی موسولماندا کار و گوزه ران ده کات، له سالی
۱۹۹۱ ز موسولمان ده بیئت و کورپه که ی و هاوسه ره که ی و دایکیشی له گه لدا
موسولمان ده بن، پاشان له نیوان سالی ۱۹۹۱ ز تا ۱۹۹۸ ز له میسر و مه غریب و
تورکیا توانی فیری زمانی عه ره بی و زانسته ئیسلامیه کان بیئت.. له نه مریکا دا کاری

بانگخوۋىزى كوردوۋە-ئىستائىش بەردەۋامە-زۆر كاسىت و وتارى ئىنگىلىزى
ھەن. رجال و نساء أسلموا، لا ۲۷.

*بىنئامىن كەلدانى(عبدالاحد داود)، مامۇستاي ئاينىناسى(لاھوت) بو و قەشەى
ھۆزى كەلدانى كاسولىكى بو، چەند زىمانىكى زانىۋە بوۋاموۋەكى زۆر لە جىھانى
دەرەۋە دوركە وتوتەۋە لە مائە كەيدا گوشە گىرېۋە بوتەۋەى كىتى پىرۆز بە زمانە
كوتە كانى بخوتىتەۋە و بەراوردى نىۋان دەقە كان بىكات، ھەندىك لەو ھەولانەى لە
كىتى(محمد فى الكتاب المقدس) دا باس كردون، لە كوتايىدا لەشارى ئىستەنبول
مىسولمان بو.. لەو كىتەدا دەلىت:

(لا إله إلا الله محمد رسول الله، ئەو بىروباۋەرە ھەمىشە بىروباۋەرى ھەمو
باۋەردارىكى راستەقىنە دەپت.. من بەتەۋاۋى دىلىم كە تاكە رېڭا بو تىگەشتن لە
كىتى پىرۆز توۋزىنەۋەتەى لەدەيدىكى ئىسلامىيەنەۋە) لا ۱۶۲.
بەرھەمىكى تىرىشى ھەيە بەناۋونىشانى(الإنجيل والصلب).

*ئارسەر مىلاستۇس، پروفېسسورنىكى بەرىتانىيە، دكتوراى لە ئاينىناسىدا ھەيە
سىيەم كەسايەتى كۆمەلى كلىساكانى ئاسىيا بو.. لەمىيانەى كار كەردىدا
بوۋلاۋ كەردنەۋەى مەسىھىيەت لەسالى ۱۹۸۳ ز دا بىرپارىدا بو بەرەنگارىۋنەۋەى
مىسولمانان قورئان بخوتىتەۋە، لەو بارەيەۋە دەلىت: (لەسەرەتادا ھەستەم بە
مىللىتىيەكى دەرونى توند دەكرد، دەنگىك بانگى دەكردم و ھانى دەدام كە يىمە
سەر ئەو ئاينە كە تىيدا بەندە پىۋەندىيەكى راستەۋخوتى لەگەل پەروەردگارىدا ھەيە و
پىۋىستى بەقەشە نىيە يىتە نىۋانەۋە بلىقى لىخوتشوبونىش نابەخىرىتەۋە-ۋەك لە ئاينى
مەسىھىدا ھەيە-رۆژىكىان دەستۋىژم شوش و دەستەدايە قورئان، ئەو ئايەتەم
خوتىندەۋە كە دەفەر مۆيت: ﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَفْئَالُهَا ﴾ محمد:

۲۴ واته: نه مانه بو بیر له قورئان ناکه نه وه لئی ورد نابنه وه تالئی حالی بن، یان دلیان قوفلی لی دراوه و کلیل و کلۆم کراوه هیچی تی ناچی؟

دوای خویندنه وهی نهو نایه ته موچرکم به له شدا هاتن، پاشان نهو نایه ته م خوینده وه که ده فهرمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ المائدة: ۳. واته: نه مرۆ ئایینم بو ته واو کردن و نایه ته کام هه موو بو ناردن و، رپۆ شوینی ئایینی ئیسلامتان بو پروون بوویه وهو نيعمه تی خۆم پرژاند به سهرتاند و له ناو هه موو ئاینه کاندای ئایینی ئیسلامم بوتان هه لبرارد.

نیر نهو گیانه سهرگهردانه م ئاسوده بو و وام هه ست ده کرد وهك بلی تازە له دایك بومه ته وه).

له وته یه کی جوان و ناوازهیدا ده لیت: (پیش ئیسلام بهنده ی خۆم بوم، به لام دوای ئیسلام بهنده ی خودام)، به م شیویه ئارسه ر میلاستتۆس مسولمان بو و ناوی خوی گۆزی بو خالید میلاستتۆس. رجال ونساء أسلموا، لا ۱۵۲.

*فریدریک دولامارک، گه وه ی نه سقفه کانی جو هانسیرگ بو، به حق بیژی و دادگه ری به ناویانگ بو، مسولمان بو، مسولمان بونی شاری جینیقی سویسری توشی سهرسورمان کرد، دوای مسولمان بونی ده ستیکرد به بلاو کردنه وه ی ئایینی ئیسلام له کیشوه ری نه فریقادا، نهو به پیویستی ده زانی که رینگا کانی بانگه واز نوی بکریته وهو پیشبخرین، چونکه نهو وایده بیی که که موکۆری زۆر له ولایه نه دا هه یه.

*جان ماری دوشمان (عبدالمجید جان ماری دوشمان) قه شه یه کی فهره نسی بو، زۆر به وردی لهو نایه تانه دا راماوه که ئاراسته ی خاوه ن کتیبه کان کراون، له وانه: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ﴾ النساء: ۱۷۱. واته: نه ی نه هلی کیتاب! زیاده روه ی مه که ن له دینی خۆتاندا. خودای ته نها به

خودا بزائن و پټه مېره کان به بهنده ی خودا بزائن.

له پټی ږه وړندی ئیسلامی له فھر نسا زیاتر به ئیسلام ناشناو، تاوای لیھات بوړه بهراوردکاری نیوان نایینی مہسیحی و ئیسلام، له مانگی ږه مہزانددا بهروژو بو له کاتیکدا هیشتا قہ شہید کی مہسیحی بو و له دہورو بهری لوټانس خہریکی نوټر خویندن و ناموژگاری و بانگخوازی بو، له سالی ۱۹۸۳ز چوړه مزگوتی پاریس تا به فھر می مسولمان بونی خوټی ږا بگہ یہ نیت، دواتر فھر نسا ی به جیہیشت و بهرو شاری (دارالبیضاء) ی مہ غریبی عہرہ بی کہوتہ پری، چونکہ زوړ نارہ زوی ئہو ی دہ کرد کہ ئہ گہر مرد له زہویہ کی ئیسلامیدا بنیژریت، له ویدا توشی سہر سورمان بو، کاتیک ئہو جیاوازیہ ی بینی کہ له نیوان دیدی خوټی بهرانبہر ئیسلام و حالی مسولماناندا به دیکرد، له سالی ۱۹۸۸ز له تہمہ نی ہشتا سالیدا له مہ غریب کوچی دوا یی کرد. رجال و نساء أسلموا، لا ۱۲۸.

* ئیدریس توفیق:

(له سہر ږنگای فاتیکان بو میسر)، تہمہ ئہو ناوونیشانہ یہ کہ چیرو کی مسولمان بونی کورتنده کاتہوہ، ئہو بوټاوہ ی پازدہ سال له کوټہ لی برایانی (دی لا سالی) ئہندام بو، پاشان له ږوټا ناینناسی خویند، بهلام له بهرانبہر ناینہ کہیدا گومانی له لا دروست بو و وہ کو گہشتیاریک بهرو قاہیرہ بهر پیکہوت، به مہ بہ سقی گوږینی جینگای ژیان و گوزہرانی، ئا له ویدا بو ۱۰ یہ کم جار له ژیانیدا له گہل مسولماناندا تیکہل بو و له گہ لیاندا کہوتہ گفتوگو و له نزیکہوہ ناگاداری دروشمہ ناینیہ کانیان بو، دہیدی کہ بانگ دہدات چوټن مسولمانان ہمو چالاکیہ کانیان ږادہ گرت و بهرو مزگوت دہچون تا به خشوعوہ نوټر بکہن، به مہش کاریگہریہ کی گہوړہ ی له سہر دہرونی ئہودا به جیہیشت.. ئیدریس توفیق دہربارہ ی ئہو قوتاغہ ی ژیانی دہلیت: (ئہو ہفتہ یہ له ہمو تہمہ نم له سہر ژیانم کاریگہری زیاتر بو و خہریک بو تووی ئیسلامی له

دهرونی مندا ده چاند، جاری یه کهمم بو له گهڼ مسولماناندا ږوبه ږوبم و ږوبه ږو
 قسه ديان له گهڼدا بکه، به هیچ جوړیک مسولمانان توندږه و شه ږاوی نه بون، به لکو
 مروځی ساده و ناسای بون، له وهش زیاتر زوړ نه رمونيان بون و دهرونيان ږوبو له
 باوه ږیکی وا که له ژیاغدا هاوشیوهیم نه دیو).

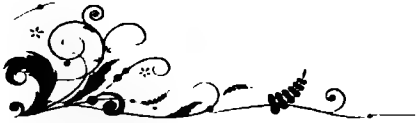
کاتی گه ږایه وه بهریتانیا، دهستیکرد به لیکولینه وه له نایینی مه سیحی، به لآم
 ږوداوی ۱۱ ی سپته مبه ږووه پالنه ږیک بوته وهی زیاتر له نیسلام بکولینه وه،
 هده وه ها له و قوتاغهی ژیانیدا یوسف نیسلام (کات ستیفنس) ی له مزگه وتی گه وره ی
 له ندهن دیت، لی پرسی: (ده بی مروځ چ بکات نه گهر بیه ویت بیته مسولمان؟).

یوسفیش وه لآمی دایه وه: (پیوسته مسولمان باوه ږی به خودایه کی تاك و ته نیا
 هدییت و له ږوژیکدا پینچ نویژ بکات و له مانگی ږه مه زانیشدا به ږوژوبیت).
 (نیدریس) قسه ی پیږی و گوتی: (من باوه ږم به هه مو نه وانه هدیو له گهڼ قوتا بییه
 مسولمانه کاغدا له ږه مه زاندا به ږوژوبوم).

یوسفیش پی گوت: (نه دی چاوه ږی چی؟ له و کاته شدا بانگ درا) (قامه ت کرا)
 و هه مویان ږیزبون بو نویژ، نیدریسیش له دواوه دانیشبو زوړ به کول ده گریا، له خو ی
 ده پرسی: (ده ته وی فیل له کی بکه ی؟).

ماوه یه که بهر له نیستا به دیداری گهیشتم و ده رباره ی چیروکی مسولمان بونی
 ږرسیارم لیکرد، بو ماوه یه کی دورودریژ قسه مان کرد، دواتر ده رباره ی هوکاری
 سه ره کی مسولمان بونی ږرسیارم لیکرد، وه لآمی دامه وه: ته نیا کاری خودا بو و
 هیچی تر).

نیدریس له قاهره به فهرمی مسولمان بونی خو ی را گه یاند.
 ده رباره ی نیسلام گوتویه تی: (نیسلام نایینیکه که دروشه کانی ته نیا ږویشتن نییه
 له یه کسه مماندا بو کلنسا و هه مو به یانیا ن بو) (القداس).. نیسلام فیرت ده کات چون

سلاو له خهلك بكهی، چون خواردن بخوی، چون ده چته ژوره كهت-ماله كهت-
 ..همو شتيكي ژيانت فيرده كات.. نيسلام مسولمانان هان ديدات كه همو ساتيك
 به خوداوه په يوه ست بن و بير له ذاتي نهو بكه نه وه، ههروها ده ليت: (من باوهرم وایه
 نهو كه سانه ی بونه ته مسولمان هيمنی و ناسايش و ژيانی ساده بيان دوزيوه ته وه كه
 له ده ستیان دابو).

زور كه سي ديش هه ن كه خودا منه تي نيسلامي به سهردا پر شتون و بو نوري خوي
 رينموني كردون، له وانه:

-قه شه نه نتوتيو مه قار، خاوه ني كتي (لماذا أسلمت؟).

-قه شه (كه نه دي تو ماس نه رفه نج).

-دكتوری میسری وه ديع نه حه د شه ماس.

-سهروكي نه سقوفه كاني لو سري ته نراني، نه بوبه كر مواييو.

-پراهي فليپي ماركو كوريس.

-قه شه ی میسری فهورزی سوبجی سه معان.

-قه شه ی نه ندوتیسی ره حه بوژنو مو.

-شه ماسی میسری، سه يفولنيسلام ته هامی.

-مژده ده ری نه لمانی جی ميشيل.

-قه شه محمد فوناد هاشمی.

-زوری ديش هه ن له پياواني ناین، له وانه ی مسولمان بوون، له وانه ی ده يانناسين

و نه وانه يش كه نايانناسين.. به لام خودا ده يانناسيت.

زانایان و پزشکان

﴿ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ المائدة: ١٦
 واته: نهو که سانهی دواى ره زامه ندی خودا بکهون و مه به ستیان بی لئی رازی بی، خودا به نیزی خوی به هوی نهو قورنانه وه له تاریکی کوفر ده ریان نه هیئی و نه یانخاته پروناکی نیسلام و، شاره زای ریگای راستیان نه کات و به ره و به ختیارى دنیاو قیامه تیان نه بات.

*جیفری لانگ، پروفیسوری بیرکاریه، به ره گهز نه مریکیه، مسولمان بووه و کئیى (الصراع من اجل الایمان) ی داناو، که تیایدا باسی چیروکی مسولمان بونی خوی کردوه، له کئیى (حتى الملائكة تسأل) دا ده لیت: (پیش مسولمان بوغم خوشه ویستی لای من مانه یه کی نه بو، به لأم کاتی قورنانی پیروزم خوینده وه ههستم کرد سۆزو خوشه ویستی کی فراوان له خویم ده گریت، ئیر له دلما ههستم به گورو تینی خوشه ویستی ده کرد، نه وه ی منی به ره و نیسلام ریتمونی کرد خوشه ویستی بی نه ندازه ی خودای پهروه ردگار بو) لا ۲۱۱.

پاشان داوا له خودا ده کات و ده لیت: (پهروه ردگارا نه گهر روژی له روژان خهریک بو دووباره به ره و بی باوه پی ده رویشتم، خودایه بهر له وه زیانم کوتایی پیینهو، لهو زیانه پژگرم که، خودایه من ناتوانم ته نانهت روژیکیش به بی باوه پی تو بژیم) لا ۲۳۴.

*عبدالکهریم جرمانۆس: (خۆزگم دهخواست سهد سال بژیم تاهه موو ناواته کاتم له خزمهتی زمانی قورئاندا وهدی بێتم).

ئهمه قسهی زانای مهجهری (عبدالکهریم جرمانۆس)ه، ئهوهی (عهققاد) به (ده زانا له یهك زانادا) وهسفی دهکات.. جگه له زمانی خوی جهوت زمانی زانیوه، ئهوانیش: عربی_فارسی_تورکی_ئوردی_ئهلمانی_ئیتالی و ئینگلیزی و، زیاتر له سه دو په نجا کیتی به زمانه جوړاو جوړه کان نویسه..

دکتۆر (عبدالکهریم جرمانۆس) دهلیت: (به هوی پاکي و بێگهردی نایینی ئیسلام له لا خوشه ویست بو: پاکو بێگهردی جهسته و رهفتاری کۆمه لایهتی وهستی مرۆفایهتی...) النفخة السلامية في سير أعلامها المعاصرين، د. محمد رجب البيومي. ٤٢١/٢٠

ههروهها دهلیت: (له دلی مسولماناندا جهندان گه نجینهم دۆزیه وه، که زۆر له زێر به به هاتر بون، ئهوان ههستی خوشه ویستی و براهه تیایان بپه خشییم، فیری کاری چاکه یان کردم، فیری له رمان به چاکه و رپنگری له خهراپه یان کردم، پتویسته مسولمانان دهست به و بهها رهوشتیانه بگرن، که پیتی ناسراون و به دواي باق و بریقی رۆژئاوانه کهون، چونکه له باق و بریقیکی درۆینه و ساخته ههچی تر نیه) هؤلاء المثقفون اختاروا السلام، محمد عثمان، لا ٣٥.

ههروهها دهلیت: (له دروشمه کانی ئیسلامدا وشه یهك نادۆزیه وه رپنگر بیت له بهردهم پتشیکهوتنی مسولمان دا، یاخود بیتته هوی زیاد بونی پشکی له سامان و هیز و زانیاری دا.. ههچ دروشمیکیش له ئیسلامدا نیه، که نه توانری جی به جی بکری، ئهمهش موعجیزه یه که، که به هویه وه له رپتچکه و رپنازه کانی تر جیا ده کرپته وه، چونکه ئیسلام نایینی دید و هزری روناکه و له ناینده شدا بیروباوهری مرۆفه جیاوازه کانی

جیهانه) هه مان سه رچاوه. ۳۶۱.

له بهر هه مه کانی (معانی القرآن)، (الله اکبر)، (شوامخ الأدب العربی)،
(الحركات الحديثة في الاسلام).

* (تاگاتات تاگسن) سه روکی به شی شیکاری زانکوی (شیانک می) به له تایلاند،
ئهو راستیه زانستیانهی له قورنانی پرۆزو فهرمودهی پیغه مبهردا هه له گه له دواين
توژی نه وه زانستییه کاندایه کده گرنه وه ئهویان توشی سه رسورمان کرد، بۆ کۆنگره ی
هه شته می پزیشکی له سعودیه بانگهیشت کرا، که تیایدا زانایانی مسوڵمان و
نامسوڵمان به شداربون، له کۆتایی کۆنگره که دا، پرۆفیسۆر تاگسۆن هه ستایه وه
مسوڵمان بونی خۆی راگه یاندا، ئه مهش دهقی وته کانیه تی: (من باوه ری ته واوم هه یه
که هه موو ئه و شتانه ی له قورنانی پرۆزدا باسکراون ده کری به زانستیانه به سه لیتترین،
له بهر ئه وه ی (محمد) ی پیغه مبهردی ئیسلام نه خوینده وار بووه، که واته هه موو
زانایاریه کانی له پتی وه حییه وه له وه دیه پته ریکی زانا به هه موو شتیک وه رگرتووه: من
باوه رم وایه، که کاتی ئه وه هاتوه، شایه تی بدهم و بلیم: (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد
أن محمدا رسول الله..)(رجال ونساء أسلموا، لا ۱۸۵).

* مۆریس بۆکای، پزیشکیکی فهره نسییه، له بنه ماله یه کی کاسۆلیکی له دایک
بووه، ئه کادیمای فهره نسا له سالی ۱۹۸۸ ز دا خه لاتیکی له میژو پیغه خشی، سه روکی
نۆژدارانی فهره نسا و بهرپرسی یه که می توژی نه وه ی جهسته ی مۆمیا کراوی فیرعه ون
بوو، که له کۆتاییه کانی هه شتاکان له فهره نسا توژی نه وه ی له سه ر کرا، دوا ی پشکنیی
جهسته مۆمیا کراوه که (بۆکای) توشی شوک بوو، کاتی که یه کی که له هاوړیکانی پی
راگه یاندا، که مسوڵمانان ده لێن، که له قورئانه که یاندا باسی فیرعه ون هاتووه، که
چۆن دوا ی ئه وه ی فیرعه ون خنکاوه خودا جهسته که ی رزگار کردوه و پاراستویه تی،

(بۆکای) پرسى؟ چۆن ئهوه دهچته نهقلهوه، له کاتیکدا تا سالى ۱۸۹۸ ز دا ئه مه ناشکرا نه بووه له کاتیکدا بهر له ۱۴۰۰ سال له قورئاندا باس کراوه؟..

چۆن! له کاتیکدا که عه ره به کان تاماوه يه ک بهر له ئیستا هه چيان ده رباره ی میسریه کۆنه کان نه ده زانی که جهسته ی فیرعه ونه کانیان مۆمیا ده کرد؟.. ئه و پرسیارانه وایان له بۆکای کرد، که کتیبه پیرۆزه کانی هیندییه کان و مسوڵمانه کان دیراسه بکات له گه ل ئه و. ده ره نجامانه دا به راوردیان بکات، که پێشان گه یشتروه، تانه و رۆژه هات، که بۆکای گه یشته ئه و ئایه ته ی خودای پهروه ردگار ده فهرمویت:

﴿ فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَفِلُونَ ﴾ یونس: ۹۲ واته: نه مۆ لا شه که ت به یی گیان له نو قوم بوون رزگار نه که ی و نه یخه ی نه سه ر ئا و تا خه لک به خنکاوی بتین و، بیه ته په ندو عیره ت بۆ ئه وانه ی له پاش تۆ دین و، بزائن ئه نجامی سه مکار نه مان و له نا و چونه. بینگومان زۆر کهس له ئایه ته کانی ئیمه یی ناگان و تیان نافکرن.

ئه و ئایه ته زۆر گاریگه ری له سه ر نه قلی بۆکای دروستکرد، دهرونی هه ژاند، تاوای لیکرد له بهردهم ناماده بران دا هه ستیه وه و به هه موو هێزی هاوار بکات: (من مسوڵمان بوم و باوه رم بهم قورئانه هینا) ..

ئا بهم شیوه یه (مۆریس بۆکای) مسوڵمان بوو، کتیبی (تهورات و ئینجیل و قورئان و زانستی) ی نوی، که به گرینگترین کتیب له بهواری لیکۆلینه وه له کتیبه پیرۆزه کان له ژێر روشنایی زانستی هاوچه رخدا داده نری. ، که بۆ نزیکه ی حه قده زمان وه رگێردراوه.. (بۆکای) بۆماوه ی (ده) سال ته نیا و ته نیاخه ریکه به راورد کردنی دۆزینه وه زانستیه کان بو له گه ل قورئان و، به دوای ته نیا یه ک تا که راستی زانستی دا ده گه را، که له گه ل قورئاندا تیک بگیری ت، تا دوا جار گه یشته ده ره نجامی فهرموده ی پهروه ردگار:

﴿ لَا يَأْتِيهِ الْبُطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴾ (فصلت:

٤٢ واته: . کتیبیکه شتی هیج وپوچی نه له پشیهوهو نه له دوايهوه تیدا نیه، واته نه له باسی راپوردووی و نه له باسی ناینده دا شتی ناراست و نادرست نیهو، له لایه ن خواجه کهوه هاتوته خواره وه، که خاوه ن حکمه ته و ستایش کراوه .

(بوکای) له کتیبی (تهورات و نینجیل و قورنان و زانست) دا ده لیت: (قورنای پیروزم به جهخت کردنه سر نهو دیارده سروشتیه زورو زهوه نندانه ی باسی ده کات توژیوه ته وه، باسی وردی هندی لهو دیارده نه سراسامیان کردم، نهو شتانهش ته نیا له دهقی نه سلای قورناندا هستیان پی ده کرت، نهوه سراسامی کردم، که به ته واوی له گه نهو چه مک وزانیاریانه یه کده گریته وه، که نیمه لهم روژ گاره دا هه مانه و، به هیج جوړی له توانای هیج مروفتیکی سرده می (محمد) نه بو، که هیج زانیاریه کیان له سر نهو دیارده هه بیت) لا ١٤٥١.

* کیث مور، یه کیکه له گه وره ترین زانایانی شیکاری و کورپه له ناسی له جیهان دا، خه لاتی (گران) ی له کومه له ی که نه دی بو پسپورانی شیکاری له سالی ١٩٨٤ ز وهر گرتوه و سر وکی نهو به شه یه له زانکوی (توریتو) له که نه دا.

له کونگره ی یه که می ئیعجازی زانستی له قورنای پیروزو له فهرموده ی به پیژدا، که له سالی ١٩٨٤ ز له قاهره به ستر، له وتاره که یدا گوتی: (.. وانا زانم، که (محمد) یان هه رکه سیکی دی بتوانیت قوناغه کانی کورپه لهو نهو گورپانکاریانه ی به سر کورپه له دا دیت باس بکات، چونکه نهو پیشکه وتنه تا کوتای سده ی بیستم ناشکرا نه بو، بویه دهموی جهخت له سر نهوه بکه موه، که هه موو نهو شتانه ی له قورنای پیروژدا له سر گه شه کردنی کورپه له له ناو ره جدا خویندومه ته وه کت و مت وه که نهو زانسته یه، که من دهر باره ی کورپه له ناسی هه مه). رجال ونساء أسلموا، ١٨٢٧.

* د. گاری میله ر (عبدولنه حه د عومه ر)، زانایه کی بواری بیرکاری که نه دیه،

قەشە بوو بانگەوازی بۆ مەسحىيەت دەکردو، يەكېڭ بوو لە گەورەترىن بانگەوازخووان، بەمەبەستى گەپان لەچەند ھەلەبەك لە قورئانى پىرۆزدا بۆئەوئەى بۆ بانگەوازەكەى يارمەتى بدات خەرىكى دىراسەکردنى قورئان بو، بەلام لە كۆتايى دا بۆى دەرگەوت كىيەكە شتى وای تىدا ھەيدە، كەلە ھىچ كىيىكى تىرى جىھان دا نىيە، ئايەتتىكى پىرۆز زۆر سەرنجى پاكىشا، ئەو ئايەتەى دەفەر مۆيت:

﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴾

النساء: ۸۲ واتە: بۆ لەم قورئانە ورد نابنەو؟ بۆ باش بىرى لىناكەنەو تەبۆتان دەرگەوى كەلامى خودايدو لە غەيبەو ھاتو؟ ئەگەر قەسەى خودا نەبوايدو ھى يەكېڭى تر بوايدە جىاوازی و ناكۆكيەكى زۆريان تىدا نەبينەو، ھەندىكى پاراو و ھەندىكى ناپاراو و، ھەندىكى رەوان و ھەندىكى نا رەوان و، ھەندىكى لەگەل عەقل گونجاو و ھەندىكى نەگونجاو دەبوو.

ئەو برۆاى وابو، كەيەكېڭ لە بنچىنە سەردەمىيەكان برىتيە لە دۆزىنەوئەى ھەلەو راستکردنەويان لە تىزرو توئىزىنەوكاندا، بۆ ئەوئەى راست بکرىنەو، لە كاتىكدا قورئانى پىرۆز مەسولمان و نامەسولمانان بانگ دەكات بۆ ئەوئەى تاكە ھەلەبەكى تىدا بدۆزىنەو.

دواى ئەوئەى مەسولمان بو، بەخەلکى دەگوت: (ئەى مەسولمانان، ئەگەر درك بەگەورەئەى ئەو خەلاتە دەكەن، كەھەتەنە، ئەوا سوپاسگوزارى خودا بکەن، كە لە داىك و باوكىكى مەسولمان لەداىك بوون، و لەنىو گرۆى مەسولماناندا پەرورەدە بوون و لەسەر ئەو ئايىنە گەورەبەدا گەورەبوون..)

ھەرورەھا دەلەيت: (ئەوئەى منى بۆ ئەو ئايىنە پاكىشا، رۆنى بىروباوەرەكەى بو، ئەو رۆنىيەى لەھىچ بىروباوەرەكى تردا نايىنم) رجال ونساء أسلموا. ۶۳.

*د.ئەحمەد نەسىم سوسە، توئىزەرو ئەندازيارەو ئەندامى كۆمەلەى زانستى

عیراقیه، و یه کیکه له دیارترین پشورانی میژو له عیراق دا، پیشتر جوله که بو، به لām به هوی سه رسام بوونی به قورنانی پیروز مسولمان بوو، پاشان له توێژینه وه یه کدا زۆر قسه ی له سه ر زایۆنیزی جیهانی (الصهيونية العالمية) کردووه و له روی میژویه وه ره تی ده کاته وه .

له به ره مه مه کانی: (مفصل العرب واليهود في التاريخ)، (في طريقي الى الاسلام) و چهند به ره مه میکی تر. (رجال ونساء أسلموا، لا ٣٠٢).

بیرمه‌ندان

﴿فَانْقَلِبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمَسَّ لَهُمْ سُوءٌ وَأَتَّبِعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ

عَظِيمٍ﴾ ﴿١٧٤﴾ آل عمران: ۱۷۴. واته: جا که شهر تازه نه‌بوویه‌وه کافره‌کان به‌ره و مه‌ککه گه‌رانه‌وه، نه‌و موسولمانانه شویته‌که‌یان به‌جی هیشت و، به کۆلی نیعمه‌ت و که‌ره‌می خوداوه گه‌رانه‌وه‌و، باوه‌ریان به خودا و یارمه‌تیدانی به‌هیزتر بوو. هه‌روه‌ها له‌و شویته‌دا هه‌ندی مامه‌له‌یان بۆ رپنکه‌هوت که قازانجی باشیان تیا ده‌ستکه‌هوت. بیجگه له مانه‌ش هیچ جوّره زیان‌یکیان تووش نه‌بوو، هه‌ولیاندا بۆ ره‌زامه‌ندی خودا که سه‌رچاوه‌ی هه‌موو به‌ختیاریه‌که. بیگومان خودا خاوه‌نی به‌خششیکی گه‌وره‌یه.

*عه‌بدوئلا کویلیم، بیرمه‌ندیکی ئینگلیزه له سالی ۱۸۰۶ز له دایک بووه، له سالی ۱۸۸۷ز بوته موسولمان، نازناوی (شیخ عه‌بدوئلا کویلیم)ه و یه‌که‌مین موسولمانی ئینگلیزه که بانگه‌وازی بۆ ئیسلام کردووه، لۆرد (ستانلی ئولدرلی) و لۆرد(هیدلی) له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌و موسولمان بوون..دوای موسولمان بونی نازار و نه‌شکه‌نجی زوۆری دیوه..به‌م شیویه بو‌مان باس ده‌کات: (له وینه‌کانی نازارداغان له‌لایه‌ن نه‌و بیبه‌زه‌ییانه‌وه نه‌وه‌بو که له‌کاتی نوێژکردندا پیسیان به‌سه‌ر نوێژکه‌رانددا ده‌کرد و ورده شوشه‌یان ده‌خسته سه‌ر به‌رمان تا نیوچاواغان برینداربیت).

(کویلیم)چپروکیکمان بۆ ده‌گیرپته‌وه که به‌سه‌ری هاتووه، ده‌لێت: (جارنیکیان من و برایانم چوینه مزگه‌هوت تا وتارنیکیان بۆ بده‌م، کاتیک چوینه ناو مزگه‌هوت چه‌ند که‌سیکی نامو‌مان له مزگه‌هوت دیت، من گویم به‌وه نه‌دا و ده‌ستم کرد به خوینده‌وه‌ی نایه‌ته‌کانی قورئان و لیکدانه‌وه‌یان، کاتیک له وتاره‌که‌م بومه‌وه، یه‌کێک له که‌سه نامو‌کان هه‌ستایه‌وه به‌ردیکی له گیرفانی ده‌ره‌تیاو فرپی دایه سه‌ر زه‌وی،

پاشان به هاوړپکاني گوت: (هه رکه سيک له نيوه ده يه ویت به رد ده مسولمانان بگړيت با منيش به رد باران بکات، چونکه من مسولمان بوم) پاشان نه وانيش به رده کانيان فرېداو هه مويان مسولمان بون.. نه و پياوې سهر کرده يان بو دواتر بووه ده سته راستی من و ناوی خوې گوزې بو (جمال الدين).

له بهر هه مه کاني: (العقيدة الاسلامية)، (أحسن الأجوبة) رجال ونساء أسلموا، لا ٣٠٤.

* ليوېولډ فايس، بېر مېند و روژنامه نوښتي نه مساويه، له دايک و باوکيکي جوله که له دايک بووه، مسولمان بو و ناوی خوې گوزې بو (محمد نه سده)، به يار مېتی (ويلېم به کول) - که نه وېش مسولمان بو - توانيان گوډاري (الثقافة الإسلامية) له حديد رناباد له سالي ١٩٢٧ ز د اجمه زرين، له و گوډاره دا چهند توژينه وه يه کي به هيزيان له سهر راست کرده وه روژ هه لاتناسان له بهر انېر ئيسلام بڼاو کرده وه، سه حېخي بوخاري وهر گيتراو ليکده انه وه ي بو کرد.

له پښه کي کښي (الإسلام على مفترق الطرق) دا ده لیت: (ئيسلام وه کور و نا کي هاته نيو دلي تاريخ مېوه، تا بو هه تاهه تايه تيډا بېتيته وه.. نه وه ي مني به ره و ئيسلام ړاکښا نه وينا گه وره ته واو و توکمه يه يه، که ناتوانرئ وه سف بکړيت.. تا ئيستايش و سهره پاي هه مو نه و کوښپ و ته گهرانه ي به هو ي دواکه و تو يي مسولمانان هاتونه ته پښ، هيشتا ئيسلام گه وره ترين هيزي بوژينه ره وه ي هيممه ته کانه..).

له بهر هه مه کاني: (أصول الفقه الإسلامي)، (منهاج الإسلام في الحكم)، (الإسلام على مفترق الطرق) رجال ونساء أسلموا، لا ٢٣٣.

* روحي گارودي، بېر مېنديکي به ناوبانگي فېره نسيه و يه کيکه له گه وره ترين پېښره واني پښوي حيزي شيعي فېره نسي، بېر مېنديکي نه و به گشتگيري و وردی و

ناره‌زوی گه‌ران به‌دوای حه‌قدا ناسراوه جا به‌مه‌ر نرخیك بیټ، له‌سه‌ره‌تای چله‌کاندا هه‌لی نه‌وه‌ی بوژه‌خسا که له‌گه‌ن هزری نیسلا می و ژیا نی نیسلا میدا تیکه‌ن بیټ، نه‌و تیکه‌لیه‌ش به‌تیپه‌ربونی کات په‌ره‌ی سه‌ند و بووه‌ه‌وی له‌ق کردنی بیروباوه‌ره‌ ماددییه‌کانی و هیواش هیواش گوژپیان بو‌ باوه‌ر، که له‌ دواییشدا بووه‌ه‌وی جیا‌بو‌نه‌وه‌ی له‌ حیزی شیوعی فه‌ره‌نسی، هه‌روه‌ک چون له‌ دواییدا-له‌ کوتایی حه‌ف‌تا‌کان-به‌ره‌و نیسلام ریت‌مونی کرد، نه‌وکاته ناوی خو‌ی گوژی بو‌ (رجاء گارودی).

نه‌و پیاوه‌ ژیا نیکی پر به‌ره‌که‌تی هه‌بووه‌و زوژ به‌ره‌می هه‌ن، که دیارترینان (و‌عو‌د الإسلام) ه، سه‌ره‌رای چه‌ندین وتار که له‌ ولاته جیا جیا‌کاندا پێشکه‌شی کردون.

له‌ به‌ره‌مه‌کانی: (الإسلام دين المستقبل، ما بعد به الإسلام، الأساطير المؤسسة لدولة إسرائيل).

*مارتن لینگز، نه‌دیب و فه‌یله‌سوفیکی ئینگلیزیه، له‌ سالی ۱۹۰۹ز له‌ دا‌یک و باو‌کیکی پرو‌تستانی له‌دا‌یک بووه‌ و به‌ هه‌مو‌ توانا هه‌ولیانداوه له‌سه‌ر په‌په‌وه‌ی مه‌سیحیه‌ت په‌روه‌رده‌ی بکه‌ن، کاتی ته‌مه‌نی گه‌یشت ۲۰ سال و دیدی فراوان بو‌ و هزری به‌ته‌وا‌ی پنگه‌یشت، بریاریدا واز له‌ ئایینه‌که‌ی بیټ، هو‌کاره‌که‌شی بو‌ نه‌وه‌ ده‌گیرته‌وه‌ که باوه‌ری به‌وه‌ نه‌بو که مه‌سیحیه‌ت ئایینی راستی بیټ، پاشان پرو‌انامه‌ی لیسانسی نه‌ده‌بیاتی له‌ زمانی ئینگلیزی به‌ده‌سته‌ینا، دواتر گه‌پرایه‌وه‌ بو‌ لیکولینه‌وه‌ له‌سه‌ر ئایینه‌کان، تا له‌ کوتاییدا نیسلا می ها‌ته‌ری و وای بیی که ئاین و رینازیکه له‌گه‌ن نه‌قل و لوژیکدا به‌که‌ده‌گیرته‌وه‌و ناداب و نا‌کاره‌کانی له‌گه‌ن ده‌روندا ده‌گرنجین، تا له‌وکاته‌دا له‌ناو نه‌و ئایینه‌دا خو‌ی دوزیه‌وه‌، که له‌گه‌ن سه‌روش‌تی مرو‌ثدا ده‌گرنجیت.

مارتن لینگز ده‌لټ: (له ئیسلامدا خودی خۆم دوزیه‌وه که به‌دریژایی ژبانم ونم کردبو، ئەوکات بوّ یه‌که‌م جار هه‌ستم کرد که مروڤم، ئیسلام نایینیکه مروڤ ده‌گیرته‌وه بوّ سروشتی خۆی، به‌جۆزیک که له‌گه‌ل فیه‌تدا بگوڤجیت و ویستی خودا وابو که من مسوڵمان یم، کاتی خوداش شتیکی ویست هیچ کهس ناتوانی رپی پیگیریت، به‌رله هه‌موشتیک ئەوه هوکاری مسوڵمان بونم بو).

هه‌روه‌ها ده‌لټ: (ئیسلام نایینیکه له‌گه‌ل عه‌قل و سروشتی مروڤدا ده‌گوڤجیت و ویزدان ده‌هه‌ژیت) رجال و نساء أسلموا، لا ۵۲.

*فسان مۆتای (المنصور بالله الشافعي)، توێژهر و گه‌ڕیده‌یه‌کی فه‌ره‌نسیه، په‌سۆزه له‌ لیکۆلینه‌وه له‌ کیشه‌کانی ئیسلام و رۆژناواو سالانیکی زۆری له‌ رۆژناواو ده‌سه‌ربردوه، تا له‌ کوتاییدا له‌سالی ۱۹۷۷ز دا مسوڵمان بو.

زۆر کتیی نویسون، که له (۳۰) دانه تیه‌ریان کردوه.. ده‌رباره‌ی هوکاری مسوڵمان بونی ده‌لټ: (کاتی بوّ یه‌که‌مین جار قورئانم خوینده‌وه و سه‌رنجی تیروانیی قورئانم دا بوّ هه‌زره‌تی (مه‌سیح) و دواتر زانیم که ئەویش مروڤیکه و وه‌حی بو‌هاتوه‌وه لیورده‌یی ئیسلام له‌ به‌رانه‌ر نایینه‌کانی تر بوّ ده‌رکه‌وت، مسوڵمان بونی خۆم راگه‌یاند، له‌ سایه‌یدا هه‌ستم به‌ ئارامی کرد، چونکه ئیسلام جیاوازی له‌ نیوان رۆح و جه‌سته‌دا ناکات..).

پاشان ده‌لټ: (هیچ نایینیک نیه‌ وه‌کو ئیسلام هانی په‌وشتی به‌رز و پێزی مروڤایه‌تی بدات.. ئیسلام هه‌لبژارد چونکه نایینی سروشته.. من ئیسلام وه‌ک ئەو نایینه هه‌لبژارد که به‌وه‌وه به‌روی په‌روه‌ردگارم شادم).

له‌ رسته‌یه‌که‌دا که ناستی بیرونی ئەو ده‌رده‌خات، ده‌لټ: (وێنه‌ی هه‌زرینکی عه‌ره‌بی که دوره له‌ کاریگه‌ری قورئان وه‌ک که‌سیکه که خوێنیان له‌ لاشه به‌تان کردبیت).

له بهرهمه کانی: (الإرهاب الصهيوني، مفاتيح الفكر العربي، الملف السري وإسرائيل).

*مارك هانسن (همزه يوسف هانسن)، له سالی ۱۹۶۰ له واشتون له خیزانیکی نارسدو کسی له دایک بووه، له گهڼ چهند مسولمانیکی نه مریکی رهش پیست په کمر دهینن و کاریگری له سهر داده نین، بوته بریاریدا به دواي ئیسلامدا بگهړیت، بوته له سالی ۱۹۷۷ ز له (سانت باربرا) له کالیفورنیا مسولمان بونی خوی راگه یاند، به په کیڅ له به ناو بانگترین توپزه و بانگخوازانی ئیسلامی له نه مریکا و روژناوا داده نریت، چالاکی زوړ بهرچاوی هن و جه ماوهریکی زوړی له ولاته په کگرتووه کانی نه مریکا دا هه په، به هوئی نه وهی نهو ئیسلام به روژناواوه ده به سیتته وه) رجال ونساء أسلموا، لا ۳۰۶.

* تیموسی وینته ر (عبدال حکیم مورا د)، له سالی ۱۹۶۰ ز له دایک بووه، پروانامه ی ماسته ری له زمانی عه ره بی له زانکو ی (کامبری دج) دا له سالی ۱۹۸۳ ز وهر گرتووه، له هه مان زانکو دا ده سقی کرد به وانه گوته وه، مسولمان بو، پاشان بهرو (نه زه هری پروژ) له میسر که وته ری و تاسالی ۱۹۸۹ ز له بابه ته ئیسلامیه کاند کار ی کردووه، پاشان له زانکو ی نوکسفور د دکتورای وهر گرتووه و، دواتر بووه توپزه ری بابه ته ئیسلامیه کان و زوړ کتیب و دانراوی هن، ههروه ها پوسقی جیگری سه روکی کوته له ی هاوړیانی بو سنه و هیرسکی به ریتانی وهر گرتووه.

* رپتی جینو (عبدالواحد یحیی)، زانا و فیله سوفی فهره نسی، به شیوه په کی گشتی له ناینه کانی کوئیوه ته وه، پاشان مسولمان بو، مسولمان بونی هه رایه کی زوړی له نه مریکا و نه وروپا نایه وه و بووه هو ی مسولمان بونی زوړ که س، زوړ دانراوی هن و بو سهر چهند زمانیکی زیندو وهریگیړاون، به هو ی به هیزی هزر و کاریگریان کلنیا

خوڭىندىنەۋەى كىتەكانى حەرام كىرد، بەلام سەرەپراى ئەۋەش كىتەكانى بو زور شوقى جىهاندا بلاۋبۇنەتەۋە..

(رېنى) دەلىت: (ويستم دەست بە دەقىكەۋە بگرم، كە بەھىچ جورىك باتل و ناراستى تىكەل نەبوتىت، دواى توڭزىنەۋەىكى دورودرىز و قول جگە لە قورنان ھىچى وام دەستەكەوت) الإسلام في قفص الإتهام، د. شوقي أبو خليل، لا ۱۶.

ھەرۋەھا دەلىت: (ئەۋرۇپا لە رېنگاى خودا دوركەۋتوتەۋە، بەمەش لە بەدپەۋشى و بىباۋەپىدا نەۋم بوۋە، ئەگەر زانايانى مەسۇلمان نەبان، ئەۋا رۇژناۋايەكان ھەر لە تارىكىدا دەمانەۋە).

لە بەرھەمەكانى: (أزمة العالم الحديث، الشرق والغرب، الثقافة الإسلامية و أثرها في الغرب).

* رۇجى دۇبا سكۆر، بىرمەند و رۇژنامەنوسىكى فەرەنسىيە، لە ژىنگەيەكى مەسىحى پىرۇتستانى پىنگەيشتۋە، سەرەپراى ئەۋەى كارىگەرى فەلسەفەى ھاۋچەرخى لەسەر بوۋە، بەتايىتەى فەلسەفەى بۇنگەرايى، بۇيە پىراى ۋابو كە ئايىنەكان بىرۋاۋەپى ئەفسانەيىن، لەكاتى كار كىردىدا لەۋارى رۇژنامەگەرىدا بەرەۋ سۈيد گەشى كىرد، بىنى سەرەپراى پىشكەۋتن و خوشگوزەرانى مەۋلەكان زور بىزارن، بەلام كاتى بەرەۋ ۋلاتە ئىسلامىيەكان و رۇژمەلەتەيەكان گەشى كىرد پىچەۋانەى ئەۋەى بىنى، مەسۇلمانانى بىنى-سەرەپراى ھەزارىيان-زور دىلخوش بون و بىنى كە ژيانىيان ماناى خوتى ھەيە، ئەمە ۋايكرد بەرەستى بەدۋاى ۋاتاي ژياندا بگەپىت و لەپىنى ئەۋ دو غونەيەۋە لىكۆلىنەۋەى لەسەر بىكات، ئەمەش بوۋە ھوتى ئەۋەى مەسۇلمان بىيت و لەپىنى بلاۋكردنەۋەى چەند وتارىك لە رۇژنامەى (جازىت دى لوزان)، كە رۇژنامەيەكى نا ئىسلامىيە مەسۇلمان بونى خوتى راگەياندا.

رَوَجِیرَ لَه کَتِیَه کِهیدا (إظهار الإسلام) دا ده لَیت: (شایه قمانی) (لا إله إلاّ

الله) له سهرت پیویست ده کات، که به تهواوی ته سلیمی ویستی خودا پی، پاشان ههنگاوی دووهم دیت، که (محمد رسول الله) یه، نه مهیش نهوه ده گه یه نیت، که بو به دیهتانی ته سلیم بونی تهواو، هیچ نامراز و شیواز و رینگابه ک له شویتکه ووتنی پیغه مبه ره که ی چاکرنییه)، لا ۵۶.

پاشان ده لَیت: (.. نیسلام یارمه تی مروّ ده دات به بی نهوه ی خوئی له ده ست بدات ژبانی بگوزهر نیت، به وپییه ی دنیایی دهرون و پیوه ندیه مروّ قایه تییه کان له گه ان به دیهتانی نامانجی هه ره گه وره که خودا له پیتاویدا وه دیهتاوین، کو مانده کاته وه) لا ۵۶.

له به ره مه کانی: (تحدّي العصر، إظهار الإسلام).

سیاسه تهمه داران

﴿ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ البقرة: ٦٤ واته: جائه گهر زیاده میهره بانی خودا نه بوایه له گه لئان

نه که و تنه زیانه وه، خودا به میهره بانی خوی لی گه را تا توبه تان کردو عه فوی کردن.

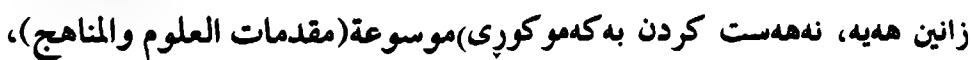
* مالکولم ئیکس، پشه وای ره گه زپه رسته یا خبوه کان بو بو دژایه تی کردنی سی پیستان، به لام دواي مسولمان بونی وازی لهم شته هینا.

به مه بهستی حه ج کردن گه شت ده کات و، برایه تی مسولمانان له خوی ده گریت، نامه یه ک بوشوینکه وتوانی ده نیریت، تیدا ده نویست: (تایستا ریزو خانه دانی راسته قینه نه دیو، وهک لیره دا له نیونه وخه لکه دا ده بییم که هدریه که ی له پره نگ و ره گه زو نه ته وهیه که، لهم خا که پیرۆزه دا، خاکی ئیراهیم و محمد).

گوفاری (الفیصل) ژماره . ٢٧.

ههروه ها ده لیت: (نه مه ریکا پیوستی به تیگه یشتن له ئیسلام ههیه، چونکه تا که ریزو ئایینه، که بتوانیت کیشه ی ره گه زپه رستی له کۆمه لگا که یدا بسرپه وه. من له گه ل سی پیسته مسولمانه نه مریکیه کاندا گفتوگۆم کردوهو، خواردنم له گه لدا خواردون، ئایینی ئیسلام به ته وای بیری ره گه ز پهرستی له میشکدا سرپونه ته وه.) هه مان سه رچاوه.

به کورتی وه سفی کۆمه لگای ئیسلامی ده کات و ده لیت: (له کۆمه لگای ئیسلامیدا ههچ مروفیتک ههست به جیا وازی ناکات، له ئیسلامدا نه ههستی خۆبه گه و ره

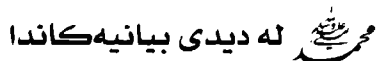

(د.موراد ویلفرید هوفمان)، دکتورای له یاسا هه یو، دیپلوماسیکی ئەلمانیه، له سالی ۱۹۳۱، له دایک بوو، زوړ کتیبی هه ن که له چوارچیوهی شارستانیه تی روژئاوادا باسی له نایندهی ئیسلام کردو، له خیزانیکی کاسولیکی دا له دایک بو، له سالی ۱۹۸۰ بوته مسولمان، له بوری بهرگری نه تومی وهزاره تی دهره وهی ئەلمانیا دا کاری کردو، مسولمانبوونی مشتمپرکی زوړی دروست کرد، به هوی نه و پینگه بهرزه ی له حکومه تی ئەلمانیا دا هه یوو، ههروه ها بهرپوه بهری به شی زانیاری ناتو بو له (بروکسل)، له سالی ۱۹۸۳ ز تا ۱۹۸۷، پاشان بو به بالیوزی ئەلمانیا له (مه غریب) له سالی ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴.

(هۆفمان) دەئیت، بابەتە دژبە کە کان لەبێروباوەری مەسیحیدا لە گەرن گەڕین
هۆکارە کانی مسوولمان بونم بو .

لهدهمه كاني: (الإسلام كبديل)، (الإسلام في الألفية الثالثة)، (يوميات مسلم ألماني). (رجال ونساء أسلموا) ٣٩٣.

*کپ ئیلیسۆن، پارێزەری ئێمەریکیە، لە ساڵی ۱۹۶۳ ی ز. لە دایک بوو، لە تەمەنی ۱۹ ساڵیدا موسلمان بوو، یەکەمین جیگری دیموکراتی موسلمانە لە کۆنگرێسی ئەمریکا لە ویلایەتی (مینیسۆتا)، لە هەلبژاردنی نۆفەمبەری ۲۰۰۶ ز دا بوو ئەندام، لە کاتی سۆیندخواردندا توشی کێشە یەکی گەوره بوو، چونکە دەبوو دەست لە سەر (ئینجیل) دا بنێت، ئینجا سۆیند بخوات، بە لای ئەو دەستی لە سەر قورئان دانا، ئینجا سۆیندی خوارد، یەکەم جار بوو لە پارتی دیموکراتیدا، کە سێکی موسلمان بوو.

* د. رېډیټ گرین (فاروق عبدالوہاب)، دکتورای لہیاسای نیودہولہتی و بہاروردکاریدا ھدیہ، و سہرؤکی کؤمہلہی ھارفارده بؤ یاسای نیودہولہتی و، راپوژکاری سہرؤکی کاروباری دہرہوہی ئەمریکی (نیکسون) ھ، و، بہرپوہبہری پتشیوی ناسایشی نہتہوہی بولہ کؤشکی سہی و، دامہزرتہری کؤمہلہی پاریزہرہ مسولمانہ ئەمریکیہکانہ، لہسالی ۱۹۸۰ز مسولمان بوہ .

دهلیت : (ئەگەر خەلك رۆژنامەكانى ئەمريكا بخوێنەوه، ئەوا ترسیان لەهەمبەر ئیسلام لەلا دروست دەییت). آمریکا و الاسلام تعایش أم تصادم؟ د.عبدالقادر طاش، ۶۶۷.

* * *

وهرزشوانان

﴿ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴾ الجمعة: ٤

واته: ٩مېش فېزلی خوايه بهر که سټکی نه دا که مه یلی لی بی و، خوا خاوه نی
فېزلی گه وره و مه زنه.

*کاسیوس مارسیلوس کلاي (محمد علي کلاي)، یاريزانيکی
مشته کوله (ملاکمه) ی نه مرکييه، له (١٧) ی ژانویه ری ١٩٤٢ ز له خيژانيکی
نه مرکيدا له شاری (لؤلیفیل) له ویلايه تی (که نتاکی) له دایکبوه، له معاوه ی بیست
سالد، که له نیویاریکا کانی مشته کوله دا به سهری برد (سی) جار بووه پالنه وانی جیهانی
کیشی قورس، له سالی ١٩٩٩ ز (محمد علي کلاي) به (وهرزشوانی سده ده)
هه لېژدرا، کاتی له سالی ١٩٦٥ ز. بووه مسولمان هه مو جیهانی سرسام کرد.

*فیردیناند لويس نارکه ندور (کریم عبدالجبار)، له ١٦ ی نیپرلی سالی ١٩٤٧ ز.
له شاری نیویورک له دایک بووه، یاريزانيکی به ناوبانگی تویی باسکه بوو به یه کیک
له به ناوبانگترین پالنه وانی نه و یاریه داده نریت به دریژی میژو. کاتی له زانکو
ده یخوتند له خولی زانکوکان له سالانی ١٩٦٧ و ١٩٦٩ ز دا به باشترین یاريزان
هه لېژدرا، پاشان چووه تپی (لوس نه جلوس لیکه رز) و باشترین نهجمی له گه لدا
تومار کرد، توانی له گه ل تپه کهیدا پتج جار نازناوی (نین بی نهی) به ده ست بیتیت،
له سالی ١٩٨٩ له تهمه نی ٤٢ سالی وازی له یاری کردن هیناوه، له سهر دهستی په کی

له بانگخوازه ئیسلامیه‌کان له‌واشتنۆن مسوڵمانبووه، هەر ئه‌و ناوی (کریم عبدالجبار)ی بۆ هه‌ڵبژارد، ده‌ستی کرد به‌هه‌ولدان بۆ فێربونی زمانی عه‌ره‌بی و چه‌ند ولاتیکی عه‌ره‌بی وه‌کو لیبیا و سعودیه‌ گه‌راوه‌ بۆ ئه‌وه‌ی زمانی عه‌ره‌بی به‌باشی فێریت و ئیسلام له‌شوینی خۆیدا بینیت.

*فریدریک کانۆتی، له‌سالی ۱۹۷۷ز له‌ فهره‌نسا له‌دایک بووه، یاریزانیکی تۆپی پێی مالی به‌ره‌گه‌ز فهره‌نسیه، له‌ته‌مه‌نی ۲۰ سالییدا مسوڵمان بوه، یه‌کیک له‌کاره‌ خێرخوازیه‌کانی کردنه‌وه‌ی گوندیکی منداڵان بو له‌سالی ۲۰۰۶دا له‌ مالی.

*فرانک ریپیری، له‌سالی ۱۹۸۳ز له‌فهره‌نسا له‌دایک بووه، یاریزانی هه‌ڵبژارده‌ی تۆپی پێی ولاته‌که‌یه‌تی، کاتی بوو به‌مسوڵمان سه‌رنجی راگه‌یانندی بۆخۆی راکیشا.. ریپیری ده‌لیت: (ژیانیکی زۆر قورس و ناخۆشم هه‌بوو، بڕیارمدا به‌دوای ئارامیدا بگه‌ڕێم، له‌کۆتاییدا ئیسلامم دۆزییه‌وه).

هه‌روه‌ها ده‌لیت: (ئیسلام سه‌رچاوه‌ی هێزی منه، له‌ناوه‌و ده‌ره‌وه‌ی یاریگادا).

*تیریک ئه‌بیدال، یاریزانیکی فهره‌نسیه‌ مسوڵمان بوه و له‌گه‌ڵ کچیکی جه‌زائیریدا هاوسه‌رگیری کردووه، له‌لێدوانیکدا بۆ روژنامه‌ی (ستاد الدوحه‌)ی وه‌رزشیدا له‌ژماره‌ی ده‌رچوی (۲۰۰۷/۸/۳۰)دا، ده‌لیت: (به‌هیچ شێوه‌یه‌ک مسوڵمان بوخم مه‌رجێک نه‌بو له‌مه‌رجه‌کانی هاوسه‌رگیریه‌که‌م له‌گه‌ڵ ئافره‌تیکی مسوڵماندا، به‌لکو ئه‌وه‌ چیرۆکیکی کۆنی سه‌رده‌می لاوه‌، من هه‌مو کات ئاره‌زوم ئه‌وه‌ بو مسوڵمان بێم، له‌کۆتاییشدا به‌نه‌جامم گه‌یاندم).

*برۆنۆ میتسو (که‌ریم میتسو)، به‌ره‌گه‌ز فهره‌نسیه، راهێنه‌ری تۆپی پێه، شوێن په‌نجه‌ی به‌سه‌ر ئه‌و تپانه‌وه‌ دیاره، که‌راهێنه‌ریان بووه، مسوڵمان بویشی ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ بۆ بڕیاریکی تایه‌تی خۆی، مرو‌فیش سه‌ربه‌سته‌ له‌وه‌ی چی پێی باشه‌ ئه‌وه‌ هه‌ڵبژیری، هه‌روه‌ک چۆن راهێنه‌ریکی تری فهره‌نسی به‌ناوی (فیلیپ ترۆسی)، که‌ دواتر ناوه‌که‌ی

گۆرى بۆ(عومەر ترۆسى)ھەمان راي ھەبوو، كەدواي ئەوھى مەسۇلمان بوو ھەسەرەكەشى(دۆمىنىك) لەگەلیدا مەسۇلمان بوو).

*فەلىپ ترۆسى(عومەر ترۆسى)، رايھەنەرىكى فەرەنسىيە، لەگەل ھەسەرەكەى (دۆمىنىك)دا لەبەھارى ۲۰۰۶ز مەسۇلمان بوون و دو ناوى نوپان بۆخۇيان ھەلبارد، (عومەر) و (ئەمىنە).

*نىكۇلاس ئەنەلەكا (بىلال ئەنەلەكا)، لە ۱۴ى مارسى ۱۹۷۹ز دا لە(فەرساى)لەدايك بوو، ياريزانىكى تۆپى پى فەرەنسىيە..لەتەمەنى(۱۶)سالىدا مەسۇلمان بوو، دەلەت: پەش ھەوت سال لەرەنگەى ھەورپەكى تونسىم مەسۇلمان بوم، كەناوى (ئەسماعىل) بوو پەكەوھ لەپارس سان جەرمەن ياريمان دەكرد، ھەمىشە دەربارەى ئايىنى ئەسلام و بىنچىنە و دروشەكانى گەفتوگۆى لەگەل دەكردم، سەپاسگوزارى خەدام، كەنەستا تاكىكم لەكۆمەلەى مەسۇلمانان).

ھەروھە دەلەت: (نازناوى بىلال ھەلبارد، چەنكە يەكەمىن شت لە ئەسلامدا كەسەرەنجى مەى بەرەو لای خۆى راکەشا (بانگ)بو).

﴿يَخْنُصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ﴿٧٤﴾ آل عمران: ٧٤.

واته: خودا مهیلی له بهرز کردنه وهی هه کس یی به تاییه تی له ناو خه لکدا هه لینه بژیږی و پرووی میهره بانی و په حه تی خو یی تی له کات، خودا خاوه نی به خه ش و بههره ی گه وره یه و، هه نمو نه توانی به پراسی چا که له گه ل خه لک بکات.

لورد هیدلی، په کیکه له دهوله مه ندرین و خانه دانرین که سی به ریتانیا، له زانکوی کامبریدج به شی نه نذازیاری خویندووه، موسلمان بو و گوڤاری The Islamic Renew ده رکرد و موسلمان بونی دهنگوی زوږی به دوای خویدا هیتا. هیدلی ده رباره ی کاتی موسلمان بونی ده لیت: (گومان له وه دا نیه، که خوشترین روزه کانی زیانم نه و کاته بو که له به ردهم خه لکدا رامگه یاند که من بومته موسلمان و نایی نیسلام په پیره و ده کم) آفات جدیدة للدعوة الاسلامیة، أنور الجندي، ۱۳۹۷.

هه روه ها ده لیت: (نه گه به مه سیحی له دایک بووم، نهمه نه وه ناگه یه نیت که به دریا یی زیانم به مه سیحی بیه موه، من نه مده زانی چو ن باوه ر به و بنچینه یه بکم که

دهلّیت نه گهر جهسته‌ی مه‌سیح نه‌خوئیت و خوئنی نه‌خوئیه‌وه نه‌وا له سزای دۆزه‌خی هه‌میشه‌یی رزگارت ناییت! من ئیستا له نیو ئیسلامدا زۆر زیاتر له جاران خۆم له مه‌سیحیه‌تی راست به نزیکر ده‌زام، هه‌ر که‌سی‌کیش دژایه‌تی مه‌سیحیه‌تی راست بکات نه‌وا جینگای ئومێد نییه‌) مسوعة النهضة الاسلامية، دکتور محمد رجب البيومي، ۱/ ۱۲۰.

* ئیتین دینیت، یه‌ کێکه له گه‌وره هونه‌رمه‌ند و وینه‌ کێشه به‌ نارایانگه‌کانی جیهان، کاره‌کانی له‌ فره‌هه‌نگی (لاروس) تو‌مارکراون، نیوه‌ی هه‌مو سالتیکی له‌ جه‌زائیر ده‌برده‌سه‌ر، له‌ سالی ۱۹۲۷ ز موسولمان بوه‌ و ناوی خوی گۆزی بو‌ (ناسره‌ددین) و له‌ سالی ۱۹۲۸ ز حه‌جی مالی خوای کرد.

له‌ کتێبه‌که‌ی که‌ به‌ ناوی (محمد رسول الله) یه‌ ده‌لّیت: (ئیسلام هه‌ر له‌ ساتی یه‌ که‌می ده‌ر که‌وتیدا نه‌وه‌ی سه‌ماند که‌ ئایینکی گونجاوه‌ بو‌ هه‌مو کات و شوئیک، چونکه‌ ئایینی سروشت و فیه‌رتی مرو‌فه، سروشی مرو‌فه‌ کانی‌ش جیاوازیان نییه‌، بو‌یه بو‌ هه‌مو ئاستیکی شارستانییه‌ت شیاوه‌) لا ۳۴۵.

به‌ره‌مه‌کانی: (أشعة خاصة بنور الإسلام، الشرق كما يراه الغرب، الحج الى بيت الله الحرام).

* ئیفلین گوتبۆلد، خاڤنکی خانه‌دانی ئینگلیزه‌، موسولمان بو‌وه‌ سه‌ردانی حه‌ج‌ازی کردووه‌ و حه‌جی مالی خواشی کردووه‌، ده‌رباره‌ی نه‌و گه‌شته‌ی که‌ له‌ سالی ۱۹۳۴ ز نه‌نجامیدا یاده‌وه‌ریه‌یه‌کانی به‌ ناوی (الحج الى مكة) نویسه‌وه‌ به‌ ناوی (البحث عن الله) وه‌ر گێڕاوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌یی.

گوتبۆلد له‌ کتێی (محاسن الإسلام) دا ده‌لّیت: (موسولمانان دوباره‌ ده‌گه‌رێنه‌وه‌ لوتکه‌، له‌ رێگه‌ی سه‌رچاوه‌ پاک و یتگه‌رده‌ که‌ یانه‌وه‌: قورئان).

له بهرهمه کانی: (تقدم الاسلام السريع).

* ماریا نالاسرا، له سالی ۱۹۴۹ز له نه‌نده‌لوس له‌دایک بووه، رپیتدراوه له بواری فله‌سفه‌و دهر و ناسی له زانکوی مه‌درید، سالی ۱۹۷۸ز موسولمان بوه، به‌رپوه‌به‌ری ناوه‌ندی (التوثیق والنشر) بو له نه‌نجومه‌نی ئیسلامیدا، سالی ۱۹۹۸ز له غه‌رناته له‌سهر ده‌ستی تاوانباریکی ئیسپانی شه‌هید کرا، دوا‌ی نه‌وه‌ی وتاریکی ب‌ل‌او‌کرده‌وه به‌ناوی (نافره‌تیکي موسولمان له گوندیکی جیهانیدا)... له‌و وتاره‌یدا ده‌ل‌یت:

(من باوهرم به‌خوا‌ی تاقانه‌ه‌یه، باوهریشم به‌وه‌ه‌یه که محمد پیغه‌مبه‌ری خوا‌یه و باوهریشم به‌رپیازه‌که‌ی ه‌یه که رپیازی ناشی و چاکه‌خوا‌زیه... له ئیسلامدا مرو‌ف به‌پاک و بی‌گه‌ردی و به‌نازادی و به‌بی‌تاوان له‌دایک ده‌ییت، تا خوی پ‌نگه‌و پ‌له‌وپایه‌ی خوی له‌جیهاندا ده‌ستیشان بکات) وه‌رگ‌یر دراوی صلاح یحیای، گو‌فاری (الفیصل) ژماره‌۲۹۱.

* جه‌م‌یله‌ قه‌رار، له‌سالی ۱۹۴۹ز له نه‌مسا له‌دایک و باوکیکی بی‌اوه‌ر له‌دایک بووه، سه‌ره‌تا ویستی بیته‌مه‌سیحی به‌لام قه‌ناعه‌تی به‌مه‌سیحیه‌ت نه‌هات، دواتر به‌ره‌و ئیسلام هات و دوا‌ی نه‌وه‌ی ده‌رباره‌ی نه‌و ئایینه‌ زو‌ری بیست و زو‌ری خو‌ینده‌وه له‌ته‌مه‌نی بیست سالی‌دا موسولمان بوه.

* فاتیمه‌ سی‌ لام‌یر، نافره‌تیکي نه‌لمانیه، قه‌ناعه‌تی به‌مه‌سیحیه‌ت نه‌هات، بو‌یه له سه‌ره‌تا کانی سالی ۱۹۵۱ز له‌رپی نامه‌و پ‌سته‌وه پ‌توه‌ندی به‌ه‌ندی موسولمانه‌وه کرد، نه‌وانیش بنچینه‌کانی ئیسلامیان بو‌رونکرده‌وه و نه‌ویش باوهری له‌لا دروست بو و موسولمان بو.

* موتیکا ترفسکن (فاتیمه‌ ترفسکن)، له‌سالی ۱۹۴۳ز له چیکوسلو‌واکیا له‌دایک بووه، پسپو‌ری وینه‌ی نه‌ندازه‌یی بو، زو‌ری ده‌رباره‌ی ئیسلام خو‌ینده‌وه و پ‌توه‌ندی به‌

هه‌ندی مسوڵمانی نه‌لمانیاوه‌کرد، تا نه‌وکاته‌ی باوه‌ری ته‌واوی له‌لا دروست بو و له‌سالی ۱۹۶۳ ز مسوڵمان بونی خوی را‌گه‌یاند.

*بريشا به‌نکمه‌رت (عوسمان عه‌بدوللا) په‌کيکه له‌ پسه‌پورانی په‌روه‌ده‌و فيرکردن له‌ تايلاند، له‌ خيژانيکی بوزی له‌ دايک بووه که تاکه‌کانی نه‌و خيژانه به‌ته‌واوی په‌يوه‌ست بون به‌ ناموزگاری و فه‌لسه‌فه‌ی (بوزا) به‌لام نه‌و باوه‌ری به‌وه‌ نه‌بو، دواي ته‌واوکردنی خويندنه‌که‌ی ده‌ستی کرد به‌ گه‌ران به‌دواي نايينک که شايه‌نی نه‌وه‌بيت بيته نايینی مروفايه‌تی و په‌يره‌وی ژيان، جاکاتيک نه‌وه‌ی له‌ ئيسلامدا به‌ديکرد مسوڵمان بو و له‌ سه‌ره‌تای سالی ۱۹۷۱ ز مسوڵمان بونی خوی را‌گه‌یاند.

*کات ستيفنس، گورانييژيکی به‌ريتانی به‌ په‌چه‌له‌ک نه‌مساويه، له‌ کوتاي شه‌سته‌کان و سه‌ره‌تای هه‌فتاکان زياتر له‌ مليوتيک کاسيت له‌ به‌ره‌مه‌کانی فروشرا، دواي نه‌وه‌ی به‌ قورناني پيرۆز ناشابو له‌سالی ۱۹۷۶ ز مسوڵمان بو، ئيستا زوڤه‌ی کاته‌کانی له‌ مزگه‌وتدا به‌سه‌رده‌بات و ږولتيکی کارا و گرنگ له‌ گه‌ل په‌وه‌ندی ئيسلامی له‌ نه‌ده‌ندا ده‌گيريت.

(ستيفنس) ده‌ليت: (کاتيک له‌ قوتابخانه‌بوم درکم به‌وه‌ده‌کرد که جياوازيه‌کی زوڤ هه‌يه له‌نيوان وانه‌ی نايين و وانه‌کانی تری وه‌کو بيرکاريدا، له‌ وانه‌ی ناييندا وا فيرکراين، که $۱=۳$ به‌لام نه‌وه له‌ وانه‌ی بيرکاريدا راست نيه، به‌لام له‌ کوتاييدا له‌ ئيسلامدا نه‌وه‌م دوزيه‌وه که $۱=۱$) لم أسلم هؤلاء الأجانب، محمد عثمان ۱۹/۱.

*ديپورا پوتەر، نافره‌تيکی ږوژنامه‌نوسه له‌ سالی ۱۹۵۴ ز له‌ شاری (توافيرز) له‌ ويلايه‌تی مشيگانی نه‌مريکا له‌ دايک بووه، له‌ سالی ۱۹۸۰ ز دواي هاوسه‌رگيری له‌ گه‌ل په‌کيک له‌ بانگخوازه ئيسلامييه‌کاندا که له‌ نه‌مريکا کاری بانگخوازی ده‌کرد

مسولمان بوه، دواى نهوې باورېنكى تهواوى له لا دروست بو كه هېچ نايينك نيه وه كو نيسلام به تنگ داخوازيه كانى مروځه وه بيت، جا نيريت يان مې.

*كريستان بيل(عيسى ابو الهدى)، دهره پنه پنه سینه مایې بهر چه له كه فهره نسپه، له بواړې دهره پنه و بهر هه مه پنه سینه مایېدا كاري كړدوه، زياتر له حه فها فيلمې سینه مایې هه به، له وانه دو فيلمې بو(نه نتوتې كړن) دهره پنه.

بيل كه سينكى دهوله مهنه بو، له لوس ناكلوس و نيويورك و پارسدا به خوشگوزه راني دهزيا، به لام سهره پاي نهوش مسولمان بوه و وهك خوي ده ليت هه رگيز ناسوده يې جهسته يې و روحي نه دوزيه وه تا نهو كاته ي مسولمان بو.

له ديمه شق له كوړپنكا كه له ژير ناوونيشاني(ناشاپوني زيار و په يامه كان) رېنك خرابو به ديداري شادبوم، پياوړې زور خوبه كه مزان بو، به ناساني هه ست به نوري نيسلام ده كه ي كه له پويدا ده دره وشيته وه، دواتر دهره پاي مسولمان بوني قسه مان كړد و داوام ليكړد كه رېنكا بدات له كتيه كه مده لهو به شدا نمازه به چپړو كه كه ي بكه م.

*كولين كيس، خاځيكي نه مريكيه له خيترانيكي كاسوليكيډا گه وره بوه، ماستهري له بواړې(فېربوني زماني دووهم) دا هه به له زانكوي(فېر فينلډ) و ماستهري له تويژينه وه نيسلاميه كانداهه به، پسرپزه له تويژينه وه نيسلامې و مه سيحي، له سالي ۲۰۰۱ هوه تا نيتايش راگري كوليزي (نه نكسيس) ه بو كاروباري نه كادېي، به هوي دو قوتايي سوري كه زماني نينگليزيان له لا ده خوتند مسولمان بو، كاتيك پتاسه به كي ساده ي نيسلاميان بو كړد و نوسخه به كي فورناني پروزيان به ديداري پندا.

له(پاشكوي كلتوري) باليوزخانه ي نه مريكي له ديمه شق ناماده ي كوړپنكي بوم، تيدا باسي له هه لويستی هندی له نه ياراني حجاب و تيرواني دوزماني بو خوي و بروبوره كه ي ده كړد، به لام نهو-سهره پاي نهوش-روليكي كاريگهري هه به

له‌سه‌ر رونکردنه‌وهو خسته‌روی وینه‌ی ئیسلام و په‌واندنه‌وه‌ی هه‌رچی درۆ و ده‌له‌سه و توند و تیزیه که ده‌درینه‌پال ئیسلام.

*جۆن ئاورد(محمد ئیسلام) چالا‌کوانی‌کی نایاسایی بو له حیزبی گه‌لی به‌ریتانی، له‌سالی ۱۹۹۲ز نو‌سخه‌یه‌کی قورئانی پی‌روزی کړی تا چهند هه‌له‌یه‌کی ده‌ست‌به‌وێت و مسو‌لمانانی پیتاسیتیت..جۆن ده‌لێت: (وامزانی قورئانی پی‌روزی‌ش وه‌ک هه‌مو کتیه‌کانی دی به‌ده‌ستی مرو‌ڤ نو‌سراوه و هه‌رده‌یه‌ی هه‌له‌و دژیه‌ک و شقی پێچه‌وانه‌ی تیدا‌ییت).

به‌لام پارێزگاری خ‌وای په‌روه‌ردگار بو قورئانی پی‌روژ و نه‌و ئیعه‌جازه‌ی تیدا‌یه بووه‌ هو‌ی نه‌وه‌ی باوه‌ری ته‌واوی له‌لا دروست بی‌ت که قورئانی پی‌روژ فه‌رموده‌ی خ‌وايه‌و به‌هیچ جو‌زێک شقی نا‌دروستی تینه‌که‌وتوه‌، نه‌مه‌ش بووه‌ هو‌ی نه‌وه‌ی له مانگی تشرینی دو‌وه‌می سالی ۱۹۹۶ز بی‌ته مسو‌لمان، ده‌لێت: (له کوتا‌یدا بو‌م ده‌رکه‌وت و دلتیابوم له‌وه‌ی که من ده‌مه‌و‌ی مسو‌لمان بيم جا کاتی نه‌و برپا‌ره‌مدا و په‌کلا‌بومه‌وه بو‌م ده‌رکه‌وت که ئیتر هه‌مو شتی‌کم بو‌ ڤون بو‌وه‌ته‌وه‌و له‌ باش‌ترین بارودو‌خ‌دام).

*یوسف خه‌ت‌تاب(یوسف کو‌هین)، نه‌ندامی بزوتنه‌وه‌ی (شاس‌ی به‌ریتانی بو، له‌سالی ۱۹۹۸ز خ‌وی و خانه‌واده‌که‌ی هاتنه‌ قودس و له‌وی چونه‌ که‌مپی غادیر له‌ کو‌مه‌لگه‌ی (گوش قه‌تیف) نیشته‌جی‌ون، د‌وای ماوه‌یه‌ک ده‌ستی کرد به‌ نامه‌ناردن له‌رپ‌ی ئینته‌رنه‌ته‌وه له‌گه‌ل پیا‌وانی ئاییی مسو‌لمان و ده‌ستیکرد به‌ خو‌یندنی قورئانی پی‌روژ به‌ زمانی ئینگلیزی، پاشان کو‌هین برپا‌ریدا هه‌مو سنوره‌کان به‌ه‌زینیت و خ‌وی و هاوسه‌ره‌که‌ی و مندا‌له‌کانی مسو‌لمان بونی خ‌ویان را‌گه‌یاندا، ئیستا مندا‌له‌کانی له‌ قوتابخانه‌ی ئیسلامی ده‌خ‌و‌ین و عه‌ره‌بیه‌کی زو‌رباش قسه‌ ده‌که‌ن، پاشان کو‌هین ناوی خ‌وی گو‌ڤی بو(یوسف خه‌ت‌تاب)و له‌ گه‌ره‌کی جه‌به‌ل تو‌ڤ له‌ قودسی رو‌ژه‌لات‌دا

نیشته جی بو و ده سق کرد به کار کردن له کومه له یه کی خیرخوازی ئیسلامیدا،
سهره پای نه وهی سهرانی ئیسرائیل دواي مسولمان بونی پاله په ستویه کی زوړیان
خسته سهر) رجال ونساء أسلموا، لا ۳۷۳.

*خوسی خافیر گیگو (نه بویه کر گیگو)، له شاری (سهره قهسته) ی ئیسانی
له سالی ۱۹۵۵ز له دایک بووه، دواي گه شتیکی دورودریژی سخت بهره و ئیسلام
هیدایهت دراو، له سالی ۱۹۹۵ز خوی و هاوسره پولوتیه که ی (بیانا روشکو) و
منداله کانی مسولمان بون و پاشان چونه نهسته نبول و له وی نیشته جیون، له وی
گوفاریکی هزری ئیسلامی ئیسانی تایهت به ره خه گرتن له میژو به ناوی
(سکانداتی) دهر کرد، سهره پای چندين کاری تری له بواری نه ده ب و فله سه فو
ئیسلامدا، له سالی ۲۰۰۰ز هاته دیمه شق و له وی دریژهی به کاره کانی دا و
له و کاته وه له وی نیشته جیه و به ریژه بهری به شی زمانی ئیسانیه له کومه لگه ی فته ی
ئیسلامی و راویژکاری روشنیریه له په یمانگای (سربانتس)، بهر له ماوه یه که له گه لی
ناشنا بوم و داوام لیکرد که چیروکی مسولمان بونی خویم بو باس بکات، نه ویش
رېتمونی کردم که بگه رېتمه وه بو کتی (رحلة الى نور المعرفة)، که تیدا باسی
مسولمان بونی خوی و چندين که سی تری کردووه، نه وانه ی به ره و نوری ئیسلام
هیدایهت دراو.

*جوتاسان بیرت (یه حیا بیرت): کوری (جون بیرت) ی به ریژه بهری را دیوی
به یریتانیایه، میژوی نوی و زانسق سیاسی له زانکوی (مانچستر) ی به یریتانیا
خویندووه، پاشان وزوژ به قولی ئیسلامی دیراسه کردووه، دواي بیر کردنه وه و
لیکولینه وه یه کی ورد و دورودریژ مسولمان بونی خوی راگه یاند، دواي مسولمان
بونیشی ناوی (یه حیا) ی بوخوی هه لېژارد.. جوتاسان ده لیت:

(ئیسلام فرمانان پنده کات که به دانایی و ناموژگاری بو ریپازی خودا بانگه واز

بکهین و به چاکه گفتوگو بکهین).

بهو پټهش په حیا ماندونه ناسانه گفتوگو له گهل خه لکدا ده کات و دانایانه بهره و رپیازی خوا بانگه وازیان ده کات) رجال و نساء أسلموا، لا ۳۵۷.

* ټیلینا شروموټا، خانگیکی روسیه له ژینگه په کی مه سچیدا گه وره بووه، به لآم نه و بیروباوهری قه بول نه بو، که ده لټت: خودا کورپنکی هه په. بو په سر گهردان مابو نهیده زانی چون جیگره وه په ك بو ټایینی مه سچی پشوی بدوژیته و، له بهرنه وه به دواى زانیاری دهر باره ی ژیانی دواى مردندا ده گه را، پاشان به دواى خودادا، تا له کوتاییدا له گهل (لوزا) دا که خانگیکی ټیتالی بو و مسولمان بوو ناشنا بو و، پوشته یی و قسه رپنکو پټکه کانی لوزا ورده ورده له دلی ټیلینا دا جینگای خو ټیان کرده وه و، تا له مانگی کانونی په که می سال ۲۰۰۵ ز مسولمان بونی خو ټی را گه یاند.

ټیلینا ده لټت: (زور دلخوش بوم که هاوړی مسولمانه کام زانیان که که وتومه ته دواى خوشه و یستیه وه .. خوشه و یستی خوا و ئیسلام).

* ټیراهیم کارلسون: وټه گرپنکی روسی بیواوهر بو، دواى چهند گفتوگو په ك له سهر بونی خوا له گهل ټافره ټیکى نه مریکی مسولمان که ناوی (شه هیده) بو مسولمان بو، به لآم پالنه ری سهره کی له پشت مسولمان بونی چیرو کټک بو که له ئینته رنیتدا خو ټند بویه وه به ناوی (دواى دوازه کاتزمیر) که (کاترین پولوک) ی خانگی مسولمان بوی که نه دی نویسی.

* ماریا جو، خانگیکی پرتوگالی کاسولیکى بو، دلسوژی ټایینه که ی بو، به لآم نه و بیروباوهری که ده لټت خودا کورپه که ی خو ټی له پټناو تاوانه کانی مروقه کان کردو ته قوربانی و مه سیح کورپى خوا به و له هه مان کاتدا خوا شه، نه م پایه یی بیروباوهر وای لیکرد که گومان له بیروباوهره که ی بکات.

ماریا ده لټت: (چومه لای قه شه په ك، دهر باره ی گومانه کام پرسیارم لیکرد، من

دلنیا بوم که وه لآمه که ی ده زانیت، به لآم سهرسام بوم، کاتیک پی گوتم: نمانه له نهینه کانی کاسولیکین.. ههروه ها پی گوتم که ده بی پاره بدهم له بهرانبهر لیخوشبون له گومانه کانم).

هه مو نمانه وایان لیکرد که ئیسلام هه لبریزیت، که تیایدا به کتاپهرستی و دلسوژی ته واری بو خوا تیدا بینه وه.

ماریا ده لیت: (لای من ئیسلام وهك وینه به کی نه ندازه بی (هندسی) وایه پره له رهنگ و هه به شیکه به شیکه تری ته واده کات.

* مارما دوک باکال: محمد باکال، بهریتانیه، مسولمان بوه و به یارمه تی محمد غه مرای و اتا کانی قورنانی پروژی کردو ته ئینگلیزی، نه و هه رگپرانهش له باشرین وه رگپرانه کانه و به که مین وه رگپرانه که که سیکی مسولمانی ئینگلیز بیکات.

(باکال) ده لیت: (مسولمانان ده توان ژیار و شارستانییه ته که بیان وهك سهرده مانی پشو به خیرایی بلا و بکه نه وه، به لآم به مەر جیک نه گهر بگه رپنه وه سهر هه مان ره وشت و ناکاری پشویان، چونکه نه و جیهانه شیواوه ناتوانیت له بهرانبهر ره وشتی مسولماناندا خوی بگریت).

له بهر هه مه کانی: (الثقافة الإسلامية).

* موزی که یل (عبدالصمد کیل)، که سیکی که نه دیه، چه ند بر وانا مه به کی له بواری توێژینه وه کانی ئیسلامی و ئیسه پانیدا هه یه، زمانه کانی عه ره بی و ئینگلیزی و فه ره نسێ ده زانیت، له وته به کی گرنگدا ده لیت: (ئیسلام هاوسهنگی له زیاندا پییه خشیم، نه و که سه ی ئیسلام به ده سه تییت هیچی نه دو ژاندو وه، به لآم نه و که سه ی ئیسلامی نه بیته چی به ده سه تیئا وه؟! له ئیسلامدا نه و هم دو ژیه وه که له گه ل نه قلدا ده گوئیت و نه و ههش فیروبم که مرو ژ چی به نه قلی ئیمانی و ئیمانی نه قلی ده به خشیته) عظماء و مفكرون يعتقون الاسلام، محمد طه اش، لا ۲۳۵.

*واسیف راعی، توپژهرینکی نوردنیه دواى ململانییه کی دهرونی سه ختی چهند سالهیی مسولمان بو.. واسیف دهلیت: بو ماوهی نریکهی بیست سالن من به مدهسیحی داده نرام.. کاتی راستی ههلویتسی خومم لهو زیانه دا بو دهرکهوت و ریگاکه مم دوزیه وه.. مسولمان بوم.. ههستم به ئاسوده ییه کی بیته ندازه کرد.. به جوریک ههستم به ئارامی دهروم کرد که ناتوانم وه سفی بکه م.. گه یشته راستی.. گه یشته لوتکهی ئه و ئامانجهی داوام ده کرد.. وهك بلیی هه ر له سه ره تای گه شته که مه وه نیسلام ئامانجم بویت.. ئه و کات دهرکم به و سه رگه ردانییه کرد که پیشتر تیدا زیابوم.. ئه و کات زانیم که هه مو زیانم له خهوینکی قول و تاریکیه کی نهنگوسته چاودا به ریکردوه.. به لام به یانی گزنگیدا.. له خهوی بیئاگایی بیدار بومه وه.. ههستم کرد که هه مو شتیک له دهروغدا خه ریکه ده گوزیت و پون ده بیته وه.. نهسته مه که سیك ههست به و خوشیه بکات که ئه و نه زمونهی نه دییت..)

ههروه ها دهلیت: نه گه ر بلیم: به راستی من له تاریکیه کی نهنگوسته چاودابوم، کاتی له ناکاو به رچاوم پون بو وه وه.. هه مو شتیک دهر و به ری خومم به راستی بیی.. ئه و کات گوتم من له خه مون و خه یالدا زیابوم و ئیستا بیدار بومه ته وه.. له وانه به ته واری مافی باسکردنی ئه و هه لویتسم نه دایت.. به لام ده توانم بلیم ئه و کات ههستم به مروفتی خوم کرد و.. خومم دوزیه وه).

ههروه ها دهلیت: (ئو ترس و گومانانهی له بیرو هوشمدا ده خولانه وه هه موی ره وینه وه.. توانا و ئازایه تییه کی ته وایم له لا دروست بو بو نه وهی ره و به روی هه مو ئه و نه گه رانه بیه وه، دلنیا بوم ئه و کاره ی کردومه کاره راست و دروسته که یه و.. ئه و کاره یه که وه دیه تهری گه ردونی گه وه ره له منی ده ویت، ئیتر چ هتیک هه یه من به رسییت؟).

له به ره مه کانی: (کنت نصرانی).

* (قرة العين)، خانگیکی مهسیحیه و له خیرانیکی مهسیحی دینداردا ژیاوه، له زانکوئی (په نسلفانیا) خویندویه تی، مسولمان بو، ناروژوونکی زوړی بو خویندنه وه و گهړان هدی، به تاییه تی له نایینه کاندای و توانی له ئیسلامدا هه مو وه لآمه کانی ده سبکه ویت.

* میخائیل هیمز، ئینگلیزه، چهند خالگیکی سهرنجراکیش نهویان بهرو ئیسلام هیئا، دواى گهړان و توئینه وه یه کی دورودریژ له دواى نایینک، که هیچ گورآنکاریه کی به سهردا نه هابیت و له گهړان عقل و مهنیقدا تیکنه گیریت.

* ماری تولىفه: خانگیکی مهسیحی بو، باوره که ی نهیتوانی قه ناعه تی ته وای پیتیت، بو یه ده سیکرد به لیکولینه وه له نایینی بوزی و هیندوسی، به لآم کاتیک نه وه ی به دوایدا ده گهړا ده سق نه که وت گه شته که ی به ئیسلام کوتایی هات، چونکه باوهری وایه، که ئیسلام تاکه نایینه که وه لآمی هه مو داواکاریه کانی مروؤ ده داته وه.

* توماس محمد کلايتون، نه مریکیه کی مهسیحی بو، نایینه که ی قه ناعه تی ته وای نه وی به ده سته هیئا بو یه وازی لیتهئا، واریکده که ویت که روژنکیان وه رگیر دراوونکی و اتاکانی قورنانی پروژی ده که ویت ده ست، نه وهش رینگای حه قیقه تی بو والا کرد و ده سیکرد به لیکولینه وه له کتیب و دانراوه ئیسلامیه کان و پتوهندیکردن به کوئه لیک بانگخواز، تا له کوتاییدا هه مو نه و هوکارانه بهرو ئیسلامیان برد و له سالی ۱۹۴۷ ز مسولمان بو.

* عائیشه بریگیت هوتی، له خیرانیکی مهسیحی ئینگلیزیدا گه ورو به ورو ناروژو له فله سفه بو وه له و بواره دا کاری کردو وه، به مبه سق ته و او کردنی خویندنه که ی گه شتی کرد بو که نه دا، له وی له زانکوډا هلی نه وه ی بو ره خسا که به ئیسلام ناشنابیت و مسولمان بیت .. عائیشه ده لیت: (هه رچهند هه ول بدهم ناتوانم وه سفی نه و کاریگه ریه بکه م که قورنانی پروژ له سهر دلئى منى دانا، هه ر سوره تی سییه مینم

له قورئانی پیرۆزدا تهواو کرد و په کسهر کړنوشم بو وه دیه پنه ری نه و گهر دونه برد، نه وه په که مین نو یژی من بو له ناو ئیسلامدا). رجال ونساء أسلموا، لا ۱۹۱.

زور که سی تر ماون له وانه ی به ره و نوری ئیسلام هیدایهت دراوون، له وانه:

– هونه رهنه ند: جیر من جاکسون.

– شاعیر: (ئیلیاس ته عمه (أبو الفضل الولید)).

– دهره پنه ری سینه مایی نه مریکی: دکس ئینگرام.

– خانغه پیشکه شکاری نه لمانی: کریستیانی باکر.

– هه ردو لاوی فره نسی: عه بدولر ه حمان و کاترین توژیژ، نه وه کانی دامه زرنه ری

پارتی شیوعی فره نسی (موریس توژیژ).

– بانگخواز: نه حه د فون دنه ر، خاوه نی کتیی: (الإسلام و عیسی) و (یوم مع

الرسول).

– موسیقاری فره نسی: جولیان نارس.

– بیرمه ندی سویسری: تیتوس بروکهاردت، خاوه نی کتیی (الفن فی الإسلام).

– خانغه پروفیسوری سویدی: ثان سوئی پولو، سه روکی به شی نایینه کانی زانکوئی

(مالو).

– خانغه پروفیسوری روسی: فالیریا بوروخوفا، ماموستای فه لسه فه و زمانه کان

له زانکوئی (موسکو).

– پروفیسوری یابانی: مورتهزا کوراساوا.

جگه له مانه ش زور که سی تر هه ن که ئیمه نایاناسین.. به لام خوا ده یانناسیت.

به راستی نه وانه.. محمد (ﷺ) یان به ده سته ینا و.. مه سیحیشیان له ده ست نه دا.

نهوانه حهقیان ناسی و به فهزلی خوا له تاریکیهوه بهرهو روناکی چون..

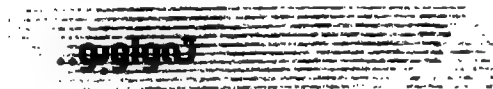
نهوانه راستگو بون و شوینی رهزامهندی خودا کهوتن..

نهوانه خودا له نیو بهنده کانیدا ههلی بژاردون.

وها إنا وإن كنا غفلنا فإنا بعد صحتنا نقول
هو الإسلام دين الله يبقی ويحمل صرحه جيل فجيل
وإنا في العقيدة قد غرسنا كما غرست بطيبتنا النخيل
مع الهادي و صحبته هوانا وشرح الحب أمر يستحيل

به‌سهر یانا به‌سهر باقی سه‌حابه و ئال و یارانانا
بیاریتی خودا هه‌ر ئان و وه‌قت و ساعه (رضوانه)
بیاری، یاره‌یی هه‌ر له‌حزه سه‌د له‌ك بارشی ره‌حمت
له‌سهر نه‌و، هه‌م له‌سهر نه‌و جه‌معی ئال و سه‌حب و یارانانه^(۱)

له‌سهره‌تا و کوتاییدا سوپاس و ستایش بو‌په‌روه‌ردگار و درود و سه‌لامیش پرژی
به‌سهر (محمدی) پیغه‌مبه‌رمان و هاوه‌ل و یاره‌ دلسوز و پاک و ماندونه‌ناسه‌کانی..

سەرچاوه كان

القرآن الكريم

١. صحيح البخاري.
٢. صحيح مسلم.
٣. مسند أحمد.
٤. سنن الترمذي.
٥. سنن أبي داود.
٦. سنن ابن ماجه.
٧. العهد القديم والعهد الجديد.
٨. الأبطال وعبادة الأبطال. توماس كارلايل.
٩. الإسلام. هنري ماسيه.
١٠. الإسلام: خواطر وسوانح. هنري دي كاستري.
١١. الإسلام الصادق، الإسلام بعد مئه عام. جورج برنارد شو.
١٢. الإسلام في قفص الاتهام. د. شوقي أبو خليل.
١٣. الإسلام والعرب. روم لاندو.
١٤. الإسلام منهج الحياة. فيليب حتّي.

١٥. أشعة خاصة بنور الإسلام. إيتين دينيه.
١٦. إنسانية الإسلام. مارسيل بوازار.
١٧. البحث عن الله. إفلين كوبولد.
١٨. تاريخ العرب العام. لويس سديو.
١٩. تاريخ العرب والشعوب الإسلامية. كلود كاهن.
٢٠. تبدد اوهام قسيس. فرانز غريس.
٢١. الثقافة الغربية في رعاية الشرق الأوسط. جورج سارتون.
٢٢. جوته والعالم العربي. كاتارينا مومزن.
٢٣. حتى الملائكة تسأل. جيفري لانغ.
٢٤. الحضارة الإسلامية في القرن الرابع الهجري. آدم متس.
٢٥. حاضر العالم الإسلامي. لوثرروب ستودارد.
٢٦. حاضرة العرب. غوستاف لوبون.
٢٧. حقائق الإسلام في مواجهة شبهات المشككين. أ.د. محمود حمدي زقزوق.
٢٨. حياة محمد. إميل درمنغم.
٢٩. حوار الحضارات، وعودة الإسلام. روجيه غارودي.
٣٠. دراسة الكتب المقدسة على ضوء المعارف الحديثة، القرآن والتوراة والإنجيل والعلم، القرآن الكريم والعلم المعاصر. موريس بوكاي.
٣١. الدعوة الى الإسلام. توماس آرنولد.

۳۲. دفاع عن الإسلام. لورافيشيا فاغليري.
۳۳. ربح محمد أولم أخسر المسيح. د. عبد المعطي دالاتي.
۳۴. رجال ونساء أسلموا. د. عرفات كامل العشي.
۳۵. رحلة دينية في الشرق. الراهب ميشو.
۳۶. سر إسلام الأمريكيات. كارول أنوي.
۳۷. السفر إلى الشرق. لامارتين.
۳۸. شمس الإسلام تشرق من جديد. محمد عثمان.
۳۹. شمس العرب تستطع على الغرب. زيفريد هونكه.
۴۰. العالم الإسلامي وقضايا التاريخ. بيانكا سكارسيا.
۴۱. عدو المسيح. فريدريك نيتشه.
۴۲. العقيدة الإسلامية. عبدالله كويليم.
۴۳. العقيدة والشريعة في الإسلام. جولد تسيهر.
۴۴. علم التاريخ عند المسلمين. فرانز روز نثال.
۴۵. فلسفة الفكر الإسلامي. هنري. سيرويا.
۴۶. في خطا محمد، لقاء المسيحية والإسلام. نصري سلهب.
۴۷. في طريقي إلى الإسلام. أحمد نسيم سوسه.
۴۸. قصة الحضارة. ويل ديورانت.
۴۹. المئة الأوائل. د. مايكل هارت.

٥٠. المسألة الشرقية. إي. دريو.
٥١. معالم تاريخ الإنسانية، موجز تاريخ العالم. هربرت جورج ويلز.
٥٢. المعجزات القرآنية. هارون مجيى.
٥٣. محمد في التوراة. إبراهيم خليل أحمد.
٥٤. محمد في حياته الخاصة، محمد الرسالة والرسول. نظمي لوقا.
٥٥. محمد في مكة، تأثير الإسلام على أوروبا في العصور الوسطى. ويليام مونتجومري وات.
٥٦. المحمدية. هاملتون السكندر روسكين جب.
٥٧. مقالة في الإسلام. جورج سيل.
٥٨. مقدمة ابن خلدون. ولي الدين عبد الرحمن ابن خلدون.
٥٩. موسوعة الفقه الكويتية.

- پښهګۍ ۵
- باشان: ۵
- نم کتښه دمريارمې نم بابمتانې خوارموه دمدوي: ۶
- محمد(ﷺ) له ديدې بيانېکاندا ۱۳
- محمد(ﷺ) له ديدې بيانېکاندا ۱۳
- ګومان لومدا نښه، که نو پښه مېرې خوايه ۲۹
- چمنډ ژني پښه مېر (ﷺ) ۴۰
- همندي دوق، که چمنډ ژني پښه مېراني لمعلې کيتاب دمردمخلن ۴۴
- پنويسته ټاکاداري شتيګي تريش بين، لمويش: ۴۷
- به لنې ... نو بهو شينوميه بو ۴۸
- (چون دمتوانم خوځم نمونې؟) ۵۴
- ګوماني لومې کتښه لاسمانښه کاني پښو مژدمې هاتني لمويان(ث) ندواوه ۶۰
- ګومان: ۶۰
- ۱-مژدمې يه کم که له (المفر التښيه) دا هاتوه: ۶۰
- ۲-مژدمې دووم: لمويش له (مفر التښيه) دايه: ۶۲
- دووم: مژده له ټينجيدا: ۶۵
- ګوماني لومې، که پښه مېر (ﷺ) به زمانې عربې قسدي کردووم، لمدې چون په يامه کدي
- جيهانيه ۱۹ ۷۰
- ګومان: ۷۰
- وۀ لامدانومې ګومانکه: ۷۰

کومانی هاوسرگیری کردنی (ﷺ) له که لا هاوسری کوری به کورکراوی زمیدی کوری

حاریبه (خوا لینی پازی بیت) ۷۲

کومان: ۷۲

وه لآمدانهوی کومانهکه: ۷۲

رونکردنوه: ۷۴

کومانی جمنگانی (ﷺ) له مانگه حرامه کانددا ۷۷

کومان: ۷۷

وه لآمدانهوی کومانهکه: ۷۷

کومانی حرام کردنی لوموی خوا حه لانی کردووه ۸۰

کومان: ۸۰

وه لآمدانهوی کومانهکه: ۸۰

کومانی لوموی، که پیغمبر (ﷺ) کونا هبار، ۸۲

هرومک له قورلانی پیروزدا هاتووه ۸۲

کومان: ۸۲

وه لآمدانهوی کومانهکه: ۸۲

کومانی لوموی شعیتان قسمی خزانو ته نیو سروش (الوحی) موه ۸۸

کومان: ۸۸

وه لآمدانهوی کومانهکه: ۸۸

-همرچی به نگه ی قورلانییه، له چمند رویه که مویه، له وانه: ۸۹

-همرچی رنگای لعلانییه، له چمند روینکه مویه: ۹۱

لیسلام له دیدی له وانددا ۹۴

ایا لیسلا به زبیری شمشیر بئاویوتنهوه؟ ۱۱۰

لیسلام به به زمیی و دادگه ری و زانست و ناشتی بئاویوتنهوه ۱۲۴

به کمکم: لهو ولاته مسولمانانای همتحی نیسلامیان نه چوتنهوا: ۱۲۵

- دووم: لئو و ئاتانهی فتحی لیسلا مییان کیشوتی: ۱۲۷.....
- لایین و ریناز مکانی دی بهوینومیه بلایوونتموه ۱۳۰.....
- هه لووستیهک لیسر سمرانه (الجزیه) ۱۳۱.....
- یهکم: پیناسهی سمرانه: ۱۳۵.....
- دووم: لئندازی سمرانه: ۱۳۵.....
- تۆ.. لعلت لیکوینه ۱۹ ۱۳۸.....
- ئافرت لیدی لیسلامدا ۱۴۵.....
- حیکمتی چهلزنی ۱۵۰.....
- هه لووستیهک لیسر چهلزنی ۱۵۵.....
- یهکم: ئایالو یاسایانه سودی بۆیان ههیمیا زیان؟ ۱۵۷.....
- زانست له دیدی لیسلامدا ۱۵۹.....
- بانگوازی قورئانی پیرز بۆزانست و زالیاری ۱۶۹.....
- یهکم: بانگوازی بۆزانسته سروشتی و کوردویییهکان: ۱۷۰.....
- دووم: بانگوازی بۆزانستی زیندوانی (بایوئوزیا) ۱۷۱.....
- سینیم: بانگوازی بۆزانستی میژو و بابته کۆمه ئایمیتییهکان: ۱۷۱.....
- چوارم: بانگوازی بۆزانستی کوردوناسی: ۱۷۲.....
- ♦ دوو بانگوازی تری کورنگیش ماون: ۱۷۲.....
- چهند راستیییهکی زانستی له ئایتمهکانی قورئان دا .. ۱۷۶.....
۱. جیابونموی ئاسمان لزمین (تلقینوه کوردکه): ۱۷۶.....
 ۲. کشانێ کوردون و فراوان بوئی: ۱۷۷.....
 ۳. بازاران بارینی ههیشیهی و دوباره لئاسمانم: ۱۷۷.....
 ۴. ئاسمان سهرجامی ئاسنه {نمیزمهکان}: ۱۷۷.....
 ۵. چینهکانی بهرکههوا: ۱۷۸.....
 ۶. جوئهی خۆر: ۱۷۸.....
 ۷. خرفتی زوی: ۱۷۸.....

۸. سورانهوی زمین : ۱۷۸
۹. بچوگ بونهوی زوی : ۱۷۹
۱۱. لمرزینی زمین بههوی بارانهوه : ۱۷۹
۱۳. بهریهستی نیوان دمريا و زمرياکان : ۱۷۹
۱۴. تاریکیهکانی دمريا و زمرياکان و شېو له ناوهکیهکانیان : ۱۸۰
۱۵. پیزمی کات : ۱۸۰
۱۶. پیزمی (نهکزی) باران : ۱۸۱
۱۷. دروستبونی باران : ۱۸۱
۱۸. دیاریکردنی جوری کوریه له دروست بونی له دژیه لاونیک : ۱۸۱
۱۹. قوناغهکانی دروستبونی کوریه له : ۱۸۲
- همندی روی ئیعبازی قورلانی ۱۸۴
- ۱- کورتیری : ۱۸۴
- ۲- ئیعباز له دارشتن دا : ۱۸۴
- ۳- ئیعباز له زوری واتا : ۱۸۵
- ۴- ئیعباز له بهنگهینانهوه : ۱۸۶
- ۵- ئیعباز له خستنهروی میزوی که لانی پیشو : ۱۸۸
- ۶- ئیعبازی همواندان بهومی که له ناییندا ۱۹۰
- ۷- ئیعبازی باسکردن و درخستنی لهوی له ناو دلاندايه : ۱۹۲
- ۸- ئیعبازی پاریزرانی و دستکاری نهکردنی : ۱۹۳
- ۹- ئیعبازی واتای جوراوجورو کوزاو و بونی واتای هاوشیوه له سورتهکانی تردا : ۱۹۴
- ۱۰- ئیعباز له شیوازی پوانینزیهکیدا : ۱۹۴
- ۱۱- ئیعباز له ئاسانی ئیبرکردنی : ۱۹۴
- ۱۲- ئیعبازی قورلان له بهرزبون و سهرکهوتنی بهسهرهممو جوړه دمقه پوانهکانی شیخرو بهخشان : ۱۹۴
- لهوانه. خودا هملییزاردون ۱۹۷
- پیلوانی ئلین ۱۹۸
۵. ئیدریس توفیق : ۲۰۵

٢٠٨.....	زانایان و پزیشکان
٢١٥.....	بیرمندان
٢٢٢.....	سیاستمداران
٢٢٥.....	ومرزوانان
٢٢٨.....	همندی کسایهتی دی
٢٤١.....	تموایو
٢٤٢.....	سمرچاومکان
٢٤٦.....	ناومرؤك

نهم کتبه:

یه کهم: خستنه روی چەند شایه تییه ک له سەر که سایه تی پینهمبەر.

دووهم: خستنه روی چەند شایه تییه ک له سەر وه لانی لهو گومانی که
گوایه پینهمبەر قسهی به دەم خواوه هه لیه ستییت و بانگه شهی
پینهمبەر ایه تی کردییت.

سێهه: خستنه روی چەند شایه تییه ک، که تۆمه تی چەند ژنی- به نارمزی-
پینهمبەر (صلی الله علیه وسلم) دهره ویننه وه.

چوارهم: خستنه روی چەند فهرموده یه کی پیرۆز که وه سفسی پینهمبهری
خوایان تیدا هاتوه وه

پنجهم: وه لاندانه وهی هه ندی لهو گومانانه ی دهر باره ی پینهمبهری
خوا (صلی الله علیه وسلم) وروژێراون.

شه شهم: خستنه روی چەند شایه تییه ک له سەر ئیسلام، که باسی لهو شتانه
ده کهن که له ئیسلامدا هه ن و له گه ل سروسشتی ئیمه ی مرو فدا دینه وه.

حه وته م: خستنه روی چەند شایه تییه ک که گومانه ی (بلا و بونه وه ی ئیسلام
به زه بری شمشیر) دهره ویننه وه.

هه شته م: هه لوه سته یه ک ده کهن له سەر سه رانه (الهزیه)

نویه م: خستنه روی چەند شایه تییه ک، که پێگه ی ئافره ت له ئازادی و
یه کسانه ی و مافی خاوه نداریتی و.. تاد له ئیسلامدا نیشانداده ت.

ده یه م: خستنه روی چەند شایه تییه ک، که پێگه ی زانسته له ئیسلامدا
دهر ده خات.

بۆ ئه زه ر: ده و ک، ده

نوسینه گه ی ته فسیر

بۆ بلا و ک ده وه و را گه یاندن

هه وێر - شه فاهه ی دادگا - ژێر نو نه ی شه ریه ی پلاص

Mob: +964 750 818 08 66

www.tafseer-pub.com

tafseeroffice@yahoo.com

TAFSEER

7000

